

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Bernhard Schlink

Aşk Kaçışları

Çeviren: Ali Özdamar

Bernhard Schlink *Aşk Kaçışları*

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

3. BASKI

Aşk Kaçışları

Öyküler

AŞK KAÇIŞLARI

Öyküler

Orijinal adı: Liebesfluchten Geschichten

© Diogenes Verlag AG Zürich, 2000

Yazan: Bernhard Schlink

Almanca aslından çeviren: Ali Özdamar

Türkçe yayın hakları: © Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic.A.Ş.

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

1. baskı / Ocak 2002

3. baskı / Mart 2011 / ISBN 978-605-111-778-2

Sertifika no: 11940

Kapak tasarımı: Yavuz Korkut

Baskı: Şefik Basım / Turgut Özal Caddesi

No: 137 İkitelli - İSTANBUL

Tel: (212) 549 62 62

Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 1 Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Aşk Kaçışları

Öyküler

Bernhard Schlink

Çeviren: Ali Özdamar

İçindekiler

Kertenkeleli Kız	9
Aldatma	51
Öteki	87
Şeker Bezelyeler	131
Sünnet	173
Oğul	225
Benzin İstasyonundaki Kadın	247

Kertenkeleli Kız

Resim kertenkeleli bir kızı gösteriyordu. Birbirlerine bakıyor, birbirlerine bakmıyorlardı; kız kertenkeleye hülyalı bir bakışla, kertenkele kıza boş, parlak bir gözle. Kız, akli başka yerde olduğundan öylesine sakin duruyordu ki kızın yüzükoyun yarı yaslanıp yarı uzandığı yosun bürümüş kaya parçası üzerindeki kertenkele de duraklamıştı. Kertenkele başını kaldırdı ve dilini oynattı.

Oğlanın annesi resimdeki kızdan söz ederken, “Yahudi kız” derdi. Ana baba tartıştıklarında ve baba ayağa kalkıp resmin asılı olduğu çalışma odasına çekildiğinde, arkasından, “Haydi, git bakalım senin Yahudi kıza!” diye seslenir ya da “Yahudi kızlı resmin orada asılı durması şart mı? Oğlanın, Yahudi kızın resmi altında uyuması şart mı?” diye sorardı. Resim, babanın gazete okuduğu sırada, oğlanın ögle uykusuna yatması gereken divanın üstünde asılıydı.

Oğlan, babanın anneye defalarca kızın Yahudi olmadığını anlattığını duymuştu. Kızın başına taktığı, kestane rengi sık bukleleri iyice bastıran ve buklelerin neredeyse tümüyle örttüğü kırmızı kadife başlığın, dinsel ya da folklorik bir özellik taşımayıp modaya uygunluğun göstergesi olduğunu da. “Kızlar o zaman böyle giyinirlermiş. Ayrıca Yahudilerde başlığı kadınlar değil, erkekler takar.”

Kız koyu kırmızı bir etek ve açık sarı bir gömleğin üzerine, sırttaki bağlarla bir korse gibi gevşekçe sıkılmış, koyu sarı bir

üstlük giymişti. Tombul çocuk kollarını üstüne koyup çenesini dayadığı kaya parçası, elbiseden ve vücuttan pek bir şey görmeye izin vermiyordu. Sekiz yaşlarında olmalıydı. Yüzü bir çocuğun yüzüydü. Ama bakışı, dolgun dudakları, alnında kıvrımlar oluşturan, sırtına ve omuzlarına dökülen saçları çocukça değil, kadıncaydı. Saçın yanağa ve şakağa düşürdüğü gölge bir sır, içinde çıplak pazının kaybolduğu kabarık gömlek kolunun karanlığı bir baştan çıkarmaydı. Kayanın ve küçük bir kumsal parçasının arkasında ufka dek uzanan deniz, ağır ağır dalgalanıyor, karanlık bulutların arasından sızan güneş ışığı denizin bir bölümünü parlatıyor, kızın yüzünü ve kollarını ışılatıyordu. Doğa, tutku soluyordu.

Yoksa her şey ironi miydi? Tutku, baştan çıkarma, sır ve çocuğun içindeki kadın? Resmin, oğlanı sadece büyülemekle kalmayıp kafasını karıştırmasının nedeni de ironi miydi? Oğlanın kafası sık sık karışıyordu. Ana babası tartıştıklarında, annesi iğneli sorular sorduğunda ve babası puro içtiğinde, gazete okuduğunda, gevşemiş ve üstün görünmek istediğinde. O sırada çalışma odasındaki hava o kadar gergin oluyordu ki oğlan hareket etmek bir yana nefes almaya bile cesaret edemiyordu. Annenin, Yahudi kızla ilgili küçümseyici konuşması da kafa karıştırıcıydı. Oğlanın Yahudi bir kızın ne olduğuna dair hiçbir fikri yoktu.

2

Durup dururken, annesi Yahudi kızın sözünü etmekten, babası da öğle uykusu için onu çalışma odasına götürmekten vazgeçti. Öğleleri bir süre, geceleri de uyuduğu odada ve yatakta uyuması gerekti. Sonra öğle uykusuna yatma dönemi büsbütün kapandı. Sevinçliydi. Dokuz yaşındaydı ve herhangi bir sınıf ya da oyun arkadaşından daha uzun süre öğle

uykusuna yatmak zorunda kalmıştı.

Ama kertenkeleli kızın eksikliğini duyuyordu. Resme bir göz atmak ve kızla bir an baş başa konuşmak için, gizlice babasının çalışma odasına giriyordu. O yıl hızla boy attı; gözleri önce kalın varak çerçevenin, ardından kayanın, daha sonra da tam kızın gözlerinin hizasına geldi.

Kunt yapısı ve iri kemikli uzuvlarıyla güçlü kuvvetli bir oğlandı. Boyu uzarken, sakarlığının acınası değil, tehditkâr bir yanı vardı. Oynarken, tartışıp kavga ederken arkadaşlarına yardım ettiği halde, ondan çekiniyorlardı. O dışlanmış biriydi. Bunu kendisi de biliyordu. Ne var ki onu dışlanmış yapan şeyin, kendi dış görünüşü, iriliği, kunt yapısı ve kuvveti olduğunu bilmiyordu. Bunun, birlikte ve içinde yaşadığı iç dünyasından kaynaklandığını sanıyordu. Hiçbir arkadaşı bu dünyayı paylaşmıyordu. Ama o da hiç kimseyi bu dünyaya davet etmiyordu. Narin bir çocuk olmuş olsaydı, belki öteki narin çocukların arasında oyun arkadaşı ve can yoldaşı bulurdu. Ama kendisinden en fazla ürkenler, tam da bu çocuklardı.

İç dünyası, sadece okuduğu, resimlerden ya da filmlerden tanıdığı figürlerle değil, dış dünyadan kişilerle de doluydu; ancak bunlar değişime uğramış figürlerdi. Dış dünyanın gösterdiği şeyin gerisinde göstermediği başka bir şey varsa, bunu seziyordu. Bayan piyano öğretmeninin bir şeyi kendisine sakladığını, sevilen aile doktorunun dostça davranışlarının sahici olmadığını, zaman zaman birlikte oynadığı komşu çocuğun bir şeyi gizlediğini, çocuğun hırsızlıklarının ya da doktorun küçük oğlanlara duyduğu sevginin ya da piyano öğretmeninin hastalığının ortaya çıkmasından çok daha önce seziyordu. Ortaya çıkmayan şeyin ne olduğunu, elbette o da başkalarından daha iyi ya da daha çabuk sezmiyordu. Ama daha fazlasını öğrenmek için çaba da harcamıyordu. Bir şeyi hayalinde canlandırmayı tercih ediyor ve hayal edilen, ger-

çeklikten daima daha renkli ve heyecan verici oluyordu.

İç dünyası ile dış dünyası arasındaki uzaklık, kendi ailesi ile başka insanlar arasında algıladığı uzaklığa uygun düşüyordu. Gerçi, kent mahkemesinde yargıç olan baba, ayakları yere sağlam basan birisiydi. Babanın, bulunduğu mevkinin öneminden ve göze çarpıcılığından memnuniyet duyduğunu; kentin ileri gelenlerinin birahane toplantılarına katılmaktan, kent politikası üzerinde etkili olmaktan ve kilise cemaatine kilise yönetim kurulu üyeliğine seçilmekten hoşlandığını anlamıştı oğlan. Ana baba kentin toplumsal yaşamına da katılıyorlardı. Karnavallara ve yaz balolarına gidiyor, yemeklere davet ediliyor ve davet ediyorlardı. Oğlanın doğum günleri gerektiği gibi kutlanıyordu; beşinci doğum günü beş konukla, altıncı altıyla vesaire. Zaten her şey gerektiği gibiydi, yani ellili yıllarda uyulması gereken resmiyet ve mesafelilik içindeydi. Oğlanın, ailesi ile başka insanlar arasında algıladığı uzaklık, bu resmiyet ve mesafelilik değil, başka bir şeydi. Ana babanın da, bir şeyleri kendilerine saklıyor ya da gizliyor görünmeleriyle ilgiliydi bu. Tetikte duruyorlardı. Bir fıkra anlatıldığında hemen gülmüyor, aksine başkaları gülünceye kadar bekliyorlardı. Konserde ve tiyatrodaki, ancak başkaları alkışlayınca alkışlıyorlardı. Konuklarla sohbetlerinde, başkaları aynı görüşü dile getirinceye ve kendilerine destek çıkıncaya kadar kendi görüşlerini açığa vurmuyorlardı. Baba bazen taraf tutmaktan ve görüşlerini dile getirmekten kaçınıyorlardı. Böyle zamanlarda zorlanmış gibi görünüyordu.

Yoksa baba sadece ölçülü biri miydi, başkalarının işine karışmak ve kendisini zorla kabul ettirmek istemiyor muydu? Oğlan bu soruyu, büyüdüğü ve ana babasının temkinli tavrını daha bilinçli algıladığında sordu kendisine. Ana babanın şahsi, özel mekânları konusunda niye bu kadar ısrarcı olduklarını da sordu kendisine. Yatak odalarına girmesine izin yoktu, daha küçük bir çocukken bile oraya girmesine izin

verilmezdi. Gerçi ana baba yatak odalarını kilitlemiyorlardı. Ama koydukları yasak, yanlış anlaşılmayacak kadar açık, otoriteleri ise tartışılmazdı; ta ki oğlan on üç yaşına gelip günün birinde, ana baba evde yokken kapıyı açıncaya ve iki ayrı yatak, iki komodin, iki iskemle, bir ahşap bir madeni dolap görünceye dek. Ana baba yataklarını paylaşmadıklarını mı gizlemek istiyorlardı? Ona mahremiyeti ve mahremiyete saygı göstermeyi mi öğretmek istiyorlardı? Ne de olsa onlar da, kapıyı vurmada ve ondan içeri girme iznini almadan, odasına asla girmiyorlardı.

3

Babanın çalışma odasına girmek, oğlana yasaklanmış değildi. Oda, kertenkeleli kız resmiyle bir sırrı sakladığı halde.

Lisenin birinci yılındayken, öğretmen ev ödevi olarak bir resim tasviri verdi. Resim seçimini serbest bıraktı. Öğrencinin biri, “Tasvir ettiğim resmi yanımda getirmeli miyim?” diye sordu. Öğretmen, hayır anlamında ellerini salladı. “Resmi öyle iyi tasvir edin ki okurken gözümüzün önünde canlandırabilelim.” Oğlanın, kertenkeleli kızın resmini tasvir etmesi anlaşılır bir şeydi. Buna seviniyordu. Resim enine boyuna inceleneceği, sözcüklere ve cümlelere döküleceği, öğretmene ve sınıf arkadaşlarına sunulacağı için. Babasının çalışma odasında oturacağı için de seviniyordu. Oda küçük bir avluya bakıyor, gün ışığını ve sokağın gürültüsünü pek almıyordu; duvarlar raf ve kitap doluydu ve içilmiş puroların baharlı ve keskin kokusu havada asılı duruyordu.

Baba öğle yemeğine eve gelmemiş, anne ise yemekten hemen sonra kente gitmişti. Böylece oğlan kimseden izin istemeden babanın çalışma odasına girdi, oturdu, baktı ve yazdı. “Resimde deniz görünüyor, onun önünde kumsal, onun önün-

de bir kaya ya da bir kumul ve onun üstünde bir kız ve bir kertenkele.” Hayır, öğretmen bir resmin tasvirinin ön planından, orta plana, oradan da geri plana doğru gittiğini söylemişti. “Resmin ön planında, bir kaya ya da kumulun üstünde bir kız ile bir kertenkele, orta planında bir kumsal ve orta planından geri planına kadar deniz var.” Bu, deniz mi? Deniz dalgalanıyor mu? Ama deniz ortadan geri plana değil, aksine geriden orta plana doğru dalgalanıyor. Üstelik orta plan kulağa çirkin geliyor, ön ve geri plan da kulağa hoş gelmiyor. Ya kız, kız mı? Kızla ilgili söylenecek her şey bu kadar mı?

Oğlan yeniden başladı. “Resimde bir kız var. Kız bir kertenkeleye bakıyor.” Bu da, kıza dair söylenecek her şey değildi henüz. Oğlan devam etti. “Kızın soluk bir yüzü, soluk kolları ve kestane rengi saçları var, üstüne açık renk bir şey, altına koyu renk bir etek giymiş.” Ama bundan da memnun kalmamıştı. Bir kere daha başladı. “Resimde bir kız, bir kertenkelenin nasıl güneşlendiğine bakıyor.” Doğru mu bu? Kız kertenkeleye mi bakıyor, daha çok ondan daha öteye, o orada değilmiş gibi bakmıyor mu? Oğlan duraksadı. Sonra boş verdi. Çünkü ilkine ikinci cümle eklendi: “Kız çok güzel.” Cümle yerindeydi ve onunla birlikte tasvir de yerine oturmaya başladı.

“Resimde bir kız, bir kertenkelenin nasıl güneşlendiğine bakıyor. Kız çok güzel. Pürüzsüz alnı, düzgün burnu, üstdudağındaki çukurla narin bir yüze sahip. Kestane rengi gözleri ve kestane rengi lüleleri var. Aslında resim, sadece kızın başından ibaret. Geriye kalan hiçbir şey o kadar önemli değil. Kertenkele, kaya ya da kumul, kumsal ve deniz öylesine orada.”

Oğlan memnundu. Şimdi her şeyi ön, orta ve geri plana çekmesi gerekiyordu bir tek. “Öylesine orada”dan gurur duyuyordu. Kulağa şık ve olgun geliyordu. Kızın güzelliğinden gurur duyuyordu.

Babasının anahtarla daire kapısını açtığını duyduğunda, yerinden kalkmadı. Onun evrak çantasını yere koyduğunu,

paltosunu çıkarıp astığını, mutfığa ve oturma odasına baktığını ve kendi kapısına vurduğunu duydu.

“Buradayım” diye seslendi ve müsvedde sayfalarını defterin tam üstüne, dolmakalemi de onun yanına koydu. Dosyalar, kâğıtlar ve kalem, babanın yazı masasının üstünde öyle duruyordu.

Oğlan kapı açılır açılmaz konuşmaya başladı. “Bir resim tasviri ödevimiz olduğu ve şuradaki resmi tasvir ettiğim için burada oturuyorum.”

Baba bir an durakladı, “Hangi resim? Ne yapıyorsun?”

Oğlan bir kez daha açıkladı. Babasının duruşundan, resme ve kendisine bakışından ve alnını kırıştırmamasından, bir şeyi yanlış yapmış olduğunu anladı. “Sen burada olmadığın için, düşündüm ki...”

“Sen...” Baba alçak bir sesle konuşuyordu ve oğlan sesin hemen yükseleceğini ve bağırışa dönüşeceğini düşünerek olduğu yerde büzüldü. Ama baba bağırmadı. Kafasını iki yana salladı ve yazı masası ile üzerine dosyalarını yığmak için kullandığı masanın arasındaki döner sandalyeye oturdu; bu masanın öbür yanında oğlan oturmaktaydı. Babanın arkasında, yazı masasının üstünde resim asılıydı. Oğlan yazı masasına oturmaya cesaret edememişti. “Yazdığını bana okuyabilir misin?”

Oğlan okudu, gururlu ve aynı zamanda ürkekti.

“Çok güzel yazmışsın oğlum. Resim aynen gözümün önünde canlandı. Fakat...” duraksadı, “bu başkalarına uygun değil. Başkaları için başka bir resim tasvir etmelisin.”

Oğlan, baba kendisine bağırmadığı, tersine kendisiyle güven ve sevgi dolu bir dille konuştuğu için öyle sevinçliydi ki her şeye hazırdı. Ama anlamıyordu. “Resim, neden başkalarına uygun değil?”

“Bazen senin de bir şeyleri kendine sakladığın olmuyor mu? Yaptığın her şeyde bizim ya da arkadaşlarımızın bulunma-

sını istiyor musun? Zaten başkaları kıskanç olduğundan, insan onlara hazinelerini göstermemeli. Ya senin sahip olduğuna sahip olmadıkları için üzülür ya da gözlerini hırs bürür ve onu elinden almak isterler.”

“Resim bir hazine mi?”

“Bunu sen de biliyorsun. Biraz önce onu, insanın ancak bir hazineyi tasvir edeceği kadar güzel tasvir ettin.”

“Yani başkalarını kıskandıracak kadar değerli, öyle mi?”

Baba arkasına dönerek resme baktı. “Evet, çok, çok değerli ve başkaları çalmak isterse onu koruyabilir miyim bilmiyorum. Bu durumda, ona sahip olduğumuzu hiç bilmeseler daha iyi olmaz mı?”

Oğlan başını salladı.

“Gel, resimli bir kitaba bakalım, muhakkak hoşuna gidecek bir resim buluruz.”

4

Oğlan on dört yaşındayken baba yargıçlık görevini bıraktı ve bir sigorta şirketinde işe girdi. Bunu isteyerek yapmamıştı; babası şikâyet etmediği halde, oğlan bunun farkına vardı. Baba neden iş değiştirdiğini de açıklamadı. Oğlan bunu ancak yıllar sonra keşfetti. İş değiştirmenin sonucunda, daha küçük bir eve geçmek için eski ev terk edildi. Wilhelm tarzındaki dört katlı bir apartmanın lüks bir katı yerine, kentin varoşlarında, bir sosyal konut programı tarafından sağlanan parayla, bu programın standartlarına göre inşa edilmiş bir binanın yirmi dört dairesinden birini kiralamışlardı. Dört oda küçük, tavan basıktı; her zaman komşu dairelerin gürültüleri ve kokuları duyuluyordu. Öyle bile olsa dört oda vardı; oturma, yatak ve çocuk odasının yanı sıra babanın kendisine ayırdığı çalışma odası. Baba artık yanında hiç evrak getirmedeği

ve evde çalışmadığı halde, akşamları oraya çekiliyordu.

Oğlan bir akşam annesinin babaya, "Oturma odasında da içebilirsin" dediğini duydu, "hem arada bir benimle bir çift laf edersen, belki daha az içersin."

Ana babanın ilişkileri de değişti. Oğlanın konuklara kapıyı açtığı ve paltolarını aldığı yemekler, hanımlı beyli akşam oturmaları kalktı. Oğlan, yemek odasında masanın beyaz porselen yemek takımı ve gümüş şamdanlarla donatıldığı ve ana babanın, ilk zil sesine kulak kabartmış bir halde oturma odasında bardakları, kurabiyeleri, puroları ve küllükleri yerleştirdikleri zamanların havasını özlüyordu. Ana babanın şu ya da bu dostunun eksikliğini de duyuyordu. Bazıları okulunun nasıl gittiğini ve ilgi alanlarını sormuş, verdiği cevabı bir sonraki ziyaretlerinde bile hatırlamış ve sözü oraya getirmişlerdi. Cerrahın biri onunla oyuncak ayıların ameliyatını, bir yerbilimci yanardağ patlamalarını, depremleri ve yer değiştiren kumulları tartışmıştı. Oğlan en çok ana babanın bir kadın arkadaşının yokluğunu duyuyordu. Narin, sinirli ve gergin annesinden farklı olarak, tombul ve şen mizaçlı biriydi o. Oğlan küçük bir çocukken, bir kış günü onu kürk mantosunun altına almış ve ona mantonun ipek astarının okşayıcı parlaklığını ve parfümünün dayanılmaz kokusunu hissettirmişti. Daha sonraları, gerçekleştiremediği fetihler, sahip olmadığı kız arkadaşlar için ona takılmıştı; bu onu hem utandırmış hem de koltuklarını kabartmıştı ve daha sonra kadın onu oynakça kendisine çektiğinde ve kürk mantoyu çevrelerine sardığında vücudunun yumuşaklığının tadını çıkarmıştı.

Yeni konuklar gelene kadar uzun zaman geçti. Bunlar konu komşu, babasının sigorta şirketinden erkek iş arkadaşları ve bu arada emniyet müdürlüğünde daktilo olarak çalışmaya başlamış olan annesinin kadın iş arkadaşlarıydı. Oğlan ana babasının kendilerini güvensiz hissettiklerini fark etti; yeni dünyalarına eskisini inkâr etmeden yavaş yavaş alışmak

istiyorlardı, ama ya fazla mesafeli ya da fazla teklifsizdiler.

Oğlan da yeni duruma ayak uydurmak zorundaydı. Ana baba onu, eski evlerine birkaç adım uzaklıktaki eski liseden, yeni evlerine yine pek uzak olmayan bir yenisine naklettirdiler. Böylece onun ilişkileri de değişti. Yeni sınıfındaki hava daha sertti ve eski sınıfında olduğundan daha az dışlanmıştı. Bir yıl daha, eski evlerinin yakınındaki bayan piyano öğretmenine gitti. Sonra ana baba, piyanodaki ilerlemesini öyle berbat buldular ki derse son verip piyanoyu sattılar. Oğlanın yolu, eski evlerinin ve ara sıra birlikte oynayıp okul yolunun bir bölümünü birlikte yürüdüğü bir komşu kızın evinin önünden geçtiğinden, piyano öğretmenine bisikletle gidişleri onun için çok önemliydi. Kızın omuzlarına kadar inen sık ve kıvrık lüleleri ile çillerle kaplı bir yüzü vardı. Kızın evinin önünden ağır ağır geçiyor ve onun dışarı çıkacağını, kendisini selamlayacağını, kendisinin de bisikletini yanında iterek kıza eşlik edeceğini umuyordu; sonra da nasılsa yeniden görüşeceklerdi. Randevulaşmayacak, ama kızın ve kendisinin ne zaman nerede olacağı konusunda sessizce anlaşıp anlaşılmayacaklardı. Kız bir randevu için fazlasıyla gençti.

Ama kız, o geçerken hiç dışarı çıkmadı.

5

İnsanların, hayati kararları ancak yetişkin yaşa gelirken ya da yetişkin olduklarında vereceklerini sanmak bir yanılgıdır. Çocuklar, eylem ve hayat tarzları konusunda yetişkinlerle aynı kararlılığa sahiptirler. Çocuklar kararlarına ilelebet bağlı kalmazlar, ama yetişkinler de hayati kararlarını değiştirirler.

Bir yıl sonra oğlan, yeni sınıfında ve çevresinde sözünü dinleten biri olmaya karar verdi. Gücüyle saygı uyandırmak

ona zor gelmedi; aynı zamanda akıllı ve ilginç biri olduğundan, çok geçmeden, kendi sınıfında olduğu gibi başka sınıflarda da kuvvet, küstahlık, espri ve ana baba servetinin bulanık bir karışımıyla tanımlanan hiyerarşinin en itibarlı kişilerinden biri oldu. Bu kişiler, yalnızca kızların bulunmadığı kendi okullarında değil, birkaç sokak aşağıdaki kız lisesinin kızları arasında da itibar sahibiydiler.

Oğlan kimseye âşık olmadı. İtibarı, meydan okuyucu bir cazibesi olan, çenesi kuvvetli, oğlanlar konusunda deneyimli, ama aynı zamanda zor elde edilen biri olduğu söylenen bir kızı seçti kendisine. Kuvvetli yapısı ve gördüğü saygının yanı sıra, görünenden başka şeylere de sahip olduğu izlenimini vererek kıza kendisini saydırdı. Kız, görünenden başka ne olduğunu bilmiyordu, ama o şey, başkalarında bulamadığı, görmek ve sahip olmak istediği şeydi. Oğlan bunu fark ediyor ve ara sıra kıza, başkalarına kolay kolay göstermediği, ama ona gösterebileceği hazineleri olduğunu sezdiriyordu, eğer... Eğer kız onunla çıksaydı? Sevişseydi? Yatsaydı? O da tam olarak bilmiyordu. Alenen yaptığı ve kızı giderek daha çok yumuşatan kur, aralarında olan bitenden daha ilginç, daha zahmete değer ve daha ödüllendiriciydi. Okul çıkışı, kızın arkadaşlarıyla birlikte demir parmaklıklara sabırla yaslandığı kız lisesinin önünde arkadaşlarla volta atmak, kolunu doğallıkla kızın beline dolamak ya da takımıyla beraber eltopu oynamakta olan kıza el sallamak ve karşılığında eliyle yolladığı öpücüğü almak ya da hayret ve hayranlıkla izlenerek çimlerden geçip yüzme havuzuna doğru yürümek, hepsi buydu işte.

Sonunda birlikte yattıklarında, her şey felaketti. Kız beklentileri olacak kadar deneyim sahibiydi, ama onun beceriksizliğiyle başa çıkabilecek kadar değil. Sevmenin, ilk defanın beceriksizliğini telafi edecek güvene sahip değildi oğlan. Yüzme havuzu kapandıktan ve bekçiler turlarını tamamladık-

tan sonra, ikisi fundalıkların arkasındaki çitin yanında birlikteyken, birden, her şey, öpücükler, sevecenlik, arzu, yanlış geldi ona. Hiçbir şey birbirini tutmuyordu. Sevdiği ve sevmiş olduğu her şeye ihanetti bu; aklına annesi geldi, onun kürk mantolu arkadaşı, kızıl lüleli ve çilli komşu kız ve kertenkeleli kız. Her şey, kaputla uğraşmanın verdiği utanç, erken boşalması, kızı eliyle tatmin etmedeki o hoyrat ve kıza sadece sıkıntı veren girişimleri bittiğinde, ona sokuldu; başarısızlığının tesellisini kızda aradı. Kız kalktı, giyindi ve gitti. O, büzülmüş halde olduğu yerde kaldı ve altında yattığı ağacın gövdesine, geçen yılın yapraklarına, iç çamaşırlarına ve çitin arasındaki boşluklara dikti gözlerini. Hava karardı. Üşüdüğü halde yatmaya devam etti; insanın bir hastalığı terleyerek geçirmesi gibi, kızla beraberliğini, ona kur yapmasını, son ayların mağrur çekişmelerini dondurabilirmiş gibi geliyordu. Sonunda ayağa kalktı ve büyük havuzda birkaç tur yüzdü.

Geceyarısı eve geldiğinde, çalışma odasının kapısı açık duruyor ve içeride ışık yanıyordu. Baba divanda yatıyor, etrafı alkol kokusu yayıyor ve horluyordu. Bir raf devrilmiş ve yazı masasının çekmeceleri çekilip boşaltılmıştı; yerler kitap ve kâğıtla kaplıydı. Oğlan resmin zarar görmediğine karar verdi, ışığı söndürdü ve kapıyı kapattı.

6

Okulu bitirmek üzereyken ve artık yalnızca diplomayı beklerken, komşu büyük kente bir yolculuk yaptı. Bir buçuk saatlik bir tren yolculuğuydu bu; bir konser, tiyatro ya da sergi için bütün o yıllarda yapabileceği, ama hiç yapmamış olduğu bir yolculuk. Ana babası, küçük bir çocukken bir kere-sinde onu yanlarına almış ve kiliseleri, belediyeyi, adliyeyi ve kentin ortasındaki büyük parkı göstermişlerdi. Ana baba,

taşınmanın ardından bir daha onunla da, onsuz da yolculuğa çıkmadılar. Önceleri tek başına yolculuk yapmak oğlanın aklına gelmedi. Daha sonra da bütçesi buna elvermedi. Baba içki yüzünden işini kaybetti ve oğlan, okulun yanı sıra çalışmak ve kazandığı parayı eve vermek zorunda kaldı. Şimdi, okuldan sonra yakında kentten de ayrılacağı bir sırada, duygusal olarak ana babasını kendi hallerine bırakmaya başladı. Artık kazandığını harcamak da istiyordu.

Çağdaş sanat müzesini aramıyordu, fakat tesadüfen buldu. Yapı onu büyülediği için içeri girdi: bir cephesindeki modern yalınlık ile öteki cephelerindeki mağara yapısının itici kasveti, kapı ve cumbalardaki *kitsch* oyunbazlıkla tuhaf bir karışım oluşturunuyordu. Koleksiyon, empresyonistlerden neofovistlere kadar uzanıyordu ve o her şeye, gereken dikkatle, ama fazla ilgilenmeden baktı. Ta ki René Dalmann'ın resmine rastlayıncaya kadar.

Resmin adı *Kumsalda*'ydı, bir kaya parçasını, kumsalı ve denizi gösteriyordu; kaya parçasının üzerinde amuda kalkmış, çıplak ve güzel bir kız vardı, ama bacağının biri tahtadandı; tahta bir bacak değildi bu, tersine kusursuz, ahşap damarlı bir kadın bacağıydı. Hayır, ne amuda kalkmış kızda kertenkeleli kızı görebildi ne de söz konusu olanın aynı kaya, aynı kumsal ve aynı deniz olduğunu söyleyebildi. Ama her şey ona öylesine güçlü bir biçimde evdeki resmi hatırlattı ki çıkışta resmin bir kartpostalını satın aldı; daha fazla parası olsaydı, René Dalmann'la ilgili bir kitap da satın alırdı. Evde karşılaştığında, resim ile kartpostal arasındaki farklar belirgin biçimde gözüne çarptı. Yine de ikisini birbirine bağlayan bir şey vardı; ama bu onun bakan gözlerinde miydi, yoksa resimlerin kendisinde mi?

“O elindeki nedir?” Babası odaya girdi ve kartpostala uzandı.

Oğlan geri çekildi ve babanın hamlesini savuşturdu. “Resmi kim yapmış?”

Babanın bakışları temkinli bir hal aldı. İçmişti ve temkinli tavrı, eş ile oğulun, sarhoşken kendisine açıkça gösterdikleri ret ve horgörü karşısında takındığı temkinli tavırla aynıydı. Çoktandır ondan çekinmiyorlardı. “Bilmiyorum. Neden sordun?”

“Eğer değerliyse, resmi niçin satmadık?”

“Satmak mı? Resmi satamayız!” Baba, onu oğlandan koruması gerekiyormuş gibi resmin önüne geçti.

“Niçin satamayız?”

“O zaman hiçbir şeyimiz kalmaz. Ayrıca ben artık hayatta olmadığımda, senin elinde hiçbir şey olmaz. Resmi senin için tutuyoruz, senin için.” Oğlana makul gelmesi gereken bu kanıttan dolayı mutlu olan baba, bunu birkaç kez tekrarladı. “Annen ile ben günün birinde resmin senin olması için uğraşıyoruz. Peki, karşılığında sen ne yapıyorsun? Nankörlük, sadece nankörlük.”

Oğlan, dokunsan ağlayacak haldeki babayı olduğu yerde bıraktı ve olayı, müzedeki resmi ve René Dalmann’ı unuttu. Traktör fabrikasının ambarındaki işinin yanı sıra, garson olarak ikinci bir işe daha girdi, sömestr başlayıncaya kadar çalıştı ve sonra öğrenim için, gidebileceği en uzak yere gitti. Baltık Denizi kıyısındaki kent çirkin, üniversite de vasattı. Ama hiçbir şey ona doğum yeri olan o güneydeki kenti hatırlatmıyordu ve öğrenimin ilk haftalarında hukuk derslerinde, kantinde ya da koridorlarda, tanıdığı hiç kimseyle karşılaşmadığını fark edince rahatladı. Her şeye yeniden başlayabilirdi.

Yolculuk sırasında tren mola vermişti. Irmak kıyısındaki kenti dolaşmak için sadece birkaç saati vardı. Kendisini müzenin önünde bulması yine rastlantıydı. Müzede işini rastlantıya bırakmadı, aksine hemen René Dalmann’ın resimlerini sordu ve iki tane buldu. *Savaştan Sonra Düzen* adlı resim, bir bucuğa iki metre boyundaydı ve başı öne eğik,

bacakları kıvrılmış ve sol koluna yaslanmış halde yerde oturan bir kadını gösteriyordu. Kadın sağ eliyle, karnının alt bölümündeki çekmeceyi itiyordu ve memeleri ile karnı da çekmecelerden oluşuyordu; bir çekmecede meme uçları, diğerinde göbek deliği kulp olarak resmedilmişti. Göğüs ve karın çekmeceleri hafif dışarı çekilmişti ve boştu, alt karın çekmesinde, uzuvları kıvrılmış ve sakatlanmış ölü bir asker yatıyordu. Öteki resmin adı *Kadın Olarak Otoportre*'ydi ve gülmekte olan, kel kafalı genç bir adamın belden yukarısını gösteriyordu; adamın dik yakalı ceketinin altından göğüsleri belli oluyordu ve sol eliyle sarı lüleli bir peruğu yukarı kaldırıyordu.

Bu defa René Dalmann'la ilgili bir kitap satın aldı ve tren yolculuğu boyunca, 1894'te Strasbourg'da doğan sanatçının çocukluğu ve gençliğiyle ilgili bölümü okudu. Dalmann'ın Leipzig'den Strasbourg'a taşınan bir tekstil tüccarı olan babası ve ondan yirmi yaş genç olan Alsace'lı karısı, bir kız çocuk istemişlerdi; zaten iki oğulları vardı ve onlardan sonra doğan kızları iki yıl önce ölmüştü; baba çocuğu kışın atla gezmeye götürmüş ve kız zatürreeye yakalanmıştı. René, 1902'de özlenn ikinci kız çocuk gelinceye dek –kurtuluş ve aynı zamanda kırgınlık– bu ölü kız kardeşin gölgesinde büyümüşü. Erken yaşta çizmeye ve resim yapmaya başlamış, okulda başarılı olamamış ve on altı yaşındayken Karlsruhe Sanat Akademisi'ne kabul edilmeyi başarmıştı.

Sonra yolculuk sona erdi. Oğlan, kendisine bir oda buldu; ufacık lavabolu tuvaletin yarım kat aşağıdaki merdiven boşluğunda olduğu, kömür sobalı ve küçük pencerele bir tavan arası odası. Ama kendi başınaydı. Yerleşti ve René Dalmann'la ilgili kitabı, yanında getirmiş olduğu, sevdiği kitaplarla birlikte alttaki rafa yerleştirdi. Üstte yeni kitaplar, yeni hayat için yer olmalıydı. Kendisi için değerli olan hiçbir şeyi evde bırakmamıştı.

Okulun üçüncü yılında babası öldü. İçmek için, son yıllarda giderek daha sık yaptığı gibi meyhaneye gitmiş, sarhoş sarhoş eve dönerken ayağı takılmış, bayırdan aşağı yuvarlanmış, yığılıp kalmış ve donmuştu. Cenazeye katılışı, okula gidiş yolculuğundan sonra eve yaptığı ilk ziyaret. Ocak ayıydı, sert bir rüzgâr esiyordu, mezarlık şapelinden mezarlığa giden yoldaki su birikintileri donmuştu ve annesi ayağı kayıp düşme tehlikesi geçirdikten sonra, oğlunun koluna girmesine izin verdi; daha önce bunu reddetmişti. Onun kendisini bu denli uzun bir süre ziyaret etmemiş olmasını bağışlamak istememişti.

Anne, mezarlığa kadar kendilerine eşlik etmiş olan birkaç komşu için evde sandviç ve çay hazırlamıştı. Konukların alkollü bir şeyler beklediklerini fark edince ayağa kalktı. “Kendisine bira ya da şnaps ikram etmediğim için gücenen varsa, hemen gidebilir. Bu evde yeterince içildi.”

Anne ile oğul akşam babanın çalışma odasına gittiler. “Sanırım hepsi hukuk kitabı. İster misin? İşine yararlar mı? Almadıklarını atacağım.” Annesi onu yalnız bıraktı. Oğlan, babasının o kadar üstüne titredığı kitaplığa baktı. Çoktan yeni basımları yapılmış kitaplar, abonelikleri yıllar önce sona erdirilmiş dergiler. Tek resim kertenkeleli kızınkiydi; yazı masasının arkasındaki büyük duvara asılı olduğu eski evden farklı olarak, rafların arasında asılı duruyordu ve yine de bütün odaya hâkimdi. Oğlanın başı neredeyse alçak tavana değiyor, kıza yukarıdan bakıyor ve onunla nasıl karşılıklı göz göze durmuş olduğunu hatırlıyordu. Eskiden büyük, bugün küçük olan Noel ağaçlarını düşündü. Fakat sonra, resmin küçülmemiş, gücünden bir şey yitirmemiş olduğunu ve kendisini daha az büyülediğini düşündü. Sonra tavan arasında oturduğu evin küçük kızı geldi aklına, yüzü kızardı. Onu “Prenses” diye çağırıyordu ve flört ediyorlardı; kız ona, kendi-

sine tavan arasındaki odasını göstermek isteyip istemediğini sorduğunda, tüm irade gücünü toplayarak “Hayır” diyordu. Kız tüm masumiyetiyle soruyordu. Ama oğlanın vermek istemediğini elde etmek istediği için, davranışına öyle bir koketlik, duruşuna, bakışına ve sesine öyle bir fethanlık katıyordu ki oğlan masumiyeti unutuyordu adeta.

“Babamın kitaplarını istemiyorum. Ama yarın bir sahafa telefon ederim. Sana birkaç yüz mark ya da bir binlik verecektir.” Mutfakta annesinin yanına, masaya oturdu. “Resmi ne yapmak niyetindesin?”

Annesi okuduğu gazeteyi katladı. Hareketleri hâlâ sinirli ve gergindi ve bunlarda gençliğe has bir yan vardı. Artık narin değil, sıskaydı ve derisi, yüz ve el kemiklerinin üstünde geriliyordu. Saçları neredeyse tümüyle aklaşmıştı.

Oğlanın içi birden merhamet ve şefkatle doldu. “Bundan sonra ne yapmayı düşünüyorsun?” Bunu yumuşacık bir sesle sordu ve elini onunkinin üstüne koymak istedi, ama annesi elini çekti.

“Buradan taşınacağım. Yamaçta teraslı birkaç ev inşa ettiler, orada bir stüdyo daire satın aldım. Tek odadan fazlasına ihtiyacım yok.”

“Satın mı aldın?”

Anne ona düşmanca baktı. “Babanın emekli maaşını ve kendi kazancımı bir tasarruf sandığına koydum ve o içki için para çektiğinde, ben de kendim için çektim. Buna karşı söyleyecek bir şeyin var mı?”

“Hayır.” Güldü. “Babam on yılda içkiye bir daire parası mı harcadı?”

Annesi gülüşüne iştirak etti. “Tam olarak değil. Ama benim dairenin parasını ödemek için aldığım konut kredisi anlaşmasındakinden daha fazlasını.”

Oğlan duraksadı. “Niye babamın yanında kaldın?”

“Amma soru.” Başını salladı. “Bir süre seçebilirsin. Bunu

mu, yoksa şunu mu yapacaksın, bu insanla mı, yoksa öbürüyle mi yaşayacaksın. Ama günün birinde o iş ve o insan hayatın haline gelir ve bu hayata niçin bağlı kaldığın oldukça aptal bir sorudur. Ama sen resmi sormuştun. Onunla ilgili bir planım yok. Al götür ya da eğer bu kadar büyük kasaları varsa bankaya koy.”

“Bu resmin önemi nedir, bana söyler misin?”

“Ah, çocuk...” Ona üzüntüyle baktı. “İçimden gelmiyor. Sanırım baban, son anına kadar resimle gurur duydu.” Yorgun yorgun gülümsedi. “Seni ziyaret etmeyi ve hukuk öğreniminin nasıl gittiğini görmeyi çok istemişti, ama buna cesaret edemedi. Sen bizi hiç davet etmedin. Biliyor musun, siz çocuklar biz ana babalardan daha az acımasız değilsiniz. Kendinizi daha çok beğeniyorsunuz, hepsi bu.”

Karşı çıkmak istedi, ama annesinin haklı olup olmadığını bilmiyordu. “Kusura bakma” dedi, çekinerek.

Annesi ayağa kalktı. “İyi uykular, oğlum” dedi. “Yarın sabah yedide evden çıkacağım. Uyandıktan sonra yola çıkarırken resmi unutma.”

8

Resmi tavan arasındaki odasında yatağın üstüne astı. Yatak solda duvara dayalıydı, sağda dolap ve raflar, önde çatı penceresinin altında da yazı masası duruyordu.

“Bana benziyor. Kim o?” Bunu soran, ilk sömestreden beri hoşuna giden bir kız öğrenciydi. Resimdeki kızla benzerliğinden ötürü mü? Bunun farkına varmamıştı.

“Kim olduğunu bilmiyorum. Eğer gerçekten biriye!” “Her halükârda sen daha güzelsin” diye devam etmek istedi. Sonra kertenkeleli kıza ihanet etmek istemedi. İnsan bir resimdeki kıza ihanet edebilir mi?

“Ne düşünüyorsun?”

“Güzel olduğunu.”

Kız çok güzeldi. Oğlan sırtüstü yatakta, kız da yüzüstü onun üzerinde yatıyordu. Kolları oğlanın göğsünde, çenesi kollarının üstünde, ona sakın sakın bakıyordu. Yoksa o orada değilmiş gibi, ondan daha öteye mi bakıyordu? Koyu renk gözler, lüleler, geniş alın, parlak kırmızı yanaklar, hareketli burun kanatları ve dudaklar; kız bütün güzelliğiyle ona dönüktü, ama yine de kendisine özgüydü. Yoksa hayal mi kuruyordu? Sevddiği kadın, onu sevdiği için, resme mi dönüşüyordu? Hem kendisine dönük hem de erişilmez miydi?

“Ressamı kim?”

“Bilmiyorum.”

“Resmini imzalamış olmalı.” Kız doğruldu ve resmin alt kenarını dikkatle inceledi. Sonra ona baktı. “İyi de, bu bir orijinal!”

“Evet.”

“Değeri nedir, biliyor musun?”

“Hayır.”

“Belki değerlidir. Kimden aldın onu?”

Babasıyla uzun yıllar önce yaptığı konuşmayı düşündü. “Gel buraya!” Kollarını açtı. “Değerli olup olmadığını bilmek istemiyorum. Bilseydim ve sana söylemiş olsaydım, beni sırf resmimden dolayı sevip sevmediğini sormak zorunda kalırdım hep.”

Kız ona sarıldı. “Saçmalama. Eğer değerliyse burada tutamazsın. Burası yazın fazla sıcak, kışın fazla soğuk, ayrıca komik soban günün birinde çatıyı ve evi tutuşturabilir; belki sen komşu çatıya kaçabilirsin, ama resim yanar. Değerli bir resmin sabit bir ısıya, sabit bir rutubete ve kim bilir başka neye ihtiyacı vardır. Burada tutamayacağına göre, hemen satabilirsin de. Çalışıp duruyorsun, ama paran olmadığından kendin için hiçbir şey yapamıyorsun. Bunun anlamı yok ki!”

Oğlan yeni işinden söz etti ve konuyu değiştirdi. Ama kız giderken sordu: “Biliyor musun?”

“Neyi?”

“Ağabeyim sanat tarihi okuyor. Resme bir baksaydı.”

Işın oraya varmasına izin vermedi. Kız onu tekrar ziyaret ettiğinde, resmi yatağın altına sokmuştu ve annesinin onu geri istediğini söyledi. Kız buna rağmen ağabeyiyle konuştu; ağabeyinin aklına, benzer bir resim ve uygun bir ressam değil, ama Paris’te dadacılıktan sürrealizme geçiş sırasında kurulan ve 1924-1930 arasında on sayı yayımlanan *Lézard violet* dergisi gelmişti. Sonra kız resmi unuttu.

Kızın her gidişinden sonra resmi tekrar yatağın üstüne astı. Başlangıçta bir oyundu bu; gülümseyerek resmi yerinden indiriyor, gülümseyerek yerine asıyor, kızla vedalaşıyor ve muzip bir ifadeyle resimdeki kızı selamlıyordu. Zamanla, kız geldiği için resmi yerinden indirmek zorunda kalmaktan bezmeye başladı, sonra da kızın gelmesinden. Birlikte yattıklarında ve yan yana uzandıklarında, o gitse de resmi tekrar assa ve hayatına tekrar başlasa diye bekliyordu.

Sonunda kız onu terk etti. “Kafandan ve kalbinden ne geçiyor, bilmiyorum.” Önce kendi alnına, sonra onun göğsüne dokundu. “Burada bir yerim olabilir sanırım. Ama benim için fazla küçük.”

9

Beklediğinden daha fazla acı çekiyordu. Bazen öfkeleniyordu; resimsiz her şey farklı ve daha iyi olurdu belki. Ama öfke onu resme bağlıyordu da. Kızla konuşuyor, onsuz durumunun daha iyi olabileceğini söylüyordu. Başına iş açmıştı. Artık kendisine daha dostça bakabilirdi. Rakibesini başarıyla safdışı etmiş olduğu için gururlanıyor muydu? Hayal kurmasa iyi olurdu.

Bir akşam René Dalmann'ın kitabını aldı ve okumaya devam etti. Genç sanatçı akademiyi bitirdikten sonra, kendisine bir atölye açmış olan Karlsruhe'li zengin bir dulun evinde yaşamaya başlamıştı. Namus abidesi başkentte bir skandaldı bu; yaşamöyküsü yazarlarının verdiği bilgiye göre, ikisi, zor ilişkilerinden çok bunun tadını çıkarmışlardı. Dalmann portre ressamı olarak kendisine bir yer edinmeye çalışıyordu ve ilk portreleri gelenekseldi, ta ki skandal yaratan bir hayat sürmekle suçlanıp skandal yaratan portreler yapmaya başlayınca dek: Karlsruhe Yüksek Asliye Mahkemesi başkanının ağaçtan oyulu gibi duran bürokrat kellesi ve havalı bir teğmen olan oğlunun yüzünde apoletler, yaver kordonları ve kılıç olan bir portresi. Yüksek Asliye Mahkemesi başkanı dava açınca, Dalmann büyük bölümü 1871'de Alsace'ı terk etmiş olan annesinin ailesine ait bir evin bulunduğu Bretagne'a kaçmış, gönüllü Fransız sıhhiye eri olarak katıldığı savaşın patlamasına kadar da, ana babası ve kız kardeşleriyle birçok kez tatil yapmış olduğu bu bölgede kalmıştı. Bunlar onun desen yıllarıydı; başkasını yapmaya ne zamanı ne de olanağı vardı. Yaralı, sakatlanmış ve can çekişen askerlerin yanı sıra, dinsel motifler içeren resimler yapıyordu: yolları yanlışlıkla savaş yeri cennetine düşmüş bir gelin güvey gibi duran Âdem ile Havva ve sakat bir askerin, sakat bir İsa'nın elinden şifa buluşu. Dalmann savaşın ardından Paris'te yaşamaya başlamış, dadacılara katılmadan Café Certá'da bol bol vakit geçirmiş, çok sık birlikte olduğu André Breton'u izleyerek Komünist Parti'ye girmiş, ama onun örgütlediği sürrealistlere katılmamıştı. Birkaç dostuyla birlikte *Lézard violet*'yi kuruncaya kadar fazla öne çıkmamıştı. Dergide, René Magritte düşünce olarak resim, Salvador Dali kızın gözündeki kesik üzerine yazıyor ve Max Beckmann'ın, balayı yolculuğu sırasında kaleme aldığı, kolektivizm üzerine küçük bir denemesinin İngilizce çevirisi kendisinden izin alınmaksızın basılıyordu. René

Dalman ise fantezinin keyfilikten kurtuluşu üzerine yazıyor ve derginin grafik tasarımını yapıyordu.

Bütün bunları fazla ilginç bulmadı. Sonunda okumayı bırakıp sayfaları karıştırmaya başladı. Kitabın sonunda René Dalman'ın yaşamındaki önemli tarihlerin yer aldığı birkaç sayfa, yapıtlarının ve onunla ilgili yapıtların kaynakçası ve sergilerinin bir listesi vardı. Listede, 1933'te Paris'te Galerie Colle'de açılan "Bir Alman Sürrealizmi Var mı?" sergisine dair bilgi verilmiş ve serginin katalog kapağında, René Dalman'ın *Keler ve Kız* adlı resminin yer aldığı belirtilmişti. Keler ve kız.

Ertesi sabah üniversitenin sanat tarihi enstitüsüne gitti ve 1933 tarihli katalogun bir nüshasını boş yere aradı. Derslere girmede, öğleyin, "Kırıklığım var" diyerek garson olarak çalıştığı lokantadan izin aldı ve vaktiyle René Dalman'ın savaş sonrasında yaptığı tabloyu ve otoportresini görüp hakkındaki kitabı satın almış olduğu kente gitti. Burada da bir üniversite ve bir sanat tarihi enstitüsü vardı, ama katalog yoktu. Bu arada çok büyük bir heyecan içindeydi. Kütüphane memuresi bunu fark etti ve ne olduğunu sordu. René Dalman'ın *Keler ve Kız*'ını aradığını ve kapağında resmin röprodüksiyonunun yer aldığı katalogu bulamadığını açıkladı. Acaba sanat tarihi enstitüsü neredeydi?

"Niye katalogdaki röprodüksiyon olması gerekiyor?"

Kıza anlamadan baktı.

"Resminin fotoğrafını muhtemelen kendisi çekmiştir, sonra da galericisi, basın ve resmin sergilenmekte olduğu müze."

"Bir müzede sergileniyor mu demek istiyorsunuz? Nerede?"

"Bir resim arşivimiz var. Benimle gelin!"

Bir koridor boyunca kızı izleyerek, bir slayt makinesinin ve üzerlerine isim etiketçikleri yaptırılmış karton kutuların bulunduğu bir odaya girdi. Biraz sakinleşti. Hatta kütüphane memuresinin hoş bir vücudunun ve kıvrak bir yürüyüşünün

olduğunu ve kendisine, heyecanıyla dostça dalga geçen, neşeli gözlerle baktığını fark etti. Kız raftan bir kutu indirdi, kapağın içine yapıştırılmış bir listeyi inceledi, neredeyse bir kartpostal büyüklüğünde ve siyah bir çerçeve içinde duran bir saydamı tuttu ve makineye yerleştirdi. “Işığı kapatır mısınız?”

Dügmeyi buldu ve ışığı kapattı. Kız slayt makinesini açtı.

“Tanrım” dedi oğlan. Onun resmiydi bu. Kız, kumsal, kaya. Ama resmin solunda kız değil, tersine dev bir kertenkele vardı ve kayanın üstünde bir kertenkele değil, koyu lüleli, soluk yüzlü, açık renk bir üstlük ile koyu renk bir etek giymiş, şipşirin, küçücük bir kız güneşleniyordu. Baş kollarının üstünde, yanlamasına yatıyordu, yarı oyunbaz bir çocuk, yarı baştan çıkarıcı bir kadındı.

10

“Resim, hangi müzede sergileniyor?”

“Buna ön tarafta bakmalıyız.” Kütüphane memuresi slayt makinesini kapattı, saydamı yerine koydu ve tekrar kitapların bulunduğu odaya döndü. Oğlan onun bazı kitapları raflardan nasıl indirdiğine ve sayfalarını nasıl karıştırdığına baktı. “Bunun için en azından yemeğe davet edilecek miyim?” Kız karıştırmayı sürdürdü. “Aa!”

“Ne oldu?”

“Resim hiçbir müzede sergilenmiyor. Kayıp. Kayıp ve belki tahrip edilmiş. Son olarak 1937’de, Münih’teki ‘Dekadan Sanat’ sergisinde görülmüş.” Oğlan anlamadan baktı.

“Beşinci grupta sergilenmiş. Hakkında şunlar söylenmiş: ‘Pornografinin çıplaklığa, Dekadanlığın zanaatsal deformasyona ihtiyacı yoktur. Yahudi mükemmel bir fırça darbesiyle Alman girişimciyi kapitalist bir hovarda, Alman kızını da onun şehvetli orospusu olarak gösterebilir. Yahudi için domuz-

luk ile sınıf mücadelecisi Marksist eğilim el ele gider. İnsan, bu sergiyi Alman annelerin ve kadınların da ziyaret ettiğini düşündüğünde...' Okumaya devam edeyim mi?"

"René Dalmann'ın *Kertenkeleli Kız* adlı bir resmi de var mı?"

Kız sayfaları karıştırdı. "Yemek ne olacak?"

"Buradaki işiniz ne zaman bitiyor?"

"Dörtte."

"O saatte yemek yoktur ki."

"O zaman, burada da kertenkeleli kız yok. Resmin adının böyle olduğundan emin misiniz?"

"Hayır." Babası ile annesi resmi böyle adlandırmışlardı, sonra o da. René Dalmann başka türlü adlandırmış olabilirdi. "Ama bir kız ile bir kertenkeleyi gösteriyor, demin görmüş olduğumuz resimdeki tam tersi yerlerde."

"İlginç. Onu nerede gördünüz?"

"Hatırlamıyorum." Dikkat etmemiş, fazla ileri gitmişti. Sorması gerekenden fazlasını sormuştu. Neyse ki adını söylememişti. İz bırakmadan ortadan kaybolacaktı.

Kız onun düşünceli haline baktı. "Neyiniz var?"

"Artık gitmek zorundayım. Saat dörtte sizi aşağıda bekliyorum, tamam mı?"

Enstitüden fırladı, düştüğü gülünç durum umurunda değildi. Kent merkezindeki gölün kıyısında bir bankta otururken, bilmediği ve öğrenmesi gereken ne kadar çok şey olduğunu anladı. Böylece saat dörtte, sanat tarihi enstitüsünün girişine dikildi. Kız merdivenlerden aşağı indi, dostça bir alayla ona baktı.

"Kertenkeleler ürkek hayvanlardır."

"Sanırım bir iki şeyi açıklamalıyım. Göl kıyısında, güneşte oturalım mı?"

Yolda anlatmaya başladı. Hukuk öğreniminin yanı sıra özellikle mirasçılar arasındaki anlaşmazlıklar, mirasçıların

aranıp bulunması, miraslara değer biçilmesi gibi davalarla uğraşan bir avukatın yazıhanesinde çalışıyordu. Ölmüş bir Amerikalının evinde, ekspertizi yapılmamış, imzasız, belki tümüyle değersiz, ama belki de değerli bir resim bulunmuştu ve resmin ne olduğunu ortaya çıkarması gerekiyordu.

“Bir Amerikalı mı?”

Ceketini yere yaymıştı ve göl kıyısında çimenlerin üstünde oturuyorlardı. “Almanya’da mirasçılarını aradığımız, Amerika’ya göç etmiş bir Alman.”

“Elinizde resmin bir röprodüksiyonu var mı?”

“Yanımda değil. Bu arada resmi kafama nakşetmiş durumdayım.” Resmi tasvir etti.

“Hey” dedi kız yandan ona bakarak, “siz resme adamakıllı vurulmuşsunuz.”

Yüzü kızardı, başını çevirdi ve bir yelkenlinin arkasından bakıyormuş gibi yaptı.

“Zararı yok. Eğer bir Dalmann ise, o zaten müthiş! Bizim müzedeki resimlerini gördünüz mü?” Sonra sözü müzeye, kente, kentteki hayata ve insanların nereden geldiklerine, hayatta nereye varmak istediklerine getirdi. Oğlan da bazı sorular sormaya çalıştı; insan bir resmin ressamını, resme ne olduğunu ve gerçek sahibini nasıl ortaya çıkarırdı? Kız soruları cevaplamaya başladı, ama az sonra konunun başka yere kaymasını sağladı. Güneş evlerin ardında kaybolup hava serinleyince, gölün çevresinde yürümeye başladılar.

“Erkek arkadaşınız var mı?” Arkadaşı olmayacağını düşünemiyordu. Hayat dolu, akıllı, espriliydi ve sadece hoş değildi; sarı saçlarını yüzünden kaldırmada, burnunu kırıştırmasında işveli bir eda da vardı.

“Üç ay önce ayrıldık. Ya siz?”

Hesapladı. “Dört ay önce.”

Bir lokantada akşam yemeği yediler. Oğlan nasıl da âşık olmak istediğini, nasıl da kıza açılmak, güvenmek istediğini

fark etti. Ama ana babasını, kendisini terk eden kız arkadaşını, hoşuna giden kadınları ve nasıl yaşadığını düşündüğü her yerde dikkat etmek ve kendisini sakınmak zorundaydı. Bağlanmak istediği kadar bağlanamazdı. Eğer kendi kentinde karşılaşmış ve evine gitmek istemiş olsalardı, kızı davet edemeyeceği geldi aklına. Orada resim asılıydı.

Kız istasyona kadar ona eşlik etti. Peronda ona adını, adresini, telefon numarasını yazdı. Oğlan bir an durakladı, ama sonra kıza gerçek adını ve gerçek adresini yazdı.

“Detektif olmak istemiyorsun, değil mi?” Gözlerinde yine o dostça alay vardı.

“Neden?”

“Hiç, öylesine.” Kız kollarını oğlanın boynuna doladı ve dudaklarına bir öpücük kondurdu. “Soruların; insan resmi alır, Sotheby’s ya da Christie’s gibi bir yere gider. Sonra, benim küçük detektifim gibi ressamla ilgili bir kitap okuduğunda, yazarının kim olduğuna bakar ve yayınevi aracılığıyla ona yazar. Eğer, evet, eğer kimsenin bilmemesi gereken bir şeyi gizlemiyorsa.”

“Tren kalkıyor.” Hoparlör kapıların kapandığını ve trenin hareket etmek üzere olduğunu duyurdu. O zaten trenin içindeydi.

“Gizlemek zordur.”

Oğlan ancak kafasıyla onaylayabildi. Kapılar kapanmıştı.

11

“Seni zor bir gelecek bekliyor” dedi kertenkeleli kıza. “Kertenkele hep büyüyor, sen hep küçülüyorsun, sonunda ona kur yapacaksın. Sen, küçükhanım, bir kertenkeleye!” Devam etti: “Yoksa prense dönüşün diye onu öptün de, bunun yerine o büyüdü, sen de küçüldün mü?” Kıza baktı ve René Dal-

mann'ın yapmış olduğu bir alçaklık, mukaddesata küfür gibi geldi. "Sen onun kız kardeşi misin? Senden nefret mi ediyordu? Yoksa seni hem sevdi hem de nefret mi etti?"

Odadan çıkıp üstüne diş fırçası, tıraş takımı, tarak ve fırçalar için ufacık bir rafın yerleştirilmiş olduğu ufacık lavabolu tuvalete gitti. Tıraş makinesinden jileti sökerek odaya geri döndü. "Bundan hoşlanmayacaksın. Ama yapmak zorundayım." Resmin arka yüzüne yapıştırılmış olan kâğıdı boydan boya kesti. Kalın varak çerçevenin, üzerine tuvalin gerili olduğu başka bir çerçeveye vidalı olduğunu gördü. Vidalar küçüktü, fiş ve prizleri onardığı tornavidayla onları gevşetti. Kalın varak çerçevenin tuvale yapışmış olmasından korkuyordu. Ama çerçeveyi kolayca söktü.

Resmi yatağın yanındaki duvara dayadı, kendisi de önüne, yere oturdu. Sağ alt köşede, D'si ucu kıvrık bir yaya benzeyen, biraz eğik bir çocuk yazısıyla "Dalmann" yazılı olmasına şaşırmadı. Asıl hiç bulmasaydı ya da başka bir isim bulsaydı hayret ederdi. Onu şaşırtan, çerçevenin gizlediği birkaç santimetrenin açığa çıkmasıyla resmin yarattığı etkinin değişmiş olmasıydı. Kızın kafasının üstündeki ek gökyüzü parçası, ucunu artık çerçevenin yutmadığı dirseği, kertenkelenin boydan boya görülebilen bedeni; insan deniz kıyısında rüzgârı hissettiğinde ve suyu kokladığında nasıl rahat soluk alırsa, resim de birden başını ve göğsünü açivermişti.

"Seni babam mı kapattı? Yoksa resmin daha önce ait olduğu ve belki de hâlâ ait olduğu kişi mi? Peki o kim ya da kimdi?" Çerçeveyi inceledi ve Strasbourg'daki bir antikacının etiketini buldu.

Doğduğu kente yaptığı tren yolculuğunda, René Dalmann'ın yaşamöyküsünü sonuna dek okudu. Dalmann 1930 yılında Lydia Diakonow'un peşinden Paris'ten Berlin'e gitmişti. Bir kabare artisti olan kadın, sonradan Ortodoks olmuş, Yahudi bir doktorun kızıydı; yumuşak, esrarengiz bir güzelliğe sahip

bir yaratıktı. Dalmann'ın kertenkelesiydi, onun meleri ve kelesi, melerciği ve kelerciği. Dalmann ona eksilmeyen bir sevecenlikle mektuplar yazıyordu. Lydia, aksansız Almanca konuştuğundan ve Alman adından dolayı hemen Alman sanatçısı olarak algılanıp kabul görmüştü; Ludwig Justi ona veliaht prens sarayındaki küçük odalardan birini ayırmıştı. René Dalmann Karlsruhe'deki "Rejim Sanatı 1918-1933" sergisine katılan *Sokaktaki Müstehcenliğin Ölüler Dansı*¹ adlı yapıtıyla açıktan açığa dalgasını geçiyordu. Alman rejim sanatı, öyle mi? Resim dizisini 1928'de Paris'te tamamlamıştı. Sonra Eberhard Hanfstaengel, Dalmann Salonu'nu kapattı ve Lydia'nın kabaresi bir akşam SA'lar tarafından yerle bir edildi. Bu arada Lydia ve René Dalmann evlenmiş, 1937'de, Münih'teki "Dekadan Sanat" sergisi henüz açılmadan Almanya'yı terk ederek Strasbourg'a göç etmişlerdi. Dalmann Fransız uyruğunda olmasına rağmen, hâlâ Alman sanatçıları arasında sayılıyordu. 1938'de Londra'da, "Yirminci Yüzyıl Alman Sanatı" sergisine katıldı. Alman makamlarınca el koyulup satışı serbest bırakılan ve René Dalmann'a sempati duyan işadamları ve koleksiyoncular tarafından satın alınan resimleri, Amsterdam ve Paris'te sergileniyordu.

Almanların Strasbourg'a girişinden sonra, René ve Lydia Dalmann'ın izleri kaybolmuştu. Acaba Strasbourg'da mı kalmışlar, işgal edilmemiş Fransa'ya mı gitmişler, yoksa Portekiz üzerinden ABD'ye mi göç etmişlerdi? Yaşamöyküsü yazarı bu olasılıkları destekleyen ve çürüten tezleri gerçeğe uygun bir biçimde anlatmış, ama kendisinin bu konuda ne düşündü-

1. 1348-1350'deki büyük veba salgını sırasında, Avrupa nüfusunun üçte biri yok oldu. Çekilen korkunç acılar ve kitlesel ölümler Ölüler Dansı denen bir dansın ortaya çıkmasına yol açtı. Birçok insan bu dansı yaparken transa girip kendinden geçirdi. Ölüler Dansı acının sınırlarına dek zorlanan insan ruhunun umutsuzluğunun dışavurumuydu. Yazar Almanca metinde, müstehcenlik anlamına gelen "Zote" ile ölümler anlamına gelen "Tote" arasında kelime oyunu yaparak müstehcen saydığı Nazizm değerlerine gönderme yapıyor. (p. 11) sivi - <https://rantey.org>

ğünü yazmamıştı. Ne yapmış olurlarsa olsunlar, yeni bir adla yapmış olmalıydılar. 1946'da New York'ta, resimleri biçimsel olarak neofovistlere öncülük eden, ama içeriğiyle dadacı-sür-realist temalarla yakınlık gösteren Ron Valomme'un bir sergisi açılmıştı. Kimi eleştirmenlerin tahminde bulundukları gibi, Ron Valomme ile René Dalmann aynı kişi miydi? Ron Valomme'a dair de, güvenilir hiçbir iz yoktu.

Oğlanda annesinin yaşadığı teras dairesinin anahtarı yoktu. Giriş merdivenine oturdu, dairelere ve garajlara giden parke taşı döşeli yola, yamacı kaplayan her dem yeşil fundalığa ve annesinin bahçenin steril atmosferini kırmak için diktiği, giriş kapısının yanındaki güllere baktı. Babası hakkında düşüncelere daldı. Onun hakkında, savaşın bombaları altında ölen ana babası, eğitimi, savaş öncesindeki ve savaş sırasındaki etkinlikleri ve sonraki kariyeri hakkında hiçbir şey bilmediğini fark etti.

12

"Babam, savaşta ne yaptı?" Annesiyle birlikte terasta oturuyordu. Anne işten dönmüş ve çay yapmıştı. Damların üstünden kıra doğru bakıyordu.

İçini çekti. "İşte başlıyoruz!"

"Bir şeye başladığımız yok. Ölü babamı yargılayıp mahkûm etsem ne geçer elime? Babamın, René Dalmann'ın, değerinin ne olduğunu doğru dürüst bilmediğim, ama yüz bin mark olduğunu tahmin ettiğim bir resmine nasıl sahip olduğunu bilmek istiyorum. Resmin çevresinde neden böyle bir esrar perdesi örmüş olduğunu bilmek istiyorum."

"Resim üzerinde hak iddia edilmesinden korkuyordu da ondan. Strasbourg'da divanıharp yargıcıydı; evlerine yerleştirildiği insanların sahte kimlikli Yahudiler olduğunu keşfetti

ve onlara yardım etti. Onların minnettarlıklarını göstermek için verdikleri resmi kabul etti.”

“Babamın sorunu neydi?”

“Savaştan sonra ressam ve karısı ortadan kaybolmuşlardı ve söylentiler vardı. Baban resimle görünürse haksızlığa uğrayacağından korktu. Onun kendisine armağan edilmiş olduğunu kanıtlayamazdı.”

Annesine baktı. Yanında oturuyor ve bakışlarını ondan kaçıırıyordu. “Anne?”

“Evet?” Annesi yüzünü ona çevirmedi.

“Strasbourg’da yanında mıydın? Her şeyi onunla birlikte mi yaşadın, yoksa babam sana sonradan mı anlattı?”

“Savaşta Strasbourg’da benim onunla ya da onun benimle ne işi olacaktı ki?”

“Babamın anlattıklarına inandın mı?”

Annesi hâlâ ona bakmıyordu. Oğlan onun hiçbir şaşkınlığı, can sıkıntısını, üzüntüyü açığa vurmeyan profiline baktı. “1948’de esir olarak tutulduğu Fransa’dan döndüğünde ve tekrar görüştüğümüzde, onun savaş hikâyeleriyle ilgilenmekten başka yapacak işlerim vardı. Hem insanlar o zamanlar savaştan ne hikâyelerle dönmüşlerdi!”

“Eğer ona inandıysan, eskiden neden hep ‘Yahudi kız’ diyordun?”

“Bunu hatırlıyor musun?”

Cevaplamadı. “Neden?”

“Kızın ressamın kızı olduğunu düşündüm, eh, onlar da Yahudi’ydiler işte.”

“Bu senin hor görmeni açıklamaz.” Kafasını iki yana salladı. “Hayır, sen babama inanmadın. Onun Yahudilere yardım etme hikâyesini yutmadın. Ya da hikâyenin bu kadarla kalmadığını, kızla arasında bir şey geçmiş olduğunu düşündün. Kıza şantaj mı yaptı? Onu kendisiyle ilişki kurmaya mı zorladı? Onun ressamın karısı olduğunu biliyorsun değil mi?”

Annesi hiçbir şey demedi.

“Babam neden yargıçlık görevinden uzaklaştırıldı?” Karşıya, annesine doğru baktı. Annesi çenesini öne çıkarmış, dudaklarını yukarı bükmüştü ve oğlan, sorduğu soruya cevap vermek istemediğini gördü. “O zamanki amirlerine ve iş arkadaşlarına sorsam, daha mı iyi olur? Müstakbel bir hukukçu olarak, ne olduğunu bilmek istememi anlayışla karşılayacak birini bulurum kuşkusuz.”

“O divanıharp yargııcıydı dedim ya. Katı davranmak zorundaydı. Sert olmak zorundaydı. İnsan bu biçimde arkadaş edinebilir mi sanıyorsun?”

“Hayır, ama insan bu nedenle savaş sonrasında yargıçlık görevinden uzaklaştırılmaz.”

“Doğru olmayan bir suçlamada bulunuldu ona; suçlama öyle kötüydü ki buna maruz kalmak istemiyordu. Senin ve benim kalmamı da.”

Oğlan ona baktı.

“Yahudileri polisin elinden kurtarmış olan bir subayı ölüm mahkûm etmiş. Her şeyi bilmen gerektiğini düşünüyorsan, dostluk ettiği ve bizzat kendisinin ihbar ettiği söylenen bir subayı.”

“Suçlamada bulunan her kimse, tanıklar, belgeler ya da raporlar bulmuş olmalı. Olay gazetelerde manşete çıktı mı?”

“Buradakilerde değil, yerel olmayanlarda. Burada konunun manşetlerden hızla inmesi için gereken yapıldı.”

Oğlan o dönemin yerel olmayan gazetelerini elden geçirebilir ve suçlamada bulunan gazetecinin izini bulup elindeki malzemeye göz atabilirdi. Belki babasının Strasbourg’da nerede oturduğunu ve evde o zamanlar başka kimlerin oturmuş olduğunu da saptayabilirdi. Strasbourg’dan toplama kamplarına nakledilen Yahudilerin listeleri var mıydı? René Dalmann’ın konuşmaya geçecek yakınları var mıydı?

“Babam suçlamalar karşısında ne dedi?” Ama daha sorar

sormaz, bunu öğrenmek istemekten de vazgeçmişti.

“O ve bir başka subay daha birçok Yahudi’ye yardım etmişlermiş ve herkesin, özellikle de tehlikedeki Yahudilerin ölümüne yol açmamak için, ölüme mahkûm etmiş olduğu subayın feda edilmesi gerekiyormuş. Zaten, duruşmaya başkanlık etmesi ve hükmü vermek zorunda kalması aptalca bir rastlantıymış.”

Oğlan güldü. “Babam her şeyi doğru yaptı öyle mi? Sadece ötekiler yanlış anladı öyle mi?”

13

Annesi, uyuması için ona divanı teklif etti; kendisi ağrıyan sırtından dolayı zaten sık sık yerde yatıyordu. Ama oğlan reddetti; annesinin uyuduğu divanda, onun kokusu ve vücudunun bırakmış olduğu izler içinde uyumak dayanılmaz geldi.

Gece uyandığında onun varlığını, sanki kendisi divanda yatıyormuşçasına güçlü hissetti. Onun kokusunu aldı ve soluğunu duydu. Ay ışığında iskemlenin arkılığına, oturma yerine ve ayaklarına düzenli biçimde dağıtılmış giysilerini gördü. Anne uykuda kımıldayıp divanın kenarına kaydıığında, ışık yüzüne vuruyor ve oğlan onun ak saçlarını ve sert yüz hatlarını görüyordu. Eskiden güzel bir kadın olduğunu biliyordu; bir defasında babasının balayı yolculuğu sırasında çektiği bir fotoğraf görmüştü; annesi açık renk bir giysi içinde, hafif bir yürüyüşle ve yumuşak, şaşkın, mutlu bir yüzle bir parkın çitleri arasından babasına doğru yürüyordu. Ama ister kendisinin, ister babasının karşısında olsun, onu hiç böyle mutlu, böyle yumuşak görmüş olduğunu hatırlamıyordu. Suç savaşta mıydı? Strasbourg’daki olaylarda mıydı? Babası annesine de, başkalarına da, annesinin affedemediği bir şey mi yapmıştı? Ama annesi niye kendisine karşı da öyle sert davran-

mıştı? Babasının oğlu olduğu için mi?

Sonra oğlan üzüntüye boğuldu. Annesine, babasına, kendisine, özellikle de kendisine acıdı. Annesinin varlığı, giysileri, soluğu, kokusu kendisine hâlâ nahoş geliyordu, ama bunlar kendisine nahoş geldiği için de üzülyordu. Çocukluğundan anne sevgisi ve şefkatine ait bir hatırası neden yoktu? Böyle bir hatırası olsaydı, annesinin şimdiki bedeninde o zamanki bedenini görebilir ve sevebilirdi.

Sabah annesi ona bir klasör verdi. Klasörü babası düzenlemişti. Kendi olayına ilişkin gazete yazılarını toplamış, kesmiş, beyaz kâğıtlara yapıştırmış, üst kenarlarını kaynaklara dair notlarla, sağ kenarlarını onayını ya da reddini dile getiren ünlem ve soru işaretleriyle doldurmuştu. Aktarılanları çoğunlukla reddetmiş, hatta bazen, insan bir müsvedde metnin sayfalarını nasıl düzeltirse öyle düzeltmişti. Mesela yaşıyla ilgili yanlış bilginin üstünü çizmiş, kenara bir çizgi çekip yanına doğru yaşını not etmişti. Strasbourg'daki divanıharp yargıçlığının yanlış aktarılan süresini; olaya adı karışan subayların yanlış aktarılan askeri rütbelerini; bir af dilekçesinin yanlış aktarılan sunum ve ret sürecini ve ölüme mahkûm etmiş olduğu subayın yanlış aktarılan idam tarihini düzeltmişti. En çok, büyük bir gazetede çıkmış uzun bir makalenin üzerinde düzeltme vardı. Bunun arkasında, babanın tanıdık yazı makinesinde yazılmış ve üzerlerine "İtiraz" başlığı atılmış birçok kâğıt bulunuyordu. "Strasbourg'daki divanıharp yargıçlığı görevimin 1 temmuz 1943'te başladığı doğru değildir. Asıl doğru olan..." Böyle sürüp gidiyordu, sayfa sayfa. "Yahudileri tutuklanmaktan kurtarma çabaları sırasında, sanığın güvenini kurnazlıkla kazandığım ve kötüye kullandığım doğru değildir. Asıl doğru olan, çabaları sırasında sanığa gücüm yettiğince yardım ettiğim, onu tehdit eden tehlikeler konusunda uyardığım ve bizzat kendim hatırı sayılır tehlikelerle ve önemli görevleri kötüye kullanma tehdidiy-

le karşı karşıyayken bile, hem onu hem de Yahudileri korumaya çalıştığımıdır. İdam kararını bencil gerekçelerle ve hukuku sanığın aleyhine çevirmek niyetiyle vermiş olduğum doğru değildir. Asıl doğru olan, kanıtlar ve yasalar karşısında sanığı idama mahkûm etmekten başka çaremin kalmadığıdır. Yahudilerin mülkleriyle yasadışı yollardan zenginleştiğim ve özellikle Yahudilerin yanlarında götürdükleri ya da yanlarında götürmeye çalıştıkları taşınabilir mallara yasadışı yollardan sahip olmak için, bunları bana emanet etmelerini sağladığım doğru değildir. Asıl doğru olan, ne Yahudi serveti üstünde tasarrufta bulunma yetkimin, ne de Yahudi servetinin çıkarlarını temsil etme görevimin olduğudur ve bundan dolayı ne o yetkiyi kötüye kullanabilir, ne de bu görevi ihlal edebilirdim. Benim...”

Oğlan okurken anne onu seyrediyordu. Oğlan ona sordu: “İtiraz’ı biliyor musun?”

“Evet.”

“Gazete onu yayımladı mı? Gazeteye onu babam mı gönderdi?”

“Hayır. Avukatı istemiyordu.”

“Sen istiyor muydun?”

“Babanın bana sorduğunu sanmıyorsun herhalde.”

“Ama yazdığını nasıl buluyordun? Yayımlanmış olsaydı nasıl bulurdun?”

“Nasıl mı buluyordum?” Omuz silkti. “Her cümleyi harfi harfine düşündü. İnsan onu tek bir kelimeden dolayı bile suçlayamazdı.”

“Ceza yasasından paragraflar kopyaladı. Cezalandırılama-yacağını göstermek için kopyaladı onları. Okunduğunda tüyler ürpertici. Sanki her şeyi itiraf ediyor, ama bu yolla suç işlemediğinde ısrar ediyormuş gibi okunuyor. Sanki birini yemekle zehirlediğini itiraf edip yemek yaparken Doktor Oet-kers’in *Okullar İçin Yemek Kitabı*’ndaki tariflere uyulduğu

konusunda ısrar etmek gibi; böyle okunuyor işte.”

Anne klasörü aldı, yaprakları soldan sağa geçirdi, sıkıştırdı ve kapağı kapattı. “Dedim ya, temkinliydi. Savaşta her şey tüm hayatına fazlasıyla yetecek kadar altüst olmuştu. Savaştan sonra senin ve benim yüzümden de temkinliydi. İçtiği zaman bile temkinliydi. Bilirsin, sarhoşlar bir şeyi söylemelerini gerektiğinde, söylemeyi de istemedikleri halde sonunda söylerler. Baban bunu asla yapmadı.”

Sesine bakılırsa, sanki iftihar ediyordu. Kocasının kendisine ve başkalarına yaptıklarıyla bir de caka satmaya kalkışmamasından kıvanç duyuyordu. “Sana yaptığı şeyler için senden hiç özür diledi mi?”

“Benden özür dilemek mi?” Şaşkın şaşkın baktı.

Oğlan vazgeçti. Onun kendisinden bir şey gizlemediğini, bilakis kendisinin bilmek istediği şeyi bilmediğini, niçin ve ne hakkında ısrar ettiğini anlamadığını kavradı. O kocasını nasıl rahat bırakıyorsa, oğlu da onu ve kocasını rahat bırakmalıydı. Ruhundaki yara kabuk bağlamıştı ve onunla birlikte, ruhunun bütünündeki yumuşak, mutlu olmaya ve sevmeye muktedir doku da kabuk bağlamıştı. Kötü kapanmış bir yara dokusu olmuştu. Belki acı o zamanlar, yaralandığı sırada ya da hemen sonra giderilebilirdi. Artık çok geçti. Uzun zamandır çok geçti. Öyle uzun bir süredir yara izleriyle, yalanlarıyla, ihtiyatlı tavırlarıyla yaşıyordu ki.

Sonra birden farkına vardı. Anne kocasını ilk kez şimdi rahat bırakmıyordu. Oğlan kendisini bildi bileli, anne kocasının kendisini rahat bırakmasını istemiş, kendisi de kocasını rahat bırakmıştı. Sanki onunla hiç ilişkisi yokmuş gibi. Sanki kocası kendisini bir keresinde çok fazla, çok derinden tedirgin etmiş gibi. “Bana gebe kaldığında, babam ırzına mı geçmişti? Strasbourg’dayken, alçakça işler yaptığında ve Yahudi kadınla ilişkisi olduğunda mı oldu bu? Bir gece çıkageldi, sen öbürünü biliyordun ve onunla yatmak istemiyordun, ama senin

neyi bildiğini ve istediğini onun umurunda değildi ve senin ırzına geçti, değil mi? Dünyaya böyle geldim, değil mi? Bu yüzden beni asla affetmedin, değil mi?”

Anne kafasını iki yana salladı tekrar tekrar. Sonra oğlan onun ağladığını gördü. Önce ses çıkarmadan, kaskatı bir halde oturuyor, yalnızca gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlanıyor, çenesinde bir an asılı kalıyor ve entarisine damlıyordu. Ellerini kaldırıp yüzünden gözyaşlarını sildiği anda hıçkırdı.

Oğlan ayağa kalktı, iskemlesine yaklaştı ve onu kucaklamayı denedi. Annesi kaskatı ve dimdik oturuyor, kucaklamasına izin vermiyordu. Oğlan onunla konuştu, ama sözlerini de dinlemedi. Oğlan vedalaşırken bile susuyordu.

14

Oğlan geri döndü ve hayatına yeniden başladı. Kütüphane-ci kız bir gün onun kentinde bir işi olduğunu yazınca kızla buluştu, onunla gezmeye, yemeğe, sonra kendi evine gitti. Resmi yatağın altına itmişti.

Ama resim onu rahat bırakmıyordu. Ya kız tesadüfen yatağın altına bakarsa ve resmi görürse ne olurdu? Ya karyola ve döşek çökerse? Resim tahrip olur, ayrıca etrafı toplarken ortaya çıkardı. Ya uykusunun içinde kertenkeleli kızla konuşursa ne olurdu? Gündüzleri sık sık yapıyordu bunu. “Kertenkeleli kız” diyordu, “şimdi ders çalışmaya başlamalıyım” ve hangi derse çalışmak zorunda olduğunu anlatıyordu. Ya da giymekte olduğu şeyle ilgili görüşünü alıyordu. Ya da sabahleyin vaktinde uyandırmadığı için onu azarlıyordu. Ya da onunla, René Dalmann’ın ve babasının yanında yaşadıkları hakkında laflıyordu. “Ressamın seni babama hediye mi etti? Yoksa babam senin yüzünden ressamı ihanet mi etti? Ressamın seninle

birlikte kaçmak istediğinde? Neden tam da seninle?” Tekrar tekrar soruyordu: “Seninle ne yapmalıyım kertenkeleli kız?”

Dalmann'ın mirasçılarını arayıp resmi onlara mı vermeliydi? Ama mirasçılarının kim olduğunu bilmiyordu. Resmi paraya çevirip parayla hayatını mı kolaylaştırmalıydı? Ya da birilerine iyilik mi yapmalıydı? Babasının haksızlık etmiş olduğu kimselere bir şey borçlu muydu? Babasının haksızlığından çıkar sağladığı için? Fakat aslında ne çıkar sağlıyordu ki? Kertenkeleli kıza bakabilmesi ve onunla konuşabilmesi bir lütuf muydu, yoksa bir ceza mı?

“Resim ne oldu?”

Oğlanın yatağının üstüne uzanmış, birbirlerine bakıyorlardı. “Daha fazla bir şey öğrenemedim.” Oğlan durumunun biraz üzücü olduğunu, ama aldırmadığını gösteren bir yüz ifadesi takındı. “Artık avukatın yanında da çalışmıyorum.”

“Öyleyse belki şimdi Manhattan'da, kiracıları ölmüş olan, içinde bu yüzyılın en tanınmış ressamlarından birinin, kimsenin farkına varmadığı bir resminin asılı olduğu küçük bir daire var. Yoksul ve yaşlı kiracının kirli masasının üstünde hamamböcekleri dolaşüyor, ayakkabılarını sıçanlar kemiriyor, daireye zorla girip yerleşen gangster yatağının üzerinde horluyor, sonra dan, dan, günün birinde bir kurşun yağmurunda kızın alnında bir delik açılıyor ve kertenkele kuyruğundan oluyor. Belki yaşlı adam, René Dalmann'ın kendisiydi?” Kız biraz fazla konuşuyordu. Ama oğlan onu dinlemekten hoşlanıyordu. “Bunun sorumluluğunu alabilir misin?”

“Neyin?”

“Her şeyin karanlıkta kalmasının?”

“Bunu bilmek isteyen, Sotheby's ya da Christie's'e ya da René Dalmann üzerine kitap yazanlardan birine gidebilir, değil mi?”

Kız ona sokuldu. “Bakıyorum bir şeyler öğrendin. Öğrendin mi bir şeyler?”

Oğlan uykuya dalmak istemiyordu. Uykuda sayıklamak istemiyordu. Kızın uyanmasını, tuvalete gitmesini, yatağın altında ayakkabılarını aramasını ve resmi bulmasını istemiyordu. İstemiyordu... Sonra yine de uykuya daldı ve hava aydınlandığında, kız tuvaletten dönüp zıplayarak yatağa girdiğinde korku içinde uyandı. Ama karyola ve döşek çökmedi.

“Saat 9:00’da enstitüde olmak için, 7:44 trenine binmeliyim.”

“Seni götürürüm.”

Kapıyı kapatıp kilitlemeden önce geriye bir göz attığında, odasından rahatsız oldu. Onun odası değildi bu. Kız kitaplarını karıştırmıştı; aybaşılıydı ve yatağına kan bulaştırmıştı; kumsalda gezinirken paslı bir eski mektup terazisi bulmuş ve eve getirmişti. Kertenkeleli kız da yatağın üzerinde asılı değildi. Kütüphaneci kızı istasyona götürüp vedalaştıktan sonra, zihni dağınık ve huzursuz bir halde eve döndü ve ortalığı topladı. Kitaplar yeniden rafa, yatağa yeni bir çarşaf, resim yatağın üstüne, mektup terazisi dolabın üstüne, bavulun arkasına. “Evet, kertenkeleli kız, şimdi her şey yine yerli yerinde.”

Odanın ortasında duruyor ve düzenine bakıyordu. Raftaki kitapların, kendisine babasının rafındaki kitapların düzenini hatırlatan düzenine. Annesinin ailenin düşkünleşmesine karşı verdiği mücadele sırasındaki temizliğini andıran perişan temizliğe. Vaktiyle ana babasının evindeki gibi odaya hükmeden, artık kalın varak çerçevesinde değil de tahtaya gerili tuvalde bulunan kertenkeleli kıza. Ve resim, evdeki gibi hazine, sır, güzellik ve özgürlüğe açılan bir pencereydi, aynı zamanda kendisine kurban verilmesi zorunlu olan, hükmedici ve denetleyici bir makam. Önündeki hayatı düşündü.

O gün hiçbir şey yapmadı. Hukuk Fakültesi’nin, çalıştığı meyhanenin, bir zamanlar sevmiş olduğu üniversiteli kızın yaşadığı evin önünden geçerek, biraz sokaklarda dolaştı. Yok-

sa sevmeyi hiç öğrenmemiş miydi?

Akşam kısa bir süre için eve geldi, yataktan çıkardığı çarşafın içine resmi, kırdığı çerçeveyi ve birkaç gazeteyi koydu. Bunlarla kumsala gitti. Ateşler yanıyor, gençler oturmuş eğleniyorlardı. Son ateşi arkasında bırakıncaya kadar yürüdü. Gazeteler ve çarşaf çabuk yandı, çerçeve de çabuk yandı. Resmi ateşe attı. Boyalar eridi, kız aktı ve tanınmaz hale geldi. Ama korlaşmadan önce, kenarı yanmış tuval yukarı kıvrılarak, tuvali kertenkeleli kızın altındaki çerçeveye gerilmiş olan başka bir resmi açığa çıkardı. Dev kertenkele, küçücük kız; bir an için, René Dalmann'ın korumak ve kaçarken yanında götürmek istediği resmi gördü. Sonra tuval cayır cayır yandı.

Ateş zayıfladığında, ayakkabısının ucuyla kuru karıştırdı. Ateş geçip her şey kül oluncaya dek beklemedi. Bir süre mavi-kırmızı alevciğe baktı. Sonra eve gitti.

Aldatma

Sven ve Paula'yla olan dostluğum Duvar'ın yıkılmasından sonra da devam eden tek Doğu-Batı-Dostluğumdu. Ötekiler, Duvar'ın yıkılmasından az sonra sona erdi. Giderek daha seyrek randevulaşılıyor ve bir gün verilen randevu son dakikada iptal ediliyordu. Çok işi vardı insanların: iş aramak, daireleri ve evleri onarmak, vergi avantajlarından yararlanmak, iş çevirmek, zengin olmak, seyahat etmek. Daha önce Doğu'da bir şey yapılmazdı, çünkü devlet hiçbir şeye izin vermiyordu; Batı'da ise hiç kimse bir şey yapmak zorunda değildi, çünkü Bonn'dan öyle ya da böyle para geliyordu. İnsanların vakti vardı.

Sven'le satranç oynarken tanıştık. 1986 yazında Berlin'e taşınmıştım, kimseyi tanıımıyordum ve hafta sonlarında Doğu'da da Batı'da da kenti keşfediyordum. Bir cumartesi akşamı, Müggel Gölü kıyısındaki bahçeli bir lokantada bir grup satranç oyuncusuna rastladım, bir final karşılaşmasını seyrettim ve galip gelen tarafından satranç oynamaya davet edildim. Hava kararıp oyunu yarıda bırakmak zorunda kalınca, gelecek cumartesi devam etmek için sözleştik.

Bir şehir, tanışılan ilk kişilerle birlikte insanın kendi şehri olmaya başlar. Batı Berlin'e dönüş yolculuğunda, Doğu Berlin'in ıssızlığı daha az cesaret kırıcı, çirkinliği daha az iticiydi. Bazen perde renginde, bazen televizyon mavisi, bazen prefabrik bir binada birbirine yakın, bazen bir duvarın içinde

tek başına duran ışıklı pencereler; eski, kötü aydınlatılmış fabrikalar; az arabalı geniş caddeler; seyrek lokantalar; bunları gördüm ve Sven'in buralarda bir yerde oturduğunu, şu fabrikada çalıştığını, bu caddede araba kullandığını tahayyül ettim. Kendimi de buralarda bir yerlere girip çıkarken, şu caddede araba kullanırken, bu lokantada yemek yerken düşündüm.

Berlin'de yeni tanıştığım ikinci kişi sırt çantalı küçük bir oğlandı. Bir sabah, evimin önündeki büyük caddeyi geçmek isterken, yanımda durup, "Benimle birlikte kaldırım taşlarının üzerinde yürür müsün?" diye sordu ve elimi tuttu. Sonradan sabahları, ben yol kenarında, birkaç yüz metre ilerideki trafik lambalarının yeniden kırmızıya dönmesini ve trafiğin bir süre durmasını beklerken hep yanımda beliriverdi. Duvar'ın yıkılmasının hemen ardından, Sven ile Paula çılgınlar gibi Münih'e, Köln'e, Roma'ya, Paris'e, Brüksel'e, Londra'ya gitmeye başladılar; trenle ya da otobüsle çıktıkları bu iki günlük yolculuklarında, sadece bir gece otel ücreti ödemek için hep geceleri gidip geliyorlardı. Yolculukları sırasında kızları Julia'yı bana bırakıyorlardı ve iki çocuk birbiriyle dost oldu. Kız henüz yuvadaydı ve birinci sınıf öğrencisine hayrandı; oğlan, küçük kızla ilişkisinden ötürü biraz utanıyordu, ama aynı zamanda kızın hayranlığı koltuklarını kabartıyordu. Adı Hans'tı, bir iki ev aşağıda, ana babasına ait bir gazete ve sigara bayiiinin bulunduğu binada oturuyordu.

2

Ertesi cumartesi yağmur yağıyordu. Banliyö treniyle her zamankinden daha gri ve daha تنها olan Doğu Berlin'e gittim. Rahnsdorf İstasyonu'ndan göle doğru yürüdüm; yağmur durmadı, hava soğuktu ve şemsiyeyi tutan elim uyuşmuştu.

Uzaktan lokantanın kapalı olduğunu gördüm. Sonra Sven'i gördüm. Üzerinde geçen cumartesi de giydiği mavi salopet ve deri kasket vardı; ablak yüzündeki yuvarlak gözlüklerle çocuksu ve munis bir devrimci gibi görünüyordu. Ayaklarının arasında satranç tahtası ve satranç taşlarının durduğu kutu, bir ambarın açık kapısı önünde durmuş, el sallıyor, omuz silkiyor ve kollarını, üzüntülü bir ifadeyle gökyüzünü, yağmuru, su birikintilerini ve kapalı lokantayı kucaklayacak biçimde kaldırıyordu.

Arabasıyla gelmişti ve evine benimle birlikte döndü. Karısı ve kızı, büyükanne ile büyükbabanın yanındalarmış, akşama döneceklermiş ve o zamana kadar rahatsız edilmeden oynayabilirmişiz. Sonra kızını yatağa götürmeli ve her akşam olduğu gibi yarım saat süreyle ona öykü okumalıymış. Ama bunu ben de yapabiliyordum, o da bu arada bizim için ufak tefek bir şeyler hazırlayabilirmiş. Benim de çocuklarım var mıymış? Olmadığını söyleyince, bu talihsizliğime iç çekerek kafasını iki yana salladı.

Satranç partisini ikinci cumartesi de bitiremedik. Sven uzun uzun düşünüyordu. O düşünürken, ben çevreme bakınıyordum. Açık renk tahtalardan kendisinin yaptığı bir kitaplık; koyu renk ağır bir büfe; üzerindeki kenarları çiçek işlemeli beyaz masa örtüsünün yere kadar uzandığı bir yemek masası ve çevresinde, büfeye uygun, koyu renk dört iskemle; bizim siyah çelik iskeletli ve açık renk hasır örgülü koltuklarında oturduğumuz küçük bambu masa ve koyu kahverengi bir kömür sobası. Duvarda, gagasında zeytin dalıyla bir güvercini gösteren mavi-beyaz bir dokuma parçası ve Van Gogh'un ayçiçeklerinin bir baskısı asılıydı. Sırılsıklam pence-re camlarından, büyük ve eski bir tuğla yapı görülüyordu; Sven'in soruma homurdanarak verdiği cevaptan da anlaşıldığı gibi bir okuldu bu. Kimi zaman aşağıda, parke taşı döşeli yolda bir araba takırdıyor ve tramvay, düzenli aralıklarla

dönemeçte gıcırdıyordu. Bunun dışında ortalık sessizdi.

Sonra, Sven'in uzun uzun düşünmesinden sıkıldım ve dört saatlik oyunlar ya da yedi dakikalık hızlı partilerle zamana karşı oynamak için anlaştık. Bir süre sonra da satrançtan temelli sıkıldık. Paula ve Julia'yla gezmeye çıkmayı tercih ediyor ya da onların arkadaşlarıyla buluşuyor ya da sınır nöbetçileri ilk girişimimde yakalayıp geri çevirirlerse, ancak ikinci girişimimde yanımda getirebildiğim yeni oyunları oynuyor ya da sohbet ediyorduk. İkimiz de otuz altı yaşındaydık, tiyatro ve sinemayla ilgileniyorduk ve insanlara ve ilişkilere meraklıydık. Bazen arkadaşlarla bir aradayken, bir ifadeye, bir ağız dalaşına ya da karşılıklı jestlere aynı dikkati gösterdiğimizde, bakışlarımız buluşuyordu.

Sven'le satranç oynadığımız oda, bir daha hiçbir zaman o ilk cumartesi gibi görünmedi. Hep karmakarışık; Julia'nın oyuncakları, Sven ile Paula'nın işleriyle ilgili eşyalar, çaydanlık, çay fincanları, ısırılmış elmalar ve kırılmış çikolatalar ortalığa yayılırdı; çoğu zaman askıda çamaşırlar kururdu. Gün boyunca hayat bu odada geçiyordu. Evde bunun dışında, ana baba için ufacık bir yatak odası, Julia için daha da ufacık bir oda ve yarısı ayrılıp aynı ölçüde dar bir banyoya dönüştürülmüş olan dar bir mutfak vardı. İlk cumartesi Sven odayı derleyip toplamıştı. Pasta da almıştı. Ama satranca dalınca pastayı ve çayı unutmuştu; bana bir şey ikram etmek istediğini, ancak kapıda Paula ile Julia'nın sesleri duyulduğunda hatırladı. Ayağa kalktı, "Hay Allah, ben..." dedi ve kollarıyla yine, üzüldüğünü, ama artık her şey için geç olduğunu gösteren bir işaret yaptı.

3

Julia'yla aramdaki ilk görüşte aşktı. İki yaşındaydı; neşeli ve ele avuca sığmaz bir çocuktü, konuşmayı seviyor ve kendi

başına oyalanırken şarkılar mırıldanıyordu. Kimi zaman sanki her şeyi anlamak istiyormuş ve anlayabilirmiş gibi düşünceli ve ağırbaşlı oluyordu. Kimi zaman, zamanla dönüşeceği kadını haber verircesine bakıyor, davranıyor ve hareket ediyordu. Beni büyülemesinde şaşılacak bir şey yoktu. Bana daha ilk akşamdan beri, sanki kalbinde boş bir yer varmış ve ben de tam vaktinde gelmişim gibi sevinçle yaklaşmasını bir mucize olarak görüyordum.

Paula'yla aram iyi değildi. Paula Sven'e, Julia'ya ve bana karşı ciddi ve katıydı. Satranç taşlarından kule yaptığımızda ya da Julia'nın ayısına striptiz yaptırdığımızda ya da sonraki cumartesilerden birinde yanımda getirdiğim tabak büyüklüğündeki halka ve sabun tozuyla yaptığımız dev sabun köpükleriyle Treptower Parkı'nda küçük bir izdihama yol açtığımızda aldığımız keyfi kınıyormuş gibi davranıyordu. Onu cazibemle etkileme çabalarımı da kınıyordu. Bunları flört girişimleri olarak alıyor ve ona ciddi, katı ve aynı zamanda dostça davranmaya çalıştığımda da bunu bir tür flört olarak görüyordu. Elinden geldiğince beni görmezden geliyordu.

İlişkimiz, ikimizin de Yunan dilini sevdiğini keşfettiğimizde düzeldi. Paula, Protestan Kilisesi'nin ilahiyat öğrencileri yurdunda Yunanca dersi veriyordu, bense Yunanca'yı lisede öğrenmiştim ve o zamandan beri Yunanca metinler okuyordum; bu, başkalarının saksafon çalması ya da bir teleskop satın alıp yıldızlara bakması gibi bir hobiydi. Bir gün, ortalıkta duran kitaplardan Paula'nın Yunanca'yla ilgilendiğini fark ettim ve bu izleniminin doğru olup olmadığını sordum; o da, benim konuyla gerçekten ilgilendiğimi ve konuya vâkıf olduğumu fark etti. O andan itibaren, başlangıçta sadece Yunanca yazım ve sözdizim kuralları üzerine sorular sorarak, sonra da Julia ya da dersteki bir olay ya da okuduğu bir kitap hakkında bir şeyler anlatarak benimle konuşmaya başladı.

Ama ancak 1987 yazında, Bulgaristan'da birlikte tatil

yaparken ilişkimize dair bir şey söyledi: benim kayıtsız bir insan olduğumu sandığını ve Sven'in güvenini boşa çıkaracağımdan korktuğunu. "Karşılaşıp bir daha görüşmek üzere sözleştiğinizde ne kadar sevinmişti, aynı zamanda sen gelmezsin diye nasıl da korkuyordu. Uzun süre hem sevindi hem de korktu. Sizlerden birini tanımanın, daha iyi ve yakından tanımanın ne demek olduğunu bilemezsiniz. Bu, insana başka bir dünyanın kapılarını açıyor, manevi ve de, söylemekte ne sakınca var, maddi bir dünyanın kapılarını; insan sizi etrafa göstermek, sizinle caka satmak ve aynı zamanda sizi kıskançlıkla korumak istiyor. Ayrıca sizi etkileyen egzotik çekiciliğimizin azalıp tükenmesinden, başka şeylere ve başka insanlara yönelmenizden korkuyor hep."

Siz de bana başka bir dünyayı açtınız diye cevaplayabilirdim onu. Vasat bir öneme ve kısa ömürlü bir çekiciliğe sahip egzotik bir dünyayı değil, Duvar ve demirperdeyle ikiye bölünmüş bir dünyanın öbür yarısını. Onlar sayesinde bütün Berlin'de, neredeyse bütün Almanya'da ve bütün dünyada kendimi evimde hissediyordum.

Böyle diyeceğime, itiraz ettim. Onların ve benim dünyamın farklı olması ve bizim, bir dünyaya giriş karşılığında başka bir dünyanın kapılarını açıyor olmamız, kaldıramayacağım bir şeydi. İlişkimiz bir dostluk ilişkisi olmalıydı, bir alışveriş ilişkisi değil. Ben Batılı olmak istemiyordum, onlar da Doğulu olmamalıydılar. Yalnızca insan olmalıydık.

"Fakat Duvar yokmuş gibi davranamazsın. Dostluğumuz, senin öbür taraftaki ya da bizim buradaki dostluklarımızla aynıymış gibi."

Kumsal boyunca yürüyorduk. Paula ve ben erken kalkıyorduk, güneşin denizin üstünde yükselişini görebilecek kadar erken. Ayrı otellerde kalıyorduk, onlar Doğulu, ben Batılı turistlerin kaldığı bir otelde ve hava aydınlandığında limanda buluşuyor, kahvaltı için geri dönme vakti gelinceye kadar

dolaşıyorduk. Yalınayak yürüyorduk.

“Bak” dedi, ayağını tam o sırada bir dalganın yaladığı ıslak kuma koydu ve geri çekti, “iki üç dalga ve sonra hiçbir şey göremezsin.”

“Ee?”

“Hiç.”

4

Uzun süre politikadan söz etmedik. Seksenli yılların ikinci yarısında dünya sükûnete kavuşmuştu. Doğu hâlâ Doğu’ydı, ama yaşlanmış, yorulmuş ve olgunlaşmıştı; artık korkması ve kanıtlaması gereken bir şey kalmayan Batı ise doygun ve neşeliydi. Politikadan söz edecek ne vardı ki?

Sınavdan sonraki üç yıl boyunca, Stuttgart Eyalet Meclisi’nde parti grup temsilcisinin yardımcısı olarak çalıştım; başlangıçta politikaya büyük ilgi duyduğum halde, kısa sürede hayal kırıklığına uğramıştım. Berlin’de politikayla ilgim, düzenli ve yüzeysel bir biçimde gazete okumakla sınırlıydı. Sosyal yargıç¹ olarak çalışırken, mesleğim için gerekli politik bilgileri meslek dergilerinden ve meslektaşlarımla kurduğum bağlantılardan sağlıyordum. Sven ile Paula’nın, Deutschlandfunk kanalından her gün kapsamlı bir haber bültenini dinlediklerini biliyordum; gazeteleri yoktu ve Julia televizyonsuz büyüsün diye televizyon da almamışlardı. Onların da politikayla ilgilenmediklerini düşünüyordum; bir Yunanca öğretmeni ile bir Çek ve Bulgar edebiyatı çevirmeninin politikayla ilgilenmemesinde hayret edilecek bir şey olmadığı kanısındaydım.

Bunun böyle olmadığını 1987 sonbaharında fark ettim. Batı’daki birisine telefonla şifreli bir mesaj iletmemi ilk kez

1. Sosyal Mahkeme yargıçlarına verilen ad. Sosyal Mahkemeler Almanya’daki adalet düzeninin bir parçasını oluşturur ve hastalık, kaza, sakatlık, işsizlik sigortası gibi konulardaki anlaşmazlıkları ele alırlar. (ç.n.)

rica ettiklerinde ve Batı'dan bir ziyaretçi bekleyen, ama durumun karışıklığından dolayı bu kişiye ulaşamayan dostlarıyla ilgili karışık bir hikâye anlattıklarında şüpheye kapıldım. Bunu benden ikinci defa rica ettiklerinde, hikâyenin doğru olmadığını biliyordum, onlar da benim bunu bildiğimi biliyorlardı. İş bu iki defayla kalmış olsaydı bir şey demezdim. Ama sonra üçüncü bir rica geldi ve ben de her şeyi açıkça sormaya başladım. İstenen görevi yerine getirerek kendimi tehlikeye atacağımdan korktuğum için değil, bana güven duyulmadığı için kızgındım.

Paula benim hiçbir şeyden haberim olmaması için ısrar etmişti. "Senin iyiliğin için" diyordu. Paula Hıristiyanlığa ve kiliseye dönmeden önce, Özgür Alman Gençliği'nde² ve Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nde³ aktif olarak çalışmıştı. Siyon Kilisesi⁴ Çevre Kütüphanesi'ni desteklemek için gösterdiği çaba ve bu işte benden yararlanmaya hemen razı olması, bana partili geçmişinin mirası gibi geliyordu. "Amaç aracı haklı kılar, değil mi?"

"Alçağın tekisin. Sık sık partideki yıllarımdan söz ediyorum, ama sen bunu bana karşı kullanıyorsun."

"Hiçbir şeyi sana karşı kullanmıyorum. Eğer söylediğine tepki göstermeme izin yoksa, o zaman sansür var demektir. Bu, yoldaşların kulağına söylenecek bir şey; bu, benim gibi safların ve..."

"Kendini beğenmekten ve kendine acıtmaktan vazgeç. Evet, daha başında seninle konuşmalıydık. Ama şimdi konuşuyoruz. Hem güven dediğin şey bu ülkede o kadar kolay değildir."

Büfeye dayanmıştı, alev alev bir yüzle ve kıvılcımlar saçan

2. Freier Deutscher Jugend (FDJ): Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde iktidar partisi olan Almanya Sosyalist Birlik Partisi'nin (SED) gençlik örgütü. (ç.n.)

3. Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED): Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde iktidarı elinde tutan parti. (ç.n.)

4. Doğu Berlin'de, o dönemde rejime muhalefetiyle tanınan ünlü kilise. (ç.n.)

gözlerle bana bakıyordu. Onu hiç bu kadar güzel görmemiştim. Niye diye düşündüm, saçını hep koca bir topuz yapıyor da açmıyor?

Mesaj iletme ricası, gazetecinin biriyle sürekli bir ilişki kurma ricasına dönüştü. 1989 sonbaharına kadar, Çevre Kütüphanesi'ne uygulanan baskıları, çevredeki aramaları ve tutuklamaları, Paula ile arkadaşlarının yasallığın sınırlarını zorlayan, ama bu sınırları aşmamaya özen gösteren eylemlerini bildirdim ona. Devlet Güvenlik'in, benden kuşkulunıp kuşkulandığını, beni gözetleyip gözetlemediğini soruyordum kendime. Fakat sınırda ne daha sık, ne de daha sıkı kontrol ediliyordum. Zaten yanımda hiçbir zaman yazılı bir şey taşımıyordum.

1988 baharında Paula ve Sven, beni Siyon Kilisesi'ne götürdüler. Barış, ekoloji ve insan haklarından söz edildi ve bunun dışında her şeyin herhangi bir kilise ayini gibi olduğunu düşündüm. Paula, benim göze battığım ve politik eylemlerinin dışında kalmam gerektiği konusunda ısrarlıydı. "En iyisi, sen de Sven!"

"Ne?" Sven, şaşkın şaşkın baktı ona.

"Bu işte sırf benim yüzümden varsın. Bana yine bir şey olursa, sana da olmamalı. Julia'yı düşün."

"Sana bir şey olmaz."

"Bunu bilemezsin, değil mi?" Sven'e meydan okuyarak baktı, o da pes etti.

5

Sonra dönüşüm⁵ geldi. Paula, Alexander Meydanı'ndaki gösterilerde konuştu, Sosyal Demokrat Parti'ye girdi, yeni

5. 1989'da eski Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde kitlesel gösterilerle, Prag, Budapeşte ve Varşova'da yabancı elçiliklere sığınmalarla ve Macaristan'ın sınırını açması sonucu "demirperde"nin delinmesiyle başlayan süreç. Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla devam etti ve iki Almanya'nın birleşmesiyle noktalandı. (ç.n.)

anayasa için yürütülen çalışmalara katıldı ve az kalsın son Halk Meclisi'ne seçilecekti. Sven, Devlet Güvenlik Bakanlığı'nın belgeleriyle uğraşan ve bakanlığın örgütlenmesi, faaliyetleri ve çalışanları üzerine ilk kez bir kitap çıkaran gruptaydı. İkisi, birkaç ay boyunca politik bir sarhoşluk içinde yaşadılar.

Paula daha iki Almanya'nın birleşmesinden önce uyandı, Sven'i bir politik parti ve politik yayınevi kurma düşünden uyandırdı ve hayatlarını yeniden biçimlendirmeye giriştiler. Sven, Özgür Üniversite'de⁶ okutmanlık görevine kabul edildi, Paula ise doçent olarak Humboldt Üniversitesi'ne girdi. Schneller Sokağı'ndan Prenzlauer Tepesi'ne taşındılar. Yeni ve büyük daire, yeni görevler ve Julia'nın okula başlaması Sven ile Paula'nın hayatını doldurdu. Yıkılan Demokratik Almanya'ya ilişkin nostaljik hatıraları yoktu. Arada bir, "Dönüşüm bizim için iyi oldu" diyorlardı şaşkınlık içinde; dönüşüm ve onu izleyen birleşmeyle uyumlarının ya da direnişlerinin meyvelerinden olan pek çok kimsenin başına gelenlerin, aslında kendi başlarına da gelmiş olması gerektiğini düşünüyorlardı sanki.

Sven bir süre tüketim olanaklarına kapıldı. Büyük bir araba satın aldı, Armani kostümler giydi ve Julia'yı bir prenses gibi süsledi. Paula yapılan masrafları kınıyordu. "Bizim sahip olma arzumuz, asla sizin sahip olmanızdan daha iyi değildi ve artık aynı derecede içe işleyici." Fakat daha az göze çarpan bir biçimde, Paula da değişti. Sadık kaldığı gri ve kahverengi giysiler şıklaştı, ayakkabılarının topukları yükseldi ve dar çerçeveli yeni gözlüğü yüzüne neredeyse kibirli bir ifade verdi. Aynı zamanda sesi de değişti, daha güçlü ve kendinden emin oldu. Sven onu, saçlarını açık bırakmaya razı etmeye çalıştı.

6. Berlin'in ikiye bölünmesinden sonra, Doğu Berlin'de kalan Humboldt Üniversitesi'nden kopan bir grup öğretim görevlisi ve öğrenci tarafından, 1948'de Batı Berlin'de kurulan özerk üniversite. (ç.n.)

Paula, saçı sadece Sven'le paylaştığı bir sırmış ve Sven şimdi onu modaya satıyormuş gibi hayal kırıklığına uğradı.

Sven ve Paula'nın kısa yolculuk hevesleri geçtikten sonra da, Julia bazen gece yatısına geldi. Okuldan sonra kendi köşelerinden metroya biniyor, benim köşede iniyor, Hans'la buluşuyor ve dükkândan telefon edip ana babasına bende kalacağını, bana da beni beklediğini bildiriyordu. Bağımsız bir küçük kız olmuştu.

1992 baharında tekrar birlikte tatile çıktık, Toscana'dan geçip Umbria üstünden Ancona'ya, denize kadar indik. Paula ve ben yine erkenden kalkıyor ve şafak vakti deniz kıyısında yürüyüşe çıkıyorduk. Ona, artık, benim de arkadaşım olmuş olan arkadaşlarından hiçbirini görmediğimi anlattım.

"Artık biz de iki üç kişi görüyoruz. Pek çok şey fazlasıyla değişti."

"Gauck'tan⁷ da mı kaynaklanıyor bu?"

Paula omuz silkti. "Sicil dosyalarıyla ilgilenmemeyi kararlaştırdık. Birbirimizi tanıdığımızı, işin içine güvensizliği ve dosyaları karıştırmayacağımızı söyledik."

"Bunu kim kararlaştırdı?"

"Hans ve Ute, Dirk ve Tatjana, Theissen'ler ve orkestradaki dört kişi. 3 ekim 1990'da, son kez birlikte olduğumuzda. Sana sormadığımız için kızma. Bunun bizim sorunumuz olduğunu düşündük, senin değil."

Kızgındım. Dostların, benimle konuşmadan, neyin kendilerinin neyin benim sorunum olduğuna karar vermemelerini ve bunları birbirinden ayırmamalarını beklerdim.

Paula, ben tek bir söz etmeden fark etti bunu. "Haklısın, seninle konuşmamız gerekirdi. Bu senin de sorunun. Konu-

7. Alman Demokratik Cumhuriyeti'ndeki dönüşümden sonra, 1992 yılında kurulan "Gauck-Behörde" (Gauck Makamı), önceki rejimin Devlet Güvenlik Bakanlığı'ndan devraldığı vatandaş fişlenme dosyalarını, haklı bir gerekçe göstererek dosyasını görmek isteyen kişilerin incelemesine açtı. (ç.n.)

nun bir biçimde açıldığını ve enine boyuna konuşulduğunu söyleyebilirim sadece. Sonunda, bunu sadece konuşmakla bırakamayacağımız duygusuna kapıldık. Bağlayıcı bir şey istiyorduk, böylece karar alındı.”

“Oybirliğiyle mi?”

“Hayır, Hans ve Tatjana karşıydılar ve Tatjana kararın bağlayıcılığını kabul etmekten kaçındı. Kendi dosyasını görmek istiyordu.”

“Gördü mü?”

“Bilmiyorum. İlişkimiz kalmadı artık.”

Arkadaş çevremizdeki bazı kişilerin İM⁸ olup olmadığını kendime birçok kez sormuştum. Şimdi bunu bilmek istiyordum. Hâlâ kızgındım. “Ben de dosyamı görmek istiyorum.”

6

Sven sonbaharda süresiz bir sözleşme imzaladı. Bunu uzun süre umut etmiş, sonunda umudunu yitirmişti. Şimdi bölüm başkanı, beklenmedik bir biçimde eline sözleşmeyi tutuşturmuştu.

Beni Adliye’den aradı. “Bu akşam gel! Kutluyoruz.”

İşten sonra şampanya ve çiçek alıp gittim. Sven yemek pişiriyordu. Bir şişe beyaz şarap açıp yarısına kadar içmişti ve onu hiç bu kadar kabına sığmaz bir halde görmemişti.

“Senin şef sözleşmenin niye bu kadar geciktiğini söyledi mi?”

“Tek kelime etmedi. Sonunda hazır olduğu için sevindiğini belirtti sadece. Bir de Özgür Üniversite’de akademik bir pozisyon için süresiz sözleşme imzalanan ilk Doğulu olduğumu.” Yüzü aydınlandı. “Biliyor musun, sadece küçük bir ışıık

8. “Informeller Mitarbeiter” ya da “Inoffizieller Mitarbeiter” sözcüklerinin kısaltması olup her ikisi de dilimize “gayriresmi eleman” diye çevrilebilir. Burada “muhbir vatandaşı” anlamında kullanılıyor. (ç.n.)

olduğum için üzüliyorum bazen. Çekçe ve Bulgarca okutmanı, ne hükmü var ki? Sen günün birinde Federal Mahkeme yargıcı olacak, kırmızı bir cübbe giyeceksin. Paula bir gün yıllar önce başladığı ve bir kenara attığı tezini yeniden ortaya çıkaracak, yazıp tamamlayacak ve profesör hanım olacak. Ama dünyayı aydınlık ve sıcak bir yere dönüştüren sayısız küçük ışıktır. Paula'nın süresiz bir sözleşmesi yok ve onu daha fazla istemezlerse ya da tezini yazmak ve profesör olmak için kendisi daha fazla kalmak istemezse, o zaman benim, küçük ışığın burada olması iyi olacak."

Paula ile Julia geldiler. Paula'nın öğleden sonra okuldan alıp dondurma yemeğe götürdüğü Julia, şımarık ve gürültücüydü. Sven'le birlikte mutfak ile salon arasında koşturup duruyordu. Ben büfeye dayanmış, beyaz şarap içiyor, Sven ile Julia'nın neşesinin bana da bulaşmasına izin veriyordum. Paula'nın sessiz kaldığını ancak bir süre sonra fark ettim. Julia'nın esprili buluşlarına gülümsüyor ya da başını okşuyordu. Ama dalgındı. Sven bir vals koyup mutfakta ve holde onunla dans etmek istediğinde reddetti. Belki Sven'in böyle çok içmesinden rahatsız oluyordur diye düşündüm, ama kendisi de şarap bardaklarını peş peşe deviriyordu.

Sven Paula'nın bir derdi olduğunu fark etti ve onun çevresinde pervane oldu. Nazik, ilgili, sevecendi ve üzerinde bir sarhoşun dokunaklı sakarlığı vardı. Tekrar tekrar reddedildi; yaklaştıkça Julia geri çekiliyor, Sven buna rağmen ona sarılmayı ve başını omzuna yaslamayı becerdiğinde uzaklaşıyordu. Julia şaşkınlıkla bir babasına bir annesine bakmaya başlamıştı.

Kendimi çaresiz hissediyordum. Salonda, Julia ile ben bir tarafta, Sven ile Paula öteki tarafta masaya oturduğumuzda, kendi çocukluğumu ve annem ile babam arasında ne olduğunu anlamadığım, ama alevlenerek dünyaya duyduğum güvenin dayanağı yok etmesinden ürktüğüm bir şeyler olduğunda kapıldığım umutsuzluğu hatırladım. Hafızamda,

annem ve babamla masada oturduğum ve içimde hissettiğim ana baba geriliminin alev almasını önlemek için büzülüp küçüldüğüm sayısız akşam yemeğinin anısı vardı. Julia da göze çarpmamaya çalışıyordu.

Sven ile Paula'nın evliliği hakkında aslında ne bildiğimi sordum kendime. Onları hep uyumlu bulmuştum, ama uyumlu bulmayı da istemiştim. Sven kimi zaman Paula ve kendisi hakkında konuşmaya kalkışmış, ama ben engellemiştim. Ana babasının yanındaki bir çocuk gibi, evliliklerinin zorluklarına dair bir şey duymak istemiyordum. Doğrusu, evliliklerinin mutluluğuna dair bir şey duymak da istemiyordum.

Julia'yı yatağına götürdüm. Sven ve Paula hakkında konuşmadık. Ona bir masal okudum, yaşadığı günden, akşamdan ya da ana babası arasındaki gerilimden yorgun düşmüş olan Julia, masalın ortasında uyuyakaldı. Vedalaşmak istediğimde, Sven ile Paula biraz daha kalmam için ısrar ettiler. Akşam boşa gitmiş, ama uzun zamandır görmek istediğimiz ve keyifli akşamları buna ayırmak yazık olur dedikimiz iki video filmini nihayet izleyebilirmişiz. Aslında, aralarında neyin yürümediğini konuşurken göstermeleri gereken bir ısrarla baskı yapıyorlardı bana.

İki film izledik. Kendimi filmlere kaptırmayı istedim, ama bunu göze alamadım. Sven ile Paula arasındaki gerilimi hissediyordum ve kendimi filme kaptırıp ikisine dikkat etmezsem kötü bir şey olacakmış gibi budalaca bir duygu içindeydim. O kadar çok şarap içtik ki Sven ve Paula beni, artık eve gitmeyip onlarda kalmaya kolayca ikna ettiler.

Salonda uyuyordum; burası diğer iki odaya açılan ve penceresi avluya bakan bir odaydı. Yerdeki bir döşekte yatıyor, açık

pencereden, kentin ışıklarının aydınlattığı gece göğünün önünde yükselen karanlık bir duvar, karanlık bacalar ve karanlık bir dam görüyordum; avlunun çevresindeki evler yaz gecesinin sıcaklığında zorla soluk alıp veriyorlarmışçasına, düzenli yükselip alçalan bir hışırtı duyuyordum. Bir kilisenin çanı bir kez vurdu ve bir sonraki vuruşu beklerken uyuyakaldım.

Bir rüya gibiydi ve sonraları bazen, gerçekten sadece bir rüya olmuş olmasını istedim.

Döşegin kenarında oturuyordu. “Ne oluyor?” diye sormak istedim, ama buna kalkıştığımda, “Hişt” dedi ve parmaklarıyla ağzıma dokundu. Ona baktım ve karanlıkta yüzündeki ifadeyi göremedim. Yüzünün sol tarafına düşen hafif ışık yanaklarında parlıyor ve gözlerinde ışıldıyordu. Saçları açıktı, boynunun sol tarafını açıkta bırakıyor ve sağ omzunun üstünden öne dökülüyordu. Sol eliyle sabahlığını göğsünün önünde kavuşturuyor, sağ eliyle de konuşmamam için ağzıma dokunuyordu.

Acaba içimde olup biteni görüyor mu diye sordum kendime. Paula, dostum Sven’in karısı; dostların karıları arzu edilmez, onlara dokunulmaz ve onlarla flört etmek insanın kız kardeşiyle ya da yaşlı bir hanımla flört etmesi gibidir, asla ciddileşmeyen bir oyundur. Paula’yla aramda, onu sevdiğimi hayal edebileceğim dokunuşlar, kucaklaşmalar, gülüşmeler, anlaşma ve içtenlik anları olmamış değildi. Bazı anlarda onu Sven’den daha iyi seveceğimi ve daha mutlu edeceğimi hayal edebiliyordum ve Paula’nın da kendisine acaba benimle nasıl olurdu sorusunu sorduğunu seziyordum. Fakat bunlar, Sven’in yine de benim dostum olduğu, karısıyla mutlu olduğu ve belki benim Paula’yı değil de, çok kısa süreli ilişkiler yaşadığım çok genç kadınlar yerine, sadece onun gibi birini sevdiğim bir dünyanın hayalleriydi. Hayır, sonunda yaşanması istenen, bastırılmış bir arzu yoktu. İkimiz de biliyorduk bunu ve konuşmuş olsaydık, bunu telaffuz etmiş ve bir karara bağlamış olurduk.

Ama konuşmadık. Parmakları susmam için ağzıma dokunmayı bırakarak yüzümde gezinmeye, kaşlarımda, şakaklarımda, elmacıkkemiklerimde ve dudaklarımda dolaşmaya başladığında artık konuşmak istemiyordum. Gözlerimi yumdum. Paula'nın görüntüsü benimle kaldı, açık saçlarıyla yabancı ve güzeldi, tanıdığımdan farklı bir Paula vaat ediyordu. Sadece yüzümün üstündeki parmaklarını değil, bedeninin yakınlığını ve sıcaklığını da hissediyordum. Ona dokunmuyor, onu soluyordum. Gözlerimi yeniden açtığımda, başımı iki elinin arasına aldı, üstüme eğildi ve beni öptü. Saçları başlarımızın çevresine yayıldı ve onları örttü.

Sanki ilk defa değilmiş ve dünyanın tüm zamanına sahipmişiz gibi, öyle sakın seviyorduk birbirimizi. Vicdanlarımız rahatmış gibi. Benimki rahat değildi; Sven'i, onun birkaç kapı ötede uyuduğunu, uyanır ve bizi bulursa ne olacağını ya da ertesi sabah onunla nasıl yüz yüze bakacağımı düşünüyordum. Ama vicdanım, sadece bir görevi yerine getiriyormuş ve benim yaptığımın aslında ilgilenmiyormuş gibi dermansızdı. Hatta kötücül bir sevinçle, Paula'yı ve beni hiçbir şeyin ve kimsenin engellemediğini fark ettim. Kendimi özgür hissediyordum. Ayrıca kendimi güçlü hissediyordum; sanki ilk ve son olarak, sahip olmak için hazza sadece uzanmam gerektiğini keşfetmişim. Paula da ben de orgazm olduğumuzda, insan dans sırasında hareketlerin uyumundan, kadının zarafetinden ve kendi hafifliğinden nasıl gurur duyarsa, öyle gurur duydum.

Sonra yan yana yattık. Birbirine sokulmak ile birbirine yer bırakmak arasındaki doğru noktadaydık, kendiliğinden ve kolaylıkla buluvermiştik bunu. Artık konuşmak istiyordum, iyi miydi diye sormak için değil, bunu biliyordum, ne olacağımızı konuşmak istiyordum. Paula tekrar, "Hişt" dedi ve parmaklarıyla tekrar ağzıma dokundu. Az önce bizi sükût birleştirmişti, şimdi ayırıyordu. Sonra yüzünde gözyaşlarının parıl-

dadığını gördüm. Doğrulamak ve gözyaşlarını öperek yok etmek, silmek istiyordum. Belki de, parmaklarını ağzımdan uzaklaştırmak ve ne olursa olsun konuşmak istediğimi sanmıştı; doğruldu, sabahlığını giydi, sol eliyle göğsünün üstünde kavuşturdu, başını hafifçe eğdi ve sağ eliyle saçlarını tutarak omuzlarına attı. Döşegin kenarında bir an, daha önce oturduğu gibi oturdu. Ben onunla konuşmaya ya da onu tutmaya karar verene kadar, o odadan fırladı.

8

Yeniden uyandığımda hâlâ geceydi. Bu kez kapının açıldığını ve döşeme tahtalarını gıcırdatan ayak seslerini duydum. Gelen Julia'ydı.

“Ne var?”

“Uyandım ve uyuyamıyorum. Annem ve babam tartışıyorlar.”

Yatağımın önünde geceliğiyle bekliyordu. Oturmasını söyledim ve yatağın fazlasıyla aşk kokmadığını ya da Julia'nın kokuyu tuhaf bulmayacağını umut ettim. Sürünerek yanıma geldi, örtünün altına girdi.

“Hiç olmadığı kadar gürültülü tartışıyorlar.”

“Ana babalar arada tartışır, bazen daha gürültülü, bazen daha sakın.”

“Ama...”

Dünyanın düzenini tehlikeye düşürmeyecek, ama ana babalar arasında tartışmaya yol açabilecek hayat meselelerine dair bir şeyler duymak istediğini fark ettim, ama ana babasının ne kadar tehlikeli olduğunu bilmediğim tartışmalarını olduğundan farklı göstermek istemiyordum. “Kuzuların masalını biliyor musun?”

“Çitli olanı mı? Çitin üstünden atlıyorlar ve insan uyuyun-

caya kadar onları saymak zorunda.”

“Hayır, başka bir masal. Bunda da bir çit var, ama parmaklığı açık duruyor ve istemiyorsan kuzuları saymak zorunda değilsin. Bunu anlatayım mı?”

Kafasını öyle şevkle salladı ki bunu karanlıkta bile fark ettim. Ucunda Sven ve Paula’nın yatak odası ile Julia’nın odasının bulunduğu, bir köşeyi dönen uzun koridora rağmen, Sven ve Paula’nın tartıştıklarını artık ben de duyabiliyordum. Uzaktan ve hafifçe duyuyordum, ama bu bile acaba giyinsem, sessizce sıvışsam ve bir daha asla görünmesem mi diye sormama yetti. Evliliklerini yürütemeyen Sven ile Paula’ya, beni olayların içine çekmiş ve ortada bırakmış olan Paula’ya, yeterince sorunum yokmuş gibi vaktimi alan Julia’ya kızgındım. Sven’le aramda sebep olduğum durumdan ve Paula’nın bana bu kadar yakınlaşmasına ses çıkarmamış olmaktan dolayı kendime de kızgındım.

“Anlatmayacak mısın?”

“Anlatacağım. Yüksek bir dağın bulunduğu bir ülke varmış. Yukarısı kar ve buzla kaplıymış, aşağıya inildiğinde, önce kaya ve çakıllar, sonra çayırlar, daha sonra da sık ormanlar görülüyormuş. Yüksek dağların önünde, daha az yüksek başka dağlar bulunuyormuş; en sondaki, en alçak dağlar çayırlarla kaplıymış, dağların bittiği yerde başlayan ve gözün gördüğünden de öteye, ufkun arkasına kadar uzanan ovayı kaplayan aynı kahverengi çayırla. Beni dinliyor musun?”

“Evet, ama annem ile babamın tartıştıklarını da duyuyorum.”

“Bunu ben de duyuyorum. Anlatmaya devam edeyim mi? Pek heyecanlı bir öykü değil. Ama heyecanlı öyküler uyuma-yaya yardımcı olmaz.”

“Anlatmaya devam et!”

“Dağın eteğinde bir koyun ağılı varmış. İçinde birçok koyunun bulunduğu bir ağıl.”

“Ağıl nedir?”

“Ağıl bir ahır gibidir, ama damı yoktur ve duvarları iki kalastan oluşur. Ağılı görüyor musun?”

“Evet.”

“Sabah dağlardaydın, en yükseklerinde. Sonra...”

“Çok yüksek dağlara nasıl çıktım?”

“Bilmiyorum. Belki yukarıda doğdun?”

“Hı!”

“Her durumda, çok yüksek dağlardan aşağı indin. Uzun sürdü bu; karlara batıp çıktın, buzlarda kaydın, bazen kayalara tırmanmak zorunda kaldın ve çakılların üzerinde güçlükle yol alabildin. Kimi zaman bir geçitten geçmek, dağın öteki yanında daha aşağı inebilmek için, bu yanında daha yukarı çıkmak zorunda kaldın. Uzun süre sık ormanda yürüdün. Sonra, tam güneş batarken ormandan çıktın, en son olarak önünde alçak dağları ve geniş ovayı gördün.”

“Ve koyun ağılını.”

“Evet, koyun ağılı da var önünde. Güneş, yüksek dağların ardında battığından, o artık gölgede kalıyor. Ama ovayı hâlâ güneş aydınlatıyor, ışığında, ovanın kahverengi çayırının altın gibi parladığı sıcak bir güneş. Birisi, ağılı kapatan kalasları yana itmiş. Onun kim olduğunu görmüyorsun, yakında uzakta hiç kimseyi görmüyorsun. Ama ağıldaki yüzlerce, yüzlerce koyundan birkaçının ağıldan dışarı çıkmayı göze aldığını ve ağılın önünde otladığını görüyorsun, önce birkaçının, sonra giderek daha çoğunun, önce ağılın çok yakınında, sonra giderek daha uzağında. Uzun günden yorgun düşmüşsün ve sonunda oturabildiğin için sevinçlisin. Yorgunsun, ama bakıyorsun.”

“Hı!” Julia yan tarafına uzandı.

Başını okşadım ve üstünü örttüm. “Bakıyor ve koyunların ağıldan nasıl çıktıklarını görüyorsun. Bazıları durup durup otları kemiriyor. Diğerleri sürekli hareket halinde, bir oraya

bir buraya koşuyor. Ama hepsi de geniş ovaya yayılmak istiyor. Bazılarının üstüne dağların gölgesi düşerken, daha hızlı davranan bazıları uzaklarda, güneşin ışığı altında parlıyor. Sonra güneş, dağların ardında büsbütün kayboluyor ve ova büsbütün gölgede kalıyor. Ova, yavaş yavaş hep daha ileriye doğru hareket eden, açık renk lekelerle kaplı. Ağıl boş. Bazen koyunların melediğini duyuyorsun. Hep daha ötelere gidiyor açık renk lekeler, hep daha ötelere. Görüyor musun onları?"

Julia uyumuştı.

9

Paula ile Sven'in seslerinin yükseldiğini defalarca duymuştum. Ama yeniden sessizleşmişlerdi, ben de tartışmalarının bittiğini umut etmiştim. Oysa devam ediyordu. Uzun yıllar önce karımla aramda geçen bezdirici tartışmaları hatırladım; bitkin düşünceye kadar tartışırdık, ama bitkin düşmek barış getirmezdi, aksine tartışmayı aynı şiddetle sürdürmek için sadece bir molaya gerek duyardık.

Kalktım, üstüme pantolonumu ve kazağımı geçirdim ve gıcırdayan döşemelerin üzerinde parmak uçlarıma basarak yürüdüm. Kapıyı sessizce açtım, usulca koridora süzıldüm ve kapıyı kapattım. Paula ile Sven'in yatak odasına doğru sokuldum.

"Sana daha kaç defa söylemeliyim? Böyle davranabileceğini bilemezdim." Sven yavaş yavaş ve sözcüklerin üzerine basa basa konuşuyordu.

"Öyleyse bundan niçin hiç söz etmedin?"

"Oyunun kuralları böyleydi çünkü. Bunun hakkında konuşulmuyordu."

"Bunlar onların oyununun kurallarıydı, bizim değil. Birbirimize söyleyeceğimize ve onlara birbirimize söylediğimizi

söyleyeceğimize söz vermiştik.”

“O sırada, onlarla bir oyuna yanaşmayacağımızı sanıyorduk hâlâ. Ben oyuna katılınca, bunun geçerliliği kalmadı.”

“İyi ama, benimle konuşmadan ve benim onayımı almadan katılmaman gerekirdi. Birbirimize verdiğimiz söz, senin belirleyebileceğin bir koşula bağlı değildi.”

“Peki, sen razı olur muydun?”

“Hayır, olmazdım, daha ne kadar sık sorarsan sor, olmam. Ben...”

“Sonradan bile olsa onayını almak için değil, ama sana güvenemeyeceğimi, tersine kendi başıma kaldığımı nihayet kavraman için sordum. Yapmak zorundaydım...”

“Hiçbir şey yapmak zorunda değildin. Yapmak zorunda olduğunu söyleme bana. Hem saatlerdir senden, bana niçin istediğini söylemeni rica ediyorum.”

“Sanki söz konusu olan kendi keyfimmiş, sanki bunu keyfimden yapmışım gibi davranmaktan vazgeç. Senin için yaptım bunu.”

“Benim için mi? Beni dikkate almayarak mı? Benim arkamdan mı? Hangi yüzle yelteniyorsun, beni...”

“Biliyorum, biliyorum. Senin için neyin iyi olduğunu senden daha iyi bilme hakkına sahip değilim. Ama çocuğumuz için neyin iyi olduğunu bilmenin görevim olduğunu kafana sokar mısın? Çocuğumuzun bir kahramana ve şehide değil, bir anneye ihtiyacı vardı. Annesini kaybetmemesi için gerekli olanı yaptım.”

“Ve bu yüzden benim için önemli olan her şeye ihanet ettin. Bizim için önemli olan her şeye. Onları ucuz ve bayağı hale getirdin.”

Kulağa, bütün bunları birbirlerine ilk defa söylemiyorlarmış gibi geliyordu. Tükenmiş bir sesle konuşuyorlardı; Sven’in azap çeken sağduyu sahibi ses tonu bezgindi ve Paula’nın Sven’e, onun ihanetini ve kendi dehşetini kavratma girişimi

umutsuzcaydı. Daha fazla dinlemek istemiyordum. Ama uzaklaşmak istediğim an Sven kapıyı açtıverdi.

“Beni mi gözetliyorsun? Bir muhbir, ne zaman gözetlendiğini anlar. Sen haklısın Paula, ben bir muhbirim herhalde. Artık bizim kapı dinleyen, anahtar deliğinden içeriye dikizleyen dostumuz da biliyor bunu. Ne olacak şimdi?” İronik bir reverans ve koluyla “Buyrun!” der gibi bir hareket yaptı. İçeri girdim, kapıyı kapattı ve Paula’nın ya da benim odayı terk etmemizi engellemek istemişçesine önünde durdu. Paula pencerenin önünde duruyordu ve sırtı bize dönüktü.

Odanın ortasına doğru birkaç adım attım, gitmem, durmam ya da oturmam gereken yeri bilmiyordum. Durdum, Sven solumda, Paula sağımdaydı. “Julia, tartışmanızdan uyuyamadığı için yanıma geldi. Bir kere uyanınca, artık sizi iştmemem mümkün değildi.”

“Öyleyse, tam olarak bilmek istiyordun. Basit bir merak mı? Güç sahibi olmanın sevinci mi? Bilgi güçtür ve dostlara dair bilgi, üzerlerinde egemenlik kurmanı sağlar. Yoksa seni dostça bir merhamet duygusu mu harekete geçirdi? Dost dediğin, kriz anında, anahtar deliğinin önünde içi rahat bir biçimde durarak mı yardımcı olur dostlarına?”

“Ne olduğunu da, kapıyı tıklatıp bunu sormam gerekip gerekmediğini de bilmiyordum. Kapıyı açtığında gitmek üzereydim.”

“Gitmek mi? Yoksa dinlediğini fark etmememiz için parmaklarının ucuna basarak sıvışmak mı istiyordun?” Sven sırtarak konuşuyor ve parmağıyla beni göstererek her “sen”in altını çiziyordu.

“Kes artık Sven!” Paula yüzünü bize dönmeden konuşuyordu. Pencerede yüzünü görüyordum. “Ona da ihanet ettin, ona ve herkese.”

“Şimdi bunun sırası değil.”

“Nasıl olsa öğrenecekler.”

“Senden mi?”

Paula arkasına döndü. “Hayır Sven, benden değil. Helga’nın gelecek hafta Gauck’la randevusu var ve bilirsin, o hiçbir şeyi kendisine saklayamaz.”

“Ah, Helga, dedikodu kumkumasının teki. Kimse onu ciddiye almaz.”

“Sven, uyan! Her şeyini kaybedeceksin, işini, dostlarını ve karını. Ayrıca günün birinde Julia sana ne yaptığını soracak, o zaman ona ne diyeceksin?”

Sven sessizdi. Fal taşı gibi gözlerle ve ağzı bir karış açık, budalaca, anlamadan, aptallaşmış bir halde Paula’ya bakıyordu. “Neden gitmek istiyorsun? Seni aldatmışım gibi davranıyorsun. Ama günümüzde aldatmanın pek önemi yok artık. Theissen’ler, karıkoca karşılıklı aldatmalarının üstesinden geldiler, ya biz, biz... Seni asla aldatmadım Paula, seni aldatamazdım. Her zaman sadece seni sevdim ve sadece seni seveceğim.”

“Biliyorum.” Paula kapıya doğru gitti. “Bırak geçeyim. Bir şey getirip sana göstermek istiyorum.”

Sven kolunu tuttu. “Geri gelecek misin?”

“Evet dedim ya.”

10

Sven ilk buluşmamızdaki gibi ablak bir yüzle ve çocukça bir ifadeyle baktı bana; kollarıyla, üzüldüğünü, ama her şey için çok geç olduğunu belirten o tanıdık hareketi yaptı. “Durum çıkmaz, değil mi? Aklına bir şey geliyor mu?”

“Hayır.” Omuz silktim. Onu avutarak kollarıma almayı isterdim, ama yapamadım.

“Belki sana söylemeliyim... Yani Helga’dan öğrenmeden ya da kendin okumadan önce... Söylenecek fazla bir şey de yok

ya...” Şöyle bir silkindi. “Stasi’de⁹ seninle biraz hava attım. Günün birinde önemli biri olacağını ve o sırada değil ama, ileride senin aracılığıyla önemli bilgilere ulaşacağımı belirttim. Aslında senin hakkında ve senin ağzından bir şey söylemedim, sadece ima ettim, belki benim günün birinde... belki senin günün birinde...”

“Ya hiçbir şey söyleme ya da olduğu gibi anlat.” Paula kapıda duruyordu.

“Nasıldı, nasıldı... Tamam, Federal Almanya’daki politik sistemin onu hayal kırıklığına uğrattığını ve belki bizim için çalışmaya ikna edebileceğimi söyledim. Yaşadığı politik hayal kırıklıklarının ardından, tekrar, ait olacağı bir yer ve uğruna çalışacağı bir şey aradığını.” Sven önce Paula’ya, sonra bana baktı. “Özür dilerim, özür dilerim. Bunun kimseye zararı dokunmayacağını ve birçoğumuza, sana, Paula’ya ve Paula’yla birlikte Julia’ya ve bana da yararı dokunacağını düşündüm. Sana ihanet etmedim. Kimseye ihanet etmedim. Ben sadece...”

Paula ona bir deste kâğıt verdi. “Oku!”

Sven kâğıtları tutan elini aşağı sarkıtarak önce Paula’ya, sonra bana, sonra yeniden Paula’ya baktı. Söyleyecek laf arıyordu, onu kâğıtları okumaktan kurtaracak laflar varmış gibi. Böylece gerçek, o lafların içinde gömülü ve gizli kalabilirmiş gibi. Ama söyleyecek laf bulamadı, iç geçirdi ve okumaya başladı.

“Hayır” dedi bir süre sonra, “böyle değildi.”

“Onunla, evliliğimiz hakkında konuşmadın, ha? Birazdan ayrıntılar gelinceye kadar bekle. Onları sadece senden öğrenmiş olabilir.” Paula yine, kollarını kavuşturmuş ve gözlerini ona dikmiş, pencerenin yanında duruyordu.

Sven okumayı sürdürdü. Sonra kâğıtları tutan elini aşağıya indirdi. “Sevimsiz bir adam değildi ki. Bir biçimde beraber çalıştık. Hayır, meslektaş değildik, ama meslektaş gibiydik

9. Alman Demokratik Cumhuriyeti’nin Devlet Güvenlik Örgütü’nün kısaltması. (ç.n.)

yine de ve meslektaşlar karıları ve kız arkadaşları hakkında da konuşurlar. Haydi Paula, senin hakkında kötü bir şey söylemedim ki. Seninle hava attım sadece.”

“Sen o Stasi yaratığıyla bizim yatakta yaşadıklarımız hakkında konuştun. Bize ihanet ettin, bize ve kendine ve bana. Bir dostunla ya da bir meslektaşınla konuşmadın, onlarla konuştun. Evet, benimle hava attın, benim yataktaki halimle ve bunun dışında zararsızmışım, hümanist ve idealistmişim, sadece kilise tarafından bir parça yoldan çıkarılmışım. ‘Karımın toplantılarda söylediklerini fazla ciddiye almamalısınız. Başkalarının çabuk etkisi altında kalır ve kendisini kaptırır.’ Böyle dedin ve Heinz’ı onların pençelerine teslim ettin. Onu kışkırtıcı ve elebaşı durumuna soktun ve...”

“Ama sadece seni kurtarmak için. Sadece sen şey olmaya-sın diye yaptım... Bütün olup bitenden sonra birisini bulmak zorundaydılar ve eğer Heinz ellerine geçmemiş olsaydı, bir ihtimal seni alırlardı. Hem Heinz birkaç ay sonra sınırdışı edilip Batı’ya gönderildi, başına daha fazla bir iş gelmedi.”

“Anlamıyorsun.” Paula heyecandan titriyordu. “Sen beni kurtarmadın, var olan beni değil, onlar için makbul olan beni kurtardın. Muhtemelen ben, senin için de böyle makbulüm; zararsız kadın olarak, yatakta iyi, ama onun dışında fazla ciddiye alınmayacak biri. Böyle kurtardın beni ve benim nasıl olduğum umurunda bile değildi. Doğru bulduğum şey için kendimi tutuklatırım, ihanet etmektense tutuklanmayı tercih ederim ve kızımın annesi bir hain olacağına, Bautzen Hapishanesi’nde yatan bir anne olsun daha iyi; bütün bunlara hakkım var, bu benim hayatım, benim inancım, kızımın annesi olarak ben buyum. Sen bunu elimden aldın, haince, korkakça, alçakça. Sakın bunu sevginden yaptığını söyleme. Bu, sevgi değil.”

“Fakat...” Sven’in beti benzi atmıştı ve aptallaşmış bir halde gözlerini Paula’ya dikmişti.

“Hayır, bu sevgi değil. Her neyse, onu istemiyorum. Bir de sakın yine, bir aldatmanın önemi olmadığını söyleme. Beni bir an için aldatmadın. Hayatımın altındaki zemini çekip aldın. Hayatımızın altındaki. Seni terk edeceğim. Senin yanında kalmayacağım.”

Sven duvardan uzaklaştı. Titrek adımlarla yürüyüp kapıyı açtı ve hole çıktı. Banyo kapısını açtığını duyduk. Sonra da öğürdüğünü.

11

Sven suyu açıp kapıyı kapattığında, Paula'yla birbirimize baktık. “Heinz’la ne oldu?” Sormak istediğim başka bir şeydi. “Onunla birlikte Alex’te¹⁰ savaş karşıtı bir eylem yapmıştık. Dünya Saati’nin altında. 1 ocak 1988’de Dünya’nın üstüne, 1987’de savaşların ve iç savaşların olduğu yerlere, kurbanların sayılarını belirten etiketler yapıştırmıştık. Bu, olacak şey değildi tabii. Onlar için savaş savaş değildi, iç savaş da iç savaş. Sömürülen halkların bağımsızlık savaşlarını, nasıl olur da emperyalistlerin ve kapitalistlerin baskıcı savaşlarıyla bir tutabilirdik? Tutuklandık, ben üç gün boyunca sorgulandım, uyarıldım ve serbest bırakıldım. Heinz yedi ay hapiste kaldı ve sınır dışı edildi. Benim yaptığım, Sven’in sayesinde, aptal bir kızın şımarıklığı olarak kaldı; Heinz’ınki ise Batı’nın yönlendirdiği, kilisede yuvalanmış yıkıcı ajitasyon ve propagandanın devamı ve tırmanışı olarak görüldü. Oysa yıllardan beri birlikte çalışıyorduk ve o benim yaptığımdan farklı bir şey yapmamıştı.”

“Heinz bunu biliyor mu?”

“Artık ilişkimiz kalmadı. Batı’ya gittikten ya da dönüşümden sonra haber alamadık ondan. Belki o zaman ona ihanet ettiğimi ve böylece kendimi kurtardığımı düşünüyordur.”

“Sven bildiği her şeyi Stasi’ye anlattı mı?”

Paula kafasını salladı. “Hem de komutanıyla eski bir dostmuş gibi konuştu, kendisi hakkında, benim hakkımda, Julia hakkında.”

“Ne zamandan beri?”

“Bizim tanıştığımız tarihte başladı, 1986 yazında ya da sonbaharında.”

“Bunun karşılığında bir şey aldı mı?”

“Arada bir birkaç yüz mark. Kimi zaman, Julia’ya ve bana hediye aldığında şaşırdığım oldu, ama sormadım. Hayır, para-göz değildi. Ama Demokratik Almanya’da kim paragözdü ki zaten?”

“Bir şeyler sezmiş miydin?”

“O zamanlar ona, benim politik eylemlerimden uzak durmasını söylediğim için mi?” Omuzlarını silktili. “Bilmiyorum. Bir şeyler sezdiğimi sanmıyorum. Hiçbir şey sezmemek istemediğimi de biliyorum.”

“Paula?”

“Evet?” Konuşmanın seyrini ve bir yere varmayacağını biliyormuş gibi yorgun ve mahzun gülümsüyordu.

“Benimle niye yattın?”

Cevap vermedi.

“Paula!”

İçini çekti ve sırtını döndü. Yüzünü yine pencereden gördüm.

“O seni aldattığı ve sen de onu aldatırsan, onunla barışıp barışamayacağını görmek istediğin için mi yaptın?”

Paula bir şey söylemedi, kafasını sallamadı ve pencereden yüzündeki ifadeyi göremedim.

“İstediğin bu muydu, Sven’e karşı kendimi suçlu hissetmeli ve bana da ihanet ettiği için ona kin mi duymalıydım?”

Yine bir şey söylemedi.

“Bir şeyler söyle Paula. Senin için söz konusu olan aslında ben değildim. Senin için söz konusu olan sen miydin, benim

tarafımdan avutulmak mı istiyordun? Ama bunun için bana hiç zaman tanımadın.” Bekledim. Beni kastettiği duygusuna kapılabileceğim bir şeyler söylese diye bekledim, büyük bir aşk değil, ama yakınlık ve güven duyduğuna dair bir şeyler.

Susmaya devam etti.

“O zaman senin için söz konusu olan, öyle ya da böyle Sven’di. O zaman bunu itiraf etmeli ve onun yanında kalmalısın. Bu korkunç mu, yoksa harika mı bilmiyorum; o sana ihanet etti ve sen onu buna rağmen seviyorsun.”

Bekledim, yine tepki göstermeyeceğini düşünüyordum artık. Ama sonra penceredeki yansımasına bakarak, “Saygı duymadığın birisini sevebilir misin?” diye sordu.

“Sven niye İM’liğe başladı?”

“Onlara kendisi gitti. Uzun süredir, özellikle de 1985’te ilk kez tutuklandığımdan beri benim için korkuyordu. Seninle tanıştığında, hakkında bilgi verebileceğini ve karşılığında benim yaptıklarımın hoşgörülebileceğini düşündü. Ama senin hakkında bilgi olarak verilebilecek hiçbir şey yoktu” gülümsedi, “kendisinin uydurduğu bir iki şeyin dışında ve onu bir defa elde ettikten sonra işleri kolay oldu.”

Sven odada duruyordu. Geldiğini duymamıştım. Gürültü yapmamaya çalışmış olmalıydı. Acaba ne zamandır kapıda duruyor ve dinliyordu?

Paula hızla arkasına döndü. “Böyle mi devam etmek istiyorsun? Gizlice sokulup bizi gözetleyerek mi? Bir şey bilmek istiyorsan bana sor. Ama bir daha asla gizlice sokulma, bir daha asla ve...” Onun yüzüne haykırıyordu ve birden durdu. “Canın ne istiyorsa yap” dedi ve kapıya doğru yürüdü.

“Gitme, Paula, gitme. Gizlice sokulmadım. Sadece Julia uyuduğu için sessiz davrandım. Sonra ne konuştuğunuzu bilirsem, başkaca ne söylemem gerektiğini bilirim diye düşündüm. Fakat sizi gözetlemedim.”

Karşı karşıya duruyorlardı. Sven kollarını üzüntülü bir ifa-

deyle kaldırıyor, üzüntülü bir ifadeyle indiriyordu. Gözlerinde ve sesinde yaşlar vardı. “Öyle çok korkmuştum ki bütün o yıllar boyunca öyle çok. Senin için, bizim için ve dönüşümden sonra her şeyi öğreneceğin için. Sen, benim korkum hakkında asla bir şey duymak istemiyordun, senin ve bizim için duyduğum korkular hakkında demek istiyorum; bu korku beni delirtti ve sen bana yardımcı olmadın. Ben senin kadar güçlü değilim. Asla senin kadar güçlü olmadım. Seninle konuşmaya çalıştım, korkum hakkında ve bu kadar ileri gitmen gerekli mi, değil mi diye ve sen hiçbir şeye yanaşmadın.” Sven ağlıyordu. “Neden senden zayıf ve korkak olduğumu ve yaptıklarımı doğru bulmadığımı fark ettiğinde terk etmedin beni? O zaman bana ihtiyacın olduğu için mi? Yatakta mı? Yeterince vakit ayıramadığın Julia için mi? Ev işleri için mi?” Elleriyle gözlerini ve burnunu sildi. “Artık bana ihtiyacın yok. Bana ihtiyacın olmadığın için de beni terk ediyorsun.”

“Hayır, sana ihtiyacım var. Ama sen artık tanıdığım...”

“Ben değişmedim.” Bağırıyordu artık. “Değişmedim, duyuyor musun, değişmedim. Belki artık senin için yeterince iyi değilim, belki daha iyi birini istiyorsun ya da daha iyi birine sahipsin. Ama o zaman dürüst ol ve söyle bunu.”

“Bağırmana gerek yok Sven. Söyleyeceğim bir şey varsa söylerim.”

“Evet, eğer söylemen gerektiğine karar verirsen.” Dönüp beni süzdü. “Ya sen? Senin söylecek bir şeyin yok mu?” Bekledi ve ben cevap vermeyince yatağa oturdu, gözlerini ayaklarına dikti. Paula kapıya doğru gitti, ama odadan çıkmadı. Duvara, daha önce Sven’in yaslandığı yere yaslandı.

12

Bekledik. Neyi, bilmiyorum. Birisinin henüz söylenmemiş bir şey söylemesini mi? Birisinin bir şey yapmasını mı?

Paula'nın dolaptan eşyalarını çıkarmasını, bavulunu toplayıp gitmesini mi? Sven'in gitmesini mi?

Gitmek istiyordum. Ama yapamıyordum. Bir şey söylemeden çekip gidemezdim, ama ne söylemem gerektiğini de bilmiyordum. Söylenecek bir şey bulamadığım için, felç olmuş gibi donup kalmıştım. Paula'ya baktığımda ve o bakışımı fark ettiğinde, bana yorgun ve mahzun bir ifadeyle gülümsüyordu. Bazen Sven gözlerini ayaklarından kaldırıyor ve Paula ile beni süzüyordu

Sonra hava aydınlandı. Gökyüzü önce griydi, sonra beyaz, sonra soluk mavi oldu. Güneş yandaki damı aydınlatmadan önce, ışığı televizyon kulesinin küresine düştü ve küre ışıldadı. Büyük kentte ne çok kuş var diye düşündüm. Avluda duran yaşlı kestanenin üstünde cıvıldıyorlardı. Pencereye yürüdüm, açtım ve içeri hava girmesini sağladım. İnsanı diriltten sabah havası hâlâ gecenin serinliğini taşıyordu. Avludaki bitmiş pillerin toplandığı kutudan ve zemin kattaki çevreci komünün oluşturduğu gübrelikten etrafa kokular yayılıyordu. Kilisenin çanı altıyı vurdu.

Birden kapıda Julia belirdi. Uykulu ve şaşkın bir halde çevresine bakıyordu. "Bugün yediyi çeyrek geçe okulda olmayım. Provamız var. Kahvaltı hazırlayacak mısınız?" Arkasını döndü ve banyoya doğru yürüdü.

Sven kalktı, mutfığa gitti. Buzdolabının kapısı ile fırının kapağının kapandığını, kap kacağın takırtısını, bir süre sonra da çaydanlığın ötüşünü duydum. Julia banyodan çıkıp ağır ağır yürüdüğünde, Paula duvardan uzaklaşıp onun peşinden gitti. Julia'nın odasında dolap kapısının açıldığını duydum, çekmeceler çekilip itiliyor ve ana kız prova, ne giyileceği ve o gün ne yapılacağı hakkında konuşuyorlardı. İkisi mutfığa gittiklerinde, Sven beni çağırırdı.

Mutfak masasının üstünde dört fincan ile içinde fırında ısıtılmış küçük ekmekler bulunan dört tabak duruyordu.

“Kahve içersin değil mi?” Sven kahveleri koydu. Oturdum. Julia tiyatro grubunun prova ettiği oyunu, provaların nasıl gittiğini ve oyunun teknik hazırlıklarını anlatıyordu. Sven ve Paula arada bir şeyler söylüyor, hayranlıklarını gösteriyor ve soru soruyorlardı.

“Seni götüreyim.” Julia ayağa kalkınca Sven de kalktı. Paula kafasını salladı. “Ben de geliyorum. Oradan enstitüye geçerim.”

Sven arkamızdan evin kapısını kilitledi. Merdivenlerde Julia elimden tuttu. Evin önünde elinde taşıdığı çantasını sırtına geçirip anne ve babasının ellerinden tuttu. Kaldırım boştu ve Paula beni yanına çağırarak koluma girdi.

Okula böyle gittik. Hemen hiç trafik yoktu. Sadece fırınlar açıktı ve ilk müşterilere satış yapıyorlardı. Okula yaklaştığımızda, provaya giden başka kız ve erkek öğrencilere de rastladık. Julia onları selamladı, ama anne ve babasının ellerini bırakmadı.

13

Bundan sonra ilişkimiz koptu. Sven’i görmek ve ona görünmek istemiyordum. Kendisine bir itirafta bulunmam gerekmiyor muydu? Paula’yı küçük düşürmeksizin itirafta bulunabilir miydim ona? Paula’yı ve kendimi küçük düşürmek zorunda mıydım? Bazen Sven’in, sempatizan sosyal yargıyla ilgili İM raporlarının ortaya çıkmasından korkuyordum. Bunlar konumumu tehlikeye düşürmese bile, meslektaşlarımdan ve avukatlardan aptalca yorumlar dinlemek zorunda kalacaktım. Bunun düşüncesi bile öfkelenendiriyordu beni. Ama özellikle kendi kendimi yargıladığımda, Paula’nın Sven’e, benim Paula’ya, Sven’in bana ve benim Sven’e karşı davranışlarımı düşündüğümde öfkeleniyordum. Bunları düşündü-

ğümde temize çıkan ben olmuyordum. Sven temize çıktıkça, benim durumum kötüleşiyordu. Sven beni kullanmış, ihbar etmiş ve bana ihanet etmişti. Ama korkmuştu. Paula'yı kurtarmak istemiş ve de kurtarmıştı. İnsanın karısını kurtarmak için biraz ihbarda bulunmasının ne önemi vardı ki? Sonra Heinz ve Paula'yla olan mesele vardı; burada söz konusu olan ihbarın biraz ötesindeydi. Ama ne kadar ötesinde? Nasıl ölcektim? Hem kendimi nasıl temize çıkaracaktım? Zaten Paula beni temize çıkarmayı değil, aksine işe bulaştırmayı istemişti.

Paula'yı bir kez konserde gördüm. O aşağıda oturuyordu, ben balkonda. Orada öyle rahat rahat oturuşu, arada yerinden kalkışı, koltukların arasından geçerek fuayeye gidişi ve gongun çalmasından sonra yerine dönüşü beni öfkeliyordu. Saçını açmış olmasına ve bir tutam saç eliyle kulağının arkasına atmasına da öfkeliydim.

Sven ve Paula'nın hâlâ birlikte olduklarını Julia'dan biliyordum. Julia hiçbir şey yokmuş gibi davranıyordu. Hans'ı ziyaret ettiğinde, bazen onunla, bazen de tek başına bana uğruyor ve geç kaldığında geceyi bende geçiriyordu.

Öfkem sağlıklı bir öfke değildi. Sağlıklı öfke başkalarına yönelir. Bunun için, bizimki gibi karmaşık olmayan, net ilişkiler gereklidir. Karmaşa söz konusu olduğunda, öfke sadece başkalarına değil, insanın kendisine de yönelir. Ben kendime öfke duyuyordum. Sürekli üzüntü içindeydim. Sven'in çocukça, güven dolu tebessümünü, birlikte sinema ve tiyatroya gittiğimizde yaptığı gözlemleri, Paula'nın ciddi ve katı konuşmalarını, heyecanlandığı zaman alev alev yanan yüzünü ve kıvılcım saçan gözlerini özlüyordum.

Tüm Doğu-Batı hikâyeleri uygun beklenti ve hayal kırıklıklarını içeren aşk hikâyeleriydi. Bütün bu aşkları, diğerine yabancı olan, bir tarafın sahip olup diğerinin olmadığı ve sadece bu nedenle insana ilginç gelen şeye duyulan merak

besliyordu. Bütün bu aşklardan öyle çok vardı ki! Duvar'ın yıkıldığı kışı, Doğu-Batı-Alman aşk merakının ilkbaharı haline getirecek kadar çok. Ama sonra, zamanla, yabancı, farklı ve uzakta olan, yakın, sıradan ve can sıkıcı hale geldi. Kız arkadaşın lavabodaki siyah saçları ya da yürüyüşler sırasında hoş giden, ama birlikte oturulan evde sinir bozan iri köpeği gibi. Merak konusu olarak geride, olsa olsa, iki insanın bütün o karmaşa sırasında nasıl ilişki kurduğu kalıyordu; tabii, insanlar birbirleriyle gerçekten ilgileniyorlarsa.

Julia onuncu doğum gününe beni de davet etti. Anne ve babası davet edilecek kişiler konusunda onu serbest bırakmışlardı; o da doğum gününü sadece yaşıtı olan kız ve erkek arkadaşlarıyla değil, daha yaşlı olanlarla da birlikte kutlamayı doğru bulmuştu. Gözlük takmaya başlaması, ilkokula başlaması ve ana babasının evlilik bunalımı Julia'yı çokbilmiş bir kız yapmıştı.

Doğum gününe Hans'la birlikte gittik. Güzel bir gündü; Sven ile Paula'nın evlerinin yakınında metrodan çıktığımızda, güneş evlerin cephelerini aydınlatıyordu. Son ziyaretimde sıvaları dökülen gri renkli cepheler temizlenmiş ve boyanmıştı. Yeni yaya ve bisiklet yolları yapılmış, yeni bir fotokopi dükkânı, yeni bir seyahat acentası ve köşede yeni bir Tunus lokantası açılmıştı. Sokağın karşı tarafındaki çocuk parkında da yeni oyuncaklar, yeni sıralar ve yeni bitkiler vardı. Geçmiş geride kalmıştı.

Merdivenleri çıkıp zili çaldık. Sven kapıyı açtı ve beni kucaklamak istiyormuşçasına kollarını açtı. Ama sonra, o bildiğim üzüntü ve her şey için çok geç hareketini yaptı. "Kahve kalmadı. Kakao içer misin?"

Oturma odasında masa açılmış ve sofraya kurulmuştu. Sven'in anne ve babasından başka Julia'nın eski okulundan en sevdiği öğretmeni, iki çocuğuyla birlikte komşuları, okuldan arkadaşları vardı. Batı'dan, Hans ve benim dışımda,

Sven'in Özgür Üniversite'de birlikte çalıştığı bir Slav dilleri uzmanı gelmişti. Çocuklar oturma odasında, koridorda ve çocuk odasında oynuyorlardı. Biz yaşlılar balkonda duruyor ve hangi konuda konuşmamız gerektiğini bilemiyorduk. Slav dilleri uzmanı her şey çok hızlı ya da çok yavaş ilerlediği, çok fazla ya da çok az fedakârlık yapıldığı için bazen Doğu'ya, bazen de Batı'ya kızılıyordu. Ama kimse tartışmak istemiyordu. Nasıl büyüdüğünü, ne kadar endamlı, sportif, mantıklı ve yardımsever olduğunu söylerek Julia'ya övgüler yağdırmayı tercih ediyorduk.

Herkes masaya oturduğunda, Julia ayağa kalktı. Sven soru soran gözlerle Paula'ya baktı, ama o omuzlarını silkti. Julia bir konuşma yaptı. Erkek ve kız arkadaşlarına, Doğu'dan ve Batı'dan gelen yaşlılara geldikleri ve getirdikleri hediyeler için teşekkür etti. Ne yazık ki artık eskisi kadar sık görüşülemiyormuş, eskiden insanlar birbirlerine daha çok vakit ayırıyorlarmış. Şimdi ben de soran gözlerle Paula'ya bakıyordum. İnsanlar artık birbirlerini kolayca kaybedebiliyorlarmış. "Evet" dedi Julia ağırbaşlılıkla ve kararlı gözlerle baktı, "eğer biz kadınlar her şeyi bir arada tutmazsak!"

Paula dudaklarını birbirine bastırdı ve gözleriyle güldü. Sven önüne bakıyordu. Julia konuşmasını bitirmişti, birisi alkışlamaya başladı, ona diğerleri de katıldı. Hans, Julia için sevinip gülmeye başladığında Sven başını kaldırıp onunla birlikte güldü, Paula da güldü ve hepimiz gülerek birbirimize baktık.

Öteki

Emekliye ayrıldıktan birkaç ay sonra karısı öldü. Kanseri, ameliyatla ya da başka türlü tedavi edilecek durumda değildi ve ona evde bakmıştı. Karısı ölüp de artık onun yemeğiyle, tuvalet ihtiyacıyla ve erimiş, yatmaktan yaralar açılmış bedeniyle uğraşma zorunluluğu ortadan kalkınca, cenaze töreniyle, faturalarla, sigortalarla ve karısının çocuklar için ayırdığı eşyaların onlara iletilmesiyle uğraşmak zorunda kaldı. Karısının giysilerini temizletmesi, çamaşırlarını yıkaması, ayakkabılarını boyaması ve her şeyi karton kutulara yerleştirmesi gerekti. Karısının en iyi arkadaşı olan bir ikinci el eşya dükkânının sahibesi gelip kutuları aldı; kadın karısına, gardıroptaki zarif giysilerin güzel kadınlar tarafından giyileceğine söz vermişti.

Bütün bunlar alışık olmadığı işlerdi, ama hasta karısının odasından hiç ses gelmezken evde bir şeyler yapmak ona çok tanıdık gelen bir şeydi; bu nedenle, sık sık, merdivenlerden yukarı çıkıp kapıyı açsa, karısının yatağına oturup onunla bir çift laf edebileceği, kısa bir haber verebileceği ya da bir soru sorabileceği duygusuna kapılıyordu. Sonra birden karısının ölmüş olduğunu hatırlayarak derinden sarsılıyordu. Bu sık sık, telefon ederken de başına geliyordu. Telefonun yanında, mutfak ile oturma odasının arasındaki duvara yaslanarak çok normal bir biçimde, normal şeylerden konuşurken, kendisini çok normal hissederken, birden aklına onun öldüğü geliyor ve konuş-

masını sürdüremeyerek telefonu kapatmak zorunda kalıyordu.

Sonra bir gün bütün bunlar sona erdi. Palamarlar çözülmüş, safra atılmıştı; kendisini rüzgârla karanın üzerinde sürükleniyormuş gibi hissediyordu. Kimseyi görmüyor, kimse-
nin yokluğunu duymuyordu. Kızı ve oğlu ona bir süre yan-
larında kalmasını teklif etmişlerdi; ama o, çocuklarını ve
torunlarını sevdiğini düşünmesine rağmen, onların yanında
yaşama düşüncesini tahammül edilmez buluyordu. Alışık
olduğunun dışında bir hayat sürmek istemiyordu.

Kötü uyuyor, erken kalkıyor, çay içiyor, biraz piyano çalı-
yor, herhangi bir satranç problemi üzerinde kafa yoruyor,
meslek hayatının son yıllarında karşısına çıkan ve kendisini
gerçekten ilgilendirmedeği halde o zamandan beri uğraşmaya
devam ettiği bir konuyla ilgili makale için notlar alıyordu.
Akşamüzeri içmeye başlıyordu. Piyanonun ya da satranç tah-
tasının yanına bir kadeh şampanyayla gidiyor, hazır çorba ya
da birkaç dilim ekmekten oluşan akşam yemeğinde bir şişe
şampanya içiyor, sonra bir şişe kırmızı şarap açıyor, bunu da
notlarını alırken ya da kitap okurken bitiriyordu.

Sokaklarda, genellikle karla kaplı olan ormanlarda ve
bazen kıyısı donan ırmak boyunda yürüyüşler yapıyordu.
Geceleri de yürüyüşe çıkıyordu; önce biraz yalpalayarak,
zaman zaman sendeleyerek, bir çite ya da duvara sürtüne
sürtüne ilerliyor, bir süre sonra kafası yerine gelince emin
adımlarla yürümeye başlıyordu. Deniz kıyısında olmayı ve
saatler boyunca kumsalda yürümeyi isterdi. Ama evini, haya-
tının bu zırhını terk etme kararını alamıyordu.

2

Karısı özellikle kendini beğenmiş biri değildi. En azından
ona özellikle kendini beğenmiş gelmemiştii. Güzel, evet, onu

güzel bulmuştu ve güzelliğinden haz aldığını ona göstermişti de. Karısı da, bir bakışla, bir jestle, bir gülümsemeyle onun hazzından haz aldığını belli etmişti. Bu bakışlar ve jestler, bu gülümseme ve de kendisini aynada süzme tarzı zarifti. Ama kendini beğenmiş değildi.

Ama o, kendini beğenmişliği yüzünden ölmüştü. Doktor sağ memesinde bir tümör saptadığında ve ameliyat olmasını önerdiğinde, memesinin alınacağı korkusuyla bir daha doktora gitmemişti. Oysa dik, dolgun, sıkı memeleriyle hiçbir zaman övünmemiş ve ölümünden önceki son aylarda zayıfladığında ve memeleri, insanın hiçbir şeyi olmadığını göstermek için tersine çevirdiği boş pantolon cepleri gibi sarktığında yakınmamıştı. Karısı ona, iyi günlerinde de kötü günlerinde de vücuduyla çok doğal bir ilişkisi olduğu izlenimini vermişti. Ne var ki onun ölümünden sonra, doktorun uyarıcı bir sözüyle ameliyattan kaçındığını öğrendiğinde, doğal bir ilişki olarak gördüğü şeyin, oldum olası şımarık ve nihayet mütevekkil bir tavır olup olmadığını sormuştu kendisine.

Ameliyatın gündemde olduğu dönemde hiçbir şeyin farkına varmadığı ve karısı onunla konuşmak, korkusunu paylaşmak ve birlikte karar vermek istemediği için kendisini suçluyordu. O dönem; karısının tümör haberini ve ameliyat olması gerektiğini öğrendiği o döneme dair, kendiliğinden hatırladığı hiçbir anısı yoktu. Hatırladıklarını parça parça birleştiriyor ve çarpıcı bir şey bulamıyordu. Her zaman olduğu gibi, o zaman da birbirlerine yakındılar; mesleki bakımdan ne fazla baskı altındaydı, ne de fazla iş gezisine çıkıyordu ve karısı da her zamanki gibi kendi mesleğini yürütüyordu. Kent orkestrasında kemancıydı – ikinci keman, birinci sehpa – ve bunun yanı sıra ders veriyordu. Aklına, uzun yıllar sadece bunun üzerinde konuştuktan sonra, o yıllarda karısıyla tekrar birlikte müzik yaptıkları geldi, Corelli'nin *La Folia Sonatı*.

Anılara dalınca, kendisini suçlamaktan vazgeçti ve suçlama

yerini, karısıyla arasındaki yakınlığa dair bir sıkıntıya bıraktı. Kendisini kandırmış mıydı? Birbirlerine o kadar da yakın değil miydiler? Nerede bir eksiklik olmuştu? İyi bir hayatları olmamış mıydı? Ayrıca karısının hastalığı ağırlaşınca kadar sevişmiş ve ölünceye kadar birbirleriyle konuşmuşlardı.

Sıkıntısı da yok oldu. Sık sık, neyinin eksik olduğunu kendisinin de bilmediği bir boşluk duygusunun içine düşüyordu. Gerçek hayatta denemeyi aklının ucundan bile geçirmediği halde, gerçekte karısını mı, yoksa yatakta sıcak bir bedeni ve bir çift laf edebileceği, söyleyeceklerini az çok ilginç bulan ve az çok ilgiyle dinleyeceği birisini mi özlediğini soruyordu kendisine. Ara sıra işine duyduğu özlemin, gerçekten işine mi, yoksa herhangi bir toplumsal konuma ve iyi oynayabildiği bir role ilişkin mi olduğunu da soruyordu. Yavaş olduğunu, algılamakta ve kavramakta yavaş olduğunu, bir şeye bağlanmakta ve bir şeyden kopmakta yavaş olduğunu biliyordu.

Kimi zaman, hayatının dışına düşmüş, hâlâ düşüyormuş ve yakında dibe vuracaktı, ama aşağıda yeni baştan, çok aşağıdan da olsa yeni baştan başlayabilirmiş gibi geliyordu.

3

Günün birinde karısı için, tanımadığı birinden bir mektup geldi. Karısı için arada bir posta gelirdi, matbu şeyler, dergi ve üyelik faturaları, ölüm ilanlarını gönderirken aklına gelmemiş olan bir kız arkadaşının mektubu, karısının eski bir meslektaşının ölüm ilanı ya da bir açılış davetiyesi.

Mektup kısaydı, işlek bir yazıyla ve dolmakalemle yazılmıştı.

Sevgili Lisa,

O zamanlar senin hayatını bu kadar zorlaştırmamam gerek-

tiğini düşündüğünü biliyorum. Ama sana bugün de katılmıyorum. Yine de, bugün, o zaman bilmediğim bir şeyi, suçlu olduğumu biliyorum. Sen de suçlusun. O zamanlar her ikimiz de sevgimize ne kadar sevgisiz davrandık! Boğduk onu, sen korkularınla, ben taleplerimle, oysa onu büyütüp güçlendirebilirdik.

Yaşanmayan hayatın, yaşanmayan aşkın günahını taşıyoruz. Biliyorsun, birlikte işlenen bir günah, onu birlikte işlemiş olanları ilelebet birbirine bağlar.

Seni birkaç yıl önce gördüm. Çaldığın orkestranın yaşadığım kentte verdiği bir konserde. Yaşlanmıştın. Kırışıklarını ve vücudunun yorgunluğunu gördüm; korktuğunda ve kendini savunmaya geçtiğinde sesinin nasıl tizleştiğini düşündüm. Ama bütün bunların artık hiçbir yararı yoktu. Eğer olsaydı, seninle yeniden arabaya ya da trene atlar, çeker gider ve yeniden zamanımı gece gündüz seninle yatakta geçirirdim.

Düşüncelerim sana bir şey ifade etmiyor mu? Ama seninle değil de kiminle paylaşayım onları?

Rolf

Mektup güneydeki büyük bir kentten geliyordu. Mektubu okuduktan sonra kentin planını edindi, sokağı aradı ve bir parkın yanında buldu. Mektubu yazan kişiyi parka bakan bir yazı masasında hayal etti. Kendisi de, evinin önünden geçen sokaktaki ağaçların tepesine bakıyordu. Ağaçlar hâlâ çıplaktı.

Karısının tiz sesini tanııyordu. Onunla hiçbir zaman, gece gündüz yatakta vakit geçirmemişti. Onunla hiçbir zaman, arabaya ya da trene atlayarak çekip gitmemişti. Önce sadece hayret etti, sonra kendisini aldatılmış ve soyulmuş hissetti; karısı, kendisine ait olan ya da kendisinin layık olduğu bir şey konusunda onu aldatmış, öteki adam da bunu ondan çalmıştı. Kıskançlık duydu.

Duyduğu kıskançlığın nedeni, karısının ötekiyle paylaştıkları ve kendisinin bütün bunları bilip bilmemesi değildi.

Karısının ona bir türlü, ötekine başka türlü davranıp davranmadığını nereden bilecekti? Belki ötekine de kendisine davrandığı gibi davranmıştı. Birlikte konserdeyken ve ikisi de çalan parçadan hoşlandıkları için elleri birbirini bulduğunda, sabah makyaj yaparken karısını seyrettiğinde ve o, yeniden aynadaki suretine dönmeden önce kendisine bir bakış ve küçük bir gülümseme gönderdiğinde, sabahları uyanıp kendisine sokulduğunda ve aynı zamanda gerinerek uzaklaştığında, ona işteki bir sorundan söz ettiğinde kendisini pek dinlemiyormuş gibi görüldüğünde, buna karşılık saatler ya da günler sonra, dikkatini ve ilgisini gösteren bir sözle onu hayrete düşürdüğünde; ortak hayatlarındaki yakınlık kendisini ona böyle durumlarda göstermişti. Bunun başkalarını dışarıda bırakan bir yakınlık olması, onun için kendiliğinden anlaşılır bir şeydi. Ama artık hiçbir şey kendiliğinden anlaşılır gelmiyordu ona. Karısı ve öteki, birbirlerine niçin aynı ölçüde yakın olmuş olmasınlardı? Karısı niçin ötekiyle de konserde el ele oturmuş, makyaj yaparken ona göz kırpmış ve gülümsemiş, yatakta ona sokulmuş, gerinmiş, uzanmış olmasını?

4

Bahar geldi, sabahları kuş cıvıltılarıyla uyanmaya başladı. Her sabah böyle oluyordu. Kuşların cıvıltılarını duyduğu ve odada güneş ışığını gördüğü için mutlu bir biçimde uyanıyor ve bir an için her şey yolundaymış gibi görünüyordu. Ama sonra yeniden aklına geliyordu: karısının ölümü, ötekinin mektubu, ikisinin ilişkisi ve karısının bu ilişkide, hem onun tanıdığından çok başka biri, hem de tıpatıp aynı kişi olabileceği. İlişki; mektupla ortaya çıkan şeyi böyle adlandırmaya başlamış ve kendisine, kıskançlığının ikili bir nedeni olup

olmadığını sorduktan sonra, böyle olduğuna karar vermişti. Bazen kendisine neyin daha kötü olduğunu soruyordu: insanın sevdiği kişinin başkasıyla birlikteyken farklı biri olmasının mı, yoksa aynı kişi olmasının mı? Yoksa ikisi de birbirinden kötü müydü? İnsandan şöyle ya da böyle, birisine ait olan ve birisine ait olması gereken bir şey çalındığı için mi?

Her şey bir hastalıkta olduğu gibiydi. Hastalar uyandığında da, hasta olduklarını hatırlayınca kadar kısa bir süre geçmesi gerekir. Ayrıca hastalık nasıl geçerse, yas ve kıskançlık da geçer. Bunu biliyordu ve kendisini daha iyi hissedeceği günü bekliyordu.

Baharla birlikte yürüyüşleri uzadı. Yürüyüşe çıktığında hedef belirliyordu. Artık gelişigüzel yürümüyordu, tarlalar-dan ovadaki su bendine ya da ormanların içinden ırmağın üstündeki şatoya ya da çiçeklenen meyve ağaçları arasından dağlar boyunca ilerleyip mola verdikten sonra, eve dönüş için trene bindiği komşu kasabaya yürüyordu. Akşamüzerleri buzdolabından çıkardığı şampanya şisesini, giderek daha sık geri koyar olmuştı. Kendisini giderek daha sık, karısıyla, onun ölümüyle, ötekiyle ve ikisinin ilişkisiyle ilgisi olmayan bir şeyler düşünürken yakalıyordu.

Bir cumartesi kente indi. Son aylarda bunun için bir vesile olmamıştı. Yaşadığı yerde bir fırın ve bakkal vardı ve bundan fazlasına ihtiyaç duymamıştı. Merkeze yaklaştığında, trafik ve insanların itişip kakışmaları yoğunlaştığında, bir mağazayı öbür mağaza izlediğinde, ortalık insan sesleri, trafik uğultusu, sokak çalgıcılarının melodileri ve seyyar satıcıların bağırtılarıyla dolduğunda korkuya kapıldı. İnsanlardan, işgüzarlıklarından, gürültülerinden tedirginlik duydu. Bir kitapçıya girdi, ama orası da doluydu ve insanlar rafların, masaların ve kasanın önüne yığılmıştı. Bir süre kapının orada durdu ve ne içeriye girmeye, ne de dışarıya çıkmaya karar verebildi, başkalarının yolunu kapattı, kendisine bilerek

omuz atan ve sonra kızgın bir biçimde özür dileyenler oldu. Eve gitmek istiyordu, ama sokağa çıkacak ve eve yürüyecek, tramvaya binecek ya da bir taksi arayacak gücü yoktu. Kendisini olduğundan güçlü sanmıştı. Kendisini zorladığı için hastalığı nükseden nekahet dönemindeki bir hasta gibi, iyileşmeye yeni baştan başlamak zorunda kalacaktı.

Sonunda kendisini tramvaya atmayı becerdiğinde, genç bir kadın kalkıp ona yerini verdi. “İyi misiniz? Daha kitapçıdayken, insanı kaygılandıran bir haliniz vardı.” Onu kitapçada görmüş olduğunu hatırlamıyordu. Teşekkür ederek oturdu. Korkusu azalmıyordu. İyileşmeye yeni baştan başlamak zorunda kalmak; bu, artık dibe vurduğu anlamına mı geliyordu? Buna inanmayı çok isterdi, ama içinde, daha da derine düşeceği duygusu vardı.

Evde, gündüz vakti yatağa girdi. Uyuyakaldı ve birkaç saat sonra uyandı. Ortalık hâlâ aydınlıktı ve korkusu geçmişti.

Yazı masasına oturdu, bir kâğıt aldı, tarihsiz ve hitapsız yazmaya başladı.

Mektubunuz geldi. Ama kendisine mektubu yazmış olduğunuz kişiye ulaştırılamadı. Sizin tanıdığınız ve sevdiğiniz Lisa öldü.

B.

Karısı ve arkadaşları, onu uzun süre BB olarak adlandırmışlar, sonra B’lerden biri düşmüş ve tek B kalmıştı. İşyerinde notlarını ve talimatlarını Benner yerine B diye imzalamıştı. Özel hayatında da Bengt yerine B’yi kullanmayı alışkanlık haline getirmiş, çocukları da ona “Papa” yerine yumuşak bir lehçeyle “Baba” demişlerdi. Bir B’nin bu kadar çok rolün altından kalkması hoşuna gidiyordu.

Kâğıdı bir zarfa koydu, üzerine adresi yazdı, pulu yapıştırdı ve birkaç sokak aşağıdaki posta kutusuna attı.

5

Üç gün sonra cevap geldi.

Kumralım!¹ Sevdığım Lisa olmayı istemiyor musun artık? Benim için ölmüş mü olmalı o? Acıları bugüne kadar uzanan geçmiş yok sayma arzunu ne kadar da iyi anlıyorum. Ama geçmiş ancak hâlâ canlıysa bugüne ulaşabilir. Ortak geçmişimiz, senin için de benim için olduğu kadar canlı; ne iyi geliyor bu! Mektuplarıma hiçbir zaman cevap vermemiş olmana rağmen, şimdi bana yazmış olman ne kadar iyi! Kısaltmanın ardına gizlenmiş olsan da, benim kumralım olarak kalmış olman ne kadar güzel!

Mektubun beni çok mutlu etti.

Rolf

Kumralım? Evet, karısının kahverengi gözleri ve kahverengi lüleleri, kollarında ve bacaklarında yazın derisi karardığında sararan kahverengi tüyleri ve birçok kahverengi doğum lekesi vardı. Bazen ona hayranlıkla, kumral güzelim derdi. Kumralım; bu başka bir şeydi. Kısa, buyurgan ve sahipleniciydi. Kumralım; bu, üstüne binmek ve kendisine uylukların baskısını duyurmak için burun delikleri sıvazlanan, sağrısı okşanan kısıraktı.

Karısının Biedermeier üslubundaki yazı masasına gitti. Masanın gizli bir gözü olduğunu biliyordu. Ölümünden sonra karısına ait şeyleri elden geçirirken, bu gözü aramaya çekinmişti. Şimdi bütün gözleri boşalttı, çekmeceleri dışarı çıkardı, arkasında gizli gözün bulunması gereken bölmeyi buldu; ardından kapağını ortaya çıkarmak için, küp biçimindeki nesneyi bölmeye birlikte kendi eksenini etrafında çevirmek için üzerine bastırması gereken çubuğu gördü. Kapak kapalıydı, onu kırdı.

1. Almancası *Braune*. Bu sözcük kullanılarak, kocanın mektubuna imza olarak koyduğu B inisiyaliyle paralellik kuruluyor. (ç.n.)

Kırmızı kurdeleli bir deste mektup; mektupların üzerindeki damgadan, bunların karısının sözünü etmiş olduğu gençlik aşkının mektupları olduğunu anladı. Ayrıca, deri şeritli ve kilitli bir şiir ya da fotoğraf albümü vardı. Yeşil kurdeleli başka bir destede, karısının ana babasının el yazısını tanıdı. Ötekinin el yazısını da tanıdı. Dört mektup, büyük bir mektup mandalıyla birbirine tutturulmuştu. Onları aldı, düğünden önce masayla birlikte satın aldıkları, gene Biedermeier üslubundaki bir berjer koltuk ile bir dikiş masasının bulunduğu, pencerenin yanındaki kendi yerine götürdü. Oturdu ve okudu.

Lisa,

Her şey senin başlangıçta hayal etmiş olduğundan daha farklı, daha zor oldu. Bazen korktuğunu ve kaçıp gitmek istediğini biliyorum. Ama kaçmamalısın. Kaçmak zorunda da değilsin. Senin yanında olmasam da, senin yanındayım.

Hayatını kolaylaştırmadığım için aşkımdan şüphe mi ediyorsun? Benim elimde değil bu. Evet, bizim için her şeyin basit olmasını, başka hiçbir şey için değil, sadece ve sadece birbirimizle ve birbirimiz için yaşayabilmeyi isterdim ben de. Ama dünya böyle değil. Ama yine de harika; birbirimizi bulmamızı ve sevmemizi sağladı.

Lisa, seni bırakamam.

Rolf

Hayır Lisa, yeniden başlamayalım. Bir yıl önce ve altı ay önce denedik, ama seni bırakamayacağımı biliyorsun. Sensiz yapamam. Sen de bensiz yapamazsın. Benim aşkım olmadan, sana verdiğim zevk olmadan yapamazsın. Eğer beni bırakırsan ve ben umutsuz ve sonsuz biçimde düşmeye başlarsam, seni de birlikte götürürüm. Oraya varmasına izin verme. Ben hep senin olacağım, sen de benim ol.

Senin Rolfun

Gelmedin. Seni bekledim, saatlerce, saatlerce bekledim ve gelmedin. Eh ne yapalım, vaktinde gelemeyecek diye düşündüm önce, sonra endişelenmeye başladım, sağa sola telefon ettim ve temizlikçinden telefona gelemeyeceğini öğrendim. Temizlikçinden! Sadece gelmemekle kalmadın. Temizlikçine evde yok dedirttin. Öfke doluyum, kusura bakma. Sana öfkelenmeye hakkım yok. Bütün bunlar sana fazla geldi, böyle devam edemezdi, değişmesi gerekiyordu ve sen bunu bana, ancak gelmeyecek gösteribildin. Belki ben de ancak bu şekilde kavrayabildim. Kavrardım, Lisa. Bize sıkıntı veren şeyleri bir süre unuttum. Gelecek hafta orkestrayla beraber Kiel'de olacaksın, birlikte geçirebileceğimiz bir iki gün ekle buna, sadece bizim olacak bir iki gün. Senden en kısa zamanda haber bekliyorum.

Rolf

Temizlikçi, temizlikçi! Her gün mü geliyor bu size? Ne zaman telefon etsem hep o çıkıyor. Ya da kocan; yakında, her akşam arayan ve kendisi telefona çıktığında hep kapatan kişinin kim olduğunu merak etmeye başlayacak. Ah, Lisa. Bir işe yaramayan telefonlarımın grotesk, komik bir tarafı var. Gel, grotesk olana son verelim ve komik olana gülelim, birlikte gülelim, yatakta birlikte gülelim, koklaşalım ve gülelim, tekrar koklaşalım, tekrar gülelim ve...

Gelecek hafta buradayım. Seni bekliyorum, sadece bizim günümüzde ve bizim saatimizde değil, her gün ve her gece ve her saat bekliyorum.

Rolf

Yazan, dört mektuba da tarih atmamıştı. Birinci mektubun üstündeki damganın tarihi on iki yıl, birkaç gün arayla gönderilmiş diğer üç mektubunki ise on bir yıl öncesine aitti.

Son mektubun ardından ne olmuştu? Lisa mı yumuşamıştı? Öteki mi vazgeçmişti? Başka mektuplar yazmadan, kolayca vaz mı geçmişti?

6

Mektupların yazıldığı dönemi çok iyi hatırlıyordu. On bir yıl önce seçim yapılmış, parlamentonun çoğunluğu ve koalisyon aynı kaldığı halde bakan değişmişti. Yeni bakan, parti üyesi olmayan kendisinin yerine partili bir memur getirmiş, kendisini de geçici olarak açığa almıştı. Gerçi bir yıl sonra, devlete ait bir vakfa tayin edilmişti ve orada ilginç bir görevi vardı. Ama bakanlıkta birkaç yıl boyunca sahip olduğu ve tadını çıkardığı güce sahip değildi artık.

Evet, bakanlıktaki son yıllarında büyük baskı altındaydı; çok yolculuk etmiş, hafta sonları büroda ya da evde çalışmak zorunda kalmıştı. Bütün bunlara rağmen, evliliğinde ve evde her şeyin yolunda gittiğini düşünmüştü; karısı ve çocuklarıyla ara sıra ilişki kurmakla bunu sağladığını sanmıştı. Gerçekten sağlamış mıydı? O zamanlar sadece kendisini kandırmış olmakla kalmadığını, aslında kendisini kandırdığını zaten bildiğini de düşünüyordu şimdi. Aklına, Lisa'nın aklının başka yerde olduğu ya da kendisini reddettiği durumlar geldi. "Ne var?" diye sorduğunda, "Hiç" diye cevap vermişti. "Yolunda gitmeyen bir şey var ama." "Yoo, her şey yolunda. Sadece yorgunum" ya da "Sadece aybaşı olmak üzereyim" ya da "Aklım orkestrada" ya da "Aklım bir öğrencide". O da daha fazla sormamıştı.

Peki sonra, son mektubun yazıldığı tarihten kısa bir süre sonra bakanlıktan ayrıldığında ne olmuştu? Geçici olarak açığa alındığı yıldan, evliliğine ve ailesine ilişkin daha da az şey hatırladığını utançla fark etti. Haksızlığa uğramış olduğu duygusuna kapılmış, gücenmiş, yaralarını sarmış ve insanların, hayatın, devletin, bakanın, arkadaşların, eşin, çocukların bu haksızlığı düzeltmesini beklemişti. Başkalarından neyi alıp neyi almayacağına o kadar dikkat etmişti ki onların ne durumda olduklarını fark etmemişti. Çocukların ve arkadaşlarının gürültüsüne karşı mücadelesi geldi aklına. Onların

neşeli gürültülerini sükûnet ihtiyacının hiçe sayılması olarak görmüştü sadece.

Hatırladıkları arasında, Lisa ile öteki arasındaki ilişkinin son mektuptan sonra sürüp sürmediği sorusuna cevap veren hiçbir şey yoktu. O zor geçen yılda, Lisa bazen ona yakınlaşmış, ama o, kendisini her şeye rağmen sevsin, eskisinden de çok sevsin diye çocuk gibi davranmış ve onu geri çevirmişti. Hâlâ biliyordu bunu, ama bunun dışında karısıyla aralarında ne geçtiğini bilmiyordu. Onun ev dışında, orkestradan başka bir yerde pek vakit geçirmiş olabileceğini düşünemiyordu; hem öyle olsa, kendisi sürekli evde olduğu için bunun farkına varırdı. Ama o yıl neyi fark edecek durumdaydı ki!

Yazmaya başladı.

Şu anki mektupların da eskileri gibi: bana baskı yapıyor. Sen de bana baskı yapıyorsun. Bu değişmezse, demek istediğim, sen bunu değiştirmezsen, benden artık hiç haber almayacaksın. Tekrar aynı hatayı işleme.

B.

Kendisini iyi hissetmiyordu. Ama bunun mektupla ilgili olmadığını düşünüyordu. Mektubu yazmasaydı da kendisini iyi hissetmeyecekti. Ya da başka bir mektup yazsaydı. Lisa ötekinden uzaklaşmıştı ve ilişki bununla kaldıysa, bu durumu kabullenebilirdi, bunu istiyordu. Eğer fazla uzun sürmediyse. Eğer fazla derinleşmediyse.

7

Lisa, kumralım,

Adil davran. O zamanlar umutsuzluk içindeydim. Bana o kadar yardım etmiş olmana ve benim o kadar uğraşmama

rağmen, hayatım berbat bir durumdaydı; sonra insan nasıl bir sokak köpeğini evinden atıp bütün kapı ve pencereleri kapatırsa, beni de öyle hayatından attın. Kendime nasıl yardım edeceğimi bilemiyordum. Sana baskı yapmak istemiyordum. Sadece sana ulaşmak, seni görmek, seninle konuşmak istiyordum. Sana o zamanlar gönderdiğim mektupların içeriğini artık doğru dürüst hatırlamıyorum. Ama sana baskı gibi gelen şeyin içinde, umutsuzluğumun, seni kaybetme ya da çoktan kaybetmiş olma korkumun nasıl sezilmediğini anlayamıyorum. Sonunda telefonda sana ulaştığımda ve yağmur altında köşede buluştuğumuzda, sen bana bittiğini, sonsuza dek bittiğini, beni artık göremeyeceğini ve görmek istemediğini söylediğinde, seni rahat bırakmadım mı? Ama belki de, kastettiğin sadece ilişkimizin sonu değil. Başlangıcını mı kastediyorsun? Kaçıp gitmeni, benim peşinden koşarak seni kilisenin yanındaki duvarın önünde durdurmamı mı? Evet, ellerimi senin iki yanında duvara bastırmamış ve kollarımla seni hapsetmemiş olsaydım, sana söyleyeceklerimi söyleyemezdim. Ama sen kollarını boynuma dolayınca kadar sana dokunmadım. İlk gecemizde de kollarını boynuma doladın; artık hatırlamıyor musun? Hava soğuktu, o kadar soğuktu ki yorganın altından çıkmak istemiyordun, bunun üzerine doğruldum, üstüne eğildim ve yanındaki ışığı söndürdüm, o zaman yorganın altından kollarını uzattın ve beni kendine çektin.

Biliyorum, sonraları, ilk buluşmamızı uzun bir süre önceden ayarlayıp ayarlamadığımı, seninle danışıklı bir oyun oynayıp oynamadığımı, kendine ve bana defalarca sordun. Karşılışmamızın rastlantı olduğunu, o zaman da söylemek istemedim, bugün de söylemek istemem. Bu gökten inmiş bir hediye idi. Resimler hâlâ sende mi? İlk resimlerin sadece kopyaları vardı sende. Bir meslektaşın çekmişti ve birisi gözümün önünde: Milano'daki lokanta, büyük bir masanın çevresinde müzisyenler ve senin yanında, tam o sırada obuacı tarafından tek başına

oturduğum masadan alınıp sizin cümbüşlü masanıza götürül-müş olan ben. Bundan sonraki resimler Como Gölü'nden; ne-gatifleri hâlâ bende. Birinde, meyve tezgâhındaki küçük oğlan deklanşöre basmıştı; biz şaşkın, âşık ve kararlı bakıyoruz. Baş-ka birinde, ilk gecemizi geçirdiğimiz büyük, eski, beyaz otel gö-rülüyor; dağlar hâlâ karla kaplı ve sen kiraladığımız arabaya yaslanmışsın, eşarbını başına ellili yıllardaki Caterina Valente gibi bağlamışsın. Ben farkına varmadan bir resmimi çekmiştin; ben, paltoyla ve dışarı çıkmaya hazır halde balkona çıkmış, hâ-lâ çok soğuk olduğu için üstünde hiçbir gemi ve teknenin yol al-madığı göle bakıyorum. Bir de senin, içine koyayım diye gümüş çerçeveyi armağan ettiğin, alacakaranlıktaki resmin var.

Eğer kendini, ilişkimizin başında, sonunda veya herhangi bir anında benim baskım altında hissettiysen özür dilerim. Her ikimizin de yaşadığımız durumun baskısı altında olduğumuzu ve acı çektiğimizi düşünüyordum; her ikimiz de birbirimiz için arzuladığımız ölçüde serbest değildik. İkimiz de farklı biçimler-de tutsaktık ve belki sen kendi çatışmanı, benim benimkini ta-şımamdan daha zor taşıydın. Gerçi benim de işim kolay olmadı ve en zor olanı, sürekli olarak bana yardım etmeni istemek zo-runda kalmamdı.

Senden yeniden görüşme ricasında bulunmaya cesaret ede-miyorum. Ama bunu çok istediğimi bilmeni istiyorum.

Rolf

Gizli gözde albümü bulduğunda, yerine geri koymuştu. Şimdi onu çıkardı, deri şeridi kesti ve kapağını açtı. Albüm de Milano'daki lokantada masada çekilmiş resimlerle başlıyor-du: flaştan kamaşmış gözler, alkolün canlandırdığı hareket-ler, silinip süpürülmüş kâse ve tabaklar, dolu ve boş sürahi-ler, şişeler ve bardaklar. Lisa'nın bir iki meslektaşını da tanıdı. Lisa, daha önce hiç görmediği bir erkeğin yanında oturuyordu. Erkek, her resimde, kadeh tuttuğu sol elini hava-

ya kaldırmış ve sağ elini Lisa'nın omzuna koymuş halde gülümseyerek çevreye, yanındakilere, Lisa'ya ve objektife bakıyordu. Sonra Como Gölü resimleri geldi: Lisa ve öteki bir meyve tezgâhının yanında, Lisa yüz yıl başından kalma bir otelin giriş yolunda arabayla, Lisa göl kıyısında bir palmiye-nin yanında, Lisa bir kahvenin masasında önünde espresso fincanı ve su bardağıyla, Lisa kucağında bir kara kediyle. Göle bakan balkonda ötekini de buldu. Sonra Lisa'yı yatakta buldu. Kolları ve bacakları örtüye dolanmış halde yan yatmış ve uyku sersemi, memnun bir yüzle objektife bakıyordu.

Daha pek çok resim vardı. Kimilerinde, yaşamakta olduğu kentteki evleri, sokakları, meydanları, şatoyu ya da bir kili-seyi tanıdı. Bazıları ötekinin yaşadığı kentte çekilmiş olabi-lirdi. Resimlerin hiçbiri yeni bir yolculuğa çıkıldığını göster-miyordu. Son resimde öteki, mayo ve havluyla bir çayırda yürürüyordu. İnce, uzun boylu, dik duruşlu ve kendinden emin yürüyüşlü, gür saçlı ve yumuşak tebessümlüydü; yakı-şıklıydı.

8

Aynada kendisine baktı. Göğsündeki ak kıllara, yaşlılık lekelerine ve tüm vücudundaki yaşlılık benlerine, kalçaların-daki yağlara, sıksa bacaklarına ve kollarına. Saçları seyrel-miş kafasına, alnındaki ve kaşlarının arasındaki kırıışıklara, burun kanatlarından ağız kenarlarına uzanan derin çizgilere, ince dudaklı ağzına, çenesinin altından sarkan deriye. Yüzün-de acı ya da yas ya da öfke değil, sadece bıkkınlık buldu.

Bıkkınlık onu içten içe kemiriyor ve küçük lokmalar halin-de geçmiş olan hayatını yiyip bitiriyordu. Evliliğinin dayandı-ğı şey her ne idiyse, sevgi, içtenlik, alışkanlık, Lisa'nın zekâ-sı, itinası ve bedeni, çocuklarının annesi olarak rolü, evliliği-

nin dışındaki hayatı da buna dayanmıştı. Hatta arada sırada kurduğu, başka bir hayata ve başka kadınlara dair fantezileri de buna dayanmıştı.

Üstüne bornozunu geçirdi ve kızını aradı. Ertesi gün gelebilir miydi? Çok değil, sadece birkaç günlüğüne. Hayır, daha tek başına idare edebilirdi. Onunla konuşmak istiyordu.

Kızı gelmesini söyledi. Kızının sesindeki tereddüdü duydu.

Ertesi sabah yola çıkmadan önce bir cevap yazdı. Ötekine nasıl hitap edeceğine yine karar veremedi; yine pat diye başladı.

Kendini nasıl da kandırıyorsun! Doğru, durumlarımız farklıydı; bunun nesi müşterek olabilirdi ki? Hem benden yardım istemek zorunda kaldıysan, bunda sana zor gelen neydi?Yardım eden bendim. Bu, daha zor değil miydi?

Her şeyi olduğundan güzel göstermeyi, bunu o zaman da yaptın, bugün yine yapıyorsun. Evet, resimler hâlâ bende. Ama onlara baktığımda bende mutlu hatıralar uyandırmıyorlar. O zamanlar çok fazla yalan vardı.

Beni görmek istiyorsun, bir gün olacak mıyız bilmem ama henüz buna hazır değiliz.

B.

Arabayı aylardır kullanmamıştı. Çalıştırırken, tamirciden birisinin gelip yardım etmesi gerekti. Araba sürmeyi yadırgadı, ama kötü bulmadı. Radyonun düğmesine bastı, açılır kapanır tavanı açtı ve bahar havasını içeri aldı.

Bu yolu son defa karısıyla birlikte yapmıştı. Karısı artık çok hastaydı ve çok zayıflamıştı; onu bir battaniyeye sarmış, merdivenlerden indirerek sokağın karşısına, arabaya taşımıştı. Sevmişti bunu: karısını sarmayı, kaldırmayı ve taşımayı. Karısı, yola çıkmadan önce onun kendisini yıkamasına, saçlarını taramasına izin vermiş ve biraz parfüm sürmüştü;

makyaj yapmıyordu artık. Onu taşıyor, karısı güzel kokuyor, iç geçiriyor ve gülümsüyordu.

Hatırladıkları berraktı. Son yılların, hastalık ve ölüm yıllarının hatıralarının, son öğrendiklerinden etkilenmediğini fark etti. Sanki evlenmeyi isteyip bir aile kurduğu ve birlikte hayatın üstesinden geldiği Lisa ile yavaş yavaş silinen diğer Lisa, iki farklı kişiydiler. Sanki karısının hastalığı ve ölümü, kıskançlığının tutunduğu her şeyi yok etmişti.

Yol küçük yerleşmelerden, tarlalardan ve ormandan, beyaz badanalı, kırmızı kiremitli düzenli evlerin arasından, açık yeşili ve bahçelerdeki rengârenk çiçekleriyle gösteriş yapan, aynı biçimde düzenli bir doğanın içinden geçiyordu. Yerleşmelerde sokaklar boştu; çocuklar okulda, yetişkinler işteydi. Yerleşmeler arasında arada sırada başka bir arabaya, bir traktöre, bir kamyonu rastlıyordu. Dağlar ile ova arasındaki tepelik araziye seviyordu. Bu, onun ve Lisa'nın memleketinin bir parçasıydı ve iş yaşamı onu bakanlığa ve başkente götürdüğünde de buraya bağlı kalmışlardı. Evlerini bırakmamışlar, çocuklar okullarında kalmış ve kendisi bazen günübirliğine, bazen birkaç günlüğüne, bazen de bir haftalığına gidip gelmişti. Çocuklar da buraya bağlıydılar; evden ayrıldıktan sonra fazla uzağa gitmemişlerdi. Arabayla, kızına bir saatte, oğluna iki saatte ulaşabiliyordu; hatta otoyoldan gidip arabayı hızlı sürerek yolu yarı zamanda alabiliyordu. Ama şimdi acelesi yoktu.

Kızıyla yapmak istediği konuşmaya hazırlanmaya çalıştı. Kızına Lisa, kendisi ve öteki hakkında ne söylemeliydi? Lisa'nın onunla, kendisi ve öteki hakkında konuşup konuşmadığını nasıl sorabilirdi? Lisa ile kızının birbirlerine yakın olduklarını sanıyordu. Ama tam olarak bilmiyordu; kol kola girmiş Lisa ile kızına, eve gelip annesine seslenen kızına ya da tatile çıktıklarında kızının onunla konuşması gerektiği için telefonda saatler geçiren Lisa'ya ilişkin anıları, kızının henüz yeniyetme olduğu bir döneme aitti.

9

“Benimle konuşmak istediğin nedir?”

Kızı, oturma odasındaki divana gece için çarşaf sererken sordu bunu. Kendisi yardım etmeyi önermiş, o reddetmişti ve şimdi elleri ceplerinde öyle duruyordu. Kızı, terslercesine soruyordu ona.

“Bırak da bunu yarın konuşalım.”

Kızı yatağın üzerine yorganı serdi ve doğruldu. “Annemin ölümünden sonra seni davet ettik ve ben, yakınlaşmamızın sana ve bana iyi geleceğini düşünmüştüm, çünkü ikimiz... Çünkü sen karını kaybettin, ben ise annemi ve Georg ile çocuklar da sevineceklerdi. Sen davetlerimizi kabul etmedin, böylece beni çok incittin. Şimdi de gelip benimle konuşmak istiyorsun. Aylarca bizimle ilgilenmeyip sonra bir pazar sabahı aniden bizimle yürüyüşe çıkmak ve konuşmak istediğin eski günlerde olduğu gibi. Bizim aklımıza konuşacak bir şey gelmezdi ve sen sinirlenirdin; bunları unutmak istiyorum.”

“O kadar kötü müydü?”

“Evet.”

Ayakkabılarına baktı. “Özür dilerim. Uzun süre çok işim olduğu dönemlerde, sizinle ilişkim kopuyordu. Sonra vicdan azabı çeker, ama size ne sormam gerektiğini bilemezdim. Sinirli olmaktan çok umutsuzluk içindeydim.”

“Umutsuzluk mu?” Kızı alaycı bir biçimde soruyordu.

Kafasını salladı. “Evet, gerçekten umutsuzluk.” Kızına, o zamanki hayatının nasıl olduğunu, çocuklarının güvenini kaybettiğini fark etmiş ve buna üzülmüş olduğunu anlatmak istiyordu. Ama kızının yüzünde, söylemek istediklerini reddeden bir ifade görüyordu. Kızı sert ve kırıncı olmuştu. Gerçi bunun arkasında, bir zamanlarki açık, neşeli ve sokulgan kızı görebiliyor, ama artık onunla konuşamıyor ve onu deliğinden

çıkaramıyordu. O neşeli kızın, nasıl olup da kırıncı bir kadına dönüşmüş olduğunu da soramazdı. Yine ters bir cevap alacak olsa da, hiç olmazsa kafasındaki soruyu sorabilirdi. “Anne seninle evliliğimiz hakkında konuştu mu?”

“Anne; başka erkekler gibi sen de ‘annen’ diyemez misin ya da ‘Lisa’? Onun annem oluşunu öyle bir vurguluyorsun ki sanki... sanki...”

“Anne... annen sana, ondan böyle söz etmemden hoşlanmadığını söyledi mi?”

“Hayır, hiçbir zaman senin yaptığın bir şeyden hoşlanmadığını söylemedi.”

“On bir yıl öncesini hatırlıyor musun? Lise bitirme sınavlarını vermiştin ve o yaz...”

“O zaman ne yaptığımı bana söylemen gerekmez, ben biliyorum. Yazın annemle birlikte, liseyi bitirmemi kutlamak için bir haftalığına Venedik’e gitmiştik. Neden sordun?”

“Yolculukta benden söz etti mi? Evliliğimizden? Belki başka bir erkekten?”

“Hayır, etmedi. Hem annem hakkında böyle sorular sorduğun için utanmalısın. Utanmalısın.” Bir ara koridora çıktı ve iki el havlusuyla geri geldi. “Al. Banyoyu kullanabilirsin. Kahvaltı yedi buçukta; seni yedide uyandırırım. İyi geceler.”

Kızını kollarına almak istiyordu, ama ona doğru davranınca, kızı şöyle bir el sallayıp odadan kaçtı. Yoksa el sallamayıp, onu eliyle tersledi mi?

Banyoya gitmedi. Korkuyordu; koridordan banyoya gitmek için sahip olduğundan daha fazla cesarete ihtiyacı vardı. Ya yolunu şaşırır ve kendisini kızı ile kocasının odasında buluverirse? Ya da çocuk odasında? Ya da daire kapısı kapanmış halde merdiven sahanlığında? Kapıyı çalması, paylanmayı sineye çekmesi ve özür dilemesi gerekecekti. Bir de oğlunu ziyaret etmemeye karar verdi. Lisa’nın en iyi kız arkadaşını da ziyaret etmeyecek ve Rolfu sormayacaktı.

10

Ertesi sabah ev boşaldığında, kızı ve kocası işte, çocuklar okuldayken yola çıktı. Onlara bir veda notu yazıp bıraktı.

Yolculuk dört saat sürdü. Kenti iyi tanıımıyordu, ama sokağı, parkın yanındaki evi buldu ve yakındaki bir otele yerleşti. Giysilerini dolaba astı ve bir yürüyüş yaptı. Otelin bulunduğu küçük sokak, geniş yaya kaldırımları olan geniş bir caddeyi keserek bir meydanda son buluyordu. Meydandaki banktan, ötekinin oturduğu sokak görülebiliyordu. Komşu evler gibi arka cephesi bir dereye ve parka bakan ev, dairelere bölünmüş art nouveau üslubunda bir villaydı.

Sonraki günlerde yürüyüş sırasında yanına geldiğinde, bankı boş buldu. Gerçi sıcak hava insanda oturma isteği uyandırıyor, ama sadece üç beş adım mesafede olan parktaki banklarda oturmak daha güzeldi. Orada gazeteyi okuyuncaya değin kalıyor – daha uzun ya da daha kısa değil –, sonra ötekinin evinin önünden ve derenin üstünden geçip parka gidiyordu. Bu turu, her gün biraz daha geç bir saatte atıyordu. Bu sırada planlar yapıyordu. Ötekini araştırmak, kuşatmak, alışkanlıkları ve eğilimleri hakkında bilgi toplamak, güvenini kazanmak, açık noktasını bulmak. Sonra; sonra ne olacağını, ne yapacağını bilmiyordu. Nasıl olursa olsun, ötekini kendi hayatından ve Lisa'nınkinden silecekti.

İkinci hafta, salı günü öğlene doğru bankta otururken, öteki evden çıktı. Üstünde yelekli bir takım elbise vardı, kravat takmış ve göğüs cebine uygun bir mendil sokmuştu. Bir züppe! Fotoğraflarındakinden daha kilolu ve boylu bosluydu, çevik adımlarla yürüyordu. Meydana gelince küçük sokağa, dört yol ağzına çıkınca da daha geniş olanına saptı. Birkaç yüz metre sonra bir kahvenin terasına oturdu. Garson ona, ısmarlamadan kahve, iki kruvasan ve bir satranç takımı getirdi. Öteki, iç cebinden bir kitap çıkardı, satranç taşlarını

yerleştirdi ve kitaba bakarak bir parti oynadı.

Ertesi gün öteki geldiğinde, o çoktan satranç tahtasının başına oturmuş, Keres'in Euwe'ye karşı oynadığı bir partiyi oynuyordu.

Öteki durup baktı ve "Hint savunması mı?" diye sordu.

"Evet." Beyaz kaleyle, siyah piyonu aldı.

"Siyah, veziri feda etmek zorunda."

"Keres de böyle düşünüyordu." Siyah vezirle beyaz kaleyi, beyaz vezirle de siyah veziri aldı. Ayağa kalktı. "İzin verirseniz tanışalım, adım Riemann."

"Feil." El sıkıştılar.

"Yanıma oturmak istemez misiniz?"

Birlikte kahve içip kruvasan yediler ve partiyi tamamladılar. Ardından birbirlerine karşı bir parti oynadılar.

"Hay Allah, saat üç olmuş, kaçmam gerekiyor." Öteki aceleyle vedalaştı. "Sizi yarın tekrar göreceğim miyim?"

"Elbette. Kentte bir süre daha kalıyorum."

Ertesi gün için sözleştiler, ertesi gün de bir sonraki gün için, sonra randevuya gerek kalmadı. Yarımda buluşuyor, geç bir kahvaltı yapıyor ve bir parti satranç oynuyorlardı. Sonra konuşuyorlardı. Bazen parkta geziniyorlardı.

"Hayır, hiç evlenmedim. Evlilik için yaratılmamışım. Ben kadınlar için yaratılmışım, kadınlar da benim için. Fakat evlilik; bazen, işler sarpa sarınca, kaçmak zorunda kaldım ve her zaman yeterince çabuktum." Güldü.

"Yanında kalmaktan hoşlanacağınız bir kadına rastladınız mı hiç?"

"Benimle yaşamak isteyen kadınlar oldu elbette. Ama bir şeyden bıkmışsa, bıkmıştır. Sepp Herberger'i tanırırsınız: her maçtan sonra başka bir maçın geldiğini söyler."

Ya da mesleklerinden söz ediyorlardı.

"Biliyor musunuz, benim gibi yıllarca uluslararası bir sorumluluk taşıyan ve bugün New York'ta, ertesi gün Hong-

kong’da olan birisi için mesleği, her gün aynı büroya giden ve aynı işi yapan birisi için olduğundan çok farklıdır.”

“Ne iş yapıyordunuz?”

“Gelin buna *troubleshooting*² diyelim. Başkalarının berbat ettiğini, ben yoluna koydum. İsyancılar Alman elçisinin karısını kaçırıyorlar ya da Mannesmann temsilcisinin kızını; soyguncu çalınmış resmi geri alması için Ulusal Galeri’ye teklifte bulunuyor; Demokratik Sosyalizm Partisi,³ Alman Sosyalist Birlik Partisi’nin servetini mafyanın eline teslim ediyor; ne demek istediğimi anlıyorsunuz değil mi?”

“İsyancılarla, hırsızlarla ve mafyayla mı pazarlık ettiniz?”

“Birisi bunu yapmak zorunda, öyle değil mi?” Öteki, önemli ve alçakgönüllü bir ifadeyle bakıyordu.

Ya da hobilerinden söz ediyorlardı.

“Uzun süre polosuz bir hayatı düşünemedim. Golf oynuyor musunuz? Hayır mı? Efendim, polo-golf ilişkisi, ata binme ile koşu arasındaki ilişki gibidir.”

“Ne demezsiniz!”

“Ata da mı binmiyorsunuz? O zaman size nasıl açıklasam ki? Polo en hızlı, en sert ve en şövalyece oyundur. Ne yazık ki son kez düştükten sonra bırakmak zorunda kaldım.”

Ya da köpeklerden söz ediyorlardı.

“Ya, demek uzun süre bir köpeğiniz vardı? Cinsi neydi?”

“Bir kırma. Biraz çoban köpeği, biraz Rottweiler ve biraz daha bir şey. Bir iki yaşındayken bize geldi, itilip kakılmış, dayak yemiş, depresif bir hayvandı. Öyle de kaldı. Ama olabildiğince mutluydu ve aile için kendisini paralatırdı. Korkudan koltuğun altına saklanmazsa tabii.”

“İşe yaramazın teki. Tahammül edemediğim şey de budur.

2. Aksaklıkları saptayıp çözümüleme. (ç.n.)

3. Almanya’nın birleşmesinden sonra kurulan bir parti. Sağ partilerce Alman Sosyalist Birlik Partisi’nin mirasçısı olmak ve el koyulmasını önlemek için bu partinin servetini gizlemekle suçlanmaktadır. (ç.n.)

İşe yaramazlık. Uzun süre, ödül üstüne ödül kazanan bir Doberman'ım oldu. Harika bir hayvandı.”

11

Bir palavracı diye düşündü, bir züppe ve bir palavracı. Lisa onda ne buldu?

Temizlikçisini aradı ve mektuplarını otele göndermesini rica etti.

Hayır, kumralım, bana yardım etmek o kadar kötü değildi. Bunun başarıyla sonuçlanacağını düşünmüştük. Ayrıca sana ihtiyaç duymam hoşuna gitmişti. Kendi başıma becerememek, benim için kötüydü.

Bu, bana bir ders oldu. Bu arada hayatım değişti. Her şeyi olduğundan güzel gösterdiğim gerçek değil. Onlarda başkalarının görmediği güzelliği görüyorum. Sana da, senin görmediğin güzelliği gösterdim ve seni öyle mutlu ettim.

Bırak, gözlerini yeniden açayım ve seni yeniden mutlu edeyim!

Rolf

Kendisini ele vermekten korktuğu için, ötekine hangi kentten geldiğini söylememiştir. Bu gereksiz bir dikkatti ve ötekiyle yaptığı konuşmaları istediği yere götürecek bağlantı noktalarını, ötekinin yutabileceği ve bunlarla onu yakalayabileceği zokaları kaybetmesine de neden oluyordu. Bunun üzerine geldiği kentin adını söyledi; bir süre orada yaşamıştı.

“Orada benim de bir evim vardı. Irmak kıyısındaki evleri biliyor musunuz, yeni köprü ile öbürü, adını artık bilmediğim daha yeni olanı arasındaki. Evim oradaydı.”

“Bizim de aynı semte bir evimiz vardı, ama okulun arka-

sındaki arazide.” Sokağın adını söyledi, kendi sokağının.

Öteki alnını kırıştırdı. “Komşularınızı hatırlıyor musunuz?”
“Bazılarını.”

“38 numaralı evde oturan kadını hatırlıyor musunuz?”

“Kahverengi saçlı, kahverengi gözlü, kemancı, iki çocuklu, kocası memur olanı mı? Onları mı kastediyorsunuz? Onları tanır mıydınız?”

Öteki kafasını salladı. “Ne tesadüf, ne tesadüf. Evet, bir zamanlar tanışıyorduk. Demek istiyorum ki bizim...” Elleri-ne baktı. “O çok hanımefendi bir kadındır.”

Karısı bir hanımefendi miydi? Öteki bunu saygıyla söylediği halde, kulağına alçaltıcı ve küstahça geldi bu. Sinirlendi.

Satrançta ötekine karşı kaybettiğinde de sinirleniyordu. Bu çok seyrek oluyordu: öteki savruk oynuyor, gözleri sokakta ya da bir kadının ya da yan masadaki bir köpeğin üstünde oluyor, çok konuşuyor, kendi hamlelerini övüyor, yanlış yapınca gücenerek hamlelerini geri alıyor ve kaybettiği zaman, laf kalabalığıyla, niçin kazanmış olması gerektiğini anlatıyordu. Kazandığı zaman seviniyor ve bir çocuk gibi böbürleniyordu. Kaleyi atla ne kadar akıllıca değiştirmiş ya da piyonu feda etmişti, vezirin kanadını ne kadar kurnazca zayıflatıp merkezini güçlendirmişti; oyun sırasında olan biten her şeyi, kendi üstün becerisinin bir kanıtı olarak yorumluyor ve sunuyordu.

Öteki ikinci hafta kendisinden borç istedi. Onun yerine de ödeyebilir miymiş? Parasını unutmuşmuş. Ertesi sabah ondan tekrar borç istedi. Temizlemeciye götürdüğü ve ancak hafta sonundan sonra alabileceği pantolonun cebinde bırakmış olmalıymış parasını. Bu yüzden ondan, hafta sonunu geçirmesini sağlayacak daha büyük bir miktar rica etmek zorundaymış. Dört yüz mark fazla olabilmemiş, ama üç yüz nasıl olurmuş?

Ona parayı verdi. Ötekinin ricalarına sinirleniyordu. Öte-

kinin para isterken ve alırken takındığı yüz ifadesine sinirleniyordu. Sanki kendisinden para isteyerek ve alarak, ona bir iyilik yapıyordu.

Bundan sonra ne yapacağını bilemediği için de sinirleniyordu. Ötekiyle satranç oynamaya, gezmeye, ona borç vermeye ve aralarında günün birinde kendi karısıyla ilişkisinin hikâyesinin de bulunacağı gösterişçi hikâyelerini dinlemeye devam mı etmeliydi? Ona daha da yakınlaşmak zorundaydı.

Temizlikçisine bir mektup yazdı, ötekine yazdığı mektubu da buna ekledi ve kadından onu postalamasını rica etti.

Evet, belki yeniden görüşmeliyiz. Birkaç hafta içinde senin yaşadığın kente geliyorum ve seninle buluşabilirim. Hayatın değişmiş görünüyor; göster bana. Bana işini, dostlarını ve eğer varsa, hayatındaki kadını göster. O zamanlar bırakmış olduğumuz yerden devam edemeyiz. Ama belki senin hayatında benim için, benimkisinde de senin için bir yer vardır; hayatın içinde, kenarında değil.

B.

Ötekini ziyaret etti. Davet edilmeden ve haber vermeden kapısını çaldı. Bakımlı binanın art nouveau cephesine ve girişine uygun yapılmış, üzerinde adların, zillerin, düofonun bulunduğu parlak pirinç plakanın en altında, ötekinin adı yer alıyordu. Binanın kapısı açıktı ve zemin kattaki iki dairenin kapılarında ötekinin adını göremeyince, basamakları giriş holünün zemini gibi mermerden, tırabzanı ise üst katlara çıkan merdiveninki gibi meşeden olan merdivenden aşağı indi. Bodrum merdiveniydi bu; merdivenin sonunda, sağda, üstünde “Bodrum” yazılı bir demir kapı vardı. Solda, üzerinde ötekinin adı olan daire kapısı bulunuyordu. Kapıyı çaldı.

Öteki “Bayan Walter” diye seslendi, sonra “hemen geliyorum” dedi ve bir süre sonra kapıyı açtı. Çuvala dönmüş bir

spor pantolon ve lekeli bir fanilayla orada duruyordu. Kapıdan, bahçeye açılan bir pencere, dağınık bir yatak, üstü tabak çanak dolu bir masa, gazete ve şişeler, iki iskemle, bir dolap, bir başka açık kapıdan da tuvalet ve duş görünüyordu. Öteki “Ooo” dedi, hole çıktı ve kapıyı hızla kapattı, “bu ne sürpriz!”

“Öylesine bir uğra...”

“Harika, gerçekten harika. Sizi uygun biçimde karşılayamadığım için kusura bakmayın. Burası çok dar ve bundan da öte, uzun zamandır işlerin yolunda gidip gitmediğine bakmadım. Kaplumbağalarla ilgilendiğim için iki aydır bodrumda kamp kurdum. Kaplumbağalardan hoşlanır mısınız?”

“Ben, hiç...”

“Kaplumbağalarla hiç ilişkiniz olmadı mı? Evlerinde bulunduranlar bile onları tanımaz. Tanımazsanız, nasıl seveceksiniz? Benimle gelin!” Onu demir kapıdan ve bir koridordan geçirip kalorifer dairesine götürdü. “Yakında dışarı çıkabilirler, ama ben dikkatin fazlası azından iyidir derim. Bizde, kaplumbağaların yavrulaması hemen hemen hiç görülmez. Yaşlı olanı, geçen sonbaharda fundalıkları kazdığında, her şey aklıma geldi de yumurtaları gömeceği gelmedi. Üç yumurta, onları kalorifer dairesine koydum ve ikisinden yavru kaplumbağalar çıktı.”

Kalorifer dairesindeki ışık zayıftı. Gözleri daha ışığa alışmadan, öteki, sol elini tutup avucuna ufacık bir kaplumbağa koydu. Hayvanın çaresizce debelenen bacaklarını gördü; yumuşak bir tırmalanma ve gıdıklanma hissetti. Sonra hayvanı gördü, büyük bir kaplumbağa gibi kabukluydu ve kafasının altında aynı kırışık deri, yaşlı, bilge gözlerinin üstünde aynı ağırlıkla kapanan gözkapakları vardı. Aynı zamanda insanı duygulandıracak kadar ufaktı ve sağ elinin parmaklarıyla ona dokunduğunda, kabuğunun hâlâ ne kadar yumuşak olduğunu hissetti.

Öteki onu seyrediyordu. Gülünç görünüyordu; spor panto-

lonu şişman göbeğinin altından sarkıyordu, kolları acınacak kadar beyaz ve sıskaydı ve yüzü, hayran olunmak ve övülmek istenen birisinin derin arzusunu yansıtıyordu.

Dediği doğru muydu acaba? Yoksa, küçük kaplumbağaları satın mı almıştı? Bu kadar küçük kaplumbağaları satın almak mümkün müydü? Diğer zamanlar şişman göbeğini bastıran bir korse mi giyiyordu? İyi bir semtin adresini verebilsin ve sabahları iyi giysilerle iyi bir evden dışarı çıkabilsin diye mi bu bodrum deliğinde oturuyordu?

Elindeki küçük kaplumbağa onu az kalsın ağlatacaktı. Öyle genç, öyle yaşlı, öyle korumasız ve bıçare, öyle bilgeydi ki! Aynı anda, öteki sinirine dokundu. Pasaklı görünüşü, pejmürde dairesi, palavraları, takdir edilme hırsı; Lisa bu işe yaramazı mı kendisine tercih etmişti?

12

Birkaç gün sonra kahvaltıda öteki, ceketinin cebinden bir zarf çıkardı ve masaya koydu. “Önemli bir haber aldım.” Elini zarfın üstünde gezdirdi. “Ünlü bir kemancı hanım beni ziyaret edecek; size adını söylemememin nedenini anlamışsınızdır herhalde. Onun için bir davet vereceğim. Kentte kalıyor musunuz? Sizi de davet edebilir miyim?”

Ama burada asıl amaç onu davet etmekten çok, parasal açıdan elde etmektir. “Gelebilir misiniz? Ne güzel! Beni bu geçici sıkıntıdan kurtarmak için yardım etmenizi de rica edebilir miyim? Şu sıra uğraştığım gayrimenkullerden birisini gereğinden uzun süre elimde tuttum. Bunun sonucu olarak küçük bir *cash flow*⁴ sorunu var, ama bu, daveti engellemeli, öyle değil mi?”

“Kaç paraya ihtiyacınız var?” Ötekine baktı, takım elbise-

si, yeleği, kravatı ve uygun mendiliyle yine bakımlı görünüyordu. Kravatlar ve mendiller sık sık değişıyordu, iki takım elbisesi vardı ve Budapeşte tarzı zimba desenli, pırl pırl siyah ayakkabıları hep aynıydı. Ancak şimdi anlıyordu. Ötekinin, parktaki gezintileri sırasında, asfalt ve çakıllı yollardan yürümeleri için ısrar etmesinin nedeninin ayakkabılarını yıpratmamak olduğunu ancak şimdi anlıyordu. Gayrimenkullerle uğraşıyor olması ve birisini gereğinden uzun süre elinde tutuyor olması; art nouveau villada kapıcı mıydı acaba? Ona parayı verecekti. Davet, onun dostları ve tanıdıklarıyla tanışmak için bir fırsat olabilirdi. Onu dostlarının ve tanıdıklarının önünde küçük düşürmek için bir fırsat.

“İki sokak aşağıda, soldaki Trattoria Vittorio Emanuele’yi biliyor musunuz? Bildiğim en iyi İtalyan lokantalarından biridir ve avluya bakan arka bölümü, özel bir toplantı için kiralanabilir. Lokantacıyı tanıyorum. Yirmi kişilik bir yemek için, üç bin marktan fazla almayacaktır.”

“Yemek mi? Yemeksiz bir davet vermek istediğınızı sanıyordum.”

“Öyle tasarlıyorum. Bana para konusunda yardımcı olacak mısınız?”

Daha kafasını sallarken, öteki planlar yapmaya başladı. Yemekte ne olmalıymış. Aperitif servisi, güzel havada avluda yapılabilirmiş, konuşmalar yapılmalıymış. Kimleri davet etmek istermiş.

Kimleri davet etmek istermiş; sonraki bütün kahvaltılarda konu buydu. Yavaş yavaş, saydığı ve özelliklerini anlattığı muhtemel konuklardan, hayatı şekillenmeye başladı. Bir zamanlar sahip olduğu tiyatrodan ve ünlü olmayan ya da artık ünlü olmayan tiyatrocuya ve sinemacılardan söz ediyordu; bazı adlar tanıdık geliyordu. Eski bir emniyet müdürünün, bir katedral başpapazının, bir profesör ile banka müdürünün adlarını saydı; onlara bir defasında iyilikte bulunmuştu, seve

seve gelirlerdi mutlaka. Ne tür bir iyilik mi? Bir rehin alma olayında, emniyet müdürüne tüyo vermişti; o olmasaydı, profesör ve banka müdürü, çocuk yaştaki çocuklarının uyuşturucu sorunu olduğunu zamanında fark edemeyeceklerdi; katedral başpapaazının da başı evlenmeme yasağıyla derde girmişti. Üçüncü oyuncusu olduğu satranç takımının birinci ve ikinci oyuncularını da davet etmek istiyordu. Şu sıralarda ilişkide olduğu emlakçilerin pek azı belirli bir düzeydeymiş, ama birini ya da ikisini davet edebilirmiş. “Uluslararası ilişkilerime gelince, orada ne yazık ki kendimi biraz tutmak zorundayım. Onlar için gizlilik her şeydir.”

Öteki, aynı adları baştan sona tekrar tekrar saydıktan sonra “Ve oğlumu” dedi.

“Bir oğlunuz mu var?”

“Onunla hemen hiç ilişkim olmadı. Eskiden evlilik dışı çocuklarla nasıl olduğunu hatırlarsınız. İnsan, gayrimeşru baba olarak para gönderebilirdi, ama ziyaretler, birlikte geçirilen günler ve tatiller yoktu. Hiç olmazsa oğlum babası olduğumu biliyor.” Kafasını iki yana salladı. “Korkarım o benimle ilgili olarak biraz önyargılı. Ama tam da bundan dolayı, beni kendi dünyamda görse iyi olurdu, sizce de iyi olmaz mı?”

Günlerce süren neşeli planlardan sonra ürkekledi. Ziyaret tarihini bildiren bir mektup daha almıştı. “İki hafta sonra cumartesi günü. Trattoria o gün boş; ama davetiyeler konusunda elimi çabuk tutmalıyım. Ya kimse gelmezse ne olur?”

“Niye davetiyelerde cevap verilmesini istemiyorsunuz?”

“LCV; tabii davetiyelerde bu olacak. Ama cevaplar ret ya da kabul cevapları olabilir. ‘Kemancı ... Hanım’ın şerefine sizleri Trattoria Vittorio Emanuele’deki yemeğe davet etme şerefini bana vermenizi rica ederim’ mi yazmalıyım, yoksa ‘Kemancı ... Hanım’ın kentimizde bulunması vesilesiyle..’ mi yazmalıyım yoksa adını anmayıp ‘Eski bir dost ve ünlü kemancı kentimizi ziyaret ediyor. Sizleri bir yemekte...’ diye mi ya da giriş

sözcüklerinin yerlerini değiştirip ‘Ünlü bir kemancı ve eski dost...’ diye mi?”

“Ben olsam adı es geçerdim. Bence en iyisi, üzerinde az ve öz şey yazan davetiyelerdir.”

Öteki adı es geçti, ama “ünlü kemancı” ve “eski dost” sözcüklerine dokundurtmadı. Davetiyeler, gününden iki hafta önce alıcıların elindeydi. Kabul ve ret cevapları beklenmeye başlandı.

Ötekinin hazırlıklarını, umutlarını ve korkularını karışık duygularla gözledi. Eğer aradığı intikamsa, nasıl alacağını henüz bilmemekle birlikte, davet bunun için bir fırsattı. Bunun için ötekiyle birlikte umutla kabul cevaplarının gelmesini bekledi. Bunun için ona akıl verdi, para yardımında bulundu. Ama bu sırada ötekine hiçbir şeyi bahşetmiyordu, kabul cevaplarını bile. Öteki züppenin, palavracının, ağzı güzel laf yapan işe yaramazın tekiydi. Evliliğini soymaya gelmişti. Muhtemelen başka evlilikleri de soymuştu. Muhtemelen bir tek kendisinden para almakla kalmamış, başkalarını da dolandırmıştı.

Bir akşam birlikte Trattoria Vittorio Emanuele’ye giderek mekânı gözden geçirdiler ve münüyü denediler. *Paté Tricolore*, Polentalı ve Sebzeli Kuzu, *Torta di Ricotta*, yanında Pinot Grigio ve Barbera şarabı. Yemek fevkaladeydi, ama öteki her şeyi, ama her şeyi dert ediyordu: *paté* fazla katı değil miydi? Kuzuda yeterince biberiye var mıydı? Başka bir garnitür mü seçilmeliydi? Acaba insanlar gelir miydi, acaba oğlu gelir miydi ve ne düşünürdü, acaba yapacağı konuşma başarılı olacak mıydı, ünlü kemancı hanımın ve eski kız arkadaşın ziyaretini daha başka nasıl başarılı kılabilirdi; bunları dert ediyordu. Sırrını açtı: bir zamanlar onun kendisine, kendisinin de ona çok yakın olduğu bir kadındı söz konusu olan. Sonra, onun kadının eski bir komşusu olduğu geldi aklına. “Geçenlerde ondan söz etmiştik, hatırlıyor musunuz? O çok hanımefendi bir kadın, aklınıza yanlış bir şeyler gelmesin.”

13

Çoğu kişiden ret cevabı geldi. Tiyatro ve sinema çevresinden birkaç kişi, katedral başpapazı, satranç takımındaki ikinci oyuncu ve oğlu geleceklerini bildirdiler. Reddedenlerin yerine başkaları davet edildi. Fakat ek davetler, ötekini pek memnun etmemişti; davet ettiklerini pek tanıımıyordu ya da onlarla hava atılamayacağını düşünüyordu.

Yemeğin, başarıyla sonuçlanan bir olaya dönüşmesini engelleyecek güçlüklerin artmasıyla birlikte süt dökmiş kediye döndü. “Son zamanlarda sosyal bakımdan kendimi geri çektiğimi bilmenizi isterim. Mutlaka bilirsiniz, insan bazen daha dışadönük yaşar, bazen de daha içedönük. Bu davetle sosyal hayata geri dönmeyi umut etmiştim. İyi ki siz geliyorsunuz. Geleceğinizden emin olabilirim, değil mi?” Bir gün tuvaletten, kahvaltı ettikleri ve satranç oynadıkları kahvenin terasına dönerken, ötekinin telefonda, eskiden İçişleri Bakanlığı müsteşarı olan eski bir dostundan söz ettiğini duydu. Bu konuda bilgi almak istedi. “Dostunuz olan eski müsteşar kim?” “Siz bakanlıkta çalıştığınızı söylemediniz mi? Sizin özelliklerinize sahip biri; bana söylemeden de, bazı şeylerin ne olduğunu anlarım.”

Ötekini yemekte kimin önünde rezil etmeliydi? Onun gibi işe yaramaz olan konukların önünde mi? Bazen, yeniden görüşecek olmanın sevinçli beklentisiyle bir mektup yazmış olduğu ünlü kemancı hanımın eski komşusu sıfatıyla kendisine bir mektupla cevap verdiğini ve ne yazık ki davete gelemeyeceğini bildirdiğini, ötekine söylediğini hayal ediyordu. Kemancı hanım ondan, mektubu yemekte okumasını rica etmişti. Mektupla ötekini gülünç duruma düşürecek ve aşağılayacaktı, ama bunu kaba bir biçimde değil, tersine görünüşte sevecen bir biçimde yapacaktı. “Sonunda umutlarının gerçekleşmesinden büyük sevinç duyuyorum. Başarını seninle

ve sizlerle kutlamayı çok isterdim. Sadece seninle değil, kendimle de gurur duyuyorum; bunu anlıyorsun değil mi? O zamanlar, kimse sana inanmadığında, ben sana inandım ve sana paramla yardım edebildim. Ve şimdi sen, sonunda dünyaya başarını gösterdin!”

Para: Lisa’dan almış olduğu yardımın bu olduğundan neredeyse emindi. Ötekinin tiyatrosunun on bir yıl önce batmış olduğunu öğrenmesi kolay olmuştu. Bunun için tiyatronun şimdiki sahibiyle konuşması yetmişti. Lisa’nın bankasına bir şey sormamıştı. Ama Lisa’ya düğünden hemen sonra kalmış olan mirastan geriye hiçbir şey kalmamıştı. Karısının banka hesaplarını kapattığında şaşırmıştı, çünkü parayı harcamış ya da çocuklara vermiş olsaydı bundan haberi olurdu. Evliliklerinin ilk yıllarında bu para hayatlarını kolaylaştırabilirdi, ama zorunlu kalmazlarsa paraya el sürmeme konusunda kesin karar almışlardı. Hiçbir zaman zorunlu kalmamışlardı; kısa bir süre sonra, harcadıklarından daha çok kazanmaya başlamışlardı. Dolayısıyla şaşırmıştı. Ama elli bin markın ne zaman ve nasıl kaybolduğunu araştırmak; karısının ölümünden sonra içinden gelmemişti bu.

Ötekini rezil edecek olan mektubu yazmadı. Kafasında tek tek paragraflar yazdı, ama tasarladıklarını kâğıda geçirmek için oturduğunda enerjisi kalmıyordu. Önce, davete kadar daha çok zaman vardı. Sonra, beklenen konuklar karşısında tasarısı büsbütün tartışmalı hale geldi.

Ama sorun enerjisinin eksikliğinden kaynaklanmıyordu. Kıskançlığı ve öfkesi de azalıyordu. Evet, aldatılmış ve soyulmuştu. Ama Lisa kefaretinin yeterince ödememiş miydi? Ayrıca son yıllarda, ötekinin hiç bilmediği bir biçimde kendisine ait olmamış mıydı? Zaten öteki hangi konuda ne biliyordu ki? İşe yaramazın, gösterişçinin tekiydi ve o zamanlar Lisa kötü bir durumda olmasaydı, karşısında hiçbir şansı olamazdı. Kıskançlık ve öfke uyandırmak için fazlasıyla değersiz biriydi.

Kentten ayrılmaya karar verdi. Önce ötekini bodrum deliğinde ziyaret edip vedalaşmayı istedi. Sonra bunu bir sonrakine kahvaltıya erteledi.

“Bugün yola çıkıyorum.”

“Ne zaman döneceksiniz? Sadece üç gün kaldı.”

“Dönmeyeceğim. Paramı da geri istemiyorum. Oturun, gelenlerle birlikte yiyin. Lisa gelmeyecek.”

“Lisa mı?”

“Lisa, kumralınız, benim karım. Geçen sonbahar öldü. Siz onunla değil, benimle mektuplaştınız.”

Öteki başını eğdi. Ellerini masadan alıp kucağına koydu, başını omuzlarının arasına çekti. Gazete satıcısı geldi, bir şey söylemeden bir gazete bıraktı ve bir şey söylemeden geri aldı. Garson kız, “Başka bir arzunuz var mı?” diye sordu ve cevap almadı. Spor bir araba yolun kenarına yanaştı ve durma yasağı tabelasının altına park etti; arabadan iki kadın indi, kadınlar gülererek kaldırımda yürüdüler ve gülererek bir masa ileriye oturdular. Bir terye masaları dolaşarak geldi ve öteki-nin bacaklarını kokladı. “Neden öldü?”

“Kanserden.”

“Kötü müydü?”

“Çok zayıfladı, öyle zayıfladı ki tek kolumda taşıyabiliyordum. Acıları çok kötü değildi, sonunda da değildi. Artık bunu beceriyorlar.”

Öteki kafasını iki yana salladı. Sonra kafasını kaldırdı. “Lisa’ya yazdığım mektubu okudunuz mu?”

“Evet.”

“Öyleyse benim Lisa için ne ifade ettiğimi öğrenmek istediniz, öyle değil mi? Kim olduğumu? Benden intikam almak istiyordunuz değil mi?”

“Galiba.”

“Şimdi bunu kesin olarak biliyor musunuz?” Cevap alamayınca, devam etti. “İntikam meselesi kapandı, çünkü ben

zaten işe yaramazın biriyim. Doğru değil mi? Geçmişe dair atıp tutan, sanki o zamanlar her şey tenekeden, iflas ve hapisten ibaret değilmiş de, iyi ve altındanmış gibi gösteren bir palavracı. Ne? Bunu bilmiyor muydunuz? Şimdi biliyorsunuz işte.”

“Neden?”

“Karınız borçlarımı ve ikinci davada avukatımın parasını ödedi, ama bu arada ilk mahkûmiyetin tecili iptal edildi. Tiyatromu kurtarmaya çalışmıştım.”

“Bu yüzden...”

“...insan hapse girmez, öyle mi? Her şey olduğundan daha iyiymiş, para olmadığı halde para varmış, yakında uzakta tek bir ilgili bile bulunmadığı halde sözleşmeler varmış, daha önce hiç görmediği ve daha önce hiç konuşmadığı tiyatro oyuncularından kabul cevabı almış gibi yaparsa, girer. Ama siz bunu zaten biliyorsunuz. Bana, her şeyi olduğundan güzel gösterdiğimi yazmadınız mı? Evet, onları güzelleştiriyorum. Onları başka türlü olacaklarından daha güzel kılıyorum. Onlarda sizin görmediğiniz güzelliği gördüğüm için bunu yapabiliyorum.”

Öteki doğruldu. “Lisa için ne kadar üzüldüğümü anlata-mam.” Meydan okuyarak bakıyordu. “Sizin için üzülmüyorum. Hem size bir şey daha söylemek istiyorum. Lisa sizi sevdiği için yanınızda kaldı, üstelik kötü günlerde sizi, beni iyi günlerde sevdiğinden daha çok sevdi. Bana, niye diye sormayın. Ama benimle mutluydu. Size niye olduğunu da söyleyeyim. Palavracının, zevzeğin, işe yaramazın teki olduğum için. Sizin gibi bir beceriklilik, dürüstlük ve mızımlık ucube-si olmadığım için. Dünyayı güzel kıldığım için. Siz, sadece size sunulanı görüyorsunuz, onun altında gizli olanı değil.” Ayağa kalktı. “Anlamam gerekirdi. Siz insana ne kadar mız-mız geliyorsanız, mektuplarınız da o kadar mız-mız geliyordu. Okurken onları ben güzelleştiriyordum.” Güldü. “Esen kalın.”

14

Eve döndü. Kapının arkasında, postacının kapı deliğinden attığı mektuplar ve postanede tutulan paketlerle ilgili haber kâğıtları duruyordu. Temizlikçi, mektuplarını göndermesini istediği tarihten beri eve uğramamıştı. Yola çıkmadan önce mutfaktan çıkardığı, ama holde unuttuğu çöpü de olduğu yerde bırakmıştı. Şimdi hol ve merdiven boşluğu kötü kötü kokuyordu. Lisa'nın sevdiği ve onun anısını yaşatmak için baktığı çiçekler, çatlak toprağın üstünde kurumuş, büzülmüş kurşunu bir sürgün yumağına dönüşmüştü.

Hemen işe koyuldu. Çöpü ve çiçekleri dışarı taşıdı, mutfakı temizledi, buzdolabının buzlarını eritti, içini sildi, oturma ve yatak odasını elektrikli süpürgeyle süpürdü, yatağa yeni çarşaf serdi ve çamaşırı yıkadı. Postaneden, henüz gönderenlere iade edilmemiş olan paketleri aldı, alışveriş yaptı, gelecek günlerde ve haftalarda ilgilenmesi gereken işler için bahçeyi gözden geçirdi.

Akşam işi bitti. Geç olmuştu; kalan son çamaşırları da makinede yıkayıp kurutmak için astığında geceyarısıydı. Memnundu. Sevimsiz bir işi bitirmişti. Evini düzene sokmuştu. Ertesi sabah yeniden hayatını yaşamaya başlayacaktı.

Ama ertesi sabah, yolculuğa çıkmadan önce nasıl uyandıysa öyle uyandı. Güneş parıldıyor, kuşlar ötüyor, pencereden yumuşak bir esinti geliyor ve çarşaf takımı temiz kokuyordu. Mektuplar, ilişki, kıskançlığı ve öfkesi, bezginliği aklına gelinceye kadar mutluydu. Hayır, hiçbir şeyi bitirmemişti. Hiçbir yere de varmamıştı; ne yeni baştan başlayabileceği en dibe, ne eski hayatına, ne de yeni birine. Eski hayatı Lisa'yla birlikte yaşanan bir hayattı, onun ölümünden sonra da, ilişkiyi öğrenip kıskançlığa kapıldıktan sonra da böyle olmuştu. Ötekine karşı yürüttüğü mücadele sırasında Lisa'yı kaybetmişti. Lisa kendisi için bir yabancı olmuştu, tıpkı ötekinin

kendisine yabancı oluşu gibi; öteki, kendi sevgi, kıskançlık, aydınlanma ve intikam hesabında bir kaleminden ibaretti ve artık ondan bıkmıştı. Lisa burada yanında yatmıştı ve ölümden sonra bile onu öyle canlı hatırlamıştı ki bazen kolunu uzatsa ona dokunabileceği duygusuna kapılmıştı. Oysa şimdi yanında sadece boş bir yatak vardı.

Bahçede işe koyuldu. Biçti, kıırttı, otları ayıkladı, yeni bitkiler satın alıp dikti; kayın ağacının altındaki oturma yerinin taşlarının yeniden yerleştirilmesi ve sokağa bakan parmaklığın yeniden boyanması gerektiğini gördü. İki gün boyunca bahçeyle uğraştı ve daha üç, dört, beş gün uğraşabileceğini anladı. Ama daha ikinci günde, çapa, tırmık ve makasla çalışarak çiçek tarhı, güller ya da şimşirlerden çok kendi hayatını düzene sokacağına inanmamaya başladı.

Düşmeye, dibe vurmaya ve yeni baştan başlamaya da inanmıyordu artık. Bu imgeyi sevmiş, düşüşü ve yükselişi acısız ve ağırlıksız bir şey olarak hayal etmişti. Ama düşüş çok farklı olabilirdi. Düşerse, gürültüyle yere çarpıp kırık organlarla ve parçalanmış bir kafayla yığılıp kalabilirdi de.

Üçüncü gün çalışmaya son verdi. Öğlen oluyordu; boyayı ve fırçayı kaldırdı ve boyası yarı bitmiş parmaklığa “Dikkat Boyalı” levhasını astı. Güneydeki kente giden trenlerin tarafesine baktı. Acele etmesi gerekiyordu. Davet saat yedide başlayacaktı; öteki bunu ona yeterince sık söylemiş ve postadan çıkan son mektubunda da Lisa’ya yazmıştı.

Trene bindiğinde, bir sonraki istasyonda inse ve geri mi dönse, yoksa kente vardığında bir otele gitse, orada bir iki gün geçirse ve nihayet kentin güzelliğinin tadını mı çıkarsa diye sordu kendine. Ama taksi şoförüne verdiği adres, Trattoria Vittorio Emanuele’nin adresiydi; orada indi, içeriye ve avluya bakan bölüme girdi. Avluya bakan kapılar açıktı, konuklar avluda ikili üçlü gruplar halinde, ellerinde bardaklar ve küçük tabaklarla duruyor, öteki de grupların arasında

dolaşıyordu. Siyah ipek takım elbise, siyah gömlek, kravat ve göğüs cebinde bunlarla uyumlu mendil, Budapeşte tarzı zımba desenli bildik siyah ayakkabılar, gür ve siyah saçlar, canlı bir yüz, yumuşak ve kendisinden emin bir duruş ve hareketler; gecenin yıldızıydı. Takım elbiseyi ödünç mü almıştı? Saçlarını mı boyamıştı? Korse mi giymişti yoksa karnını iyice içine mi çekiyordu? Kendine bunu sorarak karnını içine çekmeyi denerken, öteki onu gördü ve yanına yaklaştı. “Ne iyi ettiniz de geldiniz!”

Onu çevrede dolaştırdı ve emekli müsteşar diye tanıştırdı. Eğer ben emekli müsteşarsam, katedral başpapazı, aktörler ve aktrisler kim acaba? Emlak sektöründen mahcup tebesümlü meslektaşları ve moda dünyasından tok sesli kadınlar kim? İkinci satranç oyuncusu gerçektir; eskiden kamyon sürmüş olan ve kamyonuyla virajları alırken yaptığı geniş kol hareketleriyle satrançtaki başarılarını anlatan bir emekliydi. Yaklaşık otuz yaşında bir televizyon teknisyeni olan ve babası ile konukları ilgili ve soğukkanlı bir şaşkınlıkla izleyen oğul da gerçektir.

Öteki, kusursuz bir ev sahibiydi. Nerede bir bardak ya da tabak boşalsa, bir konuk yalnız kalsa, konuşma tıkansa hemen fark ediyor, garsonu koşturuyor, tek başlarına duranları konuşmaya dahil ediyor ve herkesin birbiriyle konuşmaktan hoşlandığı bir kompozisyon oluşuncaya kadar, konuklarını tekrar tekrar yeniden gruplandırıyor. Yarım saat sonra avlu karmakarışık seslerle dolmuştu.

Hava karardığında öteki, konuklarını içeri davet etti. Küçük masalar birleştirilerek büyük bir sofra kurulmuştu. Öteki herkesi yerine götürdü; sofranın başköşesinde sağına emekli müsteşarı, soluna katedral başpapazını, bu ikisinin yanlarına da moda dünyasından iki kadını oturttu. Herkes oturduğunda kendisi ayakta kaldı. Konuklar bunu görünce sustular.

“Sizleri, eski bir kadın arkadaşın ziyaretini kutlamak istediğim için davet etmişim. O gelmiyor. Vefat etti. Yeniden görüşme ve hoş geldin yemeği, bir veda yemeğine dönüştü.

Bu, bizim neşeli olmamızı engellememeli. Şahsen ben sizler, arkadaşlarım, oğlum ve Lisa’nın kocası geldiği için neşeliyim.” Elini onun omzuna koydu. “Böylece tek başıma veda etmek zorunda kalmıyorum. Neşeli bir insan olan Lisa’yla, üzüntülü bir biçimde vedalaşmak zorunda değilim.”

Karısı neşeli bir kadın mıydı? İçinde bir kıskançlık dalgası hissetti. Karısının, kendisiyle değil de ötekiyle neşeli olmuş olmasını, ötekiyle birlikteyken, kendisiyle olduğundan daha neşeli olmuş olmasını istemiyordu. Işıl ışıl ışıldayan, gülen, mutlu olan, ona gülerek bakan, ona karşıdan gülen, ona çocuklar ya da müzik ya da bahçe konusunda kendi mutluluğunu bulaştırmak isteyen Lisa’yı hatırladı. Bunlar ender hatıralardı. Lisa neşeli bir kadın mıydı?

Öteki, Lisa’nın keman çalışından ve repertuarı ile yorumlarının çeşitliliğinden söz ediyor ve Lisa’yı birinci sehpa ikinci kemancılıktan solistliğe terfi ettiriyordu. Sonra Milano’da, Joseph Haydn’nın Opus 76, No. 3 *Yaylı Sazlar Dörtlüsü*’nün adacyosunun birinci varyasyonunu çalarken onu nasıl dinlediğini anlattı. Lisa’nın kemanının, melodinin başlarındaki sakın iniş çıkışların çevresinde oyunbaz ve ölçülü adımlarla dans ettiğini duyar gibi olduğunu anlatıyordu. İnişe geçen melodiye, nasıl birkaç hıçkırıkla eşlik ettiğini ve sonra, küçük bir hareketle, onu nasıl umut dolu bir biçimde ayağa kaldırdığını anlatıyordu. Sonra melodi yeni bir hamle yapıyor, yeniden sakın bir iniş çıkışla devam ediyor, ardından talepkâr biçimde yükseliyor, bir akordun üstünde terastaymış gibi gururla oyalanıyor, müteşekkîr ve lütüfkâr bir biçimde selam verip vedalaşmadan önce, neşeli bir ağırbaşlılık içinde, geniş bir merdivenden güzel bir bahçeye iniyordu. Sonra, Lisa’nın kemani yeniden iniş çıkışların çevresinde dans etmeye başlı-

yor, talebini vurgulamak için birçok kez derinden ve kesin davranıyor, sonunda, varyasyonun tüm hareketliliğine rağmen, melodiye terasta oyalanırken eşlik eden gurura ve merdivenlerden aşağı inerkenki ağırbaşlılığa saygısını gösteriyordu. Ama tekrar sırasında, daha melodi oraya ulaşmadan önce gözüpek bir sıçrayışla teras akorduna fırlıyordu; bir başkaldırı gibi.

Öteki anlatmaya ara verdi. Lisa'nın bu parçayı çalışını ilk karşılaşmalarından önceki akşam mı dinlemişti? Lisa, orkestranın daha uzun süren turnelerinde, birinci kemancının Lisa, orkestranın viyolacısı ve çellocusuyla birlikte oluşturduğu dörtlüde hep sahne alıyordu. Öteki onu bu sırada görüp bu sırada mı âşık olmuştu? O narin kadın öyle güçlü, duru ve tutkulu çalmıştı ki bundan kendisine bir pay alma isteği duyduğu için mi âşık olmuştu? Böyle çalışıyordu Lisa. Birbirlerini yeni tanıdıklarında kendisi de bunu görmüştü. Sonraları artık dikkat etmez olmuştu. Sonraları Lisa, ikinci kemancıların birinci sehpasında çalan, doğru dürüst hak etmediği ve ona ihtiyaç duyduğu halde akşamları sık sık yanında bulunmayan karısıydı işte.

Öteki, Lisa'yı solistliğe terfi ettirmekle kalmamıştı. Onun ne kadar harika bir kemancı olduğunu görmüştü. İster solist, birinci ya da ikinci kemancı, ister çok ya da az başarılı, çok ya da az ünlü olsun; bu onun için tümüyle önemsizdi. Lisa'yı olduğundan güzel kılmıyordu, tersine başkalarının çarpıttığı ve değerini bilmediği güzeli buluyor, güzelliği buluyor ve başkalarının hayranlıklarını ifade etmek için kullandıkları vasıfları, o kendisinininkileri ifade etmek için kullanıyordu. Başkaları sadece ünlü bir kemancının harika bir kemancı olacağını düşünebiliyorlarsa, o zaman o da harika olandan ünlü biri gibi söz etmeliydi. Kendisinde *troubleshooter*, polo oyuncusu ve ödüllü bir dobermanın sahibi olma cevherini de, herhalde benzer bir biçimde görüyordu. Belki bu cevhere sahipti de.

Çünkü övdüğü güzellik sadece daha üstün değil, elle tutulur bir gerçekliği de içeriyordu; övgü ve sitayişleri, konukların kulağına inandırıcı gelse de ve kimse bundan rahatsız olmasa da, o, Lisa'nın solist olarak sahneye çıkmasından değil, ikinci kemancının, bir bölümünü, müstesna bir belirleyicilik, yaratıcılık ve parlaklıkla çaldığı bir parçadan söz ediyordu.

Lisa'nın neşesi de gerçektir. Lisa, ötekiyle neşeli olup onunla olmamış, ötekiyle onunla olduğundan daha neşeli olmuş değildir. Lisa türlü türlü neşe vermiş, neşe almış ve başkalarını neşelendirmişti. Ona verdiği neşe daha az değildi, tersine tam da onun hantal ve mızımız yüreğinin alabileceği kadardı. Lisa onu hiçbir şeyden mahrum etmemişti. Onun almaya muktedir olduğu her şeyi vermişti ona.

Ötekinin konuşması bitmişti, bardağını kaldırdı. Oğul ayağa kalktı, herkes ayağa kalktı ve ayakta Lisa'nın şerefine içtiler. Daha sonra oğlu, babası için küçük bir konuşma yaptı. Katedral başpapazı da konuştu; kocası ile oğlunu birbiriyle barıştırmış olan Macar Azize Elisabeth'ten ve Portekizli Azize Elisabeth'ten söz etti. Çok hızlı ve çok fazla içmişti, kafası karıştı. Bir aktris, kadınlara ve sanatlara dair bir konuşmaya girişti, ama müzik üzerine birkaç laf ettikten sonra, önce tiyatrodan, ardından da kendisinden söz etmeye başladı. İkinci satranç oyuncusu doğruldu, çatalla bardağına vurdu ve dili ağırlaşmış halde, ona kulak verilmesini rica etti. Büyük laflar etmeyi beceremeyen bir adammış, ama yıllardır üstünde çalıştığı vezir-piyon açılışı bittiğinde, ona Lisa Açılışı adını verecekti.

Gecenin geç saatlerine kadar kutladılar. O, herkesle vedalaştıktan sonra boş sokaklardan geçerek gara gitti. Eve giden ilk trene bininceye kadar peronda bekledi. Tren kenti arkasında bıraktığında şafak söküyordu. Evdeki ertesi sabahını düşündü. Uykudan uyanacak, güneşi görecek, kuşları duyacak, rüzgârı hissedecekti ve her şey tekrar aklına gelecek ve her şey yolunda olacaktı.

Şeker Bezelyeler

Thomas devrimin gelmediğini görünce, 1968 öncesinde mimarlık okuduğunu hatırladı, öğrenimine kaldığı yerden tekrar başladı ve okulunu bitirdi. Çatı tadilatlarında uzmanlaşmıştı; çatıları keşfe çıkıyor, müşteriler ediniyor, çatı planlarının hazırlanması, ruhsatlarının alınması ve kontrolüyle uğraşıyordu. Çatı katları modaydı ve Thomas işini iyi yapıyordu. Birkaç yıl içinde baş edebileceğinden daha fazla çatısı ve müşterisi oldu. Ama bunlar onu sıkıyordu. Çatılar; hayatta her şey bundan mı ibaretti?

Günün birinde Spree Irmağı üstüne inşa edilecek bir köprüyle ilgili proje yarışmasının duyurusuna rastladı. Rastatt'daki eski köprünün, kalın ayaklarını Murg Irmağı'nın yatağına dayamasındaki heybet; Köln'deki demir köprünün, demiryolunu kemerlerle Ren'in üzerinden geçirmesindeki gurur; altında koca gemilerin ufacak kaldığı Golden Gate Köprüsü'nün denizin üstünde salınışındaki hafiflik, onu daha çocukken etkilemişti. Kiliseye kabul edilme töreninde hediye edilen ve defalarca okuduğu köprü kitabı bürosundaki kitapların arasında duruyordu. Yayaların çekinerek ayak basacağı ve sürücülerin kendiliklerinden daha yavaş ve daha temkinli gidecekleri kırılğan görünümlü bir köprü tasarladı. Çünkü insanın bir kıyıdan öbür kıyıya hiçbir şey duyumsamadan ulaşabilmesini normal bulmuyordu ve bu nedenle köprüyü kullananlar da bunu normal bulmamalıydı.

Hem kendisini, hem herkesi hayrete düşürerek ikincilik ödülünü kazandı. Ayrıca Weser Irmağı üstüne inşa edilecek bir köprünün proje yarışmasına davet edildi. Çatı işinden vazgeçmemek, Weser için köprü tasarlamak, başka yarışmalara katılmak; bütün bunlar fazla gelmeye başladı. Öğrenci olarak bürosunda staj yapmış ve o sıralar diplomasını almış olan Jutta'yı işine ortak etti. Jutta çatılarla uğraşıyor, o da köprüler inşa ediyordu. Jutta hamile kalınca evlendiler ve kendi bürolarının inşa etmiş olduğu en güzel çatı katına taşındılar; bu katla ilgilenen müşterileri hastalanmış ve buradan vazgeçmişti. Teras manzarası Spree Irmağı ve hayvanat bahçesinden Reichstag¹ ve Brandenburg Kapısı'na kadar uzanıyordu. Çatının terasından güneşin batışını görüyorlardı.

Sonra köprülerden de tatmin olmaz oldu. Başarı, ciro, büro ve aile büyüyordu, buna rağmen bir şeylerin eksikliğini duyuyordu. Önceleri bunun ne olduğunu bilmiyordu; mesleki bakımdan daha fazla meydan okumaya ihtiyacı olduğunu düşünerek daha fazla çalıştı. Ama sadece tatminsizliği arttı. Ancak yazın İtalya'da, tatilde hep olduğu gibi köprü tasarlamayıp gördüğü ve hoşuna giden köprülerin resmini yaptığında, eksikliğini duyduğu şeyin resim yapmak olduğunu fark etti. Lise ve üniversite yıllarında, aynı zevki mimari tasarımlardan alacağını düşününceye dek resim yapmıştı. Nitekim, bir süre düşündüğü gibi olduğunu hissetmişti de. Ama resim yapmanın eksikliğini farkında olmaksızın hep içinde taşımıştı.

Her şey birden yoluna girmişti sanki. Mimarlık artık onun için her şey olmadığından, bunu daha bir oyun gibi yapabiliyordu. Başarısıyla kendisini mimar olarak kanıtladığından, başarısıyla kendisini ressam olarak kanıtlamak zorunda değildi artık. Modalara ve trendlere boş vererek, resim olarak

1. Berlin'deki parlamento binası. İkinci Dünya Savaşı sırasında bombalanarak yandı ve Almanya'nın birleşmesinden sonra yeniden inşa edildi. (ç.n.)

görmekten hoşlanacağı şeylerin resmini yaptı: köprüler, su, kadınlar ve pencereden görülen manzaralar.

2

Resimlerini üne kavuşturan Hamburglu galeri sahibesiyle tesadüfen tanıştı. Leipzig'den Hamburg'a giden uçakta yan yana oturuyorlardı, kadın galerinin bir şubesinden evine dönüyor, o ise bir şantiyeden ötekine uçuyordu. Ona resimlerinden söz etti, bir iki hafta sonra birkaç resmini götürdü, onun önerdiği bazı konuları resimledi ve bir gün kendisini, hayret ve sevinç içinde, resimleri kadının galerisinde sergilenirken buldu. Kadın, galerinin tadilatında görüşlerini almak bahanesiyle Hamburg'a gelmesini sağlamıştı. Ama geldiğinde, bütün mekânların resimleriyle donatılmış ve açılış kokteyli için her şeyin hazırlanmış olduğunu gördü. Dörtte geldi, beşte ilk konuklar karşılandı ve sekizde ilk resimler satılmıştı. Dokuzda Veronika ve Thomas şampanyadan, başarıdan ve birbirlerinden kafayı öylesine bulmuşlardı ki kokteylin sonunu bekleyemeden Veronika'nın evine gittiler. Sabah olduğunda Thomas hayatının kadını bulduğunu biliyordu.

Uykusuz ve mutlu, trenle Berlin'e dönerken, kendisini Jutta'yla yapacağı konuşmaya hazırladı. On iki yıldır evliydim, iyi ve kötü günler geçirmiş, üç çocuğun bakımının, Jutta'nın ağır geçen kızlarına hamilelik döneminin, mesleki başarı uğruna mücadelenin, Jutta'nın bir kendisinin iki ihanetinin üstesinden gelmişlerdi. Sanki bir bedende birleşmişlerdi; bir elmanın iki yarısı gibiydiler. Birbirlerine karşı hep açık olmuşlardı; dünyanın değiştiği, davranışların, davranışlarla birlikte de insan ilişkilerinin değiştiği konusunda da açık fikirliydim. Çocukları, ayrılık ve boşanmayla ve hayatındaki yeni kadınla yüzleştirmesi kolay olmayacaktı. Ama Jutta iyi

davranacaktı ve Veronika da çocuklarla ilişkisinde doğru tarzı, doğru tonu nasıl olsa bulacaktı. O tek kelimeyle harikaydı.

Berlin'de kıyamet kopuyordu. Daha yeni tadil ettikleri, Ansbach Sokağı'ndaki çatıda gece yangın çıkmıştı. Kızları hastaydı. Ev işleri ve çocuklarla ilgilenen kadın ise iki haftalığına Polonya'daki ailesinin yanına gitmişti. Akşam saat onda mutfakta oturup pizza yerken yorgunluktan bayılmak üzereydiler.

"Sana bir şey söylemek istiyorum." Thomas, sofradan kalıp yatak odasına gitmek üzere olan Jutta'yı durdurdu.

"Evet?"

"Bir kadınla tanıştım. Yani bir kadına âşık oldum."

Karısı ona baktı. Yüzünden bir şey okunmuyordu. Yoksa yüzü yorgun muydu? Sonra gülümsedi ve ona hızlı bir öpücük verdi. "Evet canım. Sonuncusunun üstünden dört yıl geçti." Hesaplıyordu. "Ondan öncekinden beri de sekiz." Bir an durdu ve yere baktı. Başka bir şey daha mı söylemek istiyordu, yoksa onun bir şey daha söylemesini mi bekliyordu, bilmiyordu. Karısı, "Regula'nın odasındaki pencereyi kapatır mısın lütfen?" dedi.

Thomas kafasını salladı. Kızının hâlâ ateşi vardı. Onun üstünü örtüp bir süre uyumasını seyrettikten sonra döndüğünde, Jutta yataktaydı. Kararlaştırdığı gibi oturma odasındaki divanda uyumak birden çocukça geldi ona. Soyundu ve yatakta kendi tarafına uzandı. Jutta yarı uykulu ona sokuldu.

"Benim gibi esmer mi?"

"Evet."

"Yarın bana ondan söz et."

3

Veronika onu sıkıştırmıyordu. Regula'nın hastalığı devam ettiği sürece, Thomas'ın Jutta'yla tartışmasının, ondan ayrıl-

masının uygun olmayacağını biliyordu. Ev işlerine yardım eden ve çocuklara bakan kadın Polonya'da kaldığı sürece. Jutta'nın, yangının başlarına açtığı sorunlarla uğraşmaktan ve yeni aldıkları iki elemanı işe alıştırmaktan başını kaşıyacak vakti olmadığı sürece. Thomas, Hudson Irmağı üstüne kurulacak bir köprünün projesi için kafa patlattığı sürece. Ayrıca Hamburg'daki galeri ve Leipzig ve Brüksel'deki iki şubeyle Veronika'nın da işi başından aşkındı, aslında etrafında sürekli bir erkeğin dolanması gereken kadınlardan da değildi. Hem Thomas asıl hayatını onunla yaşarken, Jutta'yla evliliğinin artık sadece boş bir kılıfa dönüşmesi, büro ve çocuklar yüzünden devam ediyor olması yetmiyor muydu? Her boş dakikasını onun yanında geçirmesi? Thomas tatili bölüştürüyordu. Jutta ve çocuklarla bir haftalık kayak tatilinden sonra, Münih'ten bir haftalığına, Veronika'nın bir dairesinin bulunduğu Florida'ya uçuyordu. Yazın Veronika'yla Peloponez'de yürüyüş yaparak geçireceği iki haftalık geziye çıkmadan önce, iki oğluyla on günlük bir bisiklet turu yapıyordu. Noellerde, Noel akşamını ve tatilin ilk gününü evde, sonrasını ve yılbaşı akşamını Hamburg'da geçiriyordu. Veronika, kocaman dairesinde onun için bir atölye kurmuştu ve orada resim yapıyordu. Resim yapmak için inzivaya çekilmesini ve yerini kimseye söylememesini ailesi de anlayışla karşılıyordu.

Evet, ilkbahar yaz sonbahar kış derken, bir yıl geçmişti. 15 ocakta ilk serginin açılışının birinci yılı doluyor ve Veronika onun resimlerinden oluşan ikinci sergiyi açıyordu. Ertesi sabah tekrar trenle Berlin yolundaydı, bu kez bir yıl önceki gibi uykusuz ve bir yıl önceki kadar mutlu değildi. Ama mutluydu. Gerçi ikili hayatını doğru bulmuyordu. İnsan böyle yaşayamazdı. İnsan kadınlara böyle davranamazdı. İnsan çocuklara yarım yamalak vakit ayırıp sürekli gözü dışarıda babalık edemezdi. Ya Veronika'nın bir çocuğu olursa ne ola-

caktı? Veronika ona söylememiştii, ama artık korunmayı bıraktığını fark etmişti. Jutta'yla kesin olarak konuşmaya karar verdi. Ama evde her şey her zaman olduğu gibiydi ve şimdi, tam da şimdi, ayrılmaktan ve boşanmaktan söz etmek için bir neden yoktu. Akşam yuvarlak masanın etrafında yemeğe oturduklarında, ailesini kaybetmek istemediğini anladı. İki oğlu da biraz yabani, ama sevimli oğlanlardı, açık sözlü ve yardımseverdiler, kız onun sarışın meleğiydi, Jutta ise candan, hoşgörölü, becerikliydi ve cazibesinden bir şey kaybetmemiştii; onu seviyordu. Onu niye terk etsindi ki?

İkinci yıl Veronika'nın bir kızı oldu. Doğumda yanındaydı, izin verilen sıklıkta onu ziyaret etti, kalan zamanında, Veronika ve Klara hastaneden taburcu edilene dek onun dairesinde kaldı ve resim yaptı. Berlin'den iki haftalığına ayrılmıştı ve bu sürenin sonunda Hamburg'daki daire evi haline geldi. İkinci evi haline; Berlin'deki daire de evi olmaktan çıkmadı. Ama artık, ne burada evimdeyim diyebiliyordu, ne de orada ötekiyle.

Her şey daha da yorucu olmuştu. Veronika'nın ona ihtiyacı vardı. Thomas'ı deli eden, sinirli, sabrını zorladığını belli eden bir ses tonuyla konuşuyor ve ona sevgisini yitirmemiş, ancak yeterince güven vermeyen biriymiş ve nihayet yaşadıkları olayların bencil bir figüranıymış gibi davranıyor, bu da Thomas'ın gücüne gidiyordu. Bir gün ona, "Tüm bunlarla nasıl başa çıkacağımı bilmiyorum" diye bağırdı, "bir de benimle, karınla olduğundan daha kolay ve daha güzel olduğunu kanıtlayamam." Daha sonra ağladı. "Şu ara bir baş belası gibi davrandığımı biliyorum. Ama doğru dürüst bir birlikteliğimiz olsaydı, böyle davranmazdım. Seni asla sıkboğaz etmedim, ama şimdi ediyorum. Kendim ve kızım adına. İlk yıllarında sana özellikle ihtiyacı var. Berlin'deki çocukların o yılları çoktan geride bıraktılar."

Berlin'deki evinde Jutta sıkıştırıyordu. Sevişmekten hiç

vazgeçmemişlerdi ve Klara'nın doğumundan önceki ve sonraki aylarda Thomas, yeniden eski zamanların sevecen ve tutkulu Thomas'ı olmuştu. Tükenmiş ve tatmin olmuş halde yan yana yatarlarken, Jutta New York projesini açıkladı. Hudson Irmağı üstünde kurulacak köprüyü o inşa etmek istemez miydi? Hayatında bir kez bir köprü inşaatını bizzat yönetmeyi? İnşaatın süreceği iki üç yıl için hep beraber New York'a taşın-salar mıydı? Çocukları orada okula gönderseler? Son gezileri sırasında görmüş oldukları, parka bakan güzel dairelerden birine yerleşseler? Jutta bütün bunları talepkâr bir biçimde söylemiyordu. Ancak mevcut durumdan bıkmıştı ve sona ermesi için uğraşıyordu. Thomas bunu fark ediyor, bu da onu zorluyordu.

Sonbaharda her şeyden bunalmaya başladı. Lise ve üniversite yıllarından tanıdığı eski bir okul arkadaşıyla Vogesen yöresinde birkaç günlüğüne bir yürüyüşe çıktı. Yapraklar rengârenkti, güneş hâlâ ısıtıyordu ve yağmurlu geçen haftaların ardından topraktan ağır ve keskin bir koku yükseliyordu. Yürüyüş yolu, dağların zirvelerinden geçerek eski Alman-Fransız sınırını izliyordu. Akşamları bir kır lokantası buluyor ya da vadideki bir köye iniyorlardı. İkinci akşam lokantada biri sanat tarihi, diğeri diş hekimliği öğrencisi olan iki Alman kızla tanıştılar. Üçüncü akşam tesadüfen yeniden karşılaştılar. Beraberlikleri neşeli, eğlenceli, kaygısızdı ve sonunda, arkadaşının sanat tarihçisini odalarına çıkarmasının ardından, kendisini diş hekimiyle birlikte kızların odasında bulması, kızların iki erkeği paylaşmaları, kendiliğinden oluverdi. Helga sarışındı, Jutta ve Veronika'daki ince ve duyarlı zarafet ve enerjinin zerresi yoktu onda, cömert bir tenselliği vardı, Thomas'tan aldığı hazdan ve Thomas'ın ondan aldığı hazdan son derece emin, öylesine kadınsı ve davetkârdı ki Thomas'ın tüm çabaları, tüm kaygıları, tüm kararları anlamını yitiriverdi.

Ertesi gün dördü birlikte yürüyüşe çıktılar. Bir sonraki gün kızlar evlerine, Kassel'e dönecekleri sırada, kış yarıyılını Berlin'de geçireceklerinden söz açıldı. Helga ona adresini verdi. "Beni ararsın, değil mi?" Thomas kafasını salladı. Kasım ayında her şeyin onu zorladığı ve bunu daha fazla kaldıramayacağını anladığı, Jutta'nın önerilerini ve Veronika'nın suçlamalarını daha fazla duyacak hali kalmadığı, Hamburg'da tatlı bebek kokusundan ve Berlin'de ergenlik çağındaki oğullarının şamatasından usandığı, büroda yapacak çok fazla işi, atölyede çok az vakti olduğu, canı bir şey çekmediği, kendisini artık iyi hissetmediği bir anda, Helga'ya telefon etti.

Onun yanındayken, iki kez telefon ettiğini, iki kez acele Leipzig'e gitmesi gerektiğini söylediğini gören Helga, gülerek sordu: "Senin iki karın mı var?"

4

Helga olmasaydı kışı çıkaramazdı. Helga fazla soru sormuyor, bunun dışında da fazla konuşmuyordu, güzeldi, yumuşaktı, Thomas'la yatmaktan, birlikte arabayla dolaşmaktan, yemek yemekten ve hediyelerinden hoşlanıyordu. Thomas ilişkilerinden o kadar memnundu ki onu şımartıyordu. Hiçbir şeye katlanacak gücü kalmadığında Helga'ya sığınyordu.

Ta ki Helga'nın sınavları başlayıncaya dek. Helga'nın bir hastaya ihtiyacı vardı ve Thomas kızın ricasını geri çevirmek istemiyordu. Özellikle acı veren iğneleri, özellikle azap çektiren oyma işini, kötü dolguları ve çarpık kuronları sineye çekmek zorunda kalacağını düşünüyordu ve Helga'nın hatırı için buna katlanmak istiyordu. Gerçekten de farklı bir işe kalkışmıştı. Hiçbir şey ters gitmedi, acı veren ya da azap çektiren hiçbir şey yoktu. Aksine, Helga'nın attığı her adım önce pratisyen hekim tarafından ve sonra, eğer onun kuşkusu varsa

ya da atılacak adım önemli ya da zorsa, başhekim tarafından denetleniyordu. Yolunda gitmeyen bir şey yoktu. Pratisyen hekimi ya da başhekimi beklemek de sıkıcı değildi. Birbirlerine karşılıklı asistanlık eden Helga ve diğer kız öğrenci onunla konuşup şakalaşıyorlardı ve Helga onun üstüne eğildiğinde, göğüslerini yüzünde hissettiriyordu. Ama her şey hiç bitmeyecekmiş gibi uzun sürüyordu. Diş kliniğinde saatlerce kalıyor, bazen gününün yarısını orada geçiriyordu. Dokuzda çağrıldığı zaman, öğleden önceki tüm randevuları yatıyor, ikide gelirse, beşte hâlâ işi bitmemiş oluyor ve görüşmeleri, şantiye ziyaretleri ya da resmi işleri aksıyordu. Görüşmelerini akşam saatlerine kaydırmak, hafta sonlarında yanına daha çok iş almak zorunda kalıyordu ve Berlin ile Hamburg saatleri ve günleri arasında ustaca oluşturduğu sistem sarsılmaya başladı.

Thomas başına ya da Helga'nın onun başına nasıl bir bela açtığını fark ediyor ve yarı doldurulmuş kökleri, yarı bitmiş kaplamaları ve kuronlarıyla, kendi dışçisine gitmek ve her şeyi iki saatte bitirmek istiyordu. Bunu söylediğinde, Helga küplere bindi. Eğer onu şimdi yarı yolda bırakırsa, bir daha asla gözüne görünmesindi. Gerçi onu yarı yolda bırakmasının, sınavına vereceği zararın intikamını nasıl alacağını henüz bilmiyordu, ama Thomas'ın asla unutamayacağı bir şey düşünecekti. Halbuki Thomas onun sınavını tehlikeye sokmak istemiyordu, tedaviyi yarım bırakmasının bir tehlike yaratacağını düşünememişti ve kendisini derhal onun ellerine teslim etmeye hazır olduğunu söyledi. Helga'nın ağır sözler kullanması gereksizdi. Ama bundan, onun davetkâr dişiliğinin arkasında sertliğin ve kararlılığın gizlendiğini anladı.

Helga sınavı üstün bir başarıyla verdikten sonra, Thomas'a özel diş kliniği projesini açtı. Pratisyen hekimlik döneminde hazırlığa başlayacaktı. Acaba o da katılır mıydı? Mimar olarak onunla birlikte planlayıp inşa etse? Ortağı

olarak maddi başarıyı onunla birlikte biçimlendirse ve başarının tadını çıkarsa?

“Özel diş kliniğine kim ihtiyaç duyar ki?”

“Senin dairelerine kim ihtiyaç duyuyor? Ya da köprülerine? Ya da resimlerine?” Helga, sana kim ihtiyaç duyar ki diye sormak istermişçesine, kafa tutarak bakıyordu ona.

Thomas önce durakladı, sonra güldü. Helga nasıl da mücadeleci biriydi! İnşaat ve ortaklık sözleşmesinde kendisini oyuna getirmemesi için dikkat etmesi gerekecekti.

Helga, Thomas’ın sorusunun asıl konuyla pek de ilgili olmadığını fark etti ve sabırla, diş kliniğinin muayenehane karşısındaki avantajlarını sıraladı. “Gerçi doktorunun seni yeterince sık kliniğe gönderdiğini, ama dişçinin seni henüz hiç diş kliniğine göndermediğini düşünüyorsun. Ama yaşlanacaksın ve dişçin her şeyi kör topal becerse de, bir koruyucu dişçilik, bir protez, bir de parodontoz uzmanıyla daha rahat edersin.”

Önce: sana kim ihtiyaç duyar, sonra: yaşlanacaksın. Thomas, Helga’nın alma-verme düzenlemesinde kendisine biraz daha sevgi dolu bir yaklaşım göstermesi gerektiğini düşündü.

Helga onun bu düşüncesini yüzünden okudu. Thomas’a, onun kendi hayatına girmiş olmasının ne kadar büyük bir şans olduğunu söyledi. Mimar ve ressam olarak ona nasıl hayran olduğunu. Nasıl bir erkek olduğunu. Onun yanında kendisini ne kadar kadın hissettiğini.

Sonra başka bir şey söylemesi gerekmedi.

5

Yaz enerji doluydu. Şantiyelerden gökyüzüne uzanan vinçler, yerde açılan temeller, yükselen binalar kentin enerjisini yansıtıyordu. Hava da enerjisini sayısız fırtınayla boşaltıyor-

du. Gündüz hava sıcak oluyordu, öğle vakti bulutlar yaklaşıyor, akşamüzeri gökyüzü kararıyor, rüzgâr çıkıyor, çakan şimşekler ve gümbürdeyen gök gürültüsüyle birlikte ilk ağır damlalar düşüyordu. Yağmur yirmi dakika ya da yarım saat veya daha uzun sürüyordu. Sonra kent toz ve yağmur kokuyor ve fırtınanın evlerine kaçırıldığı insanların, akşam gezintisine çıkmalarına değin sessizliğe bürünüyordu. Ortalık, batmakta olan güneşin son ışıklarıyla kısa bir süre yeniden aydınlanıyor ve fırtınanın karanlığı ile gecenin karanlığı arasında duru bir alacakaranlığa dönüşüyordu.

Thomas kendisini enerjik, esnek, hafif hissediyordu. Her şeyin, Hudson Irmağı üstüne kurulacak köprünün planlanmasının, bir dizi resmin, özel diş kliniği projesinin geliştirilmesinin, bürodaki günlük işlerin üstesinden geliyordu. Jutta'yla New York'ta iki üç yıl geçirmeyi, Jutta'dan boşandıktan sonra Veronika'yla birlikte yaşamayı, Helga'yla da onun, başarısını biçimlendirmek ve tadını çıkarmak olarak adlandırdığı şeyi paylaşmayı planlıyordu. Thomas, yaptığı numara için eline giderek daha fazla halka alan, bir halka, bir halka daha derken gösterisini başarıyla tamamlayan bir hokkabazın duyduğu gururun tadına varıyordu.

Ya hokkabazın korkusuna ne demeli? Her halkayla birlikte korkusu da büyür mü? Hokkabaz, oyunun sürüp gidemeyeceğini, şaşırmasının, elinin ayağının dolaşmasının ve başarısızlığının an meselesi olduğunu bilir mi? Buna aldırılmaz mı? Thomas, o yazın gamsızlığı içinde, oynadığı oyunu da gamsızlıkla sona erdireceğini görüyordu. Bir halkadan sonra öbürünü dikkatlice bir kenara koymak. Helga'ya dostça bitti demek, arkadaş olarak kalmaktan mutlu olacağını ve arkadaş olarak memnuniyetle yardım edeceğini, ama inşaat ve ortaklık işinin yattığını söylemek. Veronika'yla, eğer ilişkileri biterse ne olacağını sakince konuşmak. Nafakalar, Klara'yla ilişkisi, atölyesinin işlerini Veronika'nın yürütmesi; Veronika

iş görüşmelerini beceriyordu, iş kadınıydı, o kızıyla ilişkisine ne kadar önem veriyorsa Veronika da resimlerin iyi fiyatlarla satılmasına o kadar önem veriyordu. Jutta'ya on beş yılın yeterli olduğunu, çocuklar için arkadaş, büro için ortak kalabileceklerini, ama bunun dışında birbirlerini serbest bırakmalarının daha doğru olacağını açıklamak. Halkaları tekrar oyun dışına çıkarmanın zor yanı neydi ki? En azından birini ya da öbürünü?

Ağustosta kırk dokuz yaşına basacaktı. Üç kadının üçü de doğum gününü onunla birlikte kutlamak istiyordu. Üçüncüsüyle beraber olmak istediği için iki kadından kurtulmak, buna alışkındı. Üçünden kurtulmak da aynı derecede kolaydı.

Günü yalnız geçirdi, okulu asmak gibi bir şeydi bu. Arabayla kentin varoşlarındaki bir göle gitti, yüzdü, güneşlendi, kırmızı şarap içti, uyudu, tekrar yüzdü. Akşam gölün öteki ucunda teraslı bir lokanta buldu. Yemek yedi, kırmızı şarap içti ve akşamı seyretti. Kendisinden ve dünyadan hoşnuttu.

Kırmızı şaraptan mıydı bu? Güzel geçen günden ve akşamdan mı? Mesleğindeki başarısından ve kadınlarla olan mutluluğundan mı? Ellisine basmasına ve bir bilanço çıkarmasına daha bir yıl vardı. Ama hayat defterindeki bilanço kalemleri değişmeyecekti. Daha iyi ve daha adil bir düzen için, neredeyse otuz yıl önce dünyaya kafa tutmuştu. Yeryüzünde herkese yetecek kadar ekmek olduğu için, ayrıca güller, mersinler, güzellik, sevinç ve şeker bezelyeler² olduğu için. Heine'nin şeker bezelyelerine, her ne kadar neye benzedikleri, nasıl bir tatları olduğu ve normal bezelyelerle aralarında ne gibi bir fark olduğu hakkında bir fikri' olmasa da, pek bayılmıştı o zamanlar, Marx'ın komünist toplumundan da fazla. Ama komünist toplumun neye benzeyeceği, nasıl bir

2. Yazar burada Heinrich Heine'nin 1844 tarihli "Almanya-Bir Kış Masalı" başlıklı şiirine atıfta bulunuyor. Heine bu uzun manzum yergisinde Almanya'daki gericiliği şiddetle eleştirmiştir. (ç.n.)

tadı olacağı ve normal bir toplumla arasında nasıl bir fark olacağı hakkında da bir fikri yoktu. Şeker bezelyeler? Evet, kabukları çatlar çatlamaz herkese şeker bezelyeler!

Yine politikayla mı uğraşsaydı? Aralarında eski arkadaşlarının bulunduğu Yeşiller'e mi katılsaydı? Yeni arkadaşlarının bulunduğu SPD'ye mi? Onu politik olarak aktif olmaya davet ediyorlardı. İdari olarak birleştirilen Doğu ve Batı Berlin, siyasi ve mimari bakımdan da bütünleşmek zorundaymış. Biri olmadan diğeri ve onun gibi erkekler olmadan ikisi de olmazmış. Erkekler; o, politikada kadınlarla karşılaşmayı tercih ederdi. Nikel gözlüklü ve saçı topuzlu bir politik eşitlikçiyle; topuzunu çözdüğünde gür ve kızıl saçları omuzlarına dökülen ve gözleri, gözlüksüz şaşırtıcı ve baştan çıkarıcı olan biriyle.

Kıs kıs güldü. İşte bu, kırmızı şaraptandı. Ama sadece kırmızı şaraptan mıydı? Kırmızı şarapta derin bir bilgelik gizli değil miydi, ona açılan, onun da kendini açtığı bir bilgelik? Şeker bezelyelerin bilgeliği? İnsan, mutlu edebilmek için mutlu olmalı. Güzel ve rahat bir yaşam sürmeli ki bundan keyif alıp başkalarının da güzel ve rahat bir yaşam sürmesine katkıda bulunabilsin. Hatta sadece kendini mutlu etse bile; dünyaya gelen her küçük mutluluk, tanımadıklarımızın küçük mutlulukları gibi kendi küçük mutluluklarımız, dünyayı daha mutlu bir yer haline getirir. Ancak insan kimseye kötülük etmemeli. O kimseye kötülük etmiyordu.

İşte Thomas terasta böyle oturuyordu. Ay parlıyordu ve gece aydınlıktı. Ah, bilerek ve haklı olarak kendisinden ve dünyadan hoşnut olmak, ne kadar keyif vericiydi.

6

Sonbaharda New York'a gitmek zorundaydı. Köprü konsorsiyumuyla görüşmeler haftalarca sürüyor ve görüşmelerin

tarzı ona katlanılmaz geliyordu. Sahte bir samimiyetle isimle hitap ediş, sahte bir samimiyetle eşler, çocuklar ve hafta sonu gezilerine dair konuşmalar, sabahları sahte bir içtenlikle selamlaşma; bunlardan bıkmıştı. Bir gün boyunca tartışılarak uzlaşılan konuların, ertesi gün yazılı sözleşme taslağında her zaman yarısını bulmaktan ve kalan yarısını yeniden görüşmek zorunda kalmaktan da bıkmıştı. Dahası, New York'ta mesai ve görüşmeler bittiğinde Tokyo'da mesai yeni başlıyor ve Tokyolu ortakla, sabah saatlerine kadar her şeyin telefonla bir kez daha konuşulması gerekiyordu.

Sonra günün birinde işler çıkmaza girdi. New Jersey'le, sadece valinin çözebileceği politik sorunlar çıkmıştı. Valinin bunu aynı gün çözmeyeceği anlaşılnca, Thomas diğerleriyle oturup beklemek için bir neden görmedi. Çekti gitti.

Kente serserice bıraktı kendisini, parkta gezindi, müzeye göz attı, Jutta'nın severek oturacağı evlerin önünden geçti, herkesin İspanyolca konuştuğu bir semti boydan boya kat etti ve sonunda büyük bir kilisenin karşısında, hoşuna giden bir kahve buldu. İnsanın anında hizmet gördüğü, hemen ardından hesabın getirildiği ve hesabı ödeyip gitmek zorunda kaldığı şık kahvelerden değildi. Konuklar Viyana kahvelerindeki gibi oturuyor, okuyor, yazıyor ve konuşuyorlardı. Acele diye bir şey yokmuş gibi. Kaldırımdaki masalar doluydu, o da içeriye oturdu.

Yolda üç kartpostal satın almıştı. "*Sevgili Helga*" diye yazdı ilkinde, "*Kent çok sıcak ve gürültülü, insanlar bu kentte ne buluyor anlamıyorum. Görüşmelerden bıktım. Amerikalılardan ve Japonlardan bıktım. Hayatımdan bıktım. Resim yapmayı özlüyorum ve her şeyden çok seni özlüyorum. Geri geldiğimde yeniden başlayalım mı, ne dersin?*" Onu sevdiğini yazdı ve imzaladı. Gözlerinin önüne Helga geldi; güzel, yumuşak ve aynı zamanda sert, çıkarını gözeten ve aynı zamanda ne yapacağı önceden tahmin edilebilen, çoğunlukla sevgisiz, çoğun-

lukla da sevgiye muhtaç ve sevmeye hazır. Ah, ya onunla geçen geceler! Bir sonraki karta, *"Sevgili Veronika"* yazdı ve arkasını getiremedi. Son ziyaretinde kavga edip ayrılmışlardı. Veronika ona haksızlık etmişti, ama bunu çaresizlikten yapmış olduğunu biliyordu. Sonra kapıda durmuş ve arkasından defalarca, cehenneme kadar yolun var diye bağırmıştı ve Thomas'ın geri gelip onu kollarına almasını, kulağına her şeyin yoluna gireceğini fısıldamasını beklemişti. *"Geri geldiğim zaman yeniden başlayalım mı, ne dersin? Seni özledim. Resim yapmayı da özledim, ama hiçbir şeyi seni özlediğim kadar özlemiyorum. Böyle yaşayıp gitmekten bıktım. İşten, görüşmelerden, Amerikalılardan ve Japonlardan bıktım. Kentten bıktım. Çok sıcak ve gürültülü, insanlar bu kentte ne buluyor anlamıyorum. Seni seviyorum. Thomas."* Sıra üçüncü karta geldiğinde epeyce durdu. Bu kartta da batan güneşin ışıkları altında Brooklyn Köprüsü görünüyordu. *"Sevgili Jutta! Kentin ilkbahardaki halini hâlâ hatırlıyor musun? Şimdi çok sıcak ve gürültülü, insanlar bu kentte ne buluyor anlamıyorum. Görüşmelerden ve bu görüşmeleri yaptığım Amerikalılardan ve Japonlardan iyice bıktım. Hayatımdan da ve içinde artık resme yer olmamasından da bıktım. Artık senin yerinin olmamasından da. Seni seviyor ve yokluğunu hissediyorum. Geri geldiğim zaman yeniden başlayalım mı, ne dersin?"* Bu kartı okurken onun nasıl gülümseyeceğini biliyordu, hayretle, mutlulukla, birazcık şüpheyle. Yirmi yıl önce bu gülümsemeye de âşık olmuştu ve bu onu hâlâ büyülüyordu. Kartpostalların üstüne pulları yapıştırdı, ceketini iskemlenin arkasına astı ve gazeteyi masada bıraktı, sokağın karşı tarafındaki posta kutusuna giderek kartpostalları attı.

Masasına geri döndü ve pencereden kaldırımdaki kalabalığı seyretti. Pencere açıktı; gelip geçenlere seslenebilir, onlarla sohbet edebilirdi. Onlarla arasında yalnızca birkaç metre vardı. Sadece birkaç adım atsa onlardan biri oluverirdi, kaldı-

rımda bir yaya. Onlar da birkaç adımda kahveye girebilir, onun gibi bir masaya oturabilirlerdi, belki karşısına ya da yanına. O sırada biri kaldırımından kahveye doğru kıvrıldı, tezgâhta bir çörek ve bir kahve ısmarladı, adını bıraktı, bir masaya oturdu, kitap, kâğıt, kalem çıkardı ve garsona el ettiği sırada garson kız, tepsi üstünde çörek ve kahveyle, Tom diye seslendi. Tom. Adları aynıydı.

Tekrar dışarıya baktı. Kaldırım canlıydı. Bütün bu insanlar ne yapıyorlardı acaba? Şurada ikisinin sarmaş dolaş yürüdüğünü, göz göze bakıştığını ve öpüştüğünü; orada baba, anne ve çocuğun dolu çantalarıyla alışverişten döndüğünü; soldan ikide bir görüş alanına giren siyahın dilendiğini; kâh turistlerin kâh öğrencilerin yol boyunca sallanarak yürüdüğünü ve kahverengi pantolon ve gömlekli adamın United Parcel Service adına paket teslim ettiğini biliyordu tabii. Ama yaptıkları şeyleri niçin yapıyorlardı? Hoş ve sevimli görünen kız, o sivilceli arsız suratı niçin kucaklıyordu? Anne babası, şu mızmız baş belasını niçin dünyaya getirmişti, niçin onu yetiştiriyor, onun için alışveriş ediyorlardı? Kendileri bu dünyaya niçin gelmişlerdi? İnsan adama bakınca, başarısız, bilimsel havalar atan birini görüyordu ve kadına, bir çocuğun yükü bile besbelli fazla geliyordu. Dilenci ne bekliyordu, bir şey beklemek nereden aklına geliyordu ve bu herhangi bir insanı niçin ilgilendirirdi? Toprak, neşeyle dolaşan turistleri birden yutuverseydi, yokluklarını kim hissederd? Şimdi ölselerdi, öğrencilerin yokluğunu kim hissederd? Anne babaları mı? Ama yokluklarını şimdi anne babalarının ya da sonra çocuklarının veya daha sonra torunlarının hissedip hissetmemesi fark eder miydi? Vakitsiz bir ölümün trajedisi mi? Hayatın, gecikmiş bir ölümün ötesinde yaşanmaması ya da doğumdan önce henüz yaşanmamış olması ne kadar trajikse, vakitsiz ölümün ötesinde yaşanmaması da o kadar trajik geliyordu Thomas'a.

United Parcel Service adına paket teslim eden adam sendeledi ve taşımakta olduğu paketle kaldırırma düştü. Niye küfrediyordu? Şayet ölüm kötüyse, yaşadığı için mutlu olması gerekir ve şayet ölüm güzelse, o zaman, onun sonsuzluğu karşısında, şimdiki zaman gibi düşüş anını da önemsiz görebilir. Narin, güçlü, neşeli, zeki ve sağlıklı yüzleriyle güzel bir çift geçiyordu. Kızın kolunda sivilceli arsız bir surat, erkeğinkinde hoş, sevimli bir budala yoktu. Ama bu hiçbir şeyi düzeltmiyordu. Nafileliğin ve hiçliğin apaçık ortada olması değildi bu. Onları saçık seçik görünür olmadıklarında da görüyordu Thomas. Onları her yerde görüyordu.

Eğer bir silahı olsaydı, oğullarının bilgisayarda rakiplerini vurduğu gibi gelip geçenleri vurup vuramayacağını sordu kendisine. Başı derde girerdi ve dert istemiyordu. Ama pence-renin önünden gelip geçenler, onun için ekrandaki figürlerden daha yakın, daha gerçek, daha canlı değildi. Kendisi gibi insanlardı. Ama bu, onları kendisine yakınlaştırmıyordu.

7

Daha sonra dönüp geriye baktığında, düşüşünün o gün, orada başladığını gördü. O andan itibaren düşmekte olan biriydi; tıpkı yapı konsorsiyomu başkanının evinde görmüş olduğu Max Beckmann'ın resmindeki gibi. Kaslı bedendeki tüm kuvvete rağmen ve yüzecekmiş gibi sımsıkı gerilmiş kollara ve bacaklara rağmen, çaresiz, kafa üstü düşüyordu. Yanmakta olan evlerin, yanmakta olan evlerinin, inşa ettiği ve içlerinde yaşadığı evlerin arasından geçerek düşüyordu. Onunla dalga geçen kuşların, onu kurtarabilecekken kurtarmayan meleklerin, evlerle uğraşmamış olsaydı, onun da güvenle yüzebileceği gibi ufukta güvenle yüzen teknelerin arasından geçerek düşüyordu.

Geri döndü ve kaldığı yerden hayatına devam etti. Ailesiyle, bürosuyla ve onu Jutta'nın kocası, üç çocuk babası, mimar ve amatör ressam olarak tanıyan dostlarıyla birlikte, Berlin hayatına. Onları ve ailelerini tanıyalı uzun yıllar olmuş, onlarla beraber tatiller geçirmiş, evlilik krizleri atlatmış ve çocuklarla ilgili sorunları paylaşmıştı. Onların arasında sudaki balık gibi hareket ediyordu, sınamaya kalkmasa da karşılıklı güvenlerinden emindi, ortak anılarının, eğlenceli sohbetlerinin ve şakalarının zenginliğine de güveniyordu. Hamburglu dostlarıyla farklıydı. Berlin'deki kadar çok değildiler, mesleği değil, Veronika aracılığıyla tanımıştı onları, çoğu bekâr, birkaçı çocuk sahibiydi. Onlar için, Veronika'yla sözleşmesi olan ve Veronika'nın ondan bir çocuk yaptığı, hoş ilişki kurulan, ama başka bir hayatı daha olan ve nihayet öteki hayatıyla kendi dünyalarına yabancı biri olarak aralarında çıkıntı yapan ressamdı. Veronika'nın en iyi kadın arkadaşıyla, bir çocuk doktoruyla candan, samimi bir ilişki oluşmuştu, ama bu ilişkide de öteki hayatı gözardı edilmişti. Thomas'ın ikinci Berlin hayatı da farklıydı. Helga gibi arkadaşları da, ondan neredeyse yirmi yaş gençtiler, öğrenimlerini bitirmek ve iş hayatına atılmakla meşguldüler, oturmuş bir dünyaları yoktu ve pek çok şeye açıktılar; Helga'nın çok yönlü, cömert ve muayenehane açmak ya da daire satın almak gibi konularda samimi, zeki bir danışman olan yaşlı erkek arkadaşına da açıktılar. Helga'nın onu yanında getirmesi ya da Helga'nın davetlerinde onun da bulunması hoşlarına gidiyordu. Ancak onlarla kurulan ilişkiler, belki kendi aralarında da olduğu gibi candan bir dostluğa dönüşmüyordu.

Candan bir dostluk olmamasına ve Hamburglularla, dürüst olmak gerekirse, eski Berlinli dostlarıyla da arasına koyduğu son mesafeye rağmen, onlarla birlikte olmak onu yormaya başlamıştı. Neden, bilmiyordu; halbuki yaz kolay geçmişti. Şimdi ise her seferinde, kendisini yeni baştan icat etmek

zorundaymış duygusuna kapılıyordu; Helga'nın Thomas'ını, Veronika'nın Thomas'ını ve Jutta'nın Thomas'ını, mimar Thomas'ı ve ressam Thomas'ı, yetişmekte olan üç çocukla baba Thomas'ı ve bir yaşındaki bir çocukla neredeyse dede Thomas olabilecek olan baba Thomas'ı. Çabucak ve tamamen farklı birine dönüşmemekten ve Hamburg'dayken hâlâ Berlinli Thomas olmaktan ya da Helga'nın yanındayken Jutta'nın Thomas'ı olmaktan ürküyordu bazen. Yorgun ve sarhoş olduğu geç bir saatte, Veronika'nın dostlarından birine, okul çağında çocukları olan Alman bir aile olarak New York'taki yaşamına ilişkin düşüncelerini açıkladıktan ve Jutta'yla eskiden beri dost oldukları bir çiftte, uzun uzun, tek başına çocuk yetiştiren galeri sahibi hanımların sıkıntılarından söz ettikten sonra alkol konusuna dikkat eder olmuştu. Bir hayattan öbürüne geçerken, yapacağı bir iş görüşmesi öncesinde olduğu gibi yoğunlaşmaya, öncelikle kafasını boşaltmaya ve kafasında yalnızca bir sonraki aşama için gerekli olanları tutmaya alıştırdı kendisini. Ama bu bile yorucuydu.

Rüyaları da yoruyordu onu. Kendisinin hokkabaz olduğu rüyalar görmeye başladı gerçekten, halkalarla değil, Çinli hokkabazların bir değneğin üstünde topladıkları gibi tabaklarla ya da bıçaklarla ya da yanan meşalelerle oynuyordu. Oyuna iyi başlıyor, sonra tabakların, bıçakların ya da meşalelerin sayısını başa çıkamayacağı kadar artırıyordu. Onlar üstüne devrilince de, terden sıırıslık uyanıyordu. Çoğu zaman sadece birkaç saat uyuyordu.

Bir sabah Hamburg-Berlin treninde, karşısındakıyla konuşmaya başladı. Adam panjur üreten bir şirketin temsilcisiydi, ev ve büro tipi, ahşap ve plastik, ısı ve gürültü geçirmeyen panjurları, panjurun keşfini ve perde karşısında üstünlüğünü, yolculuklarını ve ailesini anlattı. Hoş, eğlendirici, önemsiz bir sohbetti. Thomas uzun süre ses etmeden dinledi. Sonra ona nereden gelip nereye gittiği, mesleği, ailesi

ve yaşamına ilişkin sorular sorulduğunda, kendisini, Zwickau'daki işletmesinden, ürettiği çizim malzemelerinden, çizim masasında çalışmayı bırakıp bilgisayarla çalışmaya başladıktan sonra karşılaştığı sorunlardan, ellili yıllarda ve dönüşümden sonra ailesinin işletme uğruna verdiği mücadeleden söz ederken buldu. Irmak kıyısındaki evinden, tekerlekli sandalyeye bağımlı karısından ve dört kızından söz etti. Artan talep nedeniyle üretilecek yeni bir kurşunkalem serisi için sandal ve sedir ağacı satın aldığı Hamburg'dan dönüş yolculuğundaydı güya şimdi. Bazen kurşunkalem kerestesi satın almak için Brezilya ve Birmanya'ya da gidiyordu.

8

Veronika'yla ilişkisini bitirmeyi aklına koymuştu. Hamburg'a her seferinde, akşam kızları yatağında yatarken ve onlar mutfaktaki masada otururlarken, Jutta'ya geri dönmek istediğini, nafaka, kızıyla ilişkisi ve resimlerinin satışı hakkında şüphesiz ne zaman isterse konuşabileceklerini söylemek ve sakince çıkıp gitmek niyetiyle geliyordu. Fakat mutfaktaki masaya oturduklarında, Veronika gün geride kaldığı ve Thomas yanında olduğu için öyle mutluyken, söyleyeceklerini söylemeye dili varmıyordu. Veronika mutsuz olduğunda ise, onu daha da mutsuz etmek istemediği için hiç konuşamıyordu. Konuşmayı sabaha erteliyordu. Ama sabah kızına aitti.

Böyle bir durumda söylenebilecek her şeyi söyledi kendisine. Sadece, çekilmez hale gelmiş bir durumu sona erdirmekte önemli olan. Gerçekten Veronika'nın yanında kalmak istemiyorsa onu daha fazla oyalamamalı, tam tersine onun gitmesine ve kendi hayatını yaşamasına izin vermeliydi. Bir ilişkinin kötü bitmesi, hiç bitmeyecek kötü bir ilişki olarak sürmesinden iyiydi. Yoksa belki yine de Veronika'nın yanında kalır

mıydı? Yok canım, ruhsal ve bedensel olarak çoktan uzaklaşmıştı, artık onun yanında daha fazla kalamazdı ve yeniden ona yakınlık duyamazdı. Hayır, onunla konuşmak konusundaki aczini affettirmek adına öne sürebileceği hiç, ama hiçbir şey yoktu. Felç olan bir kol, kaldırma ve hareket ettirme emrini nasıl dinlemezse, o da, konuşmak istediği halde ağzı, dili ve gırtlığı onu dinlemiyormuş gibi bedensel bir duygu olarak yaşıyordu aczini. Ama ağzı, dili ve gırtlığı felç olmamıştı. Berlin treninde otururken utanç duydu.

Sonra, daha zor olandan önce daha kolay olanı yapmaya, daha kolay olandan daha zor olanı öğrenmeye ve önce Helga'yla ilişkisini bitirmeye karar verdi. Onunla konuşmayı becerdi. Karısına ve ailesine dönmek istediğini açıkladı ona. Gerçi iddialı ortak planlarından bir şey çıkmayacaktı, ama onunla arkadaş olarak kalmayı ve ona arkadaş olarak yardım etmeyi canı gönülden istiyordu. Birlikte güzel anlar geçirmişler miydi? Yine güzellikle vedalaşamazlar mıydı?

Helga onu dikkatle dinledi. Sözü bitirdiğinde fal taşı gibi açılmış gözlerle ona baktı. Gözleri ıslandı ve yaşlarla doldu, gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlanarak eteğine damladı. Sonra hıçkırarak kendini onun kollarına attı, Thomas da onu tuttu, yumuşak bedenini hissetti, konuşmak ve onu avutmak istiyordu, ama Helga kafasını iki yana salladı ve ağzını onun ağzına bastırdı. Ertesi sabah kahvaltıda ona diş kliniğiyle ilgili yeni fikrini anlatıyordu. Bu uygulanabilir miydi?

Jutta'yla konuşmaya hiç kalkışmadı. Bir akşam onun karşısında oturuyor ve ona ne söyleyeceğini, onun nasıl tepki göstereceğini, kendisinin yelkenleri nasıl suya indireceğini düşünüyordu. Evet, Jutta'yla konuşurken de yelkenleri anında suya indirecek, onunla tekrar barışmasına ve sonunda Jutta'nın kendisini kollarına almasına sevinecekti. Kararlarının perişanlığı ve beyhudeliği, bir o yana bir bu yana çark etmesinin gülünçlüğü; gülmeye başladı, deli gibi gülüyordu,

Jutta başka çare bulamayıp ona aklını başına getiren iki tokat atıncaya kadar güldü.

Bütün bunlara rağmen neler yapabildiğine kendisi de şaşıyordu. Hudson Irmağı üstündeki köprünün planını değiştirdi ve Drina üstünde yeni bir köprü tasarladı. Bir dizi yeni resim yaptı; hepsi de bir sandalda kürek çeken, kâh ayakta, kâh oturmuş, kâh giyinik, kâh çıplak, kâh esmer, kâh ince ve duyarlı, kâh sarışın ve yumuşak, kâh kızıl saçlı ve güçlü kadınları konu alıyordu. Veronika daha dizi tamamlanmadan ilk resimleri sergiledi ve bir koleksiyoncu hemen bütün diziyi le ilgilendi.

Apandisit ameliyatı günün birinde Hızır gibi yetişti. Sancılar başladığında arabayla Dresden'den Münih'e doğru yol alıyordu. İlk önce mide ağrısı diye düşündü, ama çok geçmeden başka, daha ciddi, daha kötü bir şey olması gerektiğini anladı. Sancılara katlanmayı kolaylaştırdığı için direksiyona eğilmiş halde ve korku içinde, Hof kenti yakınlarındaki bir bölge hastanesine yetismeyi başardı. Hemen ameliyata alındı. Ertesi sabah vizite sırasında doktor, belirtilere göre bunun kanserli bir pankreas uru da olabileceğini, sadece iltihaplı bir apandisit çıkmış olmasına sevindiğini anlattı.

Thomas hastanede bir hafta kaldı. Doktorun onu nasıl kesip biçtiğini, ameliyatla alınamayacak kanserli bir pankreas uru ya da bir dolu metastaz bulup karnını yeniden dikip kapattığını hayal etti. Böyle olsaydı, yaşayacak daha birkaç haftası ya da birkaç ayı kalmış olurdu. Hiçbir şeyden sorumlu olmazdı, kimseye borçlu kalmazdı, herkes onu kollar ve ona nazik davranırdı, hatta belki metaneti hayranlık uyandırırды. Helga, Veronika ve Jutta'dan, kendisine herhangi bir sitemde bulunma fırsatı bırakmadan, o da kendisine herhangi bir sitemde bulunmak zorunda kalmadan ayrılabilirdi. Bir resim daha yapardı, sonuncusunu ve en derin olanını. Çocuklarıyla öyle güzel, öyle yakın vakit geçirirdi ki ölümünden çok sonra

bile dünyalarını aydınlatırdı bu. Köprü üstüne bir deneme yazardı ve bu mimarlığa bırakacağı teorik mirası olurdu. Birkaç ay; her şeye son vermesi ve huzura kavuşması için bundan fazlasına ihtiyacı yoktu. Ve de mutlu olması için. Yaşayacak bir iki ayı kalmış kişiyi, mutlu bir insan olduğu için kıskanıyordu. Gerçekten başının çaresine baktığı için.

Bu mutlu insan niçin o olmasındı? Berlin ve Hamburg'a telefon etmiş ve apandisit ameliyatından söz etmişti. Eğer birkaç ay içinde ölecekse, takınacağı metanetli tavıra uygun olacaktı bu: önce diğerlerini korkutmamak için bir apandisit ameliyatından söz etmek ve gerçeği daha sonra ve sakınarak ortaya koymak.

Böylece Berlin'e döndü ve her zamanki gibi davrandı, sadece birazcık daha sessiz, daha kederli, daha vakur, bazen dalgın; tıpkı ölmeye mahkûm biri gibi. Sonra durumu açıkladı. Onların dehşetine, başka doktorların konsültasyon yapmaları için ısrar etmelerine, çaresiz merhametlerine sonuna dek dayanıyordu. Herkes şimdi ne yapacağını soruyordu ve herkese şimdiye kadar nasıl yaşadıysa öyle yaşayacağını söylüyordu, başka yolu yoktu. Bu sırada önemli olan yapılacak, önemsiz olan bırakılacaktı. Bir resim yapmak. Köprüler üstüne bir deneme yazmak. Çocuklarla vakit geçirmek. Gerçekten de resim sehpasının üzerine yeni bir tuval yerleştirdi, yeni bir dolmakalem satın aldı ve çocuklarla planlar yaptı.

9

Bütün bunlara rağmen gerçekten kanser olduğuna inanmaya başlamış değildi. Ama Hamburg'da geçirdiği bir hafta sonu, yemekten sonra bulaşıkları toplamayıp öylece oturduğu için Veronika tarafından azarlanınca sinirlendi. Kanser olduğunu anlaması gereken Veronika, nasıl oluyor da ondan ev işi

yapmasını talep edebiliyordu? Üstelik ameliyat yeri hâlâ acıyordu; biri karnını gerçekten açıp apandisit ve metastazlarla birlikte yeniden kapatmış olsaydı, bu ona şimdiki halinden daha fazla acı veremezdi. Ayrıca kendisini zayıf da hissediyordu, gergin ve tükenmiş.

Yo, Veronika'nın davranışı doğru değildi ve Jutta ile Helga'nın da aslında daha fazla özen göstermeleri gerekirdi. Onu evde son yıllarda gördüğünden daha sık gören Jutta, oğlanlara ödevlerinde yardım etmesini, kızı müzik dersinden almasını, storları onarmasını ve çamaşırları asmasını rica ediyordu. "Bu sana fazla gelmez, değil mi?" Diş kliniğine uygun bir yer bulmak için yaptıkları yolculuklarda ve görüşmelerde yanında olmasını isteyen Helga ise arabayı kullanmaya hazırды; ancak Thomas bunun nedeninin, Helga'nın kendisini rahat ettirmek isteğinden daha çok, BMW'sini kullanmak hevesi olduğunu tahmin ediyordu. Ama Thomas onunla yatmak istediğinde kafasını sağa sola sallıyordu. "Bu sana iyi gelir mi acaba?"

Thomas mızımız ve huysuz olmaya başladığını fark etti. Ama başına gelenleri adil bulmuyordu. Üç kadın uğruna kendini helak etmişti ve şimdi, pis bir durumdayken ve onlara ihtiyacı varken, onlar kendi hayatlarını yaşamayı sürdürüyorlardı. Jutta'yı firmaya eşit haklarla ortak etmiş ve başarısının semeresini onunla paylaşmış; Veronika'ya resimlerinden, galerilerin resimlerden kazandıklarından daha fazlasının kazandırmış; Helga'yı hediyelerle, minik bir prensliğin hükümdarının metresini şımartması gibi şımartmıştı. Gerçi üçü de onunla daha fazla vakit geçirmiş olmayı isterlerdi. Ama onlarla beraber olduğu zamanlarda onları mutlu etmişti. Ayrıca bütün kadınlar, kocaları başka kadınlarla ilişki kurmayan kadınlar dahil, kocalarının vakitlerinin darlığından şikâyet ederler. Yo, onlar için elinden geleni yapmış, ama onlar kendisine gerektiği gibi karşılık vermemişlerdi. Artık

bir tek kansere ve ölüme sığınabileceği bir duruma sürüklemişlerdi onu. Aslında birkaç hafta ya da ayda ne yapabiliirdi ki? Şu sağlıklı haliyle? Onu çıkışı olmayan bir duruma sürüklemişlerdi.

Günün birinde terzisine gitti. Sokaktan birkaç basamakla inilen küçük dükkânın kapısının üstünde “Komandatura” yazılıydı, ama dükkânın sahibi olan posbıyıklı Yunanlı, sadece giysileri değiştirmek ve düzeltmekle kalmıyor, en güzel gömlek, takım elbise ve paltoları dikiyordu. Thomas ona düzenli olarak, hiçbir mağazada bulunamayacak türden, ayak bileklerine dek inen gecelikler diktiriyordu. Dükkânda durup yeni bir gecelik ısmarlamak istediğinde, işte tam o anda, bu siparişin ne denli saçma olduğunu fark etti. Birkaç hafta ya da ay içinde ölmek zorunda olan o, kendisi!

Sonra kalın yünlüden, parlak lacivert renkli bir top kumaş gördü.

“Bu kumaştan palto ya da ceket olur. Bir müşteri pelerin yaptırmak istedi, ama fikrini değiştirdi.”

“Bundan bana bir şey yapar mısınız?”

“Ne isterdiniz ki?”

“Keşişlerin giydiği türden bir cüppe, geceliklerim gibi ayak bileklerine inen, kukuletalı ve derin cepli.”

“Dügmeli mi? Astarlı mı? Kemer ya da kordon geçirmek için halkaları olsun mu?”

Thomas düşündü. Keşiş cüppeleri dügmeli miydi? Astarları var mıydı? Astar ve halkaların olmasına, düğme olmamasına karar verdi. Cüppeyi başından geçirerek giymek istiyordu. Ayrıca koyu yeşil bir kordonun olmasına, dikişlerin ve astarın da koyu yeşil olmasına karar verdi.

Yunanlı eliyle, göğsün üstüne gelen haçı işaret etti: “... aynı renkte işlenmesini mi istersiniz?”

Hayır, Thomas haç istemiyordu.

“Eh, o zaman bilmem gerekeni biliyorum.”

“Ne kadar zamanda hazır olur?”

“Bir hafta.”

Bir hafta. Sonraki günlerde Jutta'ya, Veronika'ya ve Helga'ya “Bir süre yalnız kalmalıyım” dedi. “Nereye gitmek istediğimi henüz bilmiyorum, ama gitmek istediğimi biliyorum. Her şey çok fazla geldi. Kendime gelmeliyim.” Karşı çıkacaklarını, onu durdurmak ya da ona eşlik etmek isteyeceklerini düşünüyordu. Oysa bilgi edinmekten başka bir şey yapmadılar. Yalnızca Jutta gidişini iki gün sonraya ertelemesini ve çatıyı onaran ustalarla ilgilenmesini istedi. Veronika o halde kız arkadaşını gelecek hafta atölyesinde misafir edebileceğini söyledi. Helga arabayla gitmek zorunda olup olmadığını ve arabayı kendisine bırakıp bırakamayacağını sordu.

Thomas kendisine hafif, uzun, koyu renk bir yağmurluk satın aldı. Yağmurluğu, ikinci bir çift sağlam ayakkabıyı, bir kazağı, bir gömleği, iç çamaşırlarını, siyah çorapları ve bir kot pantolon ile banyo ve tıraş malzemelerini deri bir çantaya yerleştirdi. Hareketini iki gün geciktirdi, BMW'yi Helga'ya bıraktı ve atölyedeki bitmiş bitmemiş tüm resimleri bir kenara kaldırdı. Sonra en sonuncu, en derin resminin boş tuvaliyle birlikte resim sehpasını. Deri çanta ve plastik bir poşetle hayvanat bahçesi istasyonundaki tuvalete girdi. Dışarı çıktığında üstünde keşiş cüppesi, poşette ise sabah giymiş olduğu şeyler vardı. Poşeti çöpe attı, bir bilet aldı ve trene bindi.

10

Bir yıl boyunca yolculuk etti.

Başlangıçta avuçla para harcıyordu. Baden-Baden'deki Brenners Parkhotel'de birkaç hafta kaldı, birkaç hafta da Zürih'teki Baur au Lac'ta. Personel ve otel müşterileri onu ilkin şaşkınlıkla süzüyor, ama sonra onunla laflamaktan hoş-

lanıyor ve güven duymaya başlıyorlardı. Hayat hikâyeleri, kaygılara ve kusurlara, mutlu aşka ve mutsuz aşka, evliliğe, aileye, gündelik yaşama ilişkin hikâyeler dinliyordu. Bir keresinde resepsiyon şefi onu geceleyin, kendisini asmak isterken oda hizmetçisi kızın tam zamanında şans eseri bulup ipini keserek kurtardığı bir kadının yanına çağırdı. Thomas kadınla sabaha dek konuştu. Kadın ertesi gün yola çıkarken arkasında, tarikatı için Thomas'a binlerce dolarlık bir çek bıraktı.

Kimi zaman Berlin'e ve Hamburg'a, Jutta, Veronika ve Helga'ya değil de çocuklarına kart atıyordu. Bir defasında telefon ettiği Helga'nın ilk sorusu arabayı geri isteyip istemediği oldu. İkinci olarak, iş ortağı sıfatıyla sırada bekleyen ödemelerinden söz etti. Thomas telefonu kapattı. Kredi kartının süresi dolunca korkuya kapıldı ve nakit para çekti. Bunu hâlâ yapabiliyordu.

Fakat korkmasına gerek yoktu. Pahalı otellerden bıkmış, artık paraya da pek ihtiyacı kalmadı. Çoğu zaman manastırlarda bedava geceliyor ve yine bedava yemeklere katılıyordu. Önceleri, Siebenburg Saksonyalılarıyla³ birlikte Reform hareketini ve komünizmi atlatmış olan, hâlâ beş biraderin mensup olduğu ve Siebenburg Saksonyası kökenli olan kendisinin de birkaç yıl önce katıldığı Thomasian Tarikatı'yla ilgili hikâyesini anlatmaktan çekiniyordu. Ama her defasında kendisinden daha emin anlatıyordu; anlattıklarını allayıp pullamayı göze alıyor ve soruları istifini bozmadan savuşturuyordu. Keşişler çoğu zaman öyle fazla bir şey bilmek istemiyorlardı. Ona hücrelerini gösteriyor, kilisede ve yemekte onu başlarıyla selamlıyor ve veda selamına karşılık veriyorlardı. Thomas manastır

3. Siebenburg, Macarların Erdély, Romenlerin Transilvanya diye adlandırdıkları, tarih boyunca Macaristan, Osmanlı İmparatorluğu, Avusturya ve son olarak Romanya'nın egemenliği altına girmiş bir bölge olup geçmiş yıllarda Siebenburg Saksonyalıları denen büyük bir Alman azınlığını barındırmıştır. (ç.n.)

hayatından bıktığında küçük otellerde ya da pansiyonlarda geceliyordu. Oralarda ve tren yolculuklarında, insanlar onunla konuşmanın yollarını arıyorlardı. Thomas kimseyi yargılamıyor, kimseyi onaylamıyor, kimseye acıımıyordu. Dinliyor, kendisine bir şey sorulunca, topu geri atıyordu.

“Ne yapmalıyım?”

“Ne yapmak isiyorsunuz?”

“Bilmiyorum.”

“Niye bilmiyorsunuz?”

Bir keresinde az kalsın bir kadınla sevişiyordu. Cüppesini temizletmek istediğinde, öğleden sonraları bir kuru temizleyiciye gidiyor ve cüppenin temizlenmiş olacağı akşam saatine kadar bir köşede oturup beklemek için izin istiyordu. Hunsrück bölgesinde bir kasabada, cüppenin temizlenmesi bitmeden vakit geç olmuştu. Kadın dükkânı kapattı ve jaluzileri indirdi. Sonra ona doğru yürüdü, elbisesini biraz yukarı kaldırdı, ata biner gibi dizlerine oturdu ve başını kolları ile göğüslerinin arasına aldı. “Horozcüğüm benim” dedi üzüntü ve merhametle, çünkü fazla bollaşmış beyaz tişörtü, fazla bollaşmış jeans'i ve kendi kestiği kötü kesilmiş kısa saçlarıyla, kadına tüyleri yolunmuş bir horozu hatırlatıyordu. Geceyi kadınla yatmadan orada geçirdi. Ertesi sabah kahvaltıda kadının karşısında ölmüş kocasının sabahlığıyla otururken, kadın ona bir süre kalmak isteyip istemediğini sordu.

“Gizlenmek zorunda değilsin. Kocamın eşyalarını giyebilirsin ve senin onun kardeşin olduğunu ve beni ziyarete geldiğini söylerim. Tuhaf, cüppesizken cüppeli halinle aynısın...”

Bunu biliyordu. Yolculuğunun hemen başlangıcında trende saatlerce, sık sık ticari ilişkide bulunduğu Leipzig’li bir müteahhidin karşısında oturmuş, adam onu süzmüş, ama tanıyamamıştı. Ama kalmak istemiyordu. Kadına yarım ağızla gülümsedi ve üzüntüyle omuzlarını kaldırdı. “Devam etmek zorundayım.”

Kalırsa kadınla yatmak zorunda kalacağını düşünüyordu. Ama bunu istemiyordu. Yıllar önce aniden sigarayı bırakmıştı ve daha önce her gün içmiş olduğu elli altmış sigara olmadan yaşamanın kolaylığı, onu fuzuli şeylere kafa yormaya itmişti. Ondan sonra alkolden, sonra aşktan, sonra yemekten vazgeçmek; sonuncusunun ardından, kendi fiziksel varlığını fuzuli hale getirecek, kolay, doğal adımlar gibi görünüyordu bunlar ona. Cüppeyle yola koyulduğunda içkiyi bırakmıştı ve önceleri her akşam bitirdiği bir şişe kırmızı şarap olmadan da kolaylıkla yaşıyordu. Cüppeli bir adamın bekâr hayatına başlayınca da hemen bir sonraki adımı atmıştı ve onun için yemek giderek önemini yitiriyordu.

Kendisini sık sık boşlukta asılı gibi hissediyordu. Yere ayaklarıyla gerçekten değmiyormuş gibi. İnsanların onu gerçekten algılamadıkları ya da gördüğü yüz ve vücutların gerçek, canlı insanlar değil, biçimlenen ve dağılan, tekrar biçimlenen ve tekrar dağılan şemalar, şekiller olduğu duygusuna da kapılıyordu. Ara sıra, tesadüfen ya da kasıtlı onlara dokunuyor ve böylece vücutlarının direnç gösterdiğini biliyordu. Yaralanırlarsa kanlarının akacağından da emindi. Belki bağıracaktı ve yaraları yeterince kötüyse artık kımıldamaya-caktı. Ama kımıldasalar da kımıldamasalar da bunun ne anlamı vardı ki? Her şey kımıldayan şekillerle dolu, dopdolu değil miydi?

Hele Berlin ve Hamburg'daki hayatı adamakıllı şematik geliyordu ona. O üç kadınla ne işi vardı? Ne halt etmeye resimler yapmış, köprüler inşa etmişti? Başka birçok kişiyle birlikte içinde kımıldanıp durduğu o mekanizma nasıl bir şeydi? Büronun ya da galerinin ya da Helga'nın plan ve projelerinin mekanizması? Artık çocuklarının da bir anlamı yoktu. Bu dünyada bir de onların ne işi vardı? Kim çağırmıştı onları, kimin ihtiyacı vardı onlara?

Como Gölü'nde, küçük bir oğlanın iskeleden denize nasıl

düştüğüne tanık oldu. Oğlan bağırdı, bir an suda çırpındı ve battı. Yardım edecek kimse yoktu. Thomas sonunda oturmakta olduğu banktan kalktı, iskeleye koşup suya atladı ve oğlanı kurtarıp tekrar nefes almasını sağladı; bunu başının derde girmesini istemediği için yapmıştı. Biri, onun öylece oturduğunu ve yerinden kalkmadığını görüp bunu polise bildirse, cüppeli hayatı mahvolabilirdi.

11

Cüppeli hayatı mahvoldu. Como-Torino yolunda, Milano'da aktarma yapıyordu. Milano-Torino treninin kapıları, o tam binmek üzereyken otomatik olarak kapandı. Thomas geri çekildi ve cüppesinin kapıya sıkışmış olduğunu fark etti. Kapıyı tekrar açmaya çalışması boşunaydı, cüppesini çekti, harekete geçen trenin yanında çekiştire çekiştire koşmaya başladı ve gittikçe hızlanan trenle birlikte artık o kadar hızlı koşması gerekti ki cüppeyi kapıdan kurtarmaya sarf edecek gücü kalmadı. Acil durumu anlamayan ve koşmakta olan mavili keşişi gülünç bulan perondaki yolcuların gülüşmelerini duydu. Trene daha fazla ayak uyduramayınca, kendisini çaresizce gidiş yönünün tersine attı ve cüppenin yırtılacağını umdu. Ama kalın yünlü kumaş yırtılmadı ve tren onu tüm peron boyunca, sonra rayların yanındaki mıcırların üstünde sürükledi. Trenin penceresinden dışarıyı seyreden ve önce perondaki yolcuların kapıldığı dehşeti, ardından da acil bir durum olduğunu kavrayan bir yolcu imdat frenini çekinceye ve tren nihayet duruncaya kadar, Thomas kanlı bir bohçaya dönmüştü.

Onu hastaneye götürdüler. Thomas günler sonra kendisine geldiğinde doktor belkemiğinin kırıldığını ve göğsünden ağısının felç olduğunu söyledi. Thomas Torino'ya sırf faytonla-

rın ve deli Nietzsche'nin içlerinden birini kucaklamış olduğu fayton beygirlerinin hâlâ orada olup olmadıklarını görmek için gitmek istemişti.

Yoğun bakım bölümünde bütün hastalar aynıdır. Thomas normal bakıma alındığında, 1920'li yıllarda felaketler için acil koğuşı olarak inşa edilmiş olan, ama şimdi en yoksul hastaların yattığı, altmış yataklı büyük bir koğuşa geldi. Koğuş gürültülüydü, geceleri de. Artık sağlıklarına kavuşmuş, ama kışla yerine hastanede olmayı tercih eden askerler hâlâ hasta numarası yapıyor, içiyor, eğleniyor ve bazı geceler kız getiriyorlardı. Gündüzleri çok sıcak oluyor, yemek kokusundan, dezenfektan, temizlik malzemeleri ve dışkı kokusundan geçilmiyordu. Thomas'ın yatağı kokuyordu; boşaltım organlarını denetleyemiyordu. Hastaneyi yöneten rahibeler, mavili rahibin bakımını üstlenmeye çalışıyorlardı, ama Almanca bilmiyorlar, Thomas da İtalyanca bilmiyordu. Bir gün rahibenin biri Almanca bir İncil getirdi. Thomas kitabın ne denli hayat dolu olduğuna şaşırdı. Ama tam da bundan dolayı onu okumak istemedi.

Yaraları iyileşiyordu. Üç hafta sonra, bu gürültü ve kokuya daha fazla dayanamayacağını düşündü. Geçirdiği kazadan önce hayat onun için şematik ve önemsiz hale gelmemiş miydi, hayat ondan, o da kendisinden uzaklaşmamış mıydı? Şimdi çok yakınındaydı, gerçek ve hissedilirdi; kötürüm olarak bir lağım çukurunda süren hayat. Sadece, kazadan önce fark ettiği, boşlukta asılı olma hissinin doğruluğu çıkmıştı ortaya. Yere ayaklarıyla gerçekten değmiyormuş gibi hissetmişti kendisini ve şimdi artık öyleydi: artık yere gerçekten ayaklarıyla değmiyordu.

Dört hafta sonra, önceden haberdar edilmeden hastaneden alındı. Günün birinde yatağının önüne, katlanır bir sedyeyle birileri geldi, onu sedyeye koydular ve taşımaya başladılar.

“Yolculuk nereye?”

“Sizi Berlin yakınındaki bir rehabilitasyon kliniğine götürüreceğiz.”

“Sizi kim gönderdi?”

“Eğer siz bilmiyorsanız; şef bize bir şey demedi. Ama gelmek istemezseniz, sizi burada bırakırız.” Adamlar durdu. “Gelecek misiniz gelmeyecek misiniz?”

Dört haftaya yakın yatmış olduğu koğuşun kapısında duruyorlardı. Hayır, nereye giderse gitsin, burada kalmayacaktı.

12

Rehabilitasyon kliniğinde iki ay geçirdi. Vücudunun hareketsiz ve hissiz olan yarısıyla, boşaltım fonksiyonlarıyla, sürekli oturmaktan ve yatmaktan açılan yaralarla, egzersiz aletleriyle, tekerlekli sandalyeyle başa çıkmayı öğrendi. Suda çok kalıyordu, önce yüzme havuzunda, sonra kıyısında kliniğin yer aldığı gölde. Öğrenirken o kadar çok ilerleme kaydetti ki her şeyi, suyu yüzücü yeleğiyle, karayı tekerlekli sandalyesiyle, kötürüm bedeninin hızını ve oynaklığını kollarının gücüyle yeniden fethetmeye yetecek kadar iradesi ve disiplini olduğunu düşündü. Ama öğrenmesine, iradesine ve disiplinine rağmen, tekerlekli sandalye kullananlarda görülen kan çıbanlarından biri üçüncü kez çıktığında, artık vücuduna asla güvenemeyeceğini anladı.

Milano'dan rehabilitasyon kliniğine taşınmasını, doktor olan eski bir arkadaşının sağladığını öğrenmişti. Masrafları sağlık sigortası ödemişti, klinik masraflarını da ödüyordu. Çamaşır, gömlek, pantolon, kitap ve bir CD-çalar ile CD'ler satın almak için paraya ihtiyaç duyduğunda bankasına telefon etti. Hesabı kapatılmıştı. Ama sonra, yine de birkaç bin mark gönderildi. Elli birinci doğum günü, klinikte kalışının

altıncı haftasına denk geliyordu. Sabah elli bir sarı gülden oluşan bir buket aldı. İlişikteki kart TTT adında, daha önce hiç duymadığı bir finans ve pazarlama şirketine aitti. Öğleden sonra doktor olan arkadaşı ziyaretine geldi.

“İyi görünüyorsun, son gördüğümde daha bronzlaşmış, sağlıklı ve kuvvetli. Bir buçuk yıl önce miydi? Yoksa ilkbahardaki sergi açılışında mı? Her neyse, yakında tekrar eve dönecek olman güzel.”

“Hayatımın nasıl süreceği konusunda hiçbir fikrim yok. Jutta’ya telefon etmek istemezdim, ama etmem gerekecek. Herhalde bir malulen emeklilik maaşı, Sosyal Yardım Kurumu’ndan bir daire ve bir de askerlik hizmeti yapmayı reddeden birini verirler; ne dersin, böyle birini verirler mi?”

“Onlara sivil hizmet görevlisi diyorlar ve eğer sana biri verilecekse, Jutta bunu çoktan halletmiştir. O her şeyle ilgileniyor.”

Gölün kıyısında oturuyorlardı, Thomas tekerlekli sandalyesinde, arkadaşı bankta. Thomas, söylediklerine ve sorduklarına dikkat etmesi gerektiği duygusuna kapıldı. Ama merak içindeydi. “Bazı şeyler hakkında bilgim olmasını isterdim doğrusu” dedi çekinerek.

“İşler kendiliğinden yürüyor. Her şeyi Jutta’ya bırakıp hiçbir şeyle uğraşmamamı akıllıca buluyorum. Günlük hayatın yükü, insanın üstüne erkenden ve yeterince ağır çöküyor.” Arkadaşı kolunu Thomas’a doladı. “Bir de Jutta’yla, ancak yeniden toparlanınca karşılaşmak istemenden etkilendim.”

“Ne zaman olacak bu?”

“İki ayı doldur. Doktorlarla konuştum. Daha da iyi olacağını düşünüyorlar; ayrıca kalbini bir süre daha gözlem altında tutmaları da iyi olur.”

Arkadaşı giderken Jutta’nın gönderdiği küçük bir paket bırakmıştı. Thomas paketi açtı ve ilkbaharda açılan sergisinin kataloğunu buldu. Sergi gerçekten açılmış, Veronika’nın

Hamburg'daki galerisi tarafından Berlin'de düzenlenmişti. Yaptığı desenler; Veronika onun eskiz, taslak ve denemelerini almış ve fahiş fiyatlarla donatmıştı. Thomas ayrıca, "Fantastik Bir Irmağın Üstünde Fantastik Bir Köprü Yapımına İlişkin Düşünceler" temasının yazarı olarak gösterildiği küçük bir broşür buldu. Jutta'nın, ilkbaharda Hamburg'da onun adına verdiği bir konferanstı bu. Thomas, zaman zaman kafasından geçen, zaman zaman da bir deftere kaydettiği düşüncelerini tanıdı; Jutta defteri bulmuş ve düşüncelerini bir konferans için bir araya getirmiş olmalıydı. Jutta'nın konferansa ilişkin tanıtım yazısı, broşüre önsöz olarak basılmıştı. Jutta onu kamuoyuna, köprü mimarisini özgürlük ve yalnızlık içinde daha derinlemesine kavramak ve gerçekleştirmek amacıyla, dolu dolu yaşanmış bir hayattan koparak yola koyulan bir insan olarak sunmayı bilmmişti. Konferansı bu yüzden Thomas vermiyormuş; Thomas'ın yapabileceği tek şey, müsveddeden vazgeçmek ve onu Jutta'ya emanet etmemiş. Yine bu yüzden Hudson Irmağı üstündeki köprüyü de o inşa etmiyormuş. Kendisini tümüyle proje fikrine adayabilmek ve işin bürokratik, politik ve mali yanlarıyla didişmemek için, Jutta'ya bırakıyormuş. Thomas güldü; Jutta'nın onu böyle kurnazca kullanıp pazarlayacağını ve Hudson köprüsü işini kapacağını doğrusu ummazdı. Ya Veronika; o da, Thomas'ın kullanılması ve pazarlanmasında, ondan beklemeyeceği bir yetenek göstermişti. Thomas daha da güldü. Bir tek Helga eksikti!

13

Helga yeni bir BMW'yle çıkageldi. "Eskisini verip bunu aldım."

"Beni neden sen alıyorsun? Neden Jutta almıyor?" Eski-

den bavulunu son dakikada hazırlayan ve perona son dakika da gelen ya da havaalanında uçuş kaydını son anda yaptıran Thomas, önceki günden beri bavulları hazır halde Jutta tarafından alınmayı bekliyordu. Heyecanlıydı.

“Jutta’nın başını kaşıyacak vakti yok. Benimle gelmek istemiyor musun? Sana bir taksi ya da şoförlü bir araba temin etmemi ister misin?”

“Hayır, ama eğer...” Thomas vücudunun aşağısına baktı.

“Sondaların zorluk çıkarırsa mı? Sanki senin ufaklığın neye benzediğini bilmiyor muşum gibi?” Güldü. “Haydi bin arabaya da trafiği aksatmayalım.”

Arabayı hızlı ve dikkatli kullanıyor, bir yandan da özel diş kliniğinden söz ediyordu. “Birkaç hafta içinde çatının kapatılmasını kutlama partisi var, sen de gelip bir konuşma yapmalısın. Ayrıca Hannover ve Frankfurt’taki diş kliniklerinin planlamasıyla da ilgilenmen gerekiyor. Nikâhlı olmadığımız için *franchising* mümkün değil, bir fikrim var, aynı...”

“Helga!”

“... sonuca nasıl ulaşabiliriz diye. Yapmamız gereken yalnızca...”

“Helga!”

“Evet?”

“O zaman ansızın çekip gittiğim için seni gücendirdim mi?”

“Önemli değil. Diş kliniği işini zaten yoluna koymuştun, devamını sen olmadan da iyi kotardık.”

“Diş kliniğini kastetmiyorum. Ben...”

“Ötekileri diğerleri anlatsın. Yapamayacağımdan değil, ama dürüstçe olmaz.”

Trafik sıkışmıştı ve yolculuk planlanandan uzun sürdü. Thomas sondayla başa çıkmakta güçlük çekiyordu ve Helga ona işbilir biri gibi, iğrenmeden, ilgisiz ve sanki dünyanın en normal işini yapıyormuş gibi yardım etti.

“Sağ ol.” Thomas utanıyordu. Bazen umut ettiği, bazen de

ürktüğü gibi, erotizm ve cinsellik sona ermemiştir. Sadece, artık o yaşayamazdı. İktidarsızdı; beyni istiyor, ama bedeni yapamıyordu. Kıpırdamayan organını hissetmemesinin ona bir yardımı dokunmuyordu. Helga'nın serinkanlı ve mesafeli oluşunun da ona bir yardımı dokunmuyordu.

Tekerlekli sandalyesi asansöre güçlükle sığıdı. Helga merdivenleri kullandı. Yukarıya vardığında, Jutta ve Veronika kapıda duruyorlardı. "Eve hoş geldin!"

Thomas bocalayarak bir ona, bir ötekine baktı. "Merhaba!" Veronika onu itmek istiyordu, ama buna engel oldu, daireye ve koridordan geçerek terasa tekerlekli sandalyesini kendisi sürerek ulaştı. Spree Irmağı ve hayvanat bahçesinden Brandenburg Kapısı'na ve Reichstag'a uzanan o bildik manzara. Reichstag'ın yeni kubbesi bitmişti.

Başını çevirdi. Jutta kapıya yaslanmış duruyordu. "Çocuklar nerede?"

"Bizimkiler yaz tatilinde. Oğlanlar İngiltere'de, Regula annem ile babamın yanında. Sizin küçük de bakıcısında."

"Nasıl oldu da... Nasıl ettiniz de... Birbirinizi nereden tanıyor sunuz?"

"Bizi Helga bir araya getirdi. Bir keresinde öylesine davet ediverdi."

Thomas, Helga'nın merdivenlerden çıktığını, daireye girdiğini ve Veronika'yı selamladığını duydu. Tekerlekli sandalyeyi döndürdü ve Jutta'nın önünde durdu. "Baş başa görüşemez miyiz? Bırak her şeyin bu noktaya nasıl geldiğini açıklayayım. Sana acı vermek istemedim, gerçekten de sana..."

Jutta eliyle durdurdu. "Geçmişe mazi derler. Özür dilemene gerek yok. Bırak da ilerleyelim. Veronika birazdan gidecek." Thomas'ın tekerlekli sandalyesini tuttu, kendi başına sürme isteğine kulak asmadı, Helga ve Veronika'yı çağırdı ve onu yan odaya götürdü.

Thomas mekânı yeniden tanımakta zorlandı. Oturma oda-

sı, resim sehpalarıyla, tuval gerilmiş ahşap çerçevelerle, boyalar ve fırçalarla ve duvarlardaki bazı desenleriyle bir atölyeye dönüşmüştü. “Öyle bakma. Hamburg’daki atölyede duran eski eşyalar bunlar.” Veronika deseni gösteriyordu. “Buna ihtiyacın olabileceğini düşündüğümünden sergiye almadım. Demiryolu motifi; bundan yola çıkarak bir sonraki diziyi geliştirmelisin. Seni sakatlayan demiryoluyla sanatsal hesaplaşma; resimler müthiş satacak.”

Jutta onu sürme kapıdan geçirerek, eskiden yemek odası olan odaya götürdü. Pencerenin önünde bir çizim masası, raflarda bürodaki kitapları, yemek masasının olduğu yerde de altı sandalyeli bir toplantı masası duruyordu. Jutta onu masanın baş ucuna itti. Kadınlar oturdular.

“Burası senin dairen. İki çalışma odasını da gördün. Yatak odası duruyor, oğlanların odasında hemşire uyuyacak, Regula’nın odasında da, o anda seninle hangimiz ilgileniyorsak o.”

Helga, Jutta’nın sözünü kesti. “Araya girdiğim için kusura bakmayın. Ama Veronika’nın hemen çıkması gerekiyor, benim de. Thomas ev ve evin idaresiyle ilgili şeyleri kavrayacaktır. Taslağın acelesi var; İngilizlere sonbahara yetiştireceğimize söz verdik ve yarın için Heiner’i buraya çağırdım, yaptığını Thomas’a göstereceğini diye.” Thomas’a döndü. “Heiner taslağı biraz hazırladı. Ayrıca gelecek pazartesi, *Vogue*’dan bir kadın gazeteci geliyor. O geldiğinde resim sehpasında görülecek bir şey olsun. Basın çalışmasına şimdi başlarsak, kışın açacağımız sergiye kadar müthiş bir performans yakalayabiliriz.” Helga düşündü. Sonra gözlerini Jutta’dan Veronika’ya çevirdi. “Başka bir şey var mı?”

“Bütünün biçimlenmesine ilişkin birkaç cümle?”

Helga başıyla onayladı. “Veronika haklı. Doğum gününde aldığın çiçeklerden bizim finans ve pazarlama şirketimizi tanıyorsun. TTT, üç Thomasşörler. Sen çalışmalarının haklarını bize devredeceksin, biz de seninle ilgileneceğiz.”

“Çalışmalarımın haklarını...”

“Daha doğrusu, onları bize zaten devrettin. Çocuklarıyla, bizimle, büronuzla, Veronika’nın atölyesiyle ya da benim kliniğimle ilgilenmeyip toz olup gittiğinde hayat devam etmek zorundaydı ve senin imzan olmadan yürümezdi. Heyecanlanma, bu sana iyi gelmez. Ne kredi kartını kullandık, ne de banka hesaplarını yağmaladık. İmzanı suiistimal etmedik, sadece ihtiyaç duyduğumuzda kullandık.”

“Ya ben kendi kendimi finanse etmek ve pazarlamak istersem? Sizin oyununuza katılmazsam? Ben şey değilim...”

“Yo, öylesin. Sen tekerlekli sandalyeye bağlı bir kötürüm-sün ve yardıma ihtiyacın var. Yardım yirmi dört saat verilmeli. Bunu biz sağlayacağız. Seni tatile götüreceğiz ve gezdireceğiz ve bir video filmi görmek istersen ya da *spaghetti alla puttanesca*⁴ yemek istersen, isteğin yerine gelecek. Ahmak olma, bizi asansörü ve telefonu kapatmaya ve birkaç kan çıbanı çıkarmana ya da idrar yolu enfeksiyonu kapmana yol açmaya zorlama. Ayrıca mimar, ressam ve bir klinik imparatorluğunun kurucusu olarak ün kazanacaksın. Sen işbirliği yapmazsan, senin yerine resim yapacak genç bir ressam buluruz, Jutta köprüleri tasarlar, ben de diş klinikleriyle ilgilenirim. Sen de tüm bunlar olurken asansörsüz, telefonsuz burada kakılıp kalırsın; pencerelere de panjurları takarız. Eğer bu kadar ahmak olmak istiyorsan, buyur ol! Her ne olursa olsun, ben senin soytarılıklarından bıktım. Hepimiz senin soytarılıklarından bıktık. Yeterince uzun süre senin oyunlarına katıldık, kaçamaklarını hoş gördük, kaprislerine katlandık, zırvallıklarını dinledik ve senin...”

“Hey, Helga” diyerek güldü Veronika, “yavaş ol. İşbirliği yapacak. Sadece kendisini naza çekiyor.”

“Ben gidiyorum.” Helga ayağa kalktı. “Geliyor musunuz?” Thomas’a doğru döndü. “Saat altıda biri gelecek ve yarın

sabaha kadar kalacak. Önümüzdeki günlerde de. Başlangıç için böylesi daha iyi." Helga ve Veronika veda etmeden gittiler. Jutta onun başını okşadı. "Aptallık etme, Thomas" dedi. Sonra o da gitti.

Dairenin içinde dolandı. Yaşamak için ihtiyacı olan her şey vardı. Daireden merdiven sahanlığına çıktı ve asansörün düğmesine bastı. Asansör gelmiyordu. Sandalyesini terasa sürdü, başını korkuluktan dışarı uzatarak "Kimse yok mu?" diye seslendi, "kimse yok mu?" Kimse onu duymuyordu. Tekerlekli sandalyeyi bırakıp sürünerek merdivenden aşağı inebilirdi. Gelip geçenlerin dikkatini çekinceye kadar sokağa bir şeyler atabilirdi. Büyük bir resim kâğıdının üstüne imdat yazısı yazabilir ve terasın korkuluğuna asabilirdi.

Terasta oturmayı sürdürdü ve diş kliniğinin çatısının kapatılışını kutlama töreninde yapması gereken konuşmayı düşündü. Yapabileceği resimleri ve İngiliz işverenlerin acaba nasıl bir köprü yaptırmak istediklerini düşündü. Thames üstünde mi? Tay üstünde mi? Şeker bezelyeleri düşündü. Artık politikaya ayıracak vakti vardı. Önce yerel temsilcilik için adaylığını koyacaktı, sonra da eyalet meclisi için. Daha sonra da neden federal parlamento için olmasındı? Her şey yolunda giderse, engelliler kotası kadınlar kotasını alt edebilirdi. Eğer henüz engelliler kotası yoksa, bunu talep edecekti. Herkese şeker bezelye!

Sonra aklına başka bir şey gelmedi. Reichstag'a doğru baktı. Kubbede minicik görünen insanlar, sarmal yoldan inip çıkıyorlardı. Sağlıklı bacaklar üstünde yürüyorlardı. Ama onları kıskanmıyordu. Sağlam bacaklar üstünde caddeden geçen ve ırmak boyunca yürüyen yayaları da kıskanmıyordu. Kadınlar ona bir kedi bulup getirmeliydiler, ya da iki. İki yavru kedi. Getirmezlerse, greve gidecekti.

Sünnet

Kutlama bitmişti. Konukların çoğu gitmiş, masaların çoğu temizlenmişti. Hizmet eden siyah elbiseli, beyaz önlüklü kızın perdeleri ve pencereleri açmasıyla güneş, hava ve gürültü içeri doldu. Park Caddesi'nin uğuldayarak akan trafiği, trafik ışıkları yüzünden zaman zaman duruyor, kısa bir süre yan sokakların korna çalan, sabırsız sürücülerine yol veriyor ve yeniden harekete geçiyordu. İçeriye esen hava, puro dumanı ile kokusunu dışarıya yollamadan önce ortalıkta bir kez daha savuruyordu.

Andi, Sarah dönse de gitsek diye bakıyordu. Sarah ailece *barmitsva*'sını¹ kutladıkları kardeşiyle ortadan kaybolmuş ve onu Aaron Amca'yla baş başa bırakmıştı. Aaron Amca nazikti, bütün aile nazikti, Andi'nin Sarah'dan Auschwitz'de² bulunduklarını ve orada ana babalarını ve kardeşlerini kaybetmiş olduklarını öğrendiği Josef Amca ile Leah Yenge de. İnsanlar ona ne yaptığını, nasıl yaşadığını, nereden geldiğini ve bundan sonra nereye gitmek istediğini sormuşlardı; ailenin kız çocuğu ya da teyze veya amca kızı tarafından ilk kez bir aile kutlamasına davet edilen genç bir adama sorulacak türden

1. Musevilikte 13 yaşına basan erkek çocukların dini ergenliğini belirleyen kutlamalara verilen ad. (ç.n.)

2. Nazilerin Polonya'da Osviecim kenti yakınlarında kurdukları en büyük toplama ve imha kampı. Üç büyük kamp ve beş krematoryumdan oluşan bu ölüm kompleksinde, büyük çoğunluğu Yahudi olmak üzere 1 milyonun üstünde insan öldü. (ç.n.)

sorular. Zor olmayan sorular, tahrik edici olmayan sözler, utandırıcı olmayan imalar. Andi hiçbirinin yanında kendisinin bir Hollandalı ya da Fransız veya Amerikalıdan farklı olduğu duygusuna kapılmadı: iyi karşılanmış, ölçülü bir merakla incelenmiş ve kendisi için de bu aileyi tanıma fırsatı doğmuştu.

Ama Andi zorlanıyordu. Yanlış bir sözü, yanlış bir hareketi her şeyi mahvetmez miydi? Onların nazik davranışları inandırıcı mıydı? Güvenilir miydi? Nazik davranışların bir kenara bırakılıp bu yakınlaşmanın sona ermesi an meselesi değil miydi? Josef Amca ile Leah Yenge'nin, vedalaşma sırasında ona, onu bir daha görmek istemediklerini sezdirmek için bir yığın nedenleri yok muydu? Yanlış sözlerden ve yanlış hareketlerden kaçınmak yorucuydu. Andi nelerin yanlış anlaşılabilir olduğunu bilmiyordu. Reddetmek yerine gidip askerliğini yapması mı? Almanya'da hiçbir Yahudi arkadaşının ya da tanıdığının olmaması mı? Sinagogda ona her şeyin yeni ve yabancı gelmesi mi? İsrail'e henüz hiç gitmemiş olması mı? Orada bulunanların adlarını aklında tutamaması mı?

Aaron Amca ve Andi uzun sofranın bir ucunda oturuyorlardı. Beyaz masa örtüsü lekelerle ve ekmek kırıntılarıyla kaplıydı. Peçeteler buruşturulmuştu ve şarap kadehleri boştu. Aaron Amca Akdeniz yöresindeki yolculuğunu anlatırken, Andi kadehinin ayağını başparmağı ile işaret parmağı arasında çeviriyordu. Aaron Amca dünya gezisi için Phileas Fogg'un³ seksen günde devriâlemi gibi seksen gün ayırmıştı. Phileas Fogg gibi o da gezi sırasında, 1700'lerde İspanya'dan Fas'a göç etmiş bir Yahudi ailesinin kızı olan karısına rastlamıştı. Aaron Amca zevkle ve gülerek anlatıyordu.

Sonra ciddileşti. "Atalarınızın bir zamanlar nerede yaşadıklarını ve ne yaptıklarını biliyor musunuz?"

3. Jules Verne'in 1873'te yayımlanan *Seksen Günde Dünya Gezisi* adlı romanının kahramanı. (ç.n.)

“Biz...” Andi soruyu cevaplamaya fırsat bile bulamadı.

“*Ştetel*’de⁴ 1710’daki büyük veba salgınından bir tek bizimkiler sağ kurtulmuş, sonra da evlenmişler; erkek sıradan bir ailedenmiş, kız ise hahamın kızı. Ona okuma yazmayı kız öğretmiş, o da kereste ticaretine başlamış. Oğlu kereste işini büyüttmüş ve torunu *rayon*’un,⁵ hatta Polonya ve Litvanya topraklarının en büyük kereste tüccarı olmuş. Bunun ne demek olduğunu biliyor musunuz?”

“Hayır.”

“Bu, 1812’deki büyük yangından sonra, elindeki keresteyle sinagogu eskisinden daha büyük ve daha güzel olarak yeniden inşa etti demek. Onun oğlu kereste işini daha da büyüttmüş. Ta ki güneydeki deposu 1881’de yakıncaya dek; tüccar olarak da insan olarak da bir daha bunun altından kalkamamış. 1881’de ne olduğunu biliyor musunuz?”

“Bir *pogrom*⁶ mu?”

“Bir pogrom, bir pogrom. Yüzyılın en büyük pogromuymuş. Ondan sonra göç etmişler; gitmek istemedikleri halde, iki oğlu onu ve karısını yanında götürmüş. 23 temmuz 1883’te New York’a varmışlar.” Bir an durdu.

“Ya sonra?”

“Ya sonra? Çocuklar da bunu hep sorardı. Rayonun nasıl olduğunu, büyük yangının neden çıktığını ve büyük veba salgınında ölen hahamın ne yazdığını, çünkü yazmıştı o. İlk başta bütün bunları bilmek istemiyorlardı. Ama sonra aile New York’a varmış ve onlar da başlamışlar sıkıştırmaya. Ya sonra. Ya sonra.” Tekrar sustu ve kafasını sağa sola salladı. “Aşağı

4. Yiddiş dilinde “kent, yer”. Doğu Avrupa’da eski Yahudi yerleşmesi. (ç.n.)

5. Rusça’da kazaya karşılık gelen yönetim bölümü. (ç.n.)

6. Rusça’da “yıkım” ya da “kargaşa”. Dinsel, ırksal ya da ulusal bir azınlığa ve bu azınlığın mallarına karşı, resmi makamların açık ya da örtülü onayıyla düzenlenen saldırı. Daha çok Rusya’da ve Doğu Avrupa’da XIX. yüzyıl sonları ile XX. yüzyıl başlarında Yahudilere yöneltilen saldırılar için kullanılmıştır. (ç.n.)

Doğu Yakası'nda oturuyor ve terziilik yapıyorlarmış. On sekiz saatte ya da günde elli cent, altı günde ya da haftada üç dolar. Benjamin'in, 1889'dan itibaren Eğitim Birliği'nde öğrenim görebilmesine yetecek parayı biriktirmişler. Samuel ilk iş olarak politikaya atılmış ve *Naijen Tsajit*'te yazmış. Ama Benjamin kereste ve ikinci el giysi ticaretindeki talihsizliğinin ardından hurda metal işinde başarılı olunca, Samuel ona katılmış. 1917'de hurda işini devretmişler ve devirden elde ettikleri parayla, çılgın bir savaş ve borsa yılında bir servet edinmişler. Bunu hayal edebilir misiniz? Bir yılda bir servet edinmeyi?"

Cevabı beklemedi. "1929 eylülünde, borsanın çöküşünden üç ay önce, tüm hisse senetlerini satmışlar. Her ikisi de âşık olmuş, 1924'te Polonya'dan gelen iki kız kardeşe. Âşık olmuşlar ve artık sadece kız kardeşlerle ilgilenmek istemişler, hisse senetleriyle değil."

"Ah, aşk borsayı tuş ediyor." Andi bir an, lafının fazla küstahça kaçmasından korktu.

Ama Aaron Amca güldü. "Evet ve ekonomik krizin doruk noktasında zor bulunan parayla, 1917'de hurda işini devrettikleri Pittsburgh'daki ticarethane ile Dallas'ta bir ticarethane satın almışlar ve hem en mutlu kocalar, hem de en başarılı işadamları olmuşlar."

"Bunlar hep at başı mı gider?"

"Yok, ama gitse güzel olurdu. Hem hiçbir mutluluk yoktur ki içinde bir damla acı olmasın. Samuel ve Hannah'nın çocukları yoktu. Buna karşılık Benjamin ve Thirza'nınkiler üç taneydi. Kardeşimi, doktoru tanıyorsunuz." Sarah'nın pencerenin yanındaki koltukta uyuklayan babasını gösterdi. "Artık beni de tanıyorsunuz, fakat ailenin en şanssız ferdi olduğumu ve ailenin ününe hiç ün katmadığımı henüz bilmiyorsunuz. Kız kardeşim Hannah'yla daha tanışacaksınız. İster inanın, ister inanmayın şirketi o yönetiyor, şirketi o büyütüyor ve bunu nasıl yaptığı benim için bir bilmece, ama bu hepimizi,

sağ kalan ve buraya gelen kuzen Josef ile Leah'yı da yaşatan sevimli bir bilmece. Babanız savaşta ne yapmış?”

“Askermiş.”

“Nerede?”

“İlkin Fransa’da, sonra Rusya’da ve nihayet, Amerikalılara esir düştüğü İtalya’da.”

“Josef bunu duysa size babanızın Kosarowska’dan geçip geçmediğini soracaktır, ama siz bunu bilmezsiniz.”

“Hiçbir fikrim yok. Babam savaş hakkında size söylediklerimden fazlasını anlatmadı.”

Aaron Amca ayağa kaltı. “Hemen yola çıkıyoruz. Josef ve Leah sinagoga gitmek istiyorlar.”

Andi şaşarak baktı.

“Bu sabahki dört saat yetmez mi diye düşünüyorsunuz? Bana ve çoğumuza yeter. Ama Josef ve Leah daha sık gitmeyi seviyorlar ve bugün de David’in barmitsvası.”

“Şey, *der... ee, dera...*”, ama Andi sözcüğü toparlayamadı ve yüzü kızardı, “David’in yemekte yaptığı kısa konuşma hoşuma gitti.”

“Evet, David’in *deraşa’sı*⁷ güzeldi, hem Tora⁸ tefsiri hem de ardından müzik sevgisi hakkında söyledikleri. Bu sabah ayinde de güzel okudu.” Aaron Amca önüne baktı. “Kaybolup gitmemeli o. Artık kimse kaybolup gitmemeli.”

2

Andi ile Sarah Central Park’tan geçiyorlardı. Sarah’nın anne babası parkın doğu tarafında oturuyordu, Andi ve

7. Sinagogda genellikle hahamın verdiği vaaz ya da dini öğüt. (ç.n.)

8. Tevrat’ın Hz. Musa’ya vahyedildiğine inanılan ilk beş kitabından oluşan birinci bölümü. (ç.n.)

Sarah'nın oturdukları daireler ise batı tarafındaydı. Batmaya yüz tutmuş olan güneş uzun gölgeler oluşturunuyordu. Hava serindi, banklar boştu, ortalıkta yalnızca koşan, paten kayan ve bisiklete binen birkaç kişi görünüyordu. Andi kolunu ona dolamıştı.

“Aaron Amca bana aile hikâyenizi neden anlattı? Hikâyeyiniz bana ilginç geldi, ama bana ilginç olduğu için anlattığı duygusuna kapılmadım.”

“Neden dersin? Onu sana neden anlattı?”

“Sorularıma sorularla karşılık vermek zorunda değilsin.”

“Sen de bana öğretmenlik taslamak zorunda değilsin.”

Konuşmadan yürümeyi sürdürdüler. İkisinin de içinde diğerine karşı hafif bir kin duygusu uyanmıştı ve bu duygu her ikisini de hem kendi hem diğeri adına huzursuz ediyordu. Birbirlerini tanıyalı iki ay olmuştu. Parkta tanışmışlardı; seyahatte bulunan komşularının gezmeye çıkardıkları köpekleri birbirini tanıyordu. Birkaç gün sonra bir öğleden sonra kahve içmek için buluşmuş ve ancak geceyarısı vedalaşmışlardı. Andi âşık olduğunu daha o akşam anlamıştı, Sarah ise ertesi sabah uyanırken. O zamandan beri hafta sonlarını, hafta arasında herhangi bir iki akşamı ve akşamı izleyen geceleri birlikte geçiriyorlardı. İkisinin de çok işi vardı. Andi hukuk doktorası yapıyordu; tezini yazmak için Heidelberg'deki üniversitesinden bir yıllığına izinliydi ve bir burs almıştı, Sarah ise birkaç ay içinde bitirmesi gereken bir bilgisayar oyunu programı üzerinde çalışıyordu. Zaman ellerinin arasından akıp gidiyordu, çalışmaları için ve birbirleri için ihtiyaç duydukları zaman.

“Güzel bir kutlamaydı; beni de götürdüğün için teşekkür ederim. Sinagog güzeldi, yemek ve konuşmalar da. Beni dostça karşılamalarından da mutlu oldum. Onlar için kolay olmasa da, Josef Amca ile Leah Yenge de dostça davrandılar.” Birlikte oldukları ilk akşamların birinde Sarah'nın kendisi-

ne, Josef Amca ile Leah Yenge'den ve Auschwitz'de öldürülen ailelerinden nasıl söz ettiğini hatırladı. Ne diyeceğini bilememiştir. "Korkunç" demek hafif gelmişti ve o an küçük bir aileyi öldürmek büyük bir aileyi öldürmekten daha az kötüymüş gibi bir düşünceye kapıldığından, "Aile kaç kişiydi?" diye sorması da çok abes kaçmıştı.

"Sana aile hikâyemizi, kimlerle ilişkide olacağını anlaman için anlattı."

Andi kısa bir duraksamanın ardından sordu: "Peki, sizlerin kiminle birlikte olacağınızı niye bilmek istemedi?"

Sarah durdu ve ona endişeyle baktı. "Neyin var? Niye bu kadar gerginsin? Seni gücendiren ne?" Kollarını Andi'nin boynuna doladı ve dudaklarından öptü. "Senden herkes hoşlandı. Ne kadar yakışıklı ve zeki olduğunu, ne kadar sevimli ve alçakgönüllü olduğunu, nasıl da nazik davrandığını anlatıp durdular. Tarihinden dolayı sana niye eziyet etsinler ki? Senin Alman olduğunu biliyorlar."

Bu durumda, geriye kalan her şey önemsiz miydi? Ama Andi bunu düşünmekle yetindi, sormadı.

Sarah'nın evine gittiler ve dışarıya karanlık çökerken seviştiler. Daha oda kararmadan, pencerenin önünde duran sokak lambası yandı ve her şeyi, duvarları, dolabı, yatağı ve bedenlerini sert, beyaz bir ışığa boğdu. Mumlar yaktılar, oda hafif ve hoş bir biçimde aydınlandı.

Gece Andi uyandı. Sokak lambasının ışığı odayı dolduruyor, beyaz duvarlardan yansıyor, her köşede görünüyor, her gölgeyi yutup pürüzleri yok ediyor ve her şeyi hafifleştiriyordu. Sarah'nın yüzündeki kırışıklıkları yok ederek onu gençleştiriyordu. Andi, içinde ani bir kıskançlık dalgası yükselinceye kadar mutlulukla baktı ona. Sarah'yı asla ilk kez dans ederken, bisiklete binerken ya da deniz kenarında keyiflenirken görmeyecekti. Onun ilk öpücüğünü, ilk kucaklamasını başkaları yaşamıştı ve dini inancının ve ailesinin kuralları

içinde Andi'ye daima kapalı kalacak bir dünyaya ve hazineye sahipti.

Tartışmalarını düşündü. Birbirleriyle ilk kez tartışmışlardı. Bir süre sonra, bu ilk tartışmanın sonraki tüm tartışmalarının habercisi olduğunu düşündü. Ancak geçmişe bakınca haberciler görmek kolaydır. İnsanın birbiriyle paylaştığı şeylerin çokluğu içinde, ileride olacak her şey için bir haberci vardır; ileride olmayacak şeyler için de.

3

Andi barmitsvada Sarah'nın kız kardeşi Rachel'le tanışmıştı. Rachel evliydi, biri üç, diğeri iki yaşında iki oğlu vardı ve bir işte çalışmıyordu. Acaba Andi bir araba kiralayıp onunla bir gezintiye çıkmak istemez miydi? Rachel ona henüz bilmediği bir şeyleri gösterse nasıl olurdu? Hudson kıyısındaki görkemli villalardan birini? Sarah Andi'yi yüreklendirdi. "Sana bunu senin için yaptığını söyleyecektir, oysa evden hiç çıkmaz; bir çıksa bundan hoşlanacak. Onun hatırı ve benim hatırım için yap bunu; birbirinizi tanırsanız sevinirim."

Andi, Rachel'i evinden aldı. Bulutsuz, serin bir sabahtı ve Andi evden biraz uzakta park etmek zorunda kaldığından, arabanın içi ısınmış, bu da onları sevindirmişti. Rachel yanında kahve ve çikolatalı kurabiye getirmişti. Andi kentteki trafiğe yoğunlaşır ve ara sıra bir yudum ya da bir lokma alırken Rachel konuşmuyor, kurabiye yiyor, kahve içiyor, bardakla ellerini ısıtıyor ve camdan bakıyordu. Sonra Hudson boyunca kuzeye doğru yol aldılar.

"Bu iyi geldi." Rachel bardağını bir kenara koydu, gerindi ve ona doğru döndü. "Birbirinizi seviyorsunuz değil mi, Sarah ve sen?"

"Bunu birbirimize henüz hiç söylemedik. Sarah biraz cesa-

retsiz, ben de öyleyim.” Andi gülümsedi. “Daha ona söylemeden, onu sevdiğimi sana söylemem tuhaf.”

Rachel, başka bir şey söyleyecek mi diye bekledi. Sonra kendisi konuşmaya başladı, kocasının ona, onun kocasına nasıl âşık olduğunu, bir haham olan kayınpederini, kayınvalesinin yemek ve pasta konusundaki ustalığını, bir elektronik firmasının proje geliştirme bölümünde çalışan kocasının işini ve kendisinin bir vakıf kitaplığındaki eski işini ve yeni bir işe duyduğu özlemi anlattı. “Kitap seven ve kitaptan biraz anlayan pek çok insan var, denizdeki kum kadar var onlardan. İhtiyaç duyuldukları yerde de, çoğu zaman onlar işe alınmıyor, onların yerine hiçbir şeyden anlamayan, ama hiçbir maliyeti de olmayan ve sırf kocaları yönetim kurulunda oturduğu ya da sponsorlar arasında bulunduğu için, bu yolla can sıkıntılarını def etmelerine izin verilen, hali vakti yerinde hanımlar alınıyor. Biliyor musun, çocuklarla meşgul olmayı seviyorum ve bu ilk yıllarda her gün mucizelerle dolu. Fakat haftada iki günlük, hatta bir günlük bir iş için, hayır, sol kolumu değil, ama sol ayağımın, sağ ayak da olur, küçük parmağını verirdim. Çocuklar için de daha iyi olurdu. Bunu hissedерler ve bundan dolayı üzüлürler diye onlar için öyle endişeleniyor, öyle korkuyorum ki.”

Andi Heidelberg’deki çocukluğundan söz etti. “Bizim annemiz de çalışmazdı. Annelerin çalışmaya hakları olduğunu biliyorum, ama kız kardeşim ile ben annemizin bize ayırdığı zamanın tadını doyasıya çıkardık. Biz sokakta oynardık, evin hemen arkasında orman başlardı ve spora, konsere, arkadaşlara gitmek ve daha da güzeli New York’lu çocuklar gibi okula götürölmek zorunda değildik.”

Büyük ve küçük kentte yetişmeyi konuştular, büyük ve küçük kentte yetişmenin güçlüklerinden söz ettiler. Ne New York’ta, ne Heidelberg’de, ne de başka herhangi bir yerde bir kez daha genç olmak istemedikleri konusunda birleştiler.

“Çocuklar üniversiteye kapağı attığında en kötüsü atlatılmış olmuyor mu? Lisedeyken uyuşturucuya alışmayan biri sonra da kendisini korumuyor mu ve bir kez üniversiteye kapağı atan diplomayı da almıyor mu?”

“En kötüsü bu mu? Uyuşturucu ya da üniversitede başarı-sızlık?”

Andi kafasını iki yana salladı. “Esas olan anne babaların çocuklarını nelerden korumaya çalıştıkları, değil mi? Bu ve başka bir iki şeyden. Elbette daha kötüsü de var, ama bu anne babalara bağlı değil.” Andi kendisine, söylediklerinin doğru olup olmadığını sordu ve emin olamadı. “Senin için en kötüsü ne olurdu?”

“Çocuklarımın başına gelebilecek olan mı?” Andi’ye baktı. Andi sonraları, onun o anki yüzünü gözünde daha iyi canlandıramadığı için üzülecekti. Rachel, Andi’nin tam olarak neyi bilmek istediğini kendi kendisine sorduğundan mı, ona soru sorar gibi bakıyordu? Andi’nin sorusunu dürüstçe cevaplayıp cevaplamama konusunda duraksadığı için mi ona duraksayarak bakıyordu? Yoksa en kötü şeyin ne olduğundan emin olmadığı için mi duraksıyordu? Buna karşılık, Rachel’in cevap verdiği anda geçmekte oldukları yer, aklında belirgin bir iz bıraktı. Kıyıyı virajlarla izleyen yoldan sola doğru, uzun bir köprüyle ırmağı geçen başka bir yol ayrılıyordu. Rachel’in “En kötüsü, oğlanların günün birinde Yahudi olmayan bir kızla evlenmeleri olurdu” dediği anda, kemerleri ve payandalarıyla, demir ya da çelikten yapılmış köprü boyu boyunca karşılarına çıktı.

Andi ne diyeceğini, ne düşüneceğini bilemedi. Rachel’in söylemiş olduğu şey, Andi’nin oğlunun Alman olmayan, Ari olmayan biriyle, Yahudi bir kızla, siyah tenli bir kızla evlenmesinin Andi için en kötüsü olmasıyla aynı şey miydi? Yoksa söz konusu olan sadece din miydi? Peki Sarah’yla evlenseydi, bu Rachel için ne kadar kötü olurdu? Bu söylenenin ardından

yanlış anlamaması, üstüne alınmaması için bir açıklama, bir iki söz daha geleceğini düşündü. Ama bir şey gelmedi. Andi kısa süren bir sessizliğin ardından sordu: “Niye o kadar kötü olurdu?”

“Tüm değerleri yitirirlerdi. Cuma akşamları mum yakmayı, şarapla Kidduş,⁹ ekmekle hayır duası okumayı, *kaşer*¹⁰ yemeyi, Roş Haşana’da¹¹ *şofar*¹² dinlemeyi, Yom Kippur’dan¹³ önce barışmayı, Sukkot’ta¹⁴ çamurdan bir kulübe yapmayı, süslemeyi ve içinde oturmayı; oğullarım bunları bir Yahudi kızından başkasıyla nasıl yapabilirler ki?”

“Belki oğulların ya da onlardan biri bütün bunları istemez. Belki Katolik eşiyile birlikte hangi bayramı nasıl, Yahudi ya da Katolik usulüne göre mi, yoksa üçüncü bir usulde mi kutlayacaklarına ve hangi çocuğu nasıl yetiştireceklerine karar vermekten zevk alırlar. Niye oğluyla Sebt’te¹⁵ sinagoga, kızıyla da pazar günü kiliseye gitmesin? Bunda kötü olan ne var?”

Rachel kafasını hayır anlamında salladı. “Böyle yürümez. Farklı din ve kültürlerden insanların evliliklerinde iki tara-

9. Musevilikte, Sebt ya da bayram günlerinden önceki arife yemeğinden hemen önce bir kadeh şarapla birlikte okunan bereket duası. Evin reisince okunan duaya, aile üyelerinin tümü ya da bir bölümü katılır. Ardından herkes, dua boyunca sağ elde tutulan kadehten bir yudum şarap içer. (ç.n.)

10. Musevilikte bir nesnenin dini amaçlara uygun, kullanımının caiz olduğunu belirten sözcük. (ç.n.)

11. Musevilikte dinsel yılbaşı sayılan tişri ayınının (eylül ya da ekim) ilk gününde kutlanan bayram. (ç.n.)

12. Yahudilerin önemli sosyal ve dini olaylarda kullandığı, koç ya da başka bir hayvanın boynuzundan yapılmış tören çalgısı. (ç.n.)

13. Yahudilerin en önemli dini bayramı. Kameri takvimdeki tişri (eylül-ekim) ayının 10. gününde, günahların kefaretinin ödeyerek Tanrı’yla yeniden barışmak amacıyla kutlanır ve iki günbatımı arasında 25 saat oruç tutulur. (ç.n.)

14. Yahudilerde Yom Kippur’dan beş gün sonra başlayan sonbahar şenliği. Eski Ahit’te sözü edilen üç büyük bayramdan biridir ve çardak altında kutlanır. (ç.n.)

15. Musevilikte her cuma günbatımından cumartesi akşamüstü saatlerine değin süren kutsal tatil günü. (ç.n.)

fin oluşturacağı zengin bir ruhani hayat yaşanmadığı gibi, ruhani duygulardan da uzaklaşılıyor.”

“Belki ne Yahudi, ne de Katolik oldukları için mutlu olurlar. Ama bundan dolayı onlar kötü insan sayılmaz; herhalde sen de ne Yahudi, ne de Katolik olan insanlara değer verip onlardan hoşlanıyorsundur. Ayrıca onların çocukları Budist ya da Müslüman ya da Katolik ya da Yahudi olarak zengin bir ruhani hayatı yeniden keşfedebilirler.”

“Oğlum artık Musevi değilse nasıl mutlu olabilir? Ayrıca, dediğin hiç doğru değil. İkinci kuşak Museviliğe sırtını dönüyor. İstisnai durumlar mutlaka vardır. Ama istatistiksel olarak, farklı din ve kültürden biriyle evlilik yapan biri Musevilik için kayıp demektir.”

“Ama belki o ya da onun çocukları başka bir şeye bağlanır.”

“Sen nesen? Katolik mi, Protestan mı, Agnostik mi? Her durumda sayınız o kadar çok ki farklı kültürlerle evlilikler sizler için çok önemli olmayabilir. Ama bizim kimseyi kaybetmeye tahammülümüz yok.”

“Dünyada Yahudiler azalıyor mu? Kafamda bir istatistik yok, ama böyle olduğunu sanmam. Bundan başka, günün birinde artık kimse Katolik, Protestan, Agnostik ya da Yahudi olmak istemezse, buna karşı söylenecek ne var?”

“Günün birinde Yahudi kalmazsa, buna karşı söylenecek ne mi var?” Andi’ye inanmayan gözlerle baktı. “Bunu mu soruyorsun?”

Andi sinirlendi. Bu soru da ne demekti? Bir Alman olarak, her din gibi Museviliğin de gönüllü olarak seçildiği için yaşmaya devam ettiğini ve böyle olmadığı takdirde öleceğini düşünemez miydi? Rachel Museviliğin zel bir şey olduğunu mu sanıyordu? Yahudilerin gerçekten seçilmiş halk olduğunu mu?

Rachel onun sorusunu duymuş gibi şöyle dedi: “Dinine inancın onun ölmesine izin verecek kadar azsa, bu senin sorunun. Ben benimkinin ve onunla birlikte ve onun içinde ailemin

yaşamasını istiyorum. Evet, dinimin benzersiz olduğuna inanıyorum ve kimsenin de kendi dininin benzersiz olduğuna inanasına engel olmadığım için senin sinirlenmeni anlamıyorum. Aynı şey ailem için de geçerli. Aa bak”, sol elini Andi’nin koluna koydu ve sağ eliyle ileriye gösterdi, “Lyndhurst’un girişi orada. Geldik.”

Neogotik villanın ihtişamını dışarıdan ve içeriden gördüler, çiçek açmış güllerle dolu bahçeyi dolaştılar, öğle yemeği yediler, Hudson kıyısında oturdular ve akla gelebilecek her şeyden söz ettiler, kitaplar ve resimlerden, beyzbol ve futboldan, okul üniformaları ve villalardan. Sıradan, samimi ve keyifli bir gün oldu. Fakat Andi dönüş yolunda aklına gelen, Sarah’yla birbirlerini sevmelerini ne kadar kötü bulduğu sorusunu, ona sormamayı tercih etti.

4

Andi’nin New York’ta Sarah’yı tanıştırabileceği arkadaşları yoktu ve Sarah’nın onu arkadaşlarıyla tanıştırmaya başlamasına kadar bir süre geçti. Beraberliklerinin ilk aylarında baş başa fazlasıyla mutluydular, başkalarıyla ahbablık etmeyi arzulamayacak kadar çok şey vardı birbirlerinde ve birlikte keşfedecekleri. Beraber parkta, Central Park’ta ve Riverside Park’ta dolaşmak, beraber sinema, tiyatro ve konsere gitmek, en sevilen filmlerin video kasetlerini kiralayıp seyretmek, beraber yemek pişirmek, beraber konuşmak; kendilerine ayıracak zamanları bile azdı, başkaları için nasıl zamanları olsundu?

Birlikte oldukları ilk gece, sonunda Andi ona ne düşündüğünü soruncaya dek, Sarah ona bakmış ve şöyle demişti: “Umarım benimle konuşmaktan asla vazgeçmezsin.”

“Neden vazgeçecekmişim?”

“Aklımdan ne geçtiğini bildiğini sanacağın ve bunu benden öğrenmeye çalışmayacağın için. Biz iki farklı kültürden geliyoruz, her ne kadar seninkinden benimkine iyi çevirsen de, iki farklı dil konuşuyoruz, iki farklı dünyada yaşıyoruz; birbirimizle konuşmayı kesersek, birbirimizden koparız.”

Birbirleriyle değişik konuşma tarzları vardı. Bunlardan biri hafif ve hızlıydı ve bazen de düşüncesizce olduğundan düzeltmeler, alınmalar ve özür dilemeler olmadan yürüyordu. Ama geride bir şey kalmıyordu. Bir diğeri yavaş ve temkinliydi. Söz dinlerine ya da kendi içinde Alman ve Yahudi dünyalarına geldiğinde, birbirlerini tartışma konusu yapmamaya dikkat ediyorlardı. Andi onunla sinagoga gittiğinde, bunu etkileyici buluyordu; onunla Hasidilik hakkında bir konferans dinlediğinde, bunu ilginç buluyordu; onunla cuma akşamını anne babasının evinde geçirdiklerinde, bunu güzel buluyordu. Gerçekten seve seve gidiyordu onunla; onun dünyasını tanımak istiyordu. Yadırgadığı şeyi, sadece ondan değil, kendisinden de saklıyordu; itiraf etmiyordu. Rachel’le konuşmasını da bilinçaltına itiyordu. Sarah ona Lyndhurst gezisinin nasıl geçtiğini sorduğunda, “Güzeldi” dedi ve Rachel ile Andi o günden sonra birbirlerine daha samimi davrandıkları için, Sarah mutlu oldu. Buna karşılık Sarah da, Andi’nin ona çevirilerini bulduğu Alman edebiyatını, Andi’nin onu götürdüğü Goethe Enstitüsü’ndeki etkinlikleri ve Riverside Kilisesi’ndeki ayinleri güzel buluyordu.

Nisanda Andi’nin doğum günü vardı ve Sarah küçük bir partiyle ona sürpriz yaptı. Andi’nin üniversitede odasını paylaştığı iki Amerikalı meslektaşını ve kendi arkadaşlarını, programcı iki kız, kocasıyla birlikte bir okutmanı, geçimini resim restorasyonları yaparak sağlayan bir ressamı, Rachel ile kocası Jonathan’ı ve Computer Science dersini verirken tanıdığı birkaç eski öğrencisini davet etti. Salatalar hazırlamış, peynirli kurabiyeler yapmıştı ve Andi içeri girdiğinde,

tabakları ve bardaklarıyla oturma odasında duran konuklar, “Happy birthday, dear Andi” şarkısını söylediler. Sarah gururla onu arkadaşlarına tanıştırdı, Andi hepsine gülümsedi.

Söz döndü dolaştı Almanya’ya geldi. Sarah’nın eski erkek öğrencilerinden biri, bir yılını burslu öğrenci olarak Frankfurt’ta geçirmişti. Büyük bir zevkle dakik, konforlu ve temiz Alman trenlerinden, Alman ekmeklerinden, elma şarabı, soğanlı börek ve biftek kızartmasından bahsediyordu. Ama Alman diline pek alışmamıştı. Almanlar Polonya ekonomisinden ve Yahudilerin telaşından söz ediyorlardı. Bir şeyi bıkkınlık verecek derecede yaptıklarında, adeta gazını çıkarıyorlardı.¹⁶

“Gazını çıkarmak mı?” Ressam lafa karıştı ve Andi’ye baktı.

Andi omzunu silkti. “Bu deyimim nereden geldiğine ilişkin bir fikrim yok. Yahudi soykırımından daha eski olduğunu ve Birinci Dünya Savaşı’ndan ya da gazla intihardan kaynaklandığını sanıyorum. Zaten uzun zamandır da duymadım; bugün bir şey yapılırsa, bu daha çok kusuncaya ya da artık yeter deyinceye kadar yapılıyor.”

Fakat ressamın aklı almıyordu. “Yani Almanlar bir şeyden bıktıkları zaman gazını mı çıkarıyorlar? Peki ya insanlardan bıktıkları zaman?”

Andi onun sözünü kesti. “Daha fazla yapamayınca ya kadar; söz konusu olan, insanın bir şeyi artık daha fazla yapamayacak duruma gelinceye kadar yapması. Daha fazla yiyemediği için kusuncaya kadar, hayatla başa çıkamadığı için ölünceye kadar, gazla ölünceye kadar. Söz konusu olan insanın kendisi, başka birine yaptığı bir şey değil.”

“Bilmiyorum. Bana öyle geliyor ki...” Ressam kafasını iki yana salladı. “Ya Polonya ekonomisi? Yahudi telaşı?”

16. Almanya’da 1960’lı yıllara kadar hiç mahcubiyet duyulmadan kullanılan pek çok aşağılayıcı etnik deyimden biri. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra doğan kuşaklar tarafından artık kullanılmamaktadır. (ç.n.)

“Bunlar Almanların, Vestfalyalı bir kalın kafalıdan ya da Rheinland’lı bir ehlikeyften ya da Prusya disiplinininden ya da Saksonyalı vurdumduymazdan söz ederken kendi aralarında da yaptıkları zararsız etnik espriler. Polonya’da çalınıp Polonya’ya kaçak sokulan arabalar hakkında bugün bütün Avrupa espri yapıyor.” Herhangi bir Alman’ın Saksonyalı vurdumduymazdan söz edip etmediğine ve herhangi bir Avrupa-lının Polonyalı araba hırsızları hakkında espri yapıp yapmadığına dair bir fikri yoktu. Ama tasavvur edebiliyordu. “Bizler Avrupa’da, sizin Amerika’da yaşadığınızdan çok daha üst üste yaşıyoruz. Bu yüzden de birbirimizle daha fazla gırgır geçiyoruz.”

Okutman hanım karşı çıktı. “Ben bunun tam tersinin doğru olduğunu sanıyorum. Amerika’da değişik etnik gruplar birbirleriyle böylesine sıkı fıkı yaşadıkları için, tam da bunun için, bizde etnik imalar tabudur. Öbür türlü olsaydı sürekli kavga çıkardı.”

“Niye kavga? Etnik imaların kötü niyetli olması gerekmez, tersine esprili olabilir.”

Andi’nin meslektaşlarından biri araya girdi. “Ama onların esprili ve kabul edilebilir ya da kötü niyetli ve incitici olup olmadığına, sadece imaya konu olan kimse karar verebilir, öyle değil mi?”

“Bu her zaman hem lafı söyleyene, hem de bu lafın yöneltildiği kişiye bağlıdır” diye düzeltti Andi’nin öteki meslektaşı. “Anlaşmalar, teklifler, fesihler, neyi istersen al, hep iki tarafa bağlıdır bu işler.” İki meslektaş meslek argosuyla konuşmaya başlamışlardı.

Andi ferahladı. Aynı gün gelen ve bursunun ve izninin bir yıl daha uzatıldığını bildiren mektuptan söz ettiğinde, Sarah onu gözleri dolarak kucakladı ve herkesi bir araya topladı. “Merhaba” ve “Şerefe” sözcükleri havada uçtu; özellikle ressam ile Andi’nin kadeh kaldırmaları çok dostçaydı.

Akşam olduğunda, Sarah ile Andi davet ve davetliler hakkında konuşurlarken, Sarah şöyle dedi: “Benim sadık küçük askerim, ne diye iyi bulmadığın bir şey için savaşıyorsun? Kötü niyetli etnik esprileri savunmak için kimseye borcun yok. Gazını çıkarmak, Yahudi telaşı, bunlar insanı incitiyor.”

Andi ne düşüneceğini bilmiyordu. Çocukken görmüş olduğu Amerikan ve İngiliz savaş filmleri geldi hatırına. Almanların haklı olarak kötü gösterildiklerini biliyordu, buna rağmen kendisini iki arada bir derede hissedirdi. Yahudi telaşına gelince, bundan kötü bir şeyin mi yoksa gerçekten iyi bir şeyin mi kastedildiğini dahi bilmiyordu.

Yatakta Sarah'ya sordu: “Beni seviyor musun?”

Sarah doğruldu ve elini onun göğsüne koydu. “Evet.”

“Neden?”

“Cana yakın, zeki, namuslu ve eli açık olduğun için. Benim küçük sadık askerim olduğun ve hayatını böyle zorlaştırdığın için. Her şeyi herkesi memnun edecek şekilde yapmak istiyorsun ve pek çoğunu becermene rağmen her şeyi beceremezsin, hem nasıl becerebilirsin ki ama buna rağmen deniyorsun, bu da yüreğime işliyor. Çocuklarla ve köpeklerle aran iyi olduğu için. Yeşil gözlerinden, kumral lülelerinden hoşlandığım için ve vücudum seninkinden hoşlandığı için.” Sarah onu tutarak öptü. Fısıldadı: “Hayır, sadece hoşlanmak değil. Vücudumun vücuduna ihtiyacı var.”

Ardından Sarah sordu: “Ya sen? Beni niçin sevdiğini biliyor musun?”

“Evet.”

“Bana söyler misin?”

“Evet.” Andi uzun bir süre sustu. Sarah onun uyuyakaldığını sandı. “Bu kadar çok gören, bu kadar özenle ve empatiyle bakan bir kadına daha önce hiç rastlamadım. Seni bunun için seviyorum. Bakışınla beni büyülüyorsun. Seni, keşfettiğin bilgisayar oyunları için de seviyorum. Başkalarını keyif-

lendirmek için kafanı kullanıyorsun. Sen harikulade bir anne olacaksın. Sende... sen kim olduğunu, nereden geldiğini, nereye gitmek istediğini ve düzenli bir yaşam için neye ihtiyacın olduğunu biliyorsun. Seni, ayağını dünyaya sağlam bastığın için seviyorum. Ayrıca güzelsin.” Andi, sanki oda aydınlık değil de karanlıkmış ve bir şey göremiyormuş gibi, elini Sarah’ın yüz hatlarında gezdirdi. “Hayatta gördüğüm en siyah saçlara, en küstah buruna ve en heyecan verici ağıza sahipsin, aynı anda öyle şehvetli ve öyle akıllısın ki bunu kavramakta sürekli güçlük çekiyorum.” Sarah’ya sokuldu. “Bu kadar yeter mi?”

5

Mayısta yarıyıl bittiğinde Sarah ile Andi Almanya’ya gittiler. Gün ağarmadan Düsseldorf’a vardılar ve Heidelberg’e giden trene bindiler. Tren Köln yakınında Ren Irmağı’nın üstünden geçerken, güneş doğmuş ve ilk ışınları katedral ile müzeye yansımıştı.

“Hey” dedi Sarah, “ne güzel.”

“Evet, daha da güzelleşecek.” Andi Ren boyunca tren yolculuğunu, ırmağın kıvrımlarını, kâh düz kâh sarp kıyılarını, bağları ve ormanlık yamaçları, şatoları ve kasabaları ve ırmağın akış yönünde hızlı, ters yönde zahmetle ağır ağır yol alan yük gemilerini seviyordu. Bu güzergâhı kışın serin sabah saatlerinde ırmağın suyu buharlaşırken ve güneş sisler arasından süzölmeye çabalarırken; yazın ırmağın karşı yakasındaki şatoların, kasabaların, trenlerin ve arabaların oluşturduğu oyuncaklar dünyası, güneşin parlak ışınları altında huzur içinde uzanırken seviyordu. İlkbaharın çiçek açan ağaçları, sonbaharın sarı ve kırmızı yaprakları sevindiriyordu onu.

Bu yoldan Sarah’yla birlikte geçtiği gün hava bulutsuzdu

ve oyuncak Almanya, mavi gökyüzüyle ve açık havada sunuyordu kendisini. Andi ona her şeyi çocuksu bir heyecanla gösteriyordu: Brühl Şatosu'nun iki tarafı ağaçlı yolunu, Nonnenwerth Adası'nı, Loreley Vadisi'ni ve Kaub yakınındaki sarayı. Tren Ren Ovası'na kıvrıldığında, vatan sevgisi ve hüznün kapladı içini. Tren Mannheim'dan Heidelberg'e doğru yol aldığı sırada karşılarına çıkan geniş ova, doğudaki ve batıdaki dağlar, kızıl renkli kumtaşı ocakları; Andi oralıydı, oraya aitti. Şimdi Sarah'yı oraya götürüyordu. Heidelberg'de, taksi kenti geçip ırmağın karşı kıyısındaki tepeye tırmanırken onu lafa tuttu. İndiler, Filozoflar Yolu'na gittiler ve Andi, doğduğu kenti gururla onun ayaklarının altına serdi: Saray, Eski Kent, Eski Köprü ve Neckar Irmağı, okumuş olduğu lise, lise diploma töreninde bir sınıf arkadaşıyla birlikte iki flüt için bir konser vermiş olduğu Belediye Sarayı ve üniversite öğrencisiyken yemek yediği kantin. Konuşuyor konuşuyor, Sarah için her şeyin ilginç ve aynı zamanda tanıdık olmasını istiyordu.

"Sevgilim" dedi Sarah ve parmağını onun dudaklarına götürdü, "Sevgilim. Kentini sevmeyeceğim diye korkmana gerek yok. Kenti görüyorum ve küçük Andi'yi orada okula, daha sonra üniversite kantinine giderken görüyorum, kentin hoşlandım ve seni seviyorum."

Andi'nin anne babasının evine, kız kardeşi, kız kardeşinin kocası ve iki çocuğuyla aynı anda vardılar. Az sonra anne babasının kardeşleri, Andi'nin kuzenleri ve birkaç aile dostu da geldi. Anne babası, mermer evlilik yıldönümü diye adlandırdıkları kırkıncı evlilik yıldönümlerine yirmi konuk çağırmışlardı. Andi, "Sarah ailemin yanında ne rahat davranıyor" diye düşündü, "Almanca-İngilizce karışımı diliyle herkesle ne kadar iyi konuşuyor, neredeyse hiç uyumadığı halde ne kadar da zinde görünüyor. Ne harika bir kadına sahibim!"

Öğle yemeğinden önce ikisi, babası ve kayınbiraderiyle oturuyorlardı.

Sarah Andi'nin babasına, "Aileniz nereli?" diye sordu.

"Forst'tan, ovanın öbür tarafından. Ailemiz eskiden beri hep bağcılık, şarapçılık ve lokantacılık yapmış. Sıra dışına çıkan ilk kişi benim. Buna karşılık kızım yeniden bağcılığa döndü."

"Şarap sevmez miydiniz?"

Baba güldü. "Sevmez olur muyum! Şarabı seviyordum ve bağcılık beni çekiyordu. Ama henüz buna karar veremedim, askere ve savaşa gitmek zorunda kaldım, orada organizasyon yapmaktan hoşlandığımı fark ettim ve böylece esir olarak tutulduğum dönemden sonra lokantacılığa başladım. Ayrıca bacağından dolayı savaşa gidememiş olan yeğenim, yedi yıl boyunca bağa bakmıştı ve bağı onun elinden almak istemiyordum. Ama bağı bırakmanın eksikliğini duydum. Bu yüzden de o kadar geç evlendim. Evlenip de karımla bağa taşınmamak ve bağda yaşamamak, doğrusu bunu uzun süre hayal bile edemedim."

"Savaşta neyi organize ettiniz?"

"Akla gelebilecek her şeyi. Rusya'da sanatla uğraştım. Komünistler kiliseleri ambar, atölye, samanlık ve ahır haline getirmişlerdi ve biz enkaz ve mezbelelerin altından en harika ikonaları, şamdanları ve kilise urbalarını kurtardık."

"Eşyalara ne oldu?"

"Envanterini çıkardık, paketledik ve Berlin'e gönderdik. Berlin'de başlarına ne geldi bilmiyorum. Tahıl ve şarap tedariğiyle uğraştığım Fransa, organizasyon bakımından daha ilginçti."

"Ya İtalya?"

"İtalya?"

"Andi sizin Fransa, Rusya ve İtalya'da askerlik yaptığınızı söyledi."

"İtalya'da, son Mussolini hükûmeti sırasında bir tür ticaret ataşesiydim."

Andi şaşkınlıkla dinliyordu. “Savaştan hiç böyle uzun boy-lu bahsetmemiştin.”

“Onun sonsuza dek kuşku içinde kalmaması için anlatma-lıyım.” Baba güngörmüş bir edayla dostça bakıyordu.

Sarah ile Andi akşam yatarlarken, Sarah sözü babasının güngörmüş bir edayla dostça bakışına getirdi. Babasının, dik-kati çeken kafa yapısı ve kısa kesilmiş ak saçlarıyla iyi görün-düğünü ve yüzünde, köylü kökeni ile keskin bir zekânın hoş bir biçimde birleştiğini anlattı. Ama onun bakışı karşısında ürperdiğinden söz etti. “Benim Musevi olduğumu nereden biliyor. Sen mi söyledin?”

“Hayır, ama sonsuza dek kuşkudan söz ettiğinde, senin Musevi oluşunu ima edip etmediğini de bilmiyorum. Soruş tarzına bakılırsa, cevap almak istediğine dair hiç şüphe bırakmadın.”

“Ama ne tür cevaplar aldım? Almanların inayeti sayesinde var olan bir Mussolini’nin yanında bir tür Alman ticaret ata-şesi ne yapar? Fransa’dan Almanya’ya tahıl ve şarap tedari-kiyle uğraşmak ne demek? Fransa gibi Rusya’da da söz konu-su olan ganimetti, soygun ve yağmaydı.”

“Niçin ona sormadın?” Ama Andi, Sarah babasına sorma-mış, babası ona cevap vermemiş ve odasındaki ikonayı göster-memiş olduğu için memnundu.

“Bu yüzden onun bakışından bahsediyorum. Sorularıma her seferinde bir cevap bulacağını, duyduğum kuşkudan dola-yı beni her seferinde haksız duruma düşüreceğini, ama hiçbir şey söylemeyeceğini bakışıyla sezdirdi bana.”

Andi babasıyla yaptığı, kendisinde de benzer duygular uyandırmış olan tartışmaları hatırladı. Ne var ki soygun ve yağma suçlamasının babasının üstünde kalmasını istemiyor-du. “Eğer o ve adamları Rus kilise hazinelerini güvenlik altı-na almamış olsalardı, bu eserlerin mahvolacağı konusunda ona inanıyorum.”

Sırtüstü yatmakta olan Sarah, esaslı bir açıklamaya hazırlanıyormuş gibi ellerini kaldırdı. Ama sonra ellerini tekrar indirdi. “Olabilir. Rus ikonaları, Fransız şarapları ile tahılı ve Mussolini’nin ticari işleri umurumda bile değil. Ayrıca sen baban gibi görünmediğin sürece, o istediği gibi görünebilir. Annen hoş bir kadın; kız kardeşin ile çocuklarını da sevdim.” Bir an düşündü. “Baban tip bir adam, gerçekten öyle.” Yana dönerek Andi’ye baktı. “Tren yolculuğu ne güzeldi! Ve dağdaki manzara! Yarın kentte dolaşalım mı? Hem şimdi sevişiyor muyuz?”

6

Andi ilk kez Berlin’de, geldikleri dünyaların farklılığının aşklarını tehlikeye düşürebileceğinden korktu. Münih ve Ulm’e, Bodensee’ye, Schwarzwald ve Freiburg’a gitmişler ve Sarah her şeyi dikkatli, dostça bakışlarla izlemişti. Kentlerden çok doğayı seviyordu ve Ren Ovası’nın çevresindeki manzara, dağ yolu, Ortenau, Markgraefler Land yöresi, Andi’nin sevdiği kadar onun kalbinde de yer etti. Bütün bir günü Baden-Baden Kaplıcaları’nda geçirdiler. Erkekler ve kadınlar için ayrılmış girişlerden içeri girdiler, ayrı ayrı fırçalanıp kuru Fin hamamının ve ıslak Roma hamamının sıcaklığında ayrı ayrı terleyip eski tesisin yüksek kubbesi altındaki havuzun sütunlarla çevrili göbeğinde buluştular. Andi ondan önce gelmişti ve onu seyrediyordu. Onu daha önce hiç uzun bir mesafe boyunca kendisine doğru çıplak yürürken görmemişti. Ne kadar güzeldi; omuzlarına inen siyah saçları, duru yüzü, yuvarlak omuzları, dolgun göğüsleri, yumuşak kalçaları ve azıcık kısa, ama biçimli bacakları. Ne kadar zarif yürüyordu; güzelliğinden gurur duyarak, aynı zamanda Andi onu böyle açık açık seyrettiği için utanarak. Ne kadar alımlı gülümsü-

yordu; hep alay edecek bir şey bulduğu için alaylı, Andi'nin ona olan hayranlığından mutlu ve sevgi dolu.

Ziyaret ettikleri kentlerde, Almanların İkinci Dünya Savaşı'nın yıkımlarına kendilerine güvenerek dikkat çekmelerini alaya alıyordu. "Savaşın üstünden elli yıl geçti! Sonunda yine de Avrupa'nın en büyüğü olduğunuz için mi bu kadar gurur duyuyorsunuz?" Banliyölerden geçerken bakımlı bahçeleri ve düzgün parmaklıklarıyla küçük beyaz evleri, kent dışında yol alırken de Amerika'da küçük çiftliklerin önünde rastlanan eski püskü eşyaların, paslanan arabaların ya da modern kanepelerin olmamasını alaya alıyordu. "Sizde her şey sanki yeni bitmiş gibi görünüyor." Sarah caddelerdeki trafik işaretleriyle de alay ediyor, kâh bir park çizgisinin bitiminin taralı bir üçgenle resimlenişindeki titizliğe, kâh bir dörtyol ağzında dönüş yapılan yolun önündeki kesik çizgilerin karşı yönden gelen yolun kesik çizgileriyle kesişmesindeki titizliğe, tekrar tekrar Andi'nin dikkatini çekiyordu. "İnsan sizin caddeleri trafiğe kapalı tutmalı ve havadan fotoğraflamalı; bunlar sanat eseri olurdu, gerçek sanat eserleri!"

Sarah gülerek alay ediyordu ve gülüşü Andi'yi de alay etmeye ve gülmeye davet ediyordu. Andi bunun farkındaydı. Alayın Sarah için dünyayı kabullenmenin bir yolu olduğunu ve onun New York'ta da aynı biçimde davrandığını, konsere hayran kalmasına rağmen sonradan orkestra şefini alaya aldığını ya da sonunda gözyaşı dökmesine, ertesi gün bile aklına gelince gözlerinin dolmasına rağmen, sıradan bir filmi alaya aldığını biliyordu. Hatta küçük kardeşinin barmitzvasını da alaya almış, ama öte yandan, o sinagogda okurken, yemekte Tora ve müzik sevgisi hakkında konuşurken, onunla aynı endişeleri paylaşmıştı. Andi bütün bunları biliyor, yine de Sarah'nın sınır tanımayan alayı zoruna gidiyordu. Onunla birlikte gülüyordu, ama ağız ve yanak kasları gerili olarak.

Berlin’de, kendisine miras kalmış olan Grunewald’deki vilada, yatak ve oturma odalı, mutfak ve banyolu bir daireyi onlara vermiş olan amcasının yanında kalıyorlardı. Amca bir keresinde onları kendi yaptığı bir yemeğe davet etti, bunun dışında onları rahat ve kendi başlarına bıraktı. Ama Oranienburg’a¹⁷ gitmelerinden bir gün önce, akşamüstü kapıda tesa-düfen karşılaştılar.

“Oranienburg mu? Oranienburg’da ne işiniz var?”

“Nasıl olduğunu görmek için.”

“Nasıl olacak ki? İnsanın hayalinde canlandığı gibi, ama sırf insan hayalinde böyle canlandığı için öyle. Birkaç yıl önce Auschwitz’deydim ve görecektik hiçbir şey yoktu, ama gerçekten hiçbir şey. Tuğladan yapılmış birkaç kışla, aralarında otlar ve ağaçlar, işte görüp görülecek her şey buydu. Her şey sadece kafaların içinde.” Emekli bir öğretmen olan amca, yadırgayarak ve merhametle bakıyordu onlara.

“O zaman kafalarımızın içinde gördüğümüz şeyleri görürüz biz de.” Andi güldü. “Bundan bilgi teorisine ilişkin bir problem mi çıkarmak istiyoruz?”

Amca kafasını bir sağa bir sola salladı. “Her neyse. Üstünden elli yıl geçti. Geçmişini niçin kendi haline bırakamıyoruz, anlamıyorum. Niçin bu geçmişini de, diğer geçmişler gibi kendi haline bırakamıyoruz?”

“Belki o özel bir geçmiştir?” Sarah İngilizce soruyordu, ama Andi’yi şaşırtarak, Almanca konuşulanları anlamıştı.

“Özel bir geçmiş? Herkesin kendisi için özel olan bir geçmişi vardır. Geçmiş, geneli de, özeli de, bu durum hesaba katılmadan yapılır.”

“Evet, Almanlar akrabalarını için özel bir geçmiş yaptılar.” Sarah, Andi’nin amcasına soğuk soğuk bakıyordu.

17. Nazilerin, Berlin’e 35 km uzaklıkta kurdukları, Almanya’daki en büyük toplama ve imha kampı. Kaynaklarda adı “Sachsenhausen” olarak geçen kampta, büyük çoğunluğu Yahudi olmak üzere yaklaşık 100 000 kişi öldü. Bugün bir soykırım müzesidir. (ç.n.)

“Elbette ki bu korkunçtu. Ama Oranienburg ya da Dachau¹⁸ ya da Buchenwald'deki¹⁹ insanların, bundan dolayı korkunç bir şimdiki zamanları mı olmak zorunda? Savaşın çok sonra doğmuş ve kimseye hiçbir şey yapmamış olan insanların? Yaşadıkları yerlerin özel geçmişi hatırlatıldığı ve bunun suçu onlara yüklendiği için?” Amca paltosunun cebinden evinin anahtarını çıkardı. “Neyse. Kız arkadaşın Amerikalı ve Amerikalı turistler için Avrupa, bizim için olandan farklı bir şey. Köşedeki İtalyan lokantasına mı gidiyorsunuz? Tadını çıkarın.”

Sarah, bir masa buluncaya ve oturuncaya dek sustu. “Amcanın görüşünde değilsin herhalde?”

“Hangi görüşünde?”

“Geçmişin kendi haline bırakılması gerektiği ve Yahudiler işleri karıştırmasa, kendi halinde kalacağı görüşünde?”

“Savaş üstünden elli yıl geçtiğini, sen de hep söylemez miydin?”

“Aynı görüştesin öyleyse.”

“Hayır, amcamla aynı görüşte değilim. Ama senin dediğin kadar basit değil bu.”

“Ne kadar karmaşık?”

Andi'nin canı Sarah'yla tartışmak istemiyordu. “Bundan söz etmemiz şart mı?”

“Son olarak bir tek bu soruya cevap ver.”

“Ne kadar mı karmaşık? Geçmiş tekrarlanmaması için hatırlatılmalı; kurbanlara ve onların çocuklarına duyulan saygı bunu gerektirdiği için hatırlatılmalı; Yahudi soykırımının da, savaşın da üstünden elli yıl geçti; babalar ile oğulların

18. Almanya'nın, Münih yakınlarındaki Dachau kasabasında kurulan ilk Nazi toplama kampı. Yaklaşık 50 000 kişinin öldüğü kamp, 1960'ta bir müzeye dönüştürüldü. (ç.n.)

19. Almanya'daki ilk ve en büyük Nazi toplama kamplarından biri. Weimar yakınlarında kurulan kamp, kuzeyindeki Sachsenhausen ve güneyindeki Dachau toplama kamplarını tamamlıyordu. Yaklaşık 50 000 kişinin öldüğü kamp, 1958'de bir anma parkına dönüştürüldü. (ç.n.)

kuşakları hangi suçu yüklenirlerse yüklensinler, torunlar kuşağı hiçbir suç işlemedi; yurtdışında Oranienburg'dan geldiğini söylemek zorunda kalan biri kötü duruma düşer; gençler, geçmişle hesaplaşmaktan bıktıkları için neonazi oluyorlar; bütün bunlarla yanılıya düşmeden düşünmeyi basit bulmuyorum.”

Sarah susuyordu. Garson geldi ve yemeklerini ısmarladılar. Sarah susmayı sürdürdü ve Andi onun sessizce ağladığını gördü. “Hey” dedi, masanın üstünden ona doğru eğilerek kollarını boynuna doladı, “bizim durumumuz için ağlamıyorsun, değil mi?”

Sarah kafasını iki yana salladı. “Senin iyi niyetli olduğunu biliyorum. Ama bu karmaşık değil. Doğru olan basittir.”

7

Andi, Oranienburg'da kendisini gerçekten de amcasının apaçık söylemiş olduğu gibi hissettiğini söyleyecek cesareti bulamadı. Gördükleri sarsıcı değildi. Sarsıcı olan insanın kafasında yaşadıklarıydı. Elbette ki bu yeterince sarsıcıydı. Sarah ve Andi kampı hiç konuşmadan gezdiler. Bir süre sonra el ele tutuştular.

Onlarla birlikte bir öğrenci grubu da oradaydı, on iki yaşlarında otuz kadar oğlan ve kız. On iki yaşındaki çocuklar gibi davranıyorlardı, gürültücüydüler, kıkır kıkır, bıcır bıcır yürüyorlardı. Öğretmenin gösterdiklerinden ve açıkladıklarından çok birbirleriyle uğraşıyorlardı. Onlar için, gördükleri, birbirlerini etkileme, şaşırtma ya da güldürme malzemesiydi. Gardiyanları ya da tutukluları oynuyor ve hücrelerde, işkence görüyormuş ya da susuzluktan ölüyormuş gibi inliyorlardı. Öğretmen çaba harcıyordu ve söyledikleri, çocuklarla kamp ziyaretine adanmış hazırlanmış olduğunu gösteriyordu.

Ama tüm çabalar boşunaydı.

Benim çocuklarla olan ilişkim nasılsa, Sarah'nın bizimle olan ilişkisi de öyle mi? Çocukların çocuklar gibi davranmasına karşı söyleyecek söz yok, yine de onlara katlanabiliyor muyum? Babanın savaşta organizasyona olan ilgisini keşfetmesine, amcanın huzur istemesine ve benim bir yandan böyle öte yandan şöyle diye ayırarak, karmaşık zorlukları görmeme karşı söylenecek ne söz var ve buna rağmen bu durum Sarah'ı çileden mi çıkarıyor? Çocukların arasında kendi çocuğum olsaydı, asıl o zaman nasıl hissederdim kendimi acaba?

Andi akşam amcayla karşılaşmadıklarına seviniyordu. Ertesi gün kentin yeni doğu kesimini göreceklerine ve yeni izlenimler edineceklerine de seviniyordu. Dönüşüm döneminde Berlin'de çalışmıştı, yeniden Berlin'e taşınmak ve kenti Sarah'ya sevdirmek istiyordu. Ona kentin birçok güzelliğini gösterebileceğine seviniyordu, ona sık sık, "Göreceksin, Berlin neredeyse New York gibidir" demişti. Ama Potsdam Meydanı, Friedrich Caddesi ve Reichstag'daki şantiyeleri onunla nasıl gezeceğini ve bunların dışında da kentin birçok yerinde şantiyelere rastlayacaklarını aklından geçirdiğinde, Sarah'nın ne diyeceğini ya da demese bile, ne düşüneceğini biliyordu. Niye her şeyin yarın bitmesi ve sanki kentin bir tarihi yokmuş gibi görünmesi gerekiyor? Sanki yaraları ve yara izleri yokmuş gibi? Niye bir de aynı anda Yahudi soykırımının bir anıtın altına gizlenmesi gerekiyor? Bunu açıklamaya çalışacak, ama anlatacağı şeyler aptalca ya da yanlış olmasa da, Sarah'ya yabancı gelecekti.

Sadece ya böyle ya da şöyle mi var? İnsan ya erkek ya kadın, ya çocuk ya yetişkin mi? Ya Alman ya Amerikalı, ya Hristiyan ya Yahudi mi? Ötekini anlamaya yardım ettiği, ama ona katlanmaya yardım etmediği halde ve belirleyici olan anlamak değil, katlanmak olduğu halde, konuşmanın bir yararı yok mu? Ama iş katlanmaya gelince, sonunda insan

sadece kendi benzerlerine katlanmıyor mu? İnsan tabii ki farklılıklarla başa çıkabilir ve muhtemelen hiçbir biçimde onlarsız yapamaz. Ama onların belirli bir çerçeveyi korumaları gerekmez mi? Kendimizi, farklılığımız içinde temelden tartışma konusu yaparsak, bunun sonu iyi biter mi?

Daha bu soruları kendisine sorar sormaz ürktü. İnsan sadece kendi benzerlerine katlanır; bu, ırkçılık ya da şovenizm ya da dini fanatizm değil mi? Çocuklar ve yetişkinler, Almanlar ve Amerikalılar, Hristiyanlar ve Yahudiler birbirlerine nasıl katlanmasınlardı? Dünyanın her yerinde, her durumda dünyanın olması gerektiği gibi olduğu her yerde, birbirlerine katlanıyorlardı. Ama sonra, acaba birbirlerine, belki sadece biri ya da öbürü kendisi olmaktan vazgeçtiği için mi katlanıyorlar diye sormaya devam etti. Çocuklar büyüdüğü için ya da Almanlar Amerikalılar gibi ya da Yahudiler Hristiyanlar gibi olduğu için. Irkçılık ya da dini fanatizm tam da burada, insanın vazgeçmeye hazır olmadığı yerde başlamıyor mu? Benim, Sarah için Amerikalı ya da Yahudi olma-ya hazır olmadığım yerde?

Ertesi gün, zihninde canlandırdığı gibi bir gün oldu. Sarah, Andi'nin gösterdiği her şeyle ilgileniyor, Potsdam Meydanı'ndaki şantiyelere ve Friedrich Caddesi ile Reichstag çevresindeki semtin böylesi bir kararlılıkla yeniden biçimlendirilmesine, şaşarak ve hayranlık duyarak bakıyordu. Ama Andi'ye, yaralar ve yara izleri ve kentin onlara niye katlanmadığı ve planlanan Yahudi Soykırımı Anıtı'nın²⁰ geçmişi örtbas etmeye yönelik anlamı hakkında da sorular sordu. Almanların niçin kaosa katlanamadıklarını ve Alman tabiatının, Alman Nasyonal Sosyalizmi'nin temizlik ve düzen takıntısında, şüphesiz normal olmayan, ama yine de karakteristik ifadesini bulup bulmadığını sordu. Andi, Sarah'nın soruların-

20. İki Almanya'nın birleşmesinden sonra 1990'ların başından itibaren yeni başkent Berlin'de yapılması planlanan ve nasıl bir anıt olacağı, özellikle de yer seçimi Alman kamuoyunda büyük tartışmalara yol açan anıt. (ç.n.)

dan hoşlanmadı. Ama bir süre sonra onun sorularından çok, kendi cevaplarından hoşlanmaz oldu. Dengeli, farklılaşmış yargılarda bulunma çabasından sıkıldı. Aslında Sarah'ya gösterdiği şeyden, kibirden ve her tarafın binalara yapılan eklentiler ve yeni binalarla betonlaştırılmasındaki telaştan, kendisi de hoşlanmıyordu. Sarah haklıydı; inanmadığı şeyler uğruna niçin savaşıyordu? Amcasının söylemiş olduğu şeylerin rezil ve incitici olduğunu açıkça söylemek yerine, niçin karmaşık açıklamalara girişmişti?

Akşam Bach'ın *Si Minör Missa*'sını dinlemek üzere Schauspielhaus'a gittiler. Sarah bu eseri bilmiyordu ve Andi, insanın âşık olduğu biriyle en sevdiği kitapları ve müziği paylaştığında her zaman yaşadığı çekingenlik içinde değildi sadece. Sarah'nın müziği fazla Hristiyan ve Alman bulmasından, müziğin bir konser salonuna değil de, bir kiliseye ait olduğunu sezmesinden ve kendi kilise, Hristiyan ve Alman dünyasının içine çekmeye çalışıyor diyerek aldatılmış hissetmesinden korkuyordu. Bütün bunlar hakkında onunla konuşmayı isterdi. Ama bundan da korkuyordu. Müzikten niye bu denli hoşlandığını açıklaması gerekirdi, ama açıklamazdı. *Incarnatus est, crucifux, passus et sepultus est et resurrexit*;²¹ metin ona bir şey ifade etmiyordu, ancak metin için bestelenmiş müzik, onu neredeyse başka hiçbir müziğin yapamadığı kadar duygulandırıp mutluluğa boğuyordu. Bu durumu ona anlatacak olsa, Sarah, bu müziğin yabancılığının, o ana kadar farkına vardığından daha büyük olduğunu, çünkü Andi'nin içinde, kavramadığı ve hakkında bilgi veremediği derinliklerde kök saldığını düşünmek zorunda kalmayacak mıydı?

Fakat metrodan çıktıklarında Gendarmenmarkt, batmaya yüz tutan güneşin ılık ışınları içindeydi. Katedraller ve Scha-

21. Latince, "Yeniden ete dönüştü, çarmıha gerildi, öldü ve gömüldü ve yeniden dirildi." (ç.n.)

uspielhaus²² görkemli, alçakgönüllü ve üçü birlikte, başka, daha iyi bir Berlin'i müjdeliyordu; dükkânlar kapanmış ve akşam gezginleri henüz yollara dökülmemiş olduğundan, ortalık, kent nefesini tutuyormuşçasına boş ve sessizdi. Sarah "Oh" dedi ve durdu.

Kyrie'de²³ Sarah etrafına bakındı. Sonra gözlerini kapattı ve bir süre sonra Andi'nin elini tuttu. Sonuna doğru, başını onun omzuna yasladı. *Et expecto resurrectionem mortuorum*.²⁴ Andi'yle birlikte ölülerin dirilmesini ya da ha bire gömülmekte oldukları tüm zorlukların içinde ikisinin birden dirilmesini bekliyormuş gibi, ona "Evet" diye fısıldadı.

8

Ertesi gün New York'a döndüler. Üç hafta boyunca her günü birlikte geçirmiş ve zaman zaman, hep böyleydi, böyle olmak ve kalmak zorundaydı gibi gündelik, doğal bir samimiyet duygusu içinde olmuşlardı. Bu duygu dönüş yolunda doruk noktasına ulaştı. Ötekinin ne kadar sükûnete ihtiyacı olacağını, ne kadar yakınlıktan zevk alacağını ve hangi küçük sevgi jestlerine sevineceğini, ikisi de biliyordu. Tartışma ortamı, içinde patlayıcı madde olmayan bir konuyla daha güzel olduğu için, uçuş sırasında gösterilen filmi tartıştılar. New York'a vardıktan sonra Andi akşam onun yanında kaldığında, sevişemeyecek kadar yorgundular. Fakat Sarah uyku-

22. XVIII. ve XIX. yüzyılda inşa edilen, iki kilise ile bir tiyatro-konser binasından oluşan mimari birlik.Yazar, bu yüzden aynı cümlede "üçü birlikte" diyerek Hristiyanlıktaki "teslis" kavramına göndermede bulunuyor. Kiliseler, Prusya egemenliği altında Berlin ve Brandenburg'daki Alman ve Fransız nüfus gruplarının bir arada yaşamalarına adanmıştı. (ç.n.)

23. Dini içerikli Batı müzik parçalarında ve kilise müziğinde Tanrı'ya yakarış bölümü. (ç.n.)

24. Latince, "Ve ölülerin dirilmesini bekliyorum." (ç.n.)

ya dalmadan önce Andi'nin cinsel organını eline aldı, organ Sarah'nın elinde sertleşip yeniden gevşedi ve Andi kendisini evinde hissetti.

Yaz geldi. Chinatown ve Little İtaly, Village, Times Meydanı, Lincoln Meydanı ve Manhattan her zamankinden daha doluydu. Saralı ve Andi'nin yaşadıkları yer olan Columbia Üniversitesi'nin yakınları daha boştu. Buraya turistler nadi-ren geliyordu, öğrenciler ile hocalar ise kenti terk etmişlerdi. Günler boğucuydu; sokakta birkaç adımdan sonra giysiler bedene yapışıyordu. Akşamları ve geceleri biraz daha serin oluyordu. Ama sıcak, nemli hava insanın hissetmediği o hafif madde değildi, tersine yoğun ve ağırdı ve vücuda hafif, belirgin bir direnç veriyordu. New York'luların seyahate çıkıp bu akşamları ve geceleri kaçırmaları, Andi için akıl almaz bir şeydi. Bürodaki klimanın uğultusuna ve iniltisine dayanamadığından, parktaki bir bankta çalışıyordu. Pille çalışan küçük bir lambayı kitaba ya da bloknota tutturarak akşamın geç saatlerine kadar çalışıyordu. Sonra ona duyduğu aşktan, işten, havadan ve ışıkların asfalttaki yansımından kanatlanmış bir halde, Sarah'ya gidiyordu. Ona direnç gösteren hava kendisini hafif hissetmesini sağlıyor, havanın ağırlığı ise ağırlığını görelili kılıyordu. Zahmetsiz, geniş adımlarla sanki Samanyolu'nun üstünden süzüldüğünü duyumsuyordu.

Akşamları Sarah'yla fazla konuşmadan yürüyüş yapmak ya da Broadway'deki lokantaların önünde duran masaların birinde oturmak ya da sinemada veya videoda bir film izlemek Andi'ye yeterdi. Ama ondan daha konuşkan olan Sarah, özellikle bilgisayar başındaki yalnızlığının ardından, konuşma ihtiyacı duyuyordu. Onun ne okuyup yazmış olduğunu öğrenmek ve ona bilgisayar oyunuyla ilgili çalışmalarındaki gelişmeleri anlatmak istiyordu. Programla uğraşırken, aklına, onunla konuşmak istediği binlerce şey geliyordu. Andi ise işine yoğunlaştığında, işinin yanı sıra ya da işinin arasında

başka bir şey düşünemiyor ve akşamları işinin dışında konuşacak bir şey bulamıyordu. Ama bu konuda da konuşmayı sevmiyordu. Bunun bir keresinde yol açtığı tartışmayı, bir kere daha göze almak istemiyordu.

Andi'nin çalışması Shaker'lar,²⁵ Rappistler,²⁶ Mormonlar²⁷ ve Hutterer'lardan²⁸ sosyalistler, vejetaryenler ve özgür aşk taraftarlarına kadar, Amerika'nın ütöpik projelerinde geliştirilmiş hukuk ve düzen tasarıları üzerineydi. Andi konusunu heyecan verici buluyordu. Ütöpik programları tanımayı, ütopyacıların mektuplarının, günlüklerinin ve anılarının izini sürmeyi ve çevrenin onları nasıl karşılamış olduğunu, sararmış gazete sayfalarından öğrenmeyi heyecan verici buluyordu. Bazen ütöpik projeler, şekle bürünmüş toplu Don Kişotluklar olarak uygulandırıyordu onu. Bazen ütopyacılar, girişimlerinin beyhudeliğini bilmiş ve kahramansı bir nihilizme, toplu, yaratıcı bir biçim kazandırmak istemişler gibi görünüyordu. Bazen de toplumu bir hiciv gibi yaşayan, büyüüp de küçülmüş çocuklar gibi geliyorlardı ona. Konusundan ve konunun onu büyülediğinden söz edince, Sarah biraz düşündükten sonra şöyle dedi: "Bu Almanvari bir şey, değil mi?"

"Amerikan ütöpik projeleri konusu mu?"

"Ütopyanın büyüleyiciliği. Kaosun kozmosa, mükemmel düzene, katışıksız topluma dönüşmesinin büyüleyiciliği. Belki beyhudeliğin de büyüleyiciliği; içinde, sonunda hep beraber

25. XVIII. yüzyılda ABD'de ortaya çıkan ve cemaat kolonileri oluşturan, bekârlık kuralına bağlı tarikat. (ç.n.)

26. 1804'te ABD'de, Almanya'dan gelen bir grup Protestan göçmen tarafından kurulan ve liderleri George Rapp'in adından dolayı Rappist diye anılan ütopyacı cemaat. (ç.n.)

27. 1830'da ABD'de Joseph Smith, Jr.'un Ahir Zaman Azizleri İsa Mesih Kilisesi adıyla kurulan yeni dinin üyelerine verilen ad. (ç.n.)

28. XIX. yüzyılda ABD'de bir grup göçmen tarafından kurulan, bireysel mülkiyeti reddeden cemaat. (ç.n.)

kahramanca ve nihilist bir ölümü seçenlerin olduğu bir destanınızdan söz etmedin mi bana? *Nibelung'lar Destanı*'ndan?"

Bu, Andi'ye bir tez gibi değil, tersine bir saldırı gibi geldi ve kendisini savundu. "Ama benim konumda, Amerikalıların Almanlardan bin kat daha fazla yayını var ve toplu intihara gelince, Little Big Horn'la²⁹ Amerikalıların, Masada'yla³⁰ Yahudilerin, Almanlardan pek de geri kalır bir tarafı yok."

"Yo, var. Bu destanın en önemli destanınız olduğunu söyledin. Little Big Horn ve Masada gelip geçici olaylardı sadece. Hem belirleyici olan bir konudaki yayınların sayısı değildir. Amerikan edebiyatını okumadan da biliyorum; kimi ütopyacı deneylere, insanlara, ailelerine, işlerine, sevinçlerine ve acılarına dair öyküler bunlar, coşku ve merhametle yazılmış öyküler. Alman edebiyatı nesnel ve köklüdür, kategoriler ve sistemler oluşturur ve onda sezilen tutku, bilimsel teşrih tutkusudur."

Andi kafasını hayır anlamında salladı. "Söz konusu olan değişik bilimsel üsluplardır. Bir Fransız, bir İngiliz, bir Rus ve bir Alman'ın fillerle ilgili bilimsel çalışmalarını sundukları fıkrayı biliyor musun? Fransız *L'éléphant et ses amours*³¹ yazıyor, İngiliz *How to shoot an elephant*,³² Rus..."

"Senin aptal fıkranı duymak istemiyorum." Sarah ayağa kalkıp mutfığa gitti. Andi, onun sert hareketlerle bulaşık

29. 25 haziran 1876'da Montana'daki Little Big Horn Irmağı yakınlarında gerçekleşen, ABD tarihinin en tartışmalı çarpışmalarından biri. George Armstrong Custer komutasındaki 7. Süvari Alayı Yerlilere saldırdı ve çıkan çatışmada 266 Amerikan askerinden hiçbiri sağ kurtulamadı. (ç.n.)

30. İsrail'de ulusal bir simge olan eski bir kalenin adı. MS 73 yılında Roma ordusu, içinde kadınlar ve çocuklarla birlikte 1 000 Yahudi'nin yaşadığı kaleyi kuşattı ve hiçbir kurtuluş umudu kalmadığını gören kale halkı, Romalılara teslim olmaktansa toplu halde intihar etmeyi seçti. Masada'nın düşüşüyle birlikte İsrail devleti 1 900 yıl süreyle ortadan kalktı. (ç.n.)

31. Fransızca, "Fillerin aşkı." (ç.n.)

32. İngilizce, "Bir fil nasıl vurulur?" (ç.n.)

makinesini açtığını, kapları ve bardakları çıkardığını ve çatal bıçağı şakırdatarak masaya vurduğunu duydu. Sarah geldi ve kapıda durdu. "Seninle ciddi ciddi konuşurken, benimle dalga geçmenden hoşlanmıyorum. Söz konusu olan bilimsel üsluplar değil. Bilimle uğraşmıyor da, dostlarım ve ailemle konuşuyor olsan bile, empati, her durumda bizim empatiden anladığımız şeyi göstermiyorsun, aksine analiz edici, teşrih edici bir merak gösteriyorsun. Bu kötü değil, sen böylesin ve biz seni böyle seviyoruz. Başka durumlarda ve başka tarzda, empati dolu da olabiliyorsun. Sadece konuşurken..."

"Dostlarından ve aileden gördüğüm yaklaşımın empati olduğunu söylemek istemiyorsun, değil mi? Olsa olsa merak bu, üstelik son derece yüzeysel bir merak. Ben..."

"Konuyu dağıtma Andi. Benim insanlarım sana, senin de onlara yaptığın gibi, merak ve empatiyle yaklaşıyorlar ve ne söylediysem her şey..."

"Bana her şeyden önce önyargılarla yaklaşıyorsunuz. Almanlar hakkında her şeyi çoktan biliyorsunuz. Dolayısıyla benim hakkımda da her şeyi biliyorsunuz. Dolayısıyla benimle daha fazla ilgilenmeniz gerekmiyor."

"Seninle yeterince ilgilenmiyoruz mu? Senin bizimle ilgilendiğin gibi ilgilenmiyoruz, öyle mi? O zaman sık sık neden bizi parmaklarının ucuyla kirli bir şeyi tutar gibi tuttuğun duygusuna kapılıyoruz? Hem niye bu soğuk nevaleliği bir tek Almanlarda görüyoruz?" Sesinin tonu gittikçe yükseliyordu.

"Kaç Alman tanıyorsun ki?" Kullandığı sakın ses tonunun onu hırçınlaştırdığını biliyor, yine de bundan vazgeçmek elinden gelmiyordu.

"Yeterince ve severek tanıdıklarımızın yanında, içimizden tanımayanın geçtiği, ama tanımak zorunda kaldıklarımız da var." Sarah, yumrukları kalçalarına dayalı halde kapıda durmayı sürdürüyor ve ona meydan okuyarak bakıyordu.

Sarah neden söz ediyordu? Onu kiminle kıyaslıyordu?

Mengele'yle³³ ve onun soğuk, acımasız, teşrihçi ve analizci merakıyla mı? Andi kafasını iki yana salladı. Sarah'nın neyi kastetmiş olduğunu bilmek istemiyordu. Bir şey söylemek istemiyor, bir şey duymak istemiyor, sadece huzur istiyordu, huzuru en çok Sarah'yla birlikte istiyordu, ama hiç olmamasındansa, onsuz olması daha iyiydi. "Kusura bakma." Ayakkabılarını giydi. "Yarın telefonlaşalım. Şimdi eve gidiyorum."

Andi kaldı. Sarah, çekip gidemeyeceği kadar pervane oldu etrafında. Fakat Andi artık çalışmasından söz etmemeye karar verdi.

9

Böylece, giderek sevgisini kesip küçülttü. Aile hakkında, Almanya hakkında, Almanlar ve Yahudiler hakkında, kendi işi ve söz kolayca tekrar kendi işine geldiği için, Sarah'nın işi hakkında konuşmak sakıncalıydı. Söylemek istediğini sansürlemeye, New York'ta yaşamakla ilgili bazı kritik izlenimlerini en iyisi söylememeye ve onun arkadaşlarının Almanya ve Avrupa'yla ilgili görüşlerini yanlış ve küstahça bulduğunda, ses etmemeye alıştırdı kendisini. Konuşacak yeterince şey vardı, birlikte geçirecekleri hafta sonlarının muhabbeti, birlikte geçirecekleri gecelerin tutkusu vardı.

Kendi sansürüne o kadar alıştı ki onu algılamaz hale geldi. Beraberliklerinin giderek daha kolay ve daha güzel olmasının tadını çıkarıyordu. Bursunun ve oturma izninin uzatılmasına seviniyordu. Geçen sonbahar ve kış, kentte yeniyken, kendisini yalnız hissetmişti. Gelecek sonbahar ve kış mutlu geçecekti.

33. 1943-1945 arasında Nazilerin Auschwitz toplama ve imha kampında hekimlik yapan, gaz odalarındaki toplu katliamları yöneten, tutukluları kobay olarak kullanan ve "Ölüm Meleği" lakabıyla tanınan Alman. (ç.n.)

Hiç yoktan bir nedenle, her şey yeniden paramparça olmasaydı! Sarah'nın tüm kazaklarında ve külotlu çoraplarında delikler vardı. Sarah aldırmıyordu ve Andi'nin bir keresinde onu bir delik yüzünden uyarmasından beri, Sarah'nın, onun da aldırmaması gerektiğini düşündüğünü biliyordu. Ama bir akşam sinemaya gitmek üzereyken ve Sarah üstünü değiştirdiğinde, kazağının her iki koltuk altında ve külotlu çorabının her iki topuğunda delikler vardı ve Andi gülererek Sarah'ya delikleri gösterdi.

"Deliklerimde gülecek ne var?"

"Unut gitsin."

"Deliklerim, neden seni onları bana göstermek ve onlara gülmek zorunda bırakacak kadar ilginç ve komik, haydi söyle."

"Ben... Şart mı?.." Andi birkaç kez lafa başladı. "Bizde böyledir. Birinin bir deliği ya da lekesi varsa, söylersin. Deliği ya da lekeyi görmüş olsaydı, o giysiyi giymeyeceğini düşünürsün ve ona haber verdiğin için sevinirsin. O da onu bir daha giymez."

"Ha. Bu ilginç olan yanı. Komik olan yanı nedir?"

"Tanrı aşkına, Sarah. Hem de dört delik; bunu eğlendirici buldum işte."

"Bir kimse eşyalarında seçici olamayacak kadar az kazanıyorsa, delikler o zaman da eğlendirici midir?"

"Delikleri dikmek dünyanın parasına patlamaz. Bunun için sihirbaz olmak da şart değil, ben bile deliklerimi kendim dikiyorum."

"Sen kafanı düzenle bozmuşsun."

Andi omuz silkti.

"Evet efendim, bozmuşsun. Tina olsaydı, bunun senin içindeki Nazi olduğunu söylerdi."

Andi bir an sustu. "Kusura bakma, ama bunu daha fazla duymak istemiyorum. İçimdeki Nazi, içimdeki Alman; bunu daha fazla duymak istemiyorum!"

Sarah ona şaşkınlıkla baktı. "Ne oluyor? Niye bu kadar şid-

detli tepki gösteriyorsun? Senin Nazi olmadığını biliyorum ve bir Alman olduğun için de sana karşı değilim. Bırak Tina...”

“İçimdeki Nazi’yi arayıp bulan sadece Tina değil, öteki arkadaşların da. Hem Alman olduğum için bana karşı olman da ne demek oluyor? Bana karşı kullanılabilecek, ama senin iyi niyetle bana karşı kullanmadığın ne olabilirdi?”

Sarah kafasını sağa sola salladı. “Sana karşı kullanılacak bir şey yok. Ben böyle bir şey yapmıyorum, arkadaşlarım da yapmıyor. Senden hoşlandıklarını biliyorsun ve Tina, Ethan’la ve bizimle birlikte yazın deniz kıyısına gitmek istiyor; seni bir Nazi olarak görseydi, böyle bir şeyi isteyeceğine sen de inanmazdın herhalde, değil mi? Seninle karşılaşan insanların, Alman olmanı kafalarına takmaları, ne kadar Alman olduğunu, içindeki Alman’ın ne olduğunu ve bunun kötü olup olmadığını kendi kendilerine sormaları, bunlar senin için yeni bir şey değil, öyle değil mi?”

“Peki sen kafana takıyor musun?”

Sarah hayretle ve şefkatle ona baktı. “Hey, sevgilim! Senin sevdiğin müzik ve kitaplardan ne kadar zevk aldığımı ve Almanya gezimizde seninle ne kadar mutlu olduğumu biliyorsun. Seni hayatıma getirdiğin bütün güzelliklerle, bunların içinde Alman olanlarla da seviyorum. Hatırlamıyor musun? Alman olduğun halde, üç gün sonra sana sırılsıklam âşık olmuştum.”

“Beni neyin rahatsız ettiğini anlamıyor musun?”

Sarah ona şimdi şefkat ve kaygıyla bakıyordu. Yavaş yavaş kafasını bir o yana bir bu yana salladı.

“Yahudi olduğun halde seni sevdiğimi söyleyecek olsaydım, kendini nasıl hissederdin? Arkadaşlarımdan senin içinde Yahudi olanı aradıklarını? Aslında bir Yahudi’yle beraber olmamı kötü bulduklarını, ama yine de seni sevdiklerini? Bunun Yahudi düşmanı bir aptallık olduğunu düşünmez miydin? Hem benim Almanlara karşı önyargıları aynı şekilde aptalca

bulmamı anlamak niye zor ve bunları sevdiğim kadından ve arkadaşlarından duyunca...”

“İkisini karşılaştırmaya nasıl cesaret edersin?” Sarah kızgınlıktan titriyordu, “Yahudi düşmanlığı... Yahudiler kimse-nin kılına dokunmadı. Almanlar altı milyon Yahudi’yi öldür-dü. İnsanın sizlerden biriyle ilişkisi olursa bunu kafasına takması; ne kadar safsın! Ya da duyarsız ya da kendine âşık? New York’ta yaşamaya başlayalı neredeyse bir yıl olacak ve sen bana, Yahudi soykırımının insanların peşini bırakmadığı-nı bilmediğini mi söyleyeceksin?”

“Benim bununla ne...”

“Senin Yahudi soykırımıyla ne ilgin mi var? Sen Alman’sın, Yahudi soykırımıyla ilgin bu. Sana göstermeyecek kadar nazik olsalar da, insanlar bunu kafalarına takıyorlar. Onlar fazla nazikler, ayrıca sen zaten bildiğin için, sana göstermek gerekmediğini düşünüyorlar. Ayrıca bu, sana hiçbir şans tanı-madıkları anlamına gelmez.”

Andi elini, Sarah’nın bağdaş kurmuş ve tamamen ona dönük halde, kendisinin ise ayakları yerde, sadece başı ve omuzları ona dönük olarak iki ucunda karşı karşıya otur-makta oldukları divanın örtüsü üstünde gezdirdi. Kırışıklık-ları düzeltti, dalga ya da yıldız biçiminde yeni kırışıklıklar şekillendirdi ve onları da düzeltti. Başını divandan kaldırdı-ğında, bir an Sarah’nın gözlerine, sonra kucağında kavuştur-muş olduğu ellerine baktı. “Alman olduğum halde hoşlanılan ya da sevilen biri olmak, bununla başa çıkabilir miyim bilmi-yorum. Yahudi düşmanlığıyla yaptığım karşılaştırma seni çileden çıkardı. Şimdi başka bir karşılaştırma düşünemeye-cek kadar yorgunum ya da kafam çok karışık; sen anlamaya-bilirsin, ama benim ben olarak değil de, bir soyutlama, bir tip, bir önyargının ete kemiğe bürünmüş şekli olarak görül-mekten kafam karışık. Hem şansım var, hem de sırtımda, lehteki delilleri bulup getirmenin yükü var.” Bir an sustu.

“Yok, bununla başa çıkamam.”

Sarah ona hüzünle baktı. “Biriyle karşılaştığımız zaman, onun dünyası hakkında ve soyundan geldiği ve birlikte yaşadığı insanlar hakkında bildiklerimizi nasıl unutalım? Eski-den tipik bir Amerikalının ya da İtalyan’ın ya da İrlandalının konuşmasının şovence olduğunu düşünürdüm. Ama bu tipik şey gerçekten var ve çoğumuzun içinde de bulunuyor.” Elini, Andi’nin divanın örtüsü üstünde kırıksıklıkları şekillendirmeye ve düzeltmeye devam eden elinin üzerine koydu. “Kafan karışık, öyle mi? Dostlarımın ve ailemin de, Almanların yaptıklarından dolayı kafalarının karışık olduğunu ve burada tipik Alman olanın ne olduğunu, bunun ne kadarının herhangi bir Alman’da ve sende de bulunduğunu kendi kendilerine sormalarını anlamam gerekir. Ama bununla seni durmadan köşeye sıkıştırmıyorlar.”

“Sıkıştırıyorlar, Tina bunu yapıyor, başkaları da yapıyor. Sizin önyargınız da bütün önyargılar gibi; biraz gerçeklikle, biraz korkuyla ilişkisi var ve insanın öteki kişiyi içine soktuğu tüm kutucuklar ve çekmeceler gibi, hayatı basitleştiriyor biraz da. Bende her zaman önyargılarınızı doğrulayan bir şey bulacaksınız, bazen nasıl düşündüğüm, bazen nasıl giyindiğim ve şimdi de senin deliklerine gülmüş olmam.”

Sarah kalktı, ona doğru yürüdü, önünde diz çöktü ve başını onun kucağına koydu. “Seni kendi kültür ortamımda görmekten çok, senin kültür ortamında görmeye çalışacağım, açıklamaların benim ortamımda bazen...”, Sarah tartışmayı yeniden başlatmayacak bir sözcük aradı, “şaşırtıcı bir etki yapıyor. Ayrıca senin kültür ortamını daha iyi tanımak istiyorum.”

“Sen bir tanesin.” Andi eğildi, başını onun başına, kollarını omuzlarına koydu. “Öfkelendiğim için kusura bakma.” Sarah güzel kokuyor, dokunuşu içinde hoş duygular uyandırıyordu. Sevişeceklerdi. Sevişmeleri güzel olacaktı. Bunu dört gözle bekliyordu. Karşı taraftaki evin aydınlık pencerelerine baktı,

insanları ileri geri giderken, konuşurken, içerken, televizyon izlerken gördü. Karşı taraftaki evden kendilerinin nasıl görüldüğünü düşündü. Tartışan ve barışan bir çift. İki sevgili.

10

Bir tartışmanın sadece bir tartışma olmadığını, insan kendisine ne zaman itiraf etmeli? Ardından güneşin açacağı bir fırtına, peşinden hoş bir havanın geleceği yağmurlu bir mevsim değil de normal kötü hava olduğunu? Barışmanın hiçbir şeyi çözmediğini, hiçbir şeyi sonuçlandırmadığını, yalnızca yorgunluk belirtisi olduğunu ve ardından tartışmanın sürüp gideceği kısa ya da uzun bir molayı başlattığını?

“Hayır” dedi Andi kendi kendine, “abartıyorum. Kimi zaman birbirimize katlanamıyor, tartışıyor, sonra barışıyor ve yeniden birbirimize katlanıyoruz. Birbirini seven iki kişi birbirine bazen kolaylıkla, bazen zorlanarak katlanır, bazen de hiç katlanamaz. Bu böyle işte. İnsan ne kadar sık tartışır, bunun bir kuralı yok. Zaten önemli olan insanın birbirine katlanması değil, birbirine dayanması. Birbirinin benzeri olduğu için dayanmak ya da birbirinin benzeri olmadığı için dayanmamak. Kendini ötekinden ayıran şeyden vazgeçmek ya da vazgeçmemek.”

Ütopyaların hepsi bir şeyden dönmekle başlar. İnsanlar eski dinleri, inançları ve yaşam biçimleriyle vedalaşır ve ütöpik projenin içinde yenilerine yenaşırlar. Vedalaşma ve yenaşma; dönmek budur, gökte çakan bir şimşek, uyanış, coşku ya da benzeri bir zırva değil. Gerçi bu da vardı. Ama Andi, ütöpik bir projeye inanmanın, çoğu zaman ayık kafayla alınan yaşamsal bir karar olmasına şaşıyordu. Bu öncelikle, kendilerini ütöpik bir projeye adanmış olanların karıları ve kocaları için böyleydi. Sevgi, birlikte yaşama arzusu, normal

ve ütöpik dünyada aynı anda yaşamanın olanaksızlığı, çocuklar için daha iyi bir yaşam şansı, kişinin kendisi için mesleki ve ekonomik başarı şansı; işte bu kadar. Ötekinin ütöpik heyecanını anlamak yeterli değildi ve onu paylaşmak gerekli değildi. Gerekli olan, bir kimseyi ötekinden ayıran normal dünyadan vazgeçmekti.

Andi günün birinde, büroyu paylaştığı iş arkadaşlarına sordu: “Yetişkin bir erkek Museviliğe dönerse ve sünnetli değilse, sünnet olması mı gerekir?”

Arkadaşlarından biri doğruldu ve arkasına yaslandı. “Avrupalıların sünnet olmadığı doğru mu?”

Öbür arkadaşı kitaplarına eğilmiş halde kaldı. “Gerekir. Niçin gerekmesin ki? Hz. İbrahim doksan dokuz yaşındayken sünnet etti kendisini. Ama dönme, kendisini sünnet etmek zorunda değil; bunu mohel yapar.”

“O hekim mi?”

“Hekim değil, ama bir uzman. Sünnet derisinin ucunu kesip alır, aşağısını yarıp deriyi başçığin altına iter ve yarayı kurutur; bunun için bir hekim gerekmez.”

Andi elini bacaklarının arasına uzattı ve korumak istercesine cinsel organının üstüne koydu. “Uyuşturmadan mı?”

“Uyuşturmadan mı?” Arkadaşı ona döndü. “Korkunç şeyler söylememizi mi bekliyorsun? Hayır, bir yetişkinin sünneti lokal anestezi altında yapılır. Sünnetten vazgeçtiğini bildiğin ütöpik bir Yahudi toplumu var mı? XIX. yüzyılda bazı Yahudiler bunu değiştirmek ya da kaldırmak istiyorlardı.”

Andi arkadaşına bilgisinin kaynağını sordu ve babasının haham olduğunu öğrendi. Sünnet olmuş dönmeye, bir tür sembolik sünnet uygulandığını da öğrendi. “Bir kez kesilmiş olanı bir daha kesemezsin. Ama bu işler tamamen törensiz de olmaz.”

Bu Andi’nin aklına yatıyordu. Törensiz olmuyordu. Ama bir törende, bir mohel tarafından, lokal anestezi altında ken-

di sünnet derisinin ucunun kesilip alınmasına ve aşağısının yarılıp derinin başçıgın altına itilmesine ve yaranın kurutulmasına; bedenini dini bir vecibeye teslim etmeye; sevgi gibi, hastanın hekime yakınlığı gibi, arkadaşın arkadaşına güveni gibi hiçbir gönül bağının olmadığı birinin önünde cinsel organını açmaya, organının onun tarafından kurcalanmasına ve ucunun kesilmesine boyun eğmeye; üstüne üstlük kendisini sadece mohele değil, hahama ve birtakım yaşlılara, tanıklara ve kirvelere sunmaya; bütün bunları indirilmiş pantolonla ya da pantolonsuz, ayağında çoraplarla yapmaya ve bunların ardından, iğnenin etkisi azalırken ve kabaca sarılmış ve pantolona zorla tıktırılmış organ ağrımaya başlayınca ve kesilmiş sünnet derisi kanlı halde bir tören kâsesinde yatarken, tören sona erinceye dek durup beklemeye, hayır, bütün bunlara hazır değildi. Eğer sünnet olacaksak, bu onun soruydu. Öyle bir ayarlayacaktı ki bu, kendisi için utandırıcı olmayacak ve ona acı vermeyecekti. Yahudi olacaksak, o zaman sünnetli olacaktı.

Andi vaftizi, rahibeleri ve saçları dibinden kesilen acemi erleri, dövmeli SS askerlerini ve toplama kampı tutuklularını ve kızgın demirle damgalanan sığırları geçirdi aklından. Saçlar yeniden uzar, dövmeler kazınır ve vaftizde insan, her durumda dış görünüşü değişmeden, suya nasıl daldıysa yine öyle çıkar. Bu ne biçim bir dindir ki teslimiyetin simgesi ona yetmez, bedene silinmesi imkânsız bir teslimiyet damgası vurur? Zihin ona ihanet edebilir, ama beden daima ve sonsuza dek ona sadık kalmak zorundadır?

11

Cerrah olan ve Heidelberg'e vardığı gün görmeye gittiği arkadaşı da sordu ona bunu. "İlk iş olarak organının bir par-

çasını kesen bir dinle ne işin var?”

“Söz konusu olan sadece sünnet derisi.”

“Biliyorum. Ama ya bıçak kayarsa...” Sırıtiyordu.

“Gırgırı bırak. Kadını seviyorum, o da beni seviyor ve farklı dünyalarımızla başa çıkamıyoruz. Ben de böylelikle, kendi dünyamdan onunkine geçiyorum.”

“Bu kadar mı?”

“Almanlar Amerikalı, Protestanlar Katolik oluyor; sinagogda, daha önce Adventist’ken Musevi olan kara derili bir adamla tanıştım. Dinle pek ilgisi olmayan ve dua etmeyen bir Hristiyan olduğum gibi Musevi de olabilirim. Kilisede kendi iç evrenime dalıyorum, iyi ama niye kilisede olduğu gibi sinagogda da dalmayayım? Sinagogdaki ayin kilisedekinden daha az güzel değil. Hem evdeki törenler, biliyor musun, bizim evde bunlardan pek bir şey anlamadım ve daha fazlasını yaşamak isterdim.”

Arkadaşı kafasını olumsuz anlamda salladı.

“Evet. Ya o benim gibi olacak ya da ben onun gibi. İnsan sadece kendi benzerine katlanır.”

Öğrenciyken hep buluştukları İtalyan lokantasında oturuyorlardı. Garsonların arasında bir iki yeni yüz, duvarlarda bir iki yeni resim vardı, ama bunun dışında değişen bir şey yoktu. Eskiden olduğu gibi Andi bir salata, spagetti bolonez ve kırmızı şarap söylemişti, arkadaşısıysa çorba, pizza ve bira. Arkadaşı eskiden olduğu gibi yine makul ve pragmatik olanın kendisi olduğu, romantikler ve ütopyacılarla ilişkide, makul ve pragmatik bir kafaya yüklenen sorumluluğu da kendisinin taşıdığı duygusu içindeydi. Yıllar içinde Andi’nin kafasından ne fikirler geçmemişti ki!

“Senden böyle bir şey isteyen bir kadın...”

“Sarah benden bir şey istemiyor. Sünnet olmak istediğimi ve bu yüzden burada olduğumu bile bilmiyor. Bir kongrede konferans vereceğimi söyledim ona.”

“Peki. Ama açıkça konuşamadığın bir kadını ne yapacaksın?”

“Açıklık ortak zemin gerektirir. İnsanın ortak zeminde yer alıp almaması, bunda konuşacak bir şey yok, sadece karar vermek lazım.”

Arkadaşı kafasını iki yana salladı. “Bir düşünsene, kız arkadaşın hamile olduğu çocuğu senin istemediğini düşünüyor ve seninle konuşmadan aldırıyor. Böyle bir durumda müt-hiş bozulurdun.”

“Evet, çünkü benden bir şey almış olurdu. Bense Sarah’dan bir şey almıyorum, ona bir şey veriyorum.”

“Bunu bilmiyorsun. Belki senin sünnet derini seviyordur. Belki senin komik teorini paylaşıyor ve seninle aynı değil, farklı olduğun için yaşamak istiyordur. Belki tartışmanızı senin kadar ciddiye almıyordur. Belki tartışmaktan hoşlanı-yordur.”

Andi ona üzüntüyle baktı. “Ancak doğru bulduğum şeyi yapabilirim. Teorimi komik buluyorsun; ama ben tarihe, bugüne, büyüğe, küçüğe, nereye bakarsam bakayım, onun onaylandığını görüyorum.”

“Peki, teoriyi uygulama kararının bir yalana dayanması seni tedirgin etmiyor mu?”

“Ne bakımdan?”

“Sarah’nın hatırı için Musevi olmak istiyorsun, ama iş Musevi olman için gerekli şeylere gelince hile yapmaya kalkı-yorsun. Bu senin için hoş olmayan bir şey, sana gereğinden fazla acı verebilir, bunu istemiyorsun.” Arkadaşı onunla dalga geçiyordu. “Yahudilerin niye sünneti akıl ettiklerini anlamaya başlıyorum. Lapacıları istemiyorlar...”

Andi güldü. “Sünnet olmamış lapacıları istemiyorlar, mesele bundan ibaret. Bu yüzden benim lapacı çükümü sünnet etmeni istiyorum. Bunu yapar mısın?”

Arkadaşı da güldü. “Şöyle düşün...”

Öğrenciyken böyle tartışırlardı. Şöyle düşün: arkadaşın terörist, polisçe aranıyor ve senden onu saklamayı rica ediyor. Şöyle düşün: arkadaşın kendisini öldürmek istiyor, felçli ve senin yardımına ihtiyacı var. Şöyle düşün: arkadaşın senin kız arkadaşınla yattığını itiraf ediyor. Şöyle düşün: arkadaşın ressam olarak başarılı biri, ona resimlerinin kötü olduğunu söyler misin? Karısı onu aldatırsa bunu ona söyler misin? İyi bir şey yaparken kendisine zarar verecekse onu uyarır mısın?

“Bir an önce bitsin istiyorsun.”

“Yakında yeniden New York’a ve Sarah’ya dönmek istiyorum.”

“O zaman yarın öğlen gel. Sana az bir narkoz yaparız ve uyandığında yaran, sökülmesi gerekmeyen, içinde kendi kendisine yok olan, dışındaysa kendiliğinden düşen iplikle dikilmiş olur. Sargı bezi, yani pantenollü gazlı bez arada bir yenilenecek. Üç hafta sonra eskisi gibi olursun.”

“Bu da ne demek?”

“Ne mi demek, organın eskisi gibi olur demek! Başka ne olacaktı ki?”

12

Ameliyat kötü değildi. Sonrasındaki ağrılar tahammül edilir cinstendi ve birkaç gün içinde tamamen geçti. Ama Andi cinsel organının kendisinin bir parçası, yaralı ve tehlikeye maruz kalmış bir parçası olduğunun sürekli bilincindeydi. Ona pansuman yaptığında, giyinirken pantolonunun içinde özenle emniyete aldığında, yanlış hareketlerde ve dokunuşlarda acıyla hissettiğinde ve bundan dolayı tüm hareketlerden ve dokunuşlardan korumaya çalıştığında organı onu hep dikkatli olmak zorunda bırakıyordu.

Doğduğu, büyüdüğü, New York'a gitmeden önce çalışmış olduğu ve geri döndükten sonra tekrar çalışacağı kentteydi. Onu evde görmekten hoşlanan, ama rahat bırakan anne ve babasının yanında kalıyor, yolculuğa çıkmadan önce kalmış olduğu yerden sohbe devam ettiği meslektaşlarını ve dostlarını ziyaret ediyordu. Neredeyse bir yıldır uzakta olduğunu ve yakında yeniden gideceğini bilmeyen, onu aralarında yaşıyormuş gibi selamlayan bir okul arkadaşına, eski bir öğretmenine ya da eski bir kız arkadaşına rastlıyordu bazen. Doğduğu kente, bir balığın suya daldığı gibi dalabilirdi.

Ama o kendisini karaya oturmuş, ait olmadığı bir yere gelmiş, dağlar ile ırmak ve ova arasındaki kent ve toprak parçası artık kendi yurdu değilmiş gibi hissediyordu. Yürüdüğü sokaklar anılarla doluydu; burada önündeki kaldırımında arkadaşıyla bilye oynamış olduğu bir bodrum penceresi, şurada bir garaj girişinde, yağmurlu bir havada ilk kız arkadaşıyla altında durduğu ve öpüştüğü bir bisiklet sundurması vardı; okul yolunda bir dört yol ağzında, bisikletiyle tramvay raylarına takılıp düşmüş ve duvarın arkasındaki parkta annesi bir pazar sabahı onunla doğada suluboya resim çalışması yapmıştı. Anılarının fırçasıyla kenti, geçmiş mutluluğunun, geçmiş umutlarının ve geçmiş hüznünün renkleriyle boyayabilirdi. Ama eskisinden farklı olarak resmin içine giremezdi. Bunu yapmak istediğinde ya da anıları onu memleket anlamına gelen geçmişin ve bugünün birliği içinde yaşamaya davet ettiğinde, bir hareket, pantolon cebindeki cüzdanına ya da anahtarlığına istem dışı bir dokunuş, bambaşka bir şeyi hatırlatıyordu: sünneti ve sünnetle birlikte, nereye ait olduğu sorusunu.

New York'a mı? Kehilath-Jeshurun Sinagogu'na mı? Sarah'ya mı? Ona her gün öğleden sonra, orada sabahın erken saatleriyken ve o hâlâ yataktayken ya da kahvaltı ederken telefon ediyordu. Birkaç konferans hikâyesi uyduruyor ve

gezintilerinden, dostları ve meslektaşlarıyla karşılaşmalarından ve onun mermer evlilik yıldönümünde tanınmış olduğu yakınlarından söz ediyordu. *"I miss you"* diyordu Sarah ve *"I love you"* ve Andi *"I miss you, too"* ve *"I love you, too"* diyordu. Andi neler yaptığını, nasıl olduğunu soruyordu ona ve Sarah kendisinin ve onun komşularının köpeklerinden, eski profesörüyle yaptığı bir tenis maçından ve başka bir bilgisayar oyunu üzerinde çalışan kadının yayınevinde çevirdiği entrika ve dolaplardan söz ediyordu. Andi her lafı anlıyor, yine de hiçbir şey anlamıyordu. New York'luların imaları, alayı, gırgırı ve ciddiyeti için geliştirdiği duyguyu New York'ta bırakmıştı. Yoksa bu duygu ondan, sünnet derisiyle birlikte kesilip alınmış mıydı? Sarah'nın söylediklerinde muhtemelen biraz alay vardı. Söylediklerinde çoğu zaman biraz alay vardı. İyi de, bu alayla aslında ne istiyordu?

New York'ta çalışırken, hep Sarah'yla sevişmelerini hayal ederdi. Bu hayal, bir şey düşündüğünde ya da cümlelerin ortasında bölmezdi onu. Ama Andi düşündüğü şeyin sonuna geldiğinde ya da cümlesini tamamladığında başını kaldırır, dışarıdaki yağmuru görür, Sarah'yla seviştiğini ve yağmurun şırıltısını işittiğini düşler ya da parktaki bankta oturur, çocukları görür ve Sarah'yla sevişip bir çocuk yapmanın düşünür kurar ya da omzunu duvara yaslamış Hudson'a bakan, sırtı ona dönük bir kadın görür ve onun Sarah olduğunu, arkasına geçtiğini, eteğini kaldırdığını ve içine girdiğini gözünün önüne getirirdi. Yorgun olduğunda, seviştikten sonra karnı onun poposunda ve eli onun memelerinin arasında, aşkın kokusuyla sarılı olarak nasıl uykuya dalacaklarını düşünürdü. Fakat bu hayalleri ve özlemleri de, neden oldukları ereksiyonlar ısırap verdiği için olsa gerek, New York'ta bırakmıştı.

Ya da böyle mi olmak zorundaydı? Artık eski yurduna ve henüz yenisine de ait olmaması? Saf değiştiren kişinin, *no-man's-land'* den mi geçmesi gerekiyordu?

13

.Atlantik üstündeki uçak da *no-man's-land*'dir. İnsan yer, içer, uyur, uyanır, tembellik eder ya da çalışır, ama ne yaparsa yapsın, her şey, uçak ininceye ve insan hedefine varıncaya dek havada elde edilmiş bir olanaktan ibarettir. İnsan doygunluğunu, dinlenmişliğini ya da yaptığı işi yerdeki dünyaya ulaştırdığında, ancak o zaman gerçek olur bunlar. Uçak düşmüş olsa, Andi şaşmazdı.

New York'ta serin terminal binasından ağır, sıcak havaya çıktı. Dışarısı gürültülüydü; arabalar birbirini sıkıştırıyor ve yumak haline geliyor, taksiler korna çalıyor, kâhyanın biri taksiler ve bekleyenler arasında düdüğüyle düzeni sağlıyordu. Andi, karşılamaya gelmeyeceğini söylediği halde Sarah'ya bakındı; hem New York'ta kimse kimseyi havaalanından almazdı. Andi camı kapatınca taksinin içi çok sıcak oluyor, açınca da cereyan yapıyordu. "Bir taksiye atla ve gelebildiğin kadar hızlı bana gel" demişti Sarah. Aslında taksiye verecek parası yoktu. Neden gelebildiği kadar hızla gelmesi gerektiğini de anlamıyordu. Bir saat daha geç gelse ne değişirdi? Ya da üç ya da yedi? Ya da bir gün? Ya da bir hafta?

Sarah kırmızı ve sarı güllerden oluşan büyük bir buket çiçek almıştı. Şampanya soğutmuş ve yatağa temiz çarşaf sermişti. Andi'yi poposuna kadar inen kısa kollu bir gömlekle bekliyordu. Baştan çıkarıcı görünüyordu ve Andi sünnetten sonraki ilk defasında başına geleceğinden korktuğu şeye, canının yanacağı ya da kendisini yapay ve kötü hissedeceği ya da iktidarsız olacağı korkusuna kapılmaya fırsat bulamadan, Sarah onu baştan çıkardı. "*I missed you*" dedi Sarah, "*I missed you so much.*"

Andi'nin sünnet olduğu dikkatini çekmedi. Birlikte yattıklarında da, Andi kalkıp şampanya şişesini açtığında ve dolu bardakları yatağa getirdiğinde de, birlikte duş aldıklarında

da. Yemeğe ve sinemaya gittiler ve parıldayan asfalttan eve döndüler. Sarah Andi'ye çok tanıdık geliyordu, sesi, kokusu, kollarını doladığı kalçaları. Birbirlerine daha mı yakındılar? Sarah'ya, onun dünyasına, bu kente ve bu ülkeye daha fazla mı aitti?

Sarah yemekte, patronuyla birlikte Güney Afrika'ya yapması gereken bir yolculuktan söz etti ve ona birlikte gelmeyi isteyip istemediğini sordu. Andi, Apartheid döneminde Güney Afrika'yı ziyaret etmemiş olmaktan, çağdaşı olduğu ve geri getirilemez biçimde yok olmuş bir dünyayı görmemiş olmaktan duyduğu üzüntüyü dile getirdi. Sarah ona baktı ve Andi onun ne düşündüğünü biliyordu. Ama artık buna kayıtsız kaldığını fark etti. Eski kızgınlığı, karşı koyma ve düzeltme huyu yerinde mi diye baktı, ama bir şey bulamadı. Sarah hiçbir şey demiyordu.

Uykuya dalmadan önce birbirlerine dönük yatıyorlardı. Andi sokak lambasının beyaz ışığında Sarah'nın yüzünü görüyordu. "Ben sünnet oldum."

Sarah onun erkeklik organını tuttu. "Sen... hayır, değil din... yoksa... Hey, aklımı iyice karıştırdın! Sünnet olduğunu neden söylüyorsun?"

"Hiç, öylesine."

"Sünnetli olmadığını sanıyordum. Ama eğer sünnetliysen..." Kafasını iki yana salladı. "Sizde bizdeki gibi geleneksel bir şey değil bu, doğru mu?"

Andi kafasını salladı.

"Eskiden, sünnetli olmayan bir erkeği içimde nasıl, farklı mı, daha mı iyi, yoksa daha mı kötü hissedeceğimi bilmek isterdim. Kız arkadaşım arada fark olmadığını söylemişti, ama ona inansa mıydım inanmasa mı? Kararsızdım. Sonra sünnetli olmayan bir erkekle pek de iyi olmayacağını, çünkü öbür duygunun, şayet böyle bir duygu varsa tabii, kendisini farklı hissettirmek için her türlü nedene sahip olacağını söy-

ledim kendime. Sünnetli erkeklerle ne kadar da farklı oluyor!” Sarah ona sokuldu. “Ve sen, ne kadar hoş duygular uyandırırıyorsun!”

Andi kafasını salladı.

Ertesi sabah saat dörtte uyandı. Yeniden uykuya dalmak istiyordu. Ama yapamadı. Öbür tarafta, memleketinde saat ondu ve hava apaydınlıktı. Kalktı ve giyindi. Apartman daire-sinin kapısını açtı, ayakkabılarını ve bavulunu koridora koydu ve kapıyı öyle yavaş kapattı ki sadece hafif bir çıt sesi duyuldu. Ayakkabılarını giydi ve gitti.

Oğul

İsyancıların havaalanını ateşe tutmasından ve bir yolcu uçağının isabet almasından bu yana, hava trafiği sivil uçuşlara kapatılmıştı. Gözlemciler, beyaz renkte ve mavi armalı bir Amerikan askeri uçağıyla geldiler. Subaylar ve erler tarafından karşılandılar, iniş pisti, uzun koridorlar ve büyük bir salon boyunca, onların eşliğinde, duran bagaj bantlarının, kapalı gişelerin ve boş mağazaların önünden geçerek yürüdüler. Reklam ışıkları yanmıyor, gelişgidiş panoları bir şey göstermiyordu. Büyük pencerelere, göğüs hizasına kadar kum torbaları yerleştirilmişti, bazılarının camı yoktu. Gözlemcilerin ve onlara eşlik edenlerin ayaklarının altında mermi parçaları ve kumlar gıcırıyordu.

Binanın önünde küçük bir otobüs bekliyordu. Kapısı açıldı ve gözlemciler içeri buyur edildiler. Son gözlemci otobüse biner binmez, öne iki cip, arkaya da asker dolu iki kamyon geçti ve konvoy hızla yola koyuldu.

“Baylar, sizlere hoş geldiniz diyorum.” Gözlemciler öndeki koltukların arasında ayakta duran ve koltuk arkalıklarına tutunan ak saçlı ve ak bııklı erkeğin başkan olduğunu anladılar. O bir efsaneydi. 1969’da başkanlığa seçilmiş ve iki yıl sonra ordu tarafından devrilmişti. Ülkeyi terk etmemiş, hapse tıkmayı göze almıştı. Yetmişlerin sonunda Amerikalıların baskısı üzerine ev hapsine alınmış, seksenli yıllarda avukat olarak çalışmasına izin verilmiş ve doksanlarda muhalefeti örgütle-

mişti. İsyancılar ile askerler barış görüşmelerine oturmak zorunda kaldıklarında, onun başkanlığa getirilmesi konusunda anlaşmışlardı. Öngörülen özgür seçimler sonucunda başkanlık koltuğuna oturacağından kimsenin kuşkusu yoktu.

Konvoy başkentin varoşlarına ulaştı; tahtadan, naylon tentelerden ve mukavvadan kulübeler, mezarlarında insanların oturduğu ve mezar taşları köhne barakalarda temel olarak kullanılmış bir mezarlık, oluklu sacdan yapılmış damları olan, taş duvarlı küçük evler. Yol boyunca kadınlar, erkekler ve çocuklar su kaplarıyla yürüyorlardı. Hava gözle görülecek kadar sıcak ve kuruydu, her taraf, hatta asfalt yol kumlu bir tozla kaplıydı ve toz, konvoyun ardından havaya savruluyordu. Bir süre sonra otobüsün camları puslandı. Başkan iç savaş, terör ve barış hakkında konuşuyordu. “Barışın sırrı bitkinliktir. Ama herkes ne zaman bitkin düşer? Savaşanların çoğu bitkin düştüğünde sevinelim. Ama fazla da bitkin olmasınlar; çatışmayı sürdürmek isteyenlere engel olmaları gerekiyor.” Başkan yorgun bir ifadeyle gülümsedi. “Barış ihtimal dışı bir durum. Bu yüzden yirmi bin kişilik bir barış birliği rica etmiştim. Bunun yerine siz on ikiniz, kararlaştırılan karma kontenjan adaylıklarının, valilik seçimlerinin ve sivil yönetime geçişin istendiği gibi gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini gözlemlemeye geliyorsunuz.” Başkan tek tek yüzlerine baktı. “Buraya gelmeniz yürekli bir davranış. Sizlere teşekkür ederim.” Yeneden gülümsedi. “Bizim basınınız sizi nasıl adlandırdığını biliyor musunuz? On iki barış havarisi. Tanrı sizi kutsasın.”

Kentin merkezindeydiler. Merkez, bir vadinin sonunda yer alıyordu; eski katedralin, XIX. yüzyıldan kalma parlamento, hükûmet ve adliye binalarının, modern büroların, ticarethane ve apartmanların olduğu birkaç cadde. Başkan vedalaştı. Otobüs yola devam etti. Yamacın ortalarında, Hilton’un girişinde durdu. Otelin dağa bakan cephesinde kurşun delikleri ve tahta çakılı pencereler görülüyordu. Parkta kum torbala-

rıyla barikatlar kurulmuştu.

Otel müdürü onları şahsen selamladı. İşletme ve servisin mükemmel olmamasından dolayı mazur görülmelerini rica etti. Askerler oteli ancak birkaç gün önce geri vermişlerdi. Buna rağmen odalar iyi durumdaydı. “Balkon kapılarını ardına kadar açınız! Geceleri hava serinler, bahçemizin çiçekleri güzel kokular yayar ve sivrisinekler kıyıda kalır. Henüz işlemeyen klimaların eksikliğini hissetmeyeceksiniz.”

2

Akşam yemeği servisi terasta yapıldı. Gözlemciler ülkenin altı eyaletine uygun biçimde altı masada oturuyorlardı. Bir eyalete tayin edilmiş iki gözlemci ile oradaki silahlı kuvvetlerin bir subayı ve oradaki isyancıların bir *comandante*’si birlikte yemek yiyordu. Otel müdürünün dediği gibi havanın sıcaklığı hoştu. Bahçe güzel kokuyor, arada sırada bir pervane mumların ışığında kavruluyordu.

Devletler hukuku profesörü olan Alman gözlemci, son dakikada başka birinin yerini almıştı. Önceden de çeşitli uluslararası örgütler için çalışmış, komitelerde görev almış, raporlar yazmış ve anlaşmalar hazırlamış biriydi. Ama hiç olay yerinde aktif görevde bulunmamıştı. Bundan niçin kaçınmıştı? İnsanın gözlemci olarak hiçbir etkisi ve prestiji olmadığından mı? Peki şimdi bu görevi almak için neden ısrar etmişti? Kendisini, çalışma masasındaki gerçeklikle asla yüzleşmemiş bir şarlatan gibi hissetmiş olduğundan mı? Belki diye düşündü, belki bundandı. Tüm gözlemcilerin en yaşlısıydı, Atlantik ve Körfez üzerindeki uçuşlardan ve New York’taki kız arkadaşıyla, iki uçuş arasında sabaha kadar yaptığı tartışmadan yorgundu.

Birlikte çalıştığı diğer gözlemci, Kanadalı bir mühendis ve işadamıydı; işlerinin onsuz da yürüyecek duruma gelmesin-

den sonra, bir insan hakları örgütüne katılmıştı. Ertesi gün deniz kıyısındaki iki eyaletten kuzeydekine doğru birlikte yola çıkacağı subay ve *comandante*, gözlemci olarak katıldığı görevlerle ilgilenmeyince, cüzdanını çıkardı ve karısı ile dört çocuğunun fotoğraflarını birer birer masanın üstüne koydu. “Aileniz var mı?”

Subay ve *comandante* şaşkın ve mahcup bir ifadeyle bakiştilar ve duraksadılar. Ama sonra elleri ceketlerine ve cüzdanlarına gitti. Subayın yanında düğün fotoğrafı vardı; onun üstünde beyaz eldivenli, siyah tören üniforması, karısının üstünde duvaklı ve kuyruklu gelinlik, her ikisi de ciddi ve mahzun bakışlı. Bir de çocuklarının fotoğrafı vardı; yan yana iki iskemlede oturuyorlardı, kız tüllü ve dantelli, oğlan gerilla üniformalı, her ikisi de ayakları yere değmeyecek kadar küçük ve aynı ölçüde ciddi ve mahzun bakışlı. Kanadalı, “Ne güzel bir kadın!” diyerek siyah gözlü, kırmızı dudaklı ve elma yanaklı geline hayranlığını dile getirdi ve dilini şaklattı. Subay, ailesini bu hayranlıktan korumak istiyormuşçasına fotoğrafı çabucak cebine soktu. Kanadalı, *comandante*’nin mezuniyet kepi takmış ve cüppe giymiş üniversiteli karısının portresini yakından inceledi ve “Oo, sizin karınız da öyle, bu ne güzellik!” dedi. *Comandante* masanın üstüne ikinci bir fotoğraf koydu; ellerinden tuttuğu iki oğlan çocuğu, önlerinde bir mezar. Alman, subayın gözlerini kırptığını ve yanaklarının gerildiğini gördü. Ancak *comandante*’nin karısı askerler tarafından öldürülmüş, üçüncü çocuğunun doğumu sırasında ölmüştü.

Sonra diğerlerinin bakışları Alman’a yöneldi. O omuz silketti. “Ben boşandım ve oğlum da artık büyüdü.” Ama yine de yanında bir fotoğraf bulundursaydı iyi olacağını biliyordu. Eskiden, oğlu küçükken de yanında fotoğrafını taşımazdı. Neden? Boşandığı sırada beş yaşında olan, annesinin büyüt-tüğü ve nadiren gördüğü oğluna, bir baba borçlu olduğunu hatırlatabileceği için mi?

Yemek geldi. İlk kaptan sonra ikincisi, üçüncüsü ve dördüncüsü hızla birbirini izledi, kıyı bölgesinin kırmızı şarabı da eksik değildi. *Comandante* başı ve göğsü tabağına eğik, kendisini yemeğine ve içkisine vermişti. Her servisin sonunda bir parça ekmek alıyor, tabağını pırl pırl temizliyor, ekmeği ağzına sokuyor ve bir şey demek istiyormuş gibi doğruluyor, ama bir şey demiyordu. Subayla hemen hemen aynı yaşta olmasına rağmen, başka bir kuşağa, pek çok şey görüp geçirmiş, yavaş, ağır kanlı, suskun bir erkekler kuşağına aitmiş gibi duruyordu. Kimi zaman diğerlerini, karısı ile çocuklarından söz eden Kanadalıyı, çatal bıçağı kullanırken ellerinin serçeparmaklarını ayırık tutan ve nazik sorular soran subayı ve yorgunluktan yemek yiyecek hali olmadığından arkasına yaslanmış oturan, bakışları *comandante*'nin bakışlarıyla çakışan Alman'ı süzüyordu.

“Konuşmalı ve paslanmış İspanyolcamı cilalamalıyım” diye düşündü Alman. Ama aklına bir şey gelmiyordu. Gerçi diğerleri de fotoğraflarını çıkarıp etrafta dolaştırdıklarında, koca ve aile babası olarak birbirleriyle canciğer olmamışlardı. Ama yine de ona, birbirlerine aitlermiş ve dünya üzerinde onun sahip olmadığı bir hakka sahiplermiş gibi geliyordu.

Tatlılarını yedikleri sırada silah sesleri, bir makineli tüfeğin takırtısı işitildi. Konuşmalar kesildi, herkes geceye kulak verdi. Alman, subay ile *comandante*'nin bir an bakıştıklarını ve belli belirsiz kafa salladıklarını görür gibi oldu.

“Bu onlardan biriydi” dedi Kanadalı ve *comandante*'ye baktı, “bir Kalaşnikoftu.”

“İyi bir kulağınız var.”

“Eğer bütün Kalaşnikoflar ellerinde olsaydı”, subay başıyla *comandante*'yi işaret ediyordu, “iyi olurdu.”

Vadiden, akşam boyunca duyulan aynı uğultu yükseliyordu; elektrik santralının, büro, ticarethane ve apartmanlardaki klimaların, trafiğin, atölyelerin ve lokantaların uğultusu.

“Ve uyuyanların soluğu” diye düşündü Alman, “sevişenlerin ve ölenlerin soluğu”, bu düşünce hoşuna gitmişti.

3

Atlantik üstündeki her uçuştan sonra olduğu gibi saat dörtte uyandı. Balkona çıktı. Vadide karanlık kent uzanıyordu. Bahçeden çiçek kokulu esintiler geliyordu. Hava ılıktı. Şezlongu açıp uzandı. Hiç bu kadar çok yıldız gördüğünü hatırlamıyordu. Bir ışık hareket ediyordu; onu gözleriyle izledi, kaybetti, yeniden buldu, kaybetti ve bir defa daha buldu ve ufka kadar ona eşlik etti.

Beşe doğru ortalık aydınlandı. Bir anda gökyüzü siyahtan kurşuniye döndü, yıldızlar yok oldu, kentteki ve yamaçlardaki az sayıda ışık söndü. Aynı anda kuşlar hep birlikte ötmeye başladı; içinde bazen bir melodi parçasının gizli bir selam gibi yankılandığı gürültülü, uyumsuz bir konser. Farklı kültürlerde müziğin tınısı bundan dolayı mı farklıydı acaba? Kuşlar farklı öttüğü için mi?

Odaya geri döndü. Altıda kahvaltı edilecek, yedide yola çıkılacaktı. Duş yapıp giyindi. Bavulunda tanımadığı bir kravat buldu. Bunu takım elbiselerinin arasına, tartışmalarının ardından kız arkadaşı koymuş olmalıydı. Acaba kız arkadaşı onun yanına Almanya'ya mı taşınmalıydı, yoksa o kız arkadaşının yanına New York'a mı, acaba çocuk yapmayı mı denemeliydi, acaba daha az çalışabilir miydi? Bütün gece bunlar üzerine nasıl konuşabildikleri, onun için bir bilmeceydi. Birbirlerini çileden çıkarıncaya ve bitkin düşünceye kadar sürdürdükleri tartışmanın ardından, kız arkadaşının hiçbir şey olmamış gibi bavuluna bir kravat koymuş olabilmesi, onun için daha da büyük bir bilmeceydi.

Telefonun çalışacağını hiç ummadığı halde ahizeyi kaldırdı.

dı. Ama çalışıyordu ve oğlunun birkaç hafta önce doktor olarak çalışmaya başladığı hastaneye telefon etti. Oğlunun telefona gelmesini beklerken, hatta duyduğu uğultu ona kentin uğultusunu hatırlattı.

“Ne oldu?” Oğlu nefes nefeseydi.

“Hiç. Sana şeyi sormak istiyordum...” Telefon çalıştığına göre faksın da çalıştığını düşünerek, ona bir fotoğrafını fakslayarak fakslayamayacağını sormak istiyordu. Ama çekiniyordu.

“Neyi, baba? Şu anda görevdeyim ve tekrar bölüme dönmemliyorum. Nereden arıyorsun?”

“Amerika’dan.” Oğluya haftalardır konuşmamıştı. Oğlunu her pazar aradığı zamanlar olmuştu. Ama konuşmaları zorlamaydı ve böylece günün birinde aramaktan vazgeçmişti.

“Döndüğünde beni ara.”

“Seni seviyorum oğlum.” Bunu asla telaffuz etmemişti. Amerikan filmlerinde, babalar ya da anneler tarafından oğullarına ya da kızlarına kolayca söylendiğini her duyduğunda, bunu oğluna söylemeye niyetlenirdi. Ama bundan hep utanmıştı.

Oğlu da utanıyordu. “Ben... ben... ben de sana hoşça kalıyorum baba. Yakında görüşmek üzere!”

Sonradan kendi kendine, “Acaba daha çok laf etmem gerekir miydi?” diye sordu. Sevgi sözcükleri telaffuz etmeyi hep istemiş olduğunu ya da alıştığı çevreden çok uzakta, onun için gerçekten neyin önemli olduğunu düşündüğünü ve bu sırada... Yok, daha iyi olmazdı.

Dört ciple gidiyorlardı, en önde subay, ardında Kanadalı, sonra Alman ve en arkada *comandante*. Hepsi de arka koltukta, sürücüler ile yardımcıları ise ön koltukta oturuyorlardı. Kanadalı ile Alman aynı araçta gitmeyi istediler. Ama subay ve *comandante* buna izin vermediler. “No, *ingeniero*” dediler Kanadalıya ve Alman’a “No, *profesor*.” Dağların arasından geçen yolda her şeye rağmen bir mayının üstünden geçecek olurlarsa, aynı cipteki iki gözlemci birden havaya uçmamalıydı.

Yolculuk son derece nefes kesici bir tempoyla sürüyordu. Hava serin, cipin üstü açıktı, rüzgâr ılık çalıyor ve Alman donuyordu. Bir süre sonra asfalt sona erdi; şimdi mıcır, toprak ve kasislerin üstünde daha yavaş, ancak sıkı tutunduğu halde onu hâlâ bir sağa bir sola savuracak kadar hızla gidiyorlardı. Böylece biraz ısındı.

Yol döne döne dağa tırmanıyordu. Öğlen dağ geçidinde mola verecek, akşam vadi yolunu yarılایınca bir manastırda kalacak ve ertesi gün öğleden sonra eyalet merkezine ulaşacaklardı.

“Bizi bu geri zekâlı dağların üstünden neden bir helikopterle aşırmadıklarını söyleyebilir misiniz?” İkinci cipin lastiği patlamıştı ve sürücüler lastiği değiştirirken, Kanadalı Alman’a yassı, gümüş rengi bir şişeden viski ikram ediyordu.

“Belki bir protokol sorunudur, ha? Helikopterde askerlerin elinde olurduk, ama böyle olunca, askerler kadar isyancıların da elindeyiz.”

“Protokol üstünde anlaşmak yerine, bizim havaya uçmamızı mı göze alırlar? Kanadalı kafasını iki yana salladı ve bir yudum daha aldı. “Bunu bir sorayım.”

Ama sormadı. Subay ve *comandante* yan yana duruyor, heyecanlı heyecanlı konuşuyorlardı. Sonra *comandante* cipine gitti, direksiyona oturdu, kenardaki otları ve toprağı sıçratarak ve Kanadalı ile Alman’ı yana sıçramak zorunda bırakarak öbür arabaların yanından geçti ve yolun ortasında, subayın cipinin önünde durdu. Kanadalı şişeyi hiçbir şey söylemeden Alman’a uzattı. “Bavulda daha var.”

4

Yukarıya çıktıkça daha yavaş yol almaya başladılar. Yol daraldı ve kötüleşti. Bir yanda dimdik yükselen, öbür yanda dimdik vadiye inen, kolay ufalanan bir kayaya oyulmuştu.

Kimi zaman bir kaya parçasını kenara itmeleri ya da öndeki cipin kaya parçalarını yerinden oynattığında, açılan yeri taş ve dallarla doldurmaları ya da arkadaki cipi halatla sağlama almaları gerekiyordu. Hava sıcak ve nemliydi ve vadiden sis yükseliyordu.

Geçide ulaştıklarında hava karardı. *Comandante* cipini durdurdu. “Burada duruyoruz.” Subay onun yanına yaklaştı, ikisi Alman’ın anlayamadığı kadar alçak bir sesle birkaç laf ettiler, sonunda subay bağırdı: “Araç in! Yola yarın devam ediyoruz.”

Yolun solunda büyük bir meydan vardı, meydanın sonunda küçük bir kilise duruyor ve görüntü, uzaklardaki, alacakaranlığın kül rengine bürünmüş, sisle örtülü dağ silsilesinde yitiyordu. Kilise yanıp kül olmuştu. Boş kapı ve pencere açıklıkları isle kaplanmış ve çatı makası kömürleşmişti. Ama kule sapasağlam duruyordu: basık bir küp, onun üstünde daha ince, yine kübik bir çan yeri ve onun da üstünde büyük istavrozlu, yuvarlak bir kule başlığı vardı. Karanlık, yangının izlerini yuttuğunda, kilise gri gökyüzünün önünde sağlam bir silüet olarak dikildi. Neredeyse Bavyera ya da Avusturya Alp-leri’ndeki bir kilise gibiydi.

Alman, sahneyi yeniden gözünün önüne getirdi. Aradan yirmi yıl geçmiş olmalıydı. Münih yakınlarındaki bir gölün kıyısında oğluyla birlikte iki haftalık bir tatil geçiriyordu. İkinci haftanın başında bir akşam, her akşam olduğu gibi köyün bitimindeki kiliseye yürümüşlerdi. Kilise yüksekçe bir yerde inşa edilmişti; önünden köye doğru alçalarak bir meydan iniyor, arkasında ise dağlara, tepelere ve uzaklardaki Alpler’e dek çayırlar uzanıyordu. Meydandaki taş sıranın üstünde oturuyorlardı. Sonbahardı ve hava artık serindi, ama bankın taşında günün sıcaklığı hâlâ duruyordu. O sırada meydanın kenarında bir spor araba durdu ve boşandığı karısı ile yeni ve genç erkek arkadaşı inip onlara doğru yürüdüler. Kadın sırma

kemerli beyaz giysisinin içinde hem koket hem de tutuk, ayrıklı bacaklı erkek arkadaşıyla siyah deri pantolonlu ve açık yakalı beyaz gömleliydi; bankın önünde durdular.

“Merhaba, anne.” İlk olarak oğlan konuştu, bankın üstünde ayağı fırlayıp kaçacakmış gibi öne kaydı, ama yerinden kalkmadı.

“Merhaba.”

Sonra kadının erkek arkadaşı konuştu. Oğlanı yanlarında götürmek için ısrar ediyordu. Mahkeme sonbahar tatili için babaya oğlula sadece bir hafta geçirme hakkı tanıyormuş, diğer hafta annenin hakkıymış.

Bu doğruydı, ama bu sonbahar için aralarında başka türlü anlaşmışlardı. Kadın bunu biliyor, ama bir şey demiyordu. Korkuyordu. Arkadaşının ne kadar kibirli olduğunu, oğlanın annesine ve onun yanındaki adama ait olduğunu söylerken ne kadar kibirli konuştuğunu fark ettiği halde, onu kaybetmekten korkuyordu. Baba, kadının korkusunu ve erkek arkadaşının kibirinin ardındaki korkuyu görüyordu; hayattaki başarısı ve konumu bakımından, kendisini babanın altında hissediyor ve daha genç olma avantajının bile tadını çıkarmıyordu. Baba, bütün bunlar onu ilgilendirmiyormuş gibi davranan oğlunun korkusunu da görüyordu.

Öbürü öfkeyle bağırdı, büyük bir yaygarayla insan kaçırmaktan, mahkemeden ve hapisten söz etti ve oğlanı, kendileriyle birlikte arabaya gelmesi için azarladı. Oğlan omzunu silkti, ayağı kalktı ve bekledi. Baba onun gözlerindeki soruyu, babasını mücadele etmeye ve galip gelmeye davet edişini, ardından da pes etmesinin yarattığı hayal kırıklığını gördü. Öbürüne bağırmalı, onu pataklamalı ya da oğlanla birlikte kaçıp gitmeliydi. Omuz silkmek ve oğlana çaresiz bir gülümsemeyle, acınarak ve cesaretlendirerek kafa sallamak da dahil her şey, boyun eğmekten daha iyi olurdu.

Oğlanın işini mi kolaylaştırmak istemişti? Yoksa annenin-

kini mi? Yoksa kendininkini mi? Oğlu gittiği ve kendisi de yeniden işine dönebildiği için içten içe sevinmiş miydi?

Cipler meydanı geçti, motorları çalışır ve farları açık vaziyette kilisenin önüne park etti. Subay ve *comandante* emirler yağdırdı ve askerler kilisede işe koyuldu. Alman, meydanı ve kuleyi geçti, arkada kilise gibi yanıp kül olmuş iki katlı, iki odalı bir müstemilat ve koro yerinin arkasında, yamaçtan aşağıya inen bir merdiven buldu. Ortalık, önünü göremeyeceği kadar karanlıktı. Durdu ve gözünü merdivenlere dikti. Arada bir, rüyasında bir kuş bağırıyormuş gibi bir ses çınılıyordu. Sonra subay, gelmesi için ona seslendi.

Arkasına döndü ve yürüdü. Merdivenin en üst basamağının yanına birinin sinmiş olduğunu ancak o zaman gördü. Yüreği ağzına geldi, kendisini gizlice dinleniyor ve gözleniyormuş gibi hissetti. Koyu renk pelerinin içindeki kişinin erkek mi, kadın mı olduğunu anlayamadı. Karaltı, başını ona doğru kaldırmadan, anlamadığı bir şey söyledi. Ne dediğini sordu, karaltı tekrar konuştu, ama söylediğini mi tekrarladı, yoksa başka bir şey mi söyledi, bunu bile anlayamadı. Subay bir kez daha ona seslendi.

Kilisede sürücüler farların ışığında iş görüyor, çatı makasının, sıraların ve günah çıkarma iskemlelerinin kömürleşmiş tahtalarını bir yığın halinde istifliyor ve koro yerinde, sunağın çevresini temizliyorlardı. Subay ve *comandante* ortalıkta görünmüyordu. Kule kapısının taştan eşiğinde, elinde gümüş rengi yassı şişeyle Kanadalı oturuyordu.

"Buyrun!" Kanadalı eliyle ve şişeyle Alman'ı yanına çağırdı.

Alman oturdu, bir yudum aldı ve ağzı kavruluncaya değin ağzında yuvarladı.

"Mademki geceyi manastırda geçirecekmişiz yanlarında niye uyku tulumu ve erzak bulundurduklarını söyleyebilir misiniz bana? İçeride yemek pişirmek için ateş yakıyor ve koro yerinde döşeklerimizi hazırlıyorlar."

Viskiyi yuttu ve bir yudum daha aldı. “Ne olur ne olmaz diye. Yolun halini ve acil bir durum olabileceğini biliyorlar.”

“Yolun halini biliyorlar mı? Buna rağmen bizi dağlardan, helikopter yerine ciple geçirmeyi tercih ediyorlar, öyle mi?”

“Ben hiç helikopterle uçmadım.”

Kanadalı, “Tatatata” diyerek şişeyi kafasının üstünde döndürdü. Sarhoştı.

Sonra iki el silah sesi ve hemen ardından bir üçüncüsünü işittiler. “Bu *comandante*’ydi. Kesinlikle onun tabancasıydı. Üstünüzde bir tane var mı?”

“Tabanca mı?”

Comandante ile subay karanlığın içinden belirdiler. Kanadalı karşıdan onlara seslendi: “Neye ateş ediyordunuz?”

Comandante başıyla subayı işaret etti. “Çıngıraklı yılan sesi duyduğunu sandı. Ama burada bulunmaz. Endişe etmeyin.”

5

Yemekte Kanadalı *comandante*’ye yüklendi. Subay değil, o ateş etmişti, bunu niye inkâr ediyordu? Subay bir süre sonra *ingenero*’yla dalga geçmeye başladı. Demek, silah seslerinin bir Tokarev’den geldiğini teşhis etmişti. Demek, bir Tokarev’in, bir Makarov’un, bir Browning’in, bir Beretta’nın nasıl ses çıkardığını biliyordu. Bu şaşırtıcı değil miydi? Tam da onun, silah seslerini bu kadar iyi tanıması? Silahlardan bu kadar anlaması? Tam da onun?

Kanadalı sorarak baktı.

“Siz vaktiyle Amerika’dan Kanada’ya, silahlarla işinizin olmasını istemediğiniz için gitmiştiniz, değil mi?”

“Ee?”

Subay güldü ve elini bacağına vurdu.

Ateş geçtiğinde ve uyku tulumlarında yatarlarken, Alman

çatı kirişlerinin kalıntıları arasından gökyüzüne baktı. Yıldızların bolluğu altında yine ezildi. Hareket eden ve yine gözleriyle izleyebileceği bir ışık aradı. Ama bir şey bulamadı.

Gerçek bir baba, oğlu uğruna çarpışır. Onun için dövüşür. Ya da onunla birlikte kaçır. Ama oturduğu yerde durup omuz silkmez. Birinin kalkıp oğlunu elinden almasını, pişmiş kelle gibi sırtarak seyretmez.

Hatırına buna benzer başka utandırıcı sahneler geliyordu. Ona sırt çeviren, hor gördüğü, ama yine de şirin görünmeye çalıştığı yaşlı meslektaşlarıyla yemek yemesi. Karısıyla ve karısının anne babasıyla geçirdiği, babanın kızı için başka bir koca arzulamış olduğunu sezdirdiği ve kendisinin nazikçe gülümseyerek oturakaldığı akşam. Son dansı en hoş kızla yaptığı, ama başka biri, iri yarı ve güçlü olanlardan biri gülererek kızı elinden aldığı anda, son dansı yaptığı kızı evine kadar götürmek istemesi doğal olduğu halde, hiçbir şey olmamış gibi davrandığı dans dersi.

Yüzü alev alevdi. Artık utancına katlanamıyordu. Hayatındaki yenilgilerin anıları, başarısızlığa uğramış girişimler, ölmüş umutlar; hiçbir şey utanç kadar bedensel olamazdı. Sanki kendisinden kopmak istiyor da kopamıyor, sanki bir şey onu parçalara ayırıyor gibiydi. O şey sanki ikiye bölüyordu onu. "Evet", diye düşündü, "utanç bu işte." İnsanın yüreğinin yarısını yitirmiş olmasından kaynaklanan ikiye bölünmüşlüğü bedensel olarak hissedilmesi. Yüreğimin bir yarısıyla meslektaşlarımı hor gördüm, öteki yarısıyla onlara kendimi şirin göstermek istedim; kayınpederime karım uğruna yarı hürmet gösterdim, yarı nefret ettim ve o hoş kıza sahip olmak istedim, ama bütün kalbimle ve bütün cesaretimle değil. Ve oğluma sadece yarım bir baba oldum.

Uyuyakaldı. Uyandığı zaman bilinci hemen berraklaştı. Oturdu ve karanlığa kulak verdi. Onu neyin uyandırmış olduğunu bilmek istiyordu. Fakat gece sessizdi. Yine sadece

bir kuşun bağirtısını ve sararmış yaprakların arasından rüzgâr sesiymiş gibi gelen bir hışırtı duydu. Kilise kapısının önünde park etmiş olan cip, aniden, gürültülü bir patlamayla alevler içinde kaldı. Alman daha uyku tulumundan çıkmadan, subay kapıya, meydanda yanmakta olan cipin yanındaki cipe koştu, el frenini boşa aldı ve cipi itti. Alman onun arkasından koşup yardım etti. Alevlerin aydınlattığı yerde kavurucu bir sıcak vardı, her an alevlerin öbür cipe sıçrayacağını düşündü. Ama başardılar. Diğer iki cip güvenli bir uzaklıkta duruyordu.

“Siz bir...”

“Evet, kilise kapısının yanına bir nöbetçi koymuştum.” Subay Alman’ı kiliseye çekti. Koro yeri boştu. Diğerleri, alevlerin kilisenin içini aydınlatmadığı girişin yanında duruyorlardı. Yangın sönene kadar kimse ağzını açmadı. Sonra subay ve *comandante* adamlarına emirler fısıldadılar ve adamlar gecenin karanlığında kayboldular.

“Biz kuleye çıkıyoruz. Siz koro yerine gidin. Profesör, benim tabancamı alın.” Subay tabancasını Alman’a verdi. Sonra o da, *comandante* de ortadan yok oldular.

Kanadalı Alman’ı sımsıkı tutuyordu. “Yarın erkenden, hava aydınlanınca bir cip ile gençlerden ikisini kapalım ve geri dönelim. Eğer o geri zekâlı kente varmamızı istemiyorlarsa, bırakalım öyle olsun. Vaktiyle Vietnam yerine Kanada’ya, böyle bir yerde ölmek için gitmedim.”

“Fakat...”

“Aklınız nerede? Bunlar bizi istemiyorlar. Nazik olduklarından, bizi öldürebilecekleri halde öldürmediler. Bu onlar için çok ciddi ve nezaketlerine nazikçe karşılık vermezsek nezaketi bir kenara bırakacaklar.”

“Onlar kim?”

“Ben ne bileyim? Zaten beni ilgilendirmiyor da.”

Alman tereddüt ediyordu. “Bizim...”

“...görevimiz, ülkeye barışı getirmek, değil mi? On iki barış havarisinden ikisi biz değil miyiz?” Kanadalı gülüyordu. “Anlamıyor musunuz? Başkanın dediği gibi: çarpışmaktan zevk aldıkları sürece onlarla barış olmaz. Alkolle olduğu gibi. Alkolik dibi görmemişse, daha aşağıya inemeyeceği kadar dip-te değilse, içmeyi bırakmaz.” Cebinden şişeyi çıkardı. “Şerefe!”

6

Alman soğuktan donduğu halde uykuya daldı. Uzuvarları kaskatı olmuş halde uyandığında şafak söküyordu. Yerinden doğruldu ve solda, düzgünce yan yana park edilmiş iki cipi ve meydanın ortasındaki hurdaya dönmüş diğer cipi gördü. Onu gece o kadar uzağa ittiklerini fark etmemişti. Meydanın arkasında, yamaçtaki ağaçlar sisle örtülüydü. Işık kurşuniydi, ama yine de gözleri acıtıyordu.

Gürültüler duydu. Metal taş değişiyordu tekrar tekrar ve tekrar tekrar tok bir sesle toprak toprağa düşüyordu. Sürücüler bir mezar mı kazıyorlardı? Güneş doğdu; solgun, sarı bir küre.

Küreklerin takırtısı ona deniz kıyısındaki tatili ve oğlu, herkesin babası gibi bir babasının olmasını ve onunla herkesin babasıyla yaptığını yapmak istediğinden, bütün babalar da çocuklarıyla kumdan kale yaptığından, oğluyla yapmış olduğu kumdan kaleyi hatırlattı. Oğlu hem özel, hem de gururla göstereceği bir kale istiyordu. Ama gururla göstermek istediği okul ve oyun arkadaşlarından hiçbiri orada değildi ve baba ile oğulun tüm hünelerine döktürerek yaptıkları kale hedefine ulaşamadı. Birkaç yıl sonraki dağ yürüyüşü de hedefine ulaşamadı. Gitmek istedikleri ya da bir meydan okumayla baş etmenin sevincini oğluna göstermek için gitmeleri gerektiğini düşündüğü kadar uzağa gidemediler. Aklına, beceriksiz dav-

randığı başka durumlar geliyordu, övmek yerine talepte bulunduğu, avutmak yerine sövdüğü, ilişkiye geçmek yerine geri çekildiği durumlar. Bunlar hatırlıdan, uzaktaki bir trenin görüş alanının içinden geçmesi gibi geçiyordu. Binmiş olması gereken, ama çoktan kalkmış olan bir tren.

Kendisini dermansız hissediyordu, bir sütun kaidesine yaslanarak güneşe baktı. Dişleri birbirine çarpıyordu. Sanki güneş gökyüzünde asılı kalmış diye geçirdi içinden. Güneşin aşağı düşeceğinden korktu. Yeryüzüne düşer miydi, çarptığı yerdeki her şeyi cayır cayır yakar ve buharlaştırır mıydı? Yoksa yeryüzünün arkasına, boşluğa mı düşerdi?

Saçmaladığının farkındaydı ve ateşi olduğu için saçmaladığını biliyordu. Vücuduna soğuk gibi yayılan korkunun doğru olmadığını da. Hava o kadar soğuk değildi ve korkmak için de pek fazla neden yoktu. Oğlunun dünyaya sakat gelmesinden, uyuşturucuya alışmasından, okulda başarısız olmasından, umutlarını yitirmesinden, yüksek öğrenimini tamamlayamamasından, evlenecek kadın bulamamasından korkmuş olması gerekmiyordu. Kendi sayesinde olmasa bile, her şey yolunda gitmişti. Katkıda bulunması gerekirken bunu yapmadığı halde. Katkı bakımından borçlu kalmış olduğu halde. Borçlarını ödememiş olduğu halde.

Kazı sesi kesildi. Alman sadece dişlerinin takırtısını işitiyordu. Kanadalı ile ya da onsuz geri dönüp dönmeyeceğine ya da subay ve *comandante*'yle yola devam edip etmeyeceğine karar vermek zorundaydı. Hayatını tehlikeye atmak istemiyordu. Yakında oğlunun şefkatli, babacan, cömert bir büyükbabaya ihtiyacı olacaktı. Yakında; ama ondan önce cipler yüklenecek, subay ile *comandante* muhtemelen birincisine oturacak, Kanadalıya ikincisini, ona üçüncüsünü ayıracaklardı. Peki, Kanadalı cipe elinde şişeyle mi binecekti, diğerleri onun olmamasını ve bu zor yolculuğu daha da zorlaştırtmamasını mı bekleyeceklerdi? Karar vermek zorundaydı. Oysa

sütun kaidesinin desteği olmasa, ayakta bile duramazdı.

Kanadalı, subay ile *comandante*'nin ansızın nasıl ortaya çıktıklarını anlayamadı. Kilisenin girişinde duruyorlardı. "Bize sizi kente götürme görevi verildi, biz de sizi kente götürceğiz."

"Size bizi kente sağ salım götürme görevi verildi. Ama gece nöbetçiyi öldürüp cipi ateşe veren her kimse, yolculuğun devamında bizi havaya uçuracaktır. Bum!"

"Ya ne sanmıştınız? Otomobille gezintiye çıktığınızı mı? Pikniğe gittiğinizi mi?" *Comandante* öfkeliydi.

Subay yatıştırdı. "Bu geceki her kimdiyse, gece gelmesi ve dün gün boyu ortaya çıkmaması, gündüz ortaya çıkamayacak kadar güçsüz olduğu anlamına gelir."

Alman ayağa kalktı ve kilisenin önüne çıktı. Titriyor, tüm vücudu ağrıyordu. Kilisenin sağında sürücüler bir mezar kazmışlardı. Mezarın bir yanında, kazılan toprağa saplanmış birkaç kürek duruyordu. Öbür yanda iki gövde yatıyordu. Alman, ikiye ayrılmış kanlı gırtlakıyla, önceki gün kendisine sürücülük eden adamı tanıdı. Onun yanında, göğsüne birçok kurşun yemiş bir kadın yatıyordu. Alman hayatında hiç ölü görmemişti. Fena olmadı, sarsılmadı. Ölüler sadece ölü görünüyordu. Bu, merdivenin üst tarafına sinmiş olan kadın mıydı? Subay ya da *comandante* onu niye kurşunlamışlardı? Kazara mı? Öfkeden mi?

İki sürücü görüldü, ölüleri mezara koyup üstünü toprakla örttüler ve küreklerle toprağı sıkıştırdılar. "Haç yok" diye düşündü, ama sonra sürücülerden birinin iki tahta parçasını haç şeklinde bağladığını gördü.

Diğerleri eşyaları, uyku tulumlarını ve kumanyaları ciple yerleştirdiler. Kanadalı, onunla ilgilenmeyen ve sağa sola koşturan subayın yanında yürüyor ve lafla kandırmaya çalışıyordu, ancak onu durdurmaya çalışması boşunaydı. *Comandante* cipe binmişti bile.

Kanadalı, Alman'ı gördü, subayın peşini bıraktı ve ona yaklaştı. "Bunlar bizim geri dönmemizi istemiyorlar." Sonra Alman'ın, subayın gece ona verdiği, onun da cebine koyduğu tabancayla ağırlaşmış ceketini gördü ve Alman, cebine doğru yapılan hamlenin ne olduğunu anlamadan tabancayı kaptı. Subaya doğru koştu, önünde dikildi ve silahı sağa sola salladı.

7

Sonra hareketler, bağırtılar, silah sesleri, her şey o kadar çabuk oldu ki Alman hiçbir şey anlamadı. Vurulduğunu fark ettiğinde ilk düşündüğü şu oldu: "Ne olup bittiğini asla öğrenemeyeceğim."

Birinin kalp krizini anlattığı bir kitap geldi aklına, alında ve avuçlarda terleme, ciğerlerde zehirli bir ışıldama, sol kolda çekilme, göğüste doğum sancıları gibi şiddetlenen ve hafifleyen ağrılar, korku. Bir zamanlar aklından geçirdiği, canına kast edecek saldırı, günün birinde böyle gerçekleşecekti demek. Ama ne zehirli bir şey, ne çekilme, ne ağrı, ne de korku duyuyordu. Göğsünü, bir kabarcığın içindeki sıcak sıvı patlamış da içine akıyormuş gibi, dopdolu hissediyordu.

Silah sesleri susmuştu. *Comandante* emirler yağıdırıyor, adamlardan birkaçı ciplere, diğerleri subaya ve yere yığılmış Kanadalıya doğru koşuyorlardı. Alman, Kanadalının yarasının ne kadar ağır olduğunu göremiyordu. Bir an, bununla ilgilenmesi gerektiğini düşündü, ama düşüncesinin gülünçlüğüne hemen anladı. Yalnız kalmak istiyordu. Sağ elini kilise duvarına dayayarak, el yordamıyla adım adım ilerledi. Yamaçtan aşağıya inen merdivene kadar gitmek istiyordu.

Solgun, sarı güneş biraz yükselmişti. Kilisenin arkasından inen yamacın, göğüs hizasına dek çalı ve otlarla kaplı olduğunu gördü. Yamaç ve ondan sonraki ve ondan sonraki. Arada

bir, dalları tepesinden etrafa saçılan bir palmiye yükseliyordu. Arazi kıraç, verimsiz, iticiydi. Soğuk bir rüzgâr esmeye başladı; tepeyi kaplayan uzun otların içinde gezindi. “Rüzgârın suyun üstünde gezinmesi gibi görünüyor” diye düşündü.

Sonra ödemediği borçlarını hatırladı. Onları, onun adına oğlu mu ödemek zorunda kalacaktı? Hesap ona mı sunulacaktı? Yoksa ölümünün anlamı, onunla borçlarını ödemesi miydi? Hesabın oğluna sunulmayacak olması mıydı? Oğlunun, mutluluğu için ödeme yapmak zorunda kalmayacak olması mıydı?

Bir an için keyfi yerine geldi. “Ah” dedi kendi kendine, “oğlumu sevmem için çok geç değil, çok geç değil. Acaba hemen şimdi merdivenden çıkıp geliverir mi? Sadece bir hayal bile olsa, şimdi merdivenden, şimdiye kadar hiç görmediğim stetoskobu ve doktor önlüğüyle ya da üstünden hiç çıkarmadığı kot pantolonu ve mavi kazağıyla ya da koşan, gülen, soluk soluğa küçük bir oğlan olarak çıksa, ne güzel olurdu.”

Soluk soluğa? Göğsündeki sıcaklık nereye kaybolmuştu? Az evvel onu taşımakta olan bacakları, artık niye taşımak istemiyordu? Daha merdivene oturamadan bacakları çözüldü ve yamaçtan aşağı inen merdivenin en üst basamağının önündeki döşeme taşlarının üstüne kıvrıldı. Sol tarafına yatıyor ve kurumuş kanı, döşeme taşlarının arasındaki otları ve bir böceği görüyordu. Doğrulamak, merdivene kadar sürünmek ve en üst basamağına oturmak istiyordu. Orada öyle otursun istiyordu ki can verdiği an, yığılıp kalsın ve yerinden kalkmasın. Orada öyle otursun istiyordu ki eğer ölürse, uzakdaki toprakları görsün ve uzaktaki topraklar, en üst basamakta dimdik otururken ve ölürken onu görsün.

Çevrede hiç kimse olmadığı, hiç kimse onu görmediği, ondan etkilenmediği ya da hiç kimseyi hayal kırıklığına uğratmadığı halde, ölürken niye mağrurdu? Bu konuya kafa

yorarsa, nedenini bulup çıkarabilirdi. Ama buna kafa yormaya yetecek kadar zamanı kalmamıştı. Yerinden doğrulmayı beceremedi. Olduğu yerde kaldı, soğuk rüzgârı hissetti, ama artık onu otların içinde gezinirken göremiyordu. Yaprakları tepesinden etrafa saçılan palmiyeleri de bir daha görmek hoşuna gidecekti. Ona bir şey anımsatıyorlardı; onları bir daha görse, belki o şey hatırına gelecekti.

Sadece bir iki dakikalık zamanı kaldığının farkındaydı. Bir dakika annesini düşünmek için, bir dakika hayatındaki kadınlar için, bir dakika... Oğlu merdivenden çıkıp gelmemişti. Demek çok geç kalmıştı. Son anlarında, gözlerinin önünden hayatının filmi geçmediği için hüzünlüydü. Görmeyi isterdi. Hiçbir şey yapmaz, keyiflenir ve seyrederdi. Bunun yerine, son ana kadar düşünmek zorunda kalıyordu. Film; ölüm insanın ondan beklediğini niye yerine getirmiyordu? Az sonra, artık filmi görmeyi canı çekmeyecek kadar yorgun düştü.

Benzin İstasyonundaki Kadın

1

Bu rüyayı bir zamanlar gerçekten görmüş müydü, yoksa baştan beri sadece hayalinde mi canlandırmıştı, artık bilmiyordu. Onu hangi resmin, hangi hikâyenin ya da hangi filmin yarattığını da bilmiyordu. On beş on altı yaşlarındayken olmuş olmalıydı; o zamandan beri rüya ona eşlik ediyordu. Eskiden okuldaki bir ders ya da anne babasıyla geçirdiği bir tatil günü sıkıcı geldiğinde, sonraları iş görüşmelerinde ya da tren yolculuklarında kendisini yorgun hissettiği anlarda, dosyalarını bir kenara koyup başını arkaya yaslar ve gözlerini kapatarak onu hayalinde canlandırırdı.

Rüyasını birkaç kez bir iki arkadaşına ve birbirlerini sevip ayrıldıktan yıllar sonra yabancı bir kentte karşılaştığı, günü birlikte dolaşarak ve gevezelik ederek geçirdiği bir kadına anlatmıştı. Rüyasının gizli kalmasını istediğinden değildi bu. Onu daha sık anlatması için bir sebep yoktu. Ayrıca rüyanın ona niçin eşlik ettiğini de bilmiyordu; kendisiyle ilgili bir şeyi açığa vurduğunu biliyor, ama bunun ne olduğunu bilmiyor ve rüyayı başka birinin görebileceği düşüncesi canını sıkıyordu.

2

Rüyada, bir otomobille uçsuz bucaksız, ıssız bir düzlükte yol alıyor. Yol düz; kimi zaman bir çukurlukta ya da bir tepe-

nin ardında kayboluyor, ama o, yolu ufuktaki dağlara dek gözüyle izleyebiliyor. Güneş tam tepede duruyor ve kızgın hava asfaltın üzerinde dalgalanıyor.

Uzun süredir karşı yönden hiçbir araç gelmiyor ve onun da önüne sollayacağı bir araç çıkmıyor. Karayolu tabelalarına ve haritaya göre bir sonraki yerleşme 60 mil ileride, dağlarda herhangi bir yerde ya da dağların ötesinde, sağında solunda, görebildiği mesafe dahilinde hiç ev yok. Ama sonra, yolun sol tarafında bir benzin istasyonu beliriyor. Büyük, kumlu bir alan, ortada iki benzin pompası, onların arkasında üstü kapalı verandasıyla iki katlı ahşap bir ev. Fren yapıyor, benzinciye doğru kıvrılıyor ve benzin pompasının önünde duruyor. Arabasının arkasından yükselen toz bulutu yeniden dağılıyor.

Bekliyor. Tam inip evin kapısını çalmak istediği anda kapı açılıyor ve dışarı bir kadın çıkıyor. Rüveyı hayalinde canlandırmaya başladığında kadın henüz bir kız ve yıllar içinde, otuzu ila kırkı arasında yaşlanması duruncaya dek, genç bir kadın oluyor. Kendisi kırkını ve ellisini geçtiği halde, o aynı genç kadın olarak kalıyor. Çoğu zaman kot pantolon ve kareli bir gömlek, kimi zaman da ayak bileklerine dek inen, ağır-mış kot mavisı ya da rengi atmış mavi çiçek desenli, dalgalanan bir elbise giyiyor. Orta boylu, güçlü kuvvetli, ama şişman olmayan, yüzü ve kolları çillerle kaplı, kumral saçlı, çakır gözlü ve geniş ağızlı bir kadın. Kararlı adımlarla geliyor ve kararlı hareketlerle sol eliyle benzin tabancasını kavırıyor, sağ eliyle pompanın kolunu çeviriyor ve depoyu dolduruyor.

Sonra rüya bir sıçrama yapıyor. Onun kadını, kadının onu nasıl selamladığını, nasıl bakıştıklarını, birbirleriyle ne konuştuklarını, kadının onu kahve ya da bira içmek için davet edip etmediğini ya da ona kalıp kalamayacağını sorup sormadığını, nasıl olup da kadının onunla yatak odasına çıktığını, bütün bunları hiçbir zaman hayalinde canlandırmadı. Onu ve kendisini, seviştikten sonra dağınık yatakta yatarken

görüyor, hepsi de açık yeşile çalan maviye boyalı duvarları, yeri, dolabı ve komodini görüyor, demir yatağı ve bir jaluzinin yine yeşile çalan mavi renkteki ahşap şeritleri arasından güneşin duvarlara, yere, mobilyalara, çarşafa ve ikisinin bedenine yansıttığı aydınlık şeritleri görüyor. Bu sadece bir resim, hareketli ve sözlü bir sahne değil, sadece renk, ışık, gölge, çarşafın beyazı ve bedenlerinin biçimi. Rüya kaldığı yerden ancak akşam devam ediyor.

Arabasını evin kenarına, kadının açık kasalı kamyonetinin yanına park etmiş. Evin arkasında da üstü kapalı bir veranda, domates ve kavun yetişen birkaç sebze tarhı ve kadının kumdan korunmak için inşa ettiği ve içinde çilek, böğürtlen türü meyveler yetiştirdiği bir sera var. Seranın arkasında, öbek öbek çalılıkları ve onlarca ya da yüzlerce yıldır kışın taşıdığı suyla taşlı zemini üç dört metre aşındırmış kuru bir dere yatağıyla çöl uzanıyor. Kadın bunu ona, suyu derin bir kuyudan çıkan tulumcaya götürdüğünde göstermiş. Şimdi verandada oturuyor ve havanın kararmasını seyrediyor. Kadının mutfakta iş yaptığını duyuyor. Eğer bir araba gelirse yerinden kalkacak, evin içinden geçecek ve benzin pompasını kullanacak. Kadın mutfakta lambayı yaksa da, açık kapıdan verandanın zeminine ışık düşse de ayağa kalkacak; evin holündeki, iki benzin pompası arasında duran ve alanı aydınlatan lambanın düğmesini açacak. Lambanın bütün gece yanıp yanmayacağını ve yatak odasını aydınlatıp aydınlatmayacağını soruyor kendisine, bu gece ve ertesi gece ve gelecek tüm geceler boyunca.

3

Bize eşlik eden rüyalar çoğu zaman sürdüğümüz hayatın zıddıdır. Maceraperest biri evine dönmenin, kökleşmiş biri ise

yola koyulmanın, uzak ülkelerin ve büyük eylemlerin rüyasını görür.

Bu rüyanın sahibi sakın bir hayat sürüyordu. Sıradan, sıkıcı bir hayat değildi; İngilizce ve Fransızca biliyor, yurt içinde ve dışında başarılarla koşuyor, karşı çıkılmasına rağmen inançlarına sadık kalıyor, zor durumların ve çatışmaların üstesinden geliyordu ve ellilerinin sonundayken hayat dolu, başarılı ve dünyaya ayak uydurmuş biriydi. İster işte, ister evde, ister tatilde olsun, hep biraz gergindi. Yapılması gerekeni telaşla ya da baştan savma yaptığından değildi bu. Görevine konsantre olmasının ve düşüncede çözüm ile gerçekte çözümün asla aynı anda gerçekleşmemesinden kaynaklanan sabırsızlığının bir sonucu olarak, birini dinlerken, cevap verirken ve çalışırken sükûnetinin altında bir gerilim titreşiyordu. Gerilimi bazen azap verici bir şey, ama bazen de bir enerji, canlandırıcı bir kuvvet olarak hissediyordu.

Cazip biriydi. İnsanlarla ve nesnelerle uğraştığında, sevimli bir biçimde dalgın ve sakar olabiliyordu. İnsanlara ve nesnelere dalgın ve sakar davranmasının doğru olmadığını bildiğinden, bir gülümsemeyle af diliyordu. Bu, yüzüne yakışıyordu; ağzının çevresinde kırılğan, gözlerinin çevresinde mahzun bir şeyi ortaya çıkarıyor ve af dileğinde bir düzelme vaadi olmayıp bir beceriksizlik itirafı olduğundan, gülümsemesi sıkılğan ve kendisine yönelik bir alayla dolu oluyordu. Karısı, cazibesinin ne ölçüde doğal olduğunu, dalgın ve sakar tarzıyla cilveleşip cilveleşmediğini, gülümsemesinin sahte olup olmadığını, kırılğanlık ve mahzunluğunun diğerinde onu avutma arzusu uyandırdığını bilip bilmediğini kendisine sorup duruyordu. Ama cevabını bulup çıkaramıyordu. Gerçek şuydu ki o bunun farkında değilmiş gibi görünürken, cazibesi ona doktorların, polislerin, sekreterlerin ve tezgâhtarların, çocukların ve köpeklerin sempatisini kazandırıyor.

Cazibesi artık karısını etkilemiyordu. Karısı, uzun süre

insanın elinin altında olan bir şey nasıl yıpranırsa, onun cazibesinin de öyle yıprandığını düşünüyordu. Ama günün birinde onun cazibesinden bıktığını fark etti. Bıkmak. Kocasıyla Roma'da tatildaydı, onunla Navona Meydanı'nda oturuyor ve kocası, bazen onun da başını okşadığı, aynı sevecen ve dalgın hareketlerle, sürtünen, sevilmek isteyen bir köpeğin başını okşuyor ve bu arada karısını okşarken takındığı, el hareketlerine eşlik eden o sevecen-utangaç gülümsemenin aynısını takınıyordu. Onun cazibesi, sadece bir kendisini sakınma ve yoksun bırakma yöntemi idi. Kocasının, taciz edildiğini bildirme yoluydu bu.

Kocasına bundan dolayı sitem etmiş olsaydı, bu sitemi anlamayacaktı. Evlilikleri alışkanlıklarla ve kurallarla doluydu ve başarılı olmasının nedeni tam da buydu. Bütün iyi evlilikler alışkanlık ve kurallardan beslenmez mi?

Karısı doktordu. Üç çocukları küçükken de hep çalışmış, büyüdüklerinde, kendisini araştırmalara vererek profesör olmuştu. Onun ya da kocasının işi asla aralarına girmemişti; bütün zaman darlığına rağmen, kutsal zamanlar, çocuklara ayırdıkları zamanlar ve birbirlerine ayırdıkları zamanlar olarak paylaştırmışlardı günlerini. Her yıl yaptıkları iki haftalık tatile de, çocukları her zaman emanet ettikleri dadıya bırakıp birlikte çıkıyorlardı. Bütün bunlar, zaman kavramıyla disiplin altına alınmış, kurallara bağlanmış bir ilişki gerektiriyor ve kendiliğindenliğe fazla yer bırakmıyordu; bunu görüyorlardı, ama arkadaşları arasında, kendiliğindenliğin birbirlerine daha çok değil, daha az zaman ayırmaları sonucunda ortaya çıktığını da görüyorlardı. Hayır, onlar hayatlarını, alışkanlık ve kuralları içinde büsbütün makul ve tatmin edici biçimde düzenlemişlerdi.

Sadece sevişme alışkanlıkları ortadan kalkmıştı. Ne zaman ve niçin, bilmiyordu. Uyandığı, yatakta yanında karısının şişmiş yüzünü gördüğü, terinin keskin kokusunu kokladığı,

ıslıklı nefesini işittiği ve bunları itici bulduğu sabahı hatırladı. Kapıldığı dehşeti de anımsıyordu. Eskiden onun şişmiş yüzünü şirin, terinin keskin kokusunu heyecan verici ve nefesinin ıslığını eğlendirici bulurken, birdenbire bütün bunlar nasıl itici gelebilirdi? Kimi kez ıslığa, karısını uyandırırken çaldığı bir melodinin *cantus firmus*'u¹ olarak katlanırdı. Sevişmeleri o sabah değil, ama onu izleyen herhangi bir zamanda bitmişti. İkisi de diğerinin atacağı bir ilk adıma yanaşmaktan haz duyacağı halde, böyle bir adım ikisinden de gelmedi. Azıcık haz, ancak ikinci adıma yetecek kadar, ama birincisine yetmeyen azıcık haz.

Bununla birlikte aynı odada yatmaya devam ettiler. Kadın kendi çalışma odasında, erkek de boş duran çocuk odalarından birinde yatabilirdi. Ama birlikte soyunma, uykuya dalma, uyanma ve kalkma alışkanlıklarından dolayı, böyle bir kopuşa ikisi de hazır değildi. Erkekten daha sert, temkinli, atik, ama aynı zamanda biraz çekingen bir yanı olan kadın da değildi. Artakalan alışkanlıkları da yitirmek istemiyordu. Ortak yaşamlarını yitirmek istemiyordu.

Yine de günün birinde bitmişti. Günün birinde evliliklerinin gümüş yıldönümünü, konuk listesini, konukların kalacağı yerleri, lokantada yiyecekleri yemeği, vapurla yapacakları geziyi planlıyorlardı. Birbirlerine baktılar ve yaptıklarının doğru olmadığını anladılar. Kutlanacak bir şeyleri yoktu. On beş yıllık evliliği, belki yirmi yıllığını da kutlayabilirlerdi. Ama bilmedikleri herhangi bir tarihte aşkları yok olmuş, buharlaşmıştı ve yaşamı birlikte sürdürmek bir yalan olmasa da, kutlamak bir yalan olurdu.

Kadın bunu dile getirdi ve erkek derhal onayladı. Kutlamadan vazgeçeceklerdi. Buna karar verdikten sonra öyle rahatladılar ki şampanya içip uzun zamandır hiç konuşmadıkları gibi konuştular.

1. Latince, sabit, değişmez şarkı. (ç.n.)

4

İnsan birine ikinci kez âşık olabilir mi? İkincisinde onu, fazlasıyla yakından tanımıyor mudur? Âşık olmak, ötekini henüz tanımamayı, ötekinde, insanın kendi arzularının izini düşüreceği beyaz alanların olmasını gerektirmez mi? Yoksa izdüşümün gücü, gerektiğinde, idealindeki imgelerin izini ötekinin sadece beyaz alanlarına değil, tersine onun bitmiş renkli haritasına da yansıtacak kadar kuvvetli midir? Yoksa izdüşümsüz aşk var mıdır?

Adam bu soruları soruyordu kendisine, ama bunlar onu şaşırtmaktan çok eğlendiriyordu. Sonraki haftalarda başına gelenler, ister izdüşüm olsun ister deneyim, güzeldi ve o da bundan zevk almıştı. Karısıyla sohbetten, bir film ya da konser için randevulaşmaktan ve yeniden başladıkları akşam yürüyüşlerinden zevk alıyordu. İlkbahardı. Bazen karısını enstitüden alıyor, onun kendisine doğru gelişini seyretmekten hoşlandığından, onu doğrudan girişte değil, elli metre ileride, sokağın köşesinde bekliyordu. Karısı geniş adımlarla yürüyor, kocasının gözlerini dikerek gelişini izlemesinden sıkıldığı için acele ediyor, sol eliyle tuttuğu saçlarını utangaç bir tavırla kulağının arkasına atıyor ve ürkek, tuhaf bir tebessümle gülüyordu. Adam, bir zamanlar âşık olduğu genç kızın utangaçlığını yeniden fark ediyordu. Duruşu ve yürüyüşü de değişmemişti ve eskiden olduğu gibi, her adımda kazağının altında memeleri hopluyordu. Bunu yıllar boyunca niye görmediğini sordu kendisine. Neler kaçırmıştı! Gözlerindeki perdenin tekrar kalkmış olması ne kadar iyiydi! Sonra onun bu kadar güzel kalmış olması. Onun kendi karısı olması.

Hâlâ sevişmiyorlardı. En başta vücutları birbirine yabancılaşmıştı. Ama birbirlerine yeniden alışırken de, uyandıkları, yürüyüşe çıktıkları, yemekte karşı karşıya ya da sinemada yan yana oturdukları anlarda da ilişkileri sevecen dokunuş-

ların ötesine geçemiyordu. Erkek, önceleri sevişmenin de sırası geleceğini ve bunun mutlaka güzel olacağını düşünüyordu. Sonra buna gerçekten sıra gelip gelmeyeceğini, gerçekten güzel olup olmayacağını ve aslında ikisinin de hâlâ bunu isteyip istemediğini sordu kendisine. Yoksa artık yapamaz mıydı? Evliliğin kötü gittiği yıllarda başka kadınlarla, bir keresinde bir çevirmenle, bir keresinde de bir meslektaşıyla, her ikisi de bol alkolden sonra ve ertesi sabah tamamen yabancılik ve utanç duyduğu iki gece ve arada bir, genellikle yolculukları sırasında, otellerde keyifsiz mastürbasyon anları yaşamıştı. Sevme, arzulama ve sevişme arasındaki doğal ilişkiyi unutmuş muydu? İktidarını mı kaybetmişti? Cinsel gücünü kendisine kanıtlamak için mastürbasyon yapmaya kalktığında başaramadı.

Yoksa karısının ve onun yapması gereken, kendilerine biraz zaman mı tanımaktı? Acele etmeleri için bir nedenleri olmadığını ve bir ay sonra, bir hafta sonra ya da bir gün sonra sevişebilecekleri gibi, bunun bir yıl sonra da olabileceğini söylüyordu kendisine. Ama hissettikleri başkaydı. Sevişme sorununu çözmek istiyordu ve bunun düşüncede çözümü ile gerçekte çözümü aynı anda gerçekleşmediğinden bu konuda da sabırsızdı. Aslında yaşlandıkça sabırsızlığı artıyordu. Önünde çözülmemiş olarak duran şey, kolayca çözebileceğini bilse bile rahatsız ediyordu onu. Önünde duran her şey, gelecek hafta ve gelecek yaz, yeni bir araba alımı ve çocukların Paskalya ziyareti, biraz çözülmemişlik ve huzursuzluk barındırıyordu içinde. Amerika yolculuğu bile.

Karısının fikriydi bu. İkinci bir balayı; yaşadıkları şey ikinci bir evlilik değil miydi? Gençlik yıllarında Kanada'yı, Quebec'ten Vancouver'a ve daha da ileriye Seattle'a kadar trenle geçmeyi, sonra arabayla Los Angeles ve San Diego'ya kadar kıyıdan aşağı inmeyi düşlemişlerdi. Önceleri yolculuk onlara pahalı gelmiş, sonraları haftalar sürecektir böyle bir tati-

li çok uzun bulmuşlar ve uzun tren ve araba yolculuğunun çocuklar için sıkıcı olacağını düşünmüşlerdi. Ama şimdi baş başa yola çıkabilirler, dört ya da beş ya da altı hafta tatil yapabilirlerdi ve keseleri her türlü yataklı vagona ve her türlü lüks otomobile uygundu; eski düşü gerçekleştirmenin zamanı gelmemiş miydi?

5

Mayıs ayında yola çıktılar. Quebec'te nisan havası vardı; yağmur kısa aralıklarla yağıyor, arada bulutlar hızla dağılıyor ve ıslak damlar güneşte ışıldıyordu. Tren Ontario Ovası'nda yeryüzü ile gökyüzünün buluştuğu yere kadar uzanan yeşil tarlalardan, yeşil ve mavi bir dünyadan geçiyordu. Kayalık Dağlar'daki bir kar fırtınasında, tren bir kar yığınının saplandı ve kar temizleme aracı gelene kadar bir gece geçti.

O gece seviştiler. Trenin hareketi ve salınımı, tıpkı sıcak bir günün ya da ılık bir banyonun etkisi gibi, bedenlerini hazır hale getirmişti. Yol ortasında durduklarında kaloriferin ısısı düşüyor, vagonun çevresinde fırtına uğulduyor ve zemin ile pencereden kompartımana soğuk sızıyordu. Birlikte yatağa sokuldular, bir sıcaklık kozasına bürününceye kadar güldüler, titrediler, sarıldılar ve öylece kaldılar. Arzu erkeğin üstüne apansız çullandı ve arzusunun geçeceği korkusuyla aceleci davrandı ve sevişmeleri bittiğinde mutluydu. Karısı gecenin ortasında onu uyandırdı; sevişmeleri sakın bir soluma gibiydi. Sabahleyin, yaklaşan kar temizleme aracını selamlayan lokomotifin düdüğüyle uyandı. Pencereden karlara ve gökyüzüne, mavi ve beyaz bir dünyaya baktı. Mutluydu.

Birkaç gün Seattle'da kaldılar. Konaklama ücretine kahvaltının da dahil olduğu ev, Kraliçe Anne Tepesi'nin kente ve körfeze bakan yamacında yer alıyordu. Çok katlı binaların

arasından, gündüzleri rengârenk, akşamları yanan farlarıyla dip dibe dizilen araçların oluşturduğu yoğun trafiğin seyrek de olsa hızlandığı, çok şeritli bir otoyol görüyorlardı. Bir yanıyla yukarıya, öbür yanıyla aşağıya akan bir ırmak gibi diye düşündü. Kimi zaman bir polis arabasının ya da ambulansın, öteki arabaları kenara iten sirenlerinin sesi odalarına kadar geliyordu ve uyuyamadığı ilk gece, tepesinde yanıp sönen kırmızı ve mavi ışıklarıyla kendisine yol açan aracı görmek için, her seferinde kalkmış ve pencereden bakmıştı. Kimi zaman bir geminin limana girerken ya da limandan çıkarken çaldığı düdüğün sesi de duyuluyordu odalarından. Bunlar, rüzgârdan şişmiş rengârenk yelkenleriyle irili ufaklı yelkenlilerin sardığı, çeşitli renklerde konteynerlerle dolu yük gemileriydi. Sürekli güçlü bir rüzgâr esiyordu.

Uyku tutmayınca, uyumakta olan karısını seyre daldı. Onun yaşını, kırışıklarını, gıdısının, kulaklarının ve gözlerinin altından sarkan derileri gördü. Şişmiş yüz, keskin koku ve ıslıklı nefes ona artık itici gelmiyordu. Trendeki son sabah, karısını eskiden olduğu gibi ılık çalarak uyandırmış, mutlulukla yüzünü ellerinin arasına almış, avuçlarında hissetmiş ve seviştikten sonra da, yorganın altındaki aşk ve ter kokusunu mutlulukla koklamıştı. Karısını tekrar böyle uyandırabilmesi, aşk yaşamlarının alışkanlıklarını unutmamış olması ve bunlardan keyif alması, karısının da hiçbir şeyi unutmamış olması ne güzeldi! Dünyalarının yeniden aydınlanması!

Sevgilerinin, birbirleri için hissettiklerinden daha fazlasını içeren bir dünya yaratmış olduğunu kavradı. Birbirleri için hissettiklerini yitirdiklerinde de, o dünya orada duruyordu. Renkleri siyah beyaza kaçmıştı, ama rengi kaçan dünya, onların dünyası olarak kalmıştı. O dünyanın düzeni içinde ve onun sayesinde yaşamışlardı. Ve şimdi o dünya yeniden renklenmişti.

Planlar yapıyorlardı. Bu da karısının fikriydi. Evde deği-

şiklik yapsalar mıydı? Çocukların gittikçe seyrekleşen ziyaretleri ve günün birinde başlayacak olan torun ziyaretleri için, üç çocuk odası yerine bir oda yetmez miydi? Kocası, kitaplarını okuyabileceği ve yıllar önce planladığı, malzeme de topladığı kitabını yazabileceği büyük bir odası olmasını istememiş miydi hep? Artık iddialı birer oyuncu olacak halleri olmasa da, birlikte tenis öğrenseler miydi? Kocasının sözünü etmiş olduğu, altı ay Brüksel'de çalışma teklifi ne durumdaydı, hâlâ geçerli miydi? İşinden izin alsa da birlikte altı aylığına Brüksel'e taşınırsalar mıydı? Adam karısının aklına gelen fikirlere ve coşkusuna seviniyordu. O da fikirlerini söylüyordu. Ama aslında hayatlarında hiçbir şeyin değişmesini arzu etmiyor, ancak bunu söylemek istemiyordu.

Çözülmemiş olan karşısında duyduğu ve anlamının ne olduğunu, nereden geldiğini, yaşlandıkça neden büyüdüğünü bilmediği o korkusundan söz etmek istemiyordu. Değişimleri reddetmesinde yatıyordu bu; çözülmemiş olan şeyin yükünün, her değişimle birlikte ağırlaştığını hissediyordu. Ama neden? Değişimlerin zaman almasından, zamanın da sürekli artan bir hızla akıp gitmesinden ve elinden kaçmasından mı? Zaman niçin sürekli artan bir hızla akıp gidiyor? Şu anda yaşanmakta olan zaman, yaşanacak olan zamanla göreceli midir? Tatilin ikinci yarısının, bitmeye yaklaşması nedeniyle birinci yarısından daha hızlı geçmesi gibi, insanın ömrü azaldığından, yaş arttıkça zaman daha mı hızla akıp gider? Yoksa bu hedeflere mi bağlıdır? İnsan sabırsızlıkla en sonunda başarılı olmayı, saygı görmeyi, zengin olmayı beklediği için midir ki gençlik yıllarında zaman ona fazla uzun gelir ve sonraki yıllarda, beklenecek hiçbir şey kalmadığı için delice bir hızla akar gider? Yoksa, bir yoldan ne kadar sık geçilirse o kadar hızlı geçilmesi gibi, insan bütün günlerin seyrini zaten bildiği için midir ki ilerleyen yaşla birlikte günler daha hızlı geçer? Ama öyleyse, aslında değişimleri istemiş olmalıydı. Ya

da kalan ömrü değişimlerle yitirilmeyecek kadar azalmış mıydı? Ama o kadar da yaşlı değildi ki!

Karısı, itirazlarının gerisinde genel bir ret olduğunu fark etmedi. Ama özellikle anlamsız bir itirazı özellikle inatla sürdürünce, karısı sinirli bir gülüşle, aslında ne istediğini sordu? Son yıllardaki gibi yaşamaya devam etmeyi mi?

6

Büyük bir araba, klimalı, CD çalarlı ve her türlü elektronik zırvalığı olan bir spor araba kiraladılar. Bir kısmını severek dinledikleri, diğerlerini gelişiğüzel seçtikleri bir yığın CD satın aldılar. Pasifik'i ilk kez gördükleri buruna ulaştıklarında, karısı Schubert'in bir senfonisini koydu. Ona kalsa, üniversitede öğrencilik yıllarının müziğini çalan Amerikan radyosunu dinlemeye devam ederdi. Karısıyla birlikte yağmurda inip ayakta dikilmek yerine, arabada oturmayı tercih ederdi. Fakat senfoni yağmura, gri gökyüzüne ve yuvarlanan kurşuni dalgalara uyuyordu ve karısının içine daldığı bu sahneyi bozmaya hakkı olmadığı duygusuna kapıldı. Arabayı karısı kullanmış ve kumsala giden küçük yolu bulmuştu. Bagajda mavi bir muşamba örtü olduğu aklına gelmiş, kocasını ve kendisini bununla sarmalamıştı. Kumsalda duruyor, denizi kokluyor, Schubert'i, martıları ve örtünün üstüne düşen yağmuru dinliyor ve batıda, yağmur bulutlarının gerisinde, batmaya yüz tutmuş güneşin ışıyla aydınlanan bir parça gökyüzü görüyorlardı. Hava serin olmasına rağmen nemli ve ağırdı.

Bir süre sonra muşambanın altında kalmaya daha fazla dayanamadı, bir an yağmurda kararsızca durdu, kumda yürüyerek denize gitti ve suya girdi. Su soğuk, ıslanan ayakbılar ağırdı, ıslak pantolon bacaklarına ve karnına yapıştıyordu; vücudun sudaki hafifliğinden eser yoktu, yine de o

kendisini hafif hissediyor, elleriyle suya vuruyor ve kendisini dalgalara bırakıyordu. İçinden geldiği gibi davranmasının karısında yarattığı hayranlık, akşam yatağa girdiklerinde hâlâ sürüyordu. O ise, daha çok ürkmüş ve utanmıştı.

Her gün aşağı yukarı 100 mil güneye indikleri bir yolculuk ritmi yakaladılar. Sabahları tembellik ederek geçiriyor, sık sık duruyor, ulusal parkları ve bağlık alanları geziyor ve saatlerce kumsalda yürüyorlardı. Akşamları karşlarına ne çıkarsa razı oluyorlardı, kâh otoyolda büyük odalı, kokusundan dezenfekte edildiği anlaşılan, televizyonun insan boyunda bir yere vidalanmış olduğu salaş bir motele, kâh geceleme kahvaltının da dahil olduğu mahalle içinde bir eve. Akşamları ikisi de erkenden halsiz düşüyordu. Her defasında bir kitapla ya da bir şişe şarapla erkenden yatağa girmeleri, adamın gözlerinin kendiliğinden kapanmaya yüz tutması ve baş ucu lambasını söndürmesi bitkinliklerini doğruluyordu. Ancak bir akşam geceyarısına doğru uyandığında, karısının hâlâ kitap okumakta olduğunu gördü.

Adam bazen bir yerde beklerken, karısının ona doğru gelişini seyredebileceği sahneler yaratıyordu. Gittikleri bir lokantanın önünde arabadan iniyor ve arabayı park edip karısını lokantanın girişinde bekliyordu. Ya da kumsalda önden koşuyor, dönüyor ve onun yolunu gözlüyordu. Karısının endamını ve yürüyüşünü görmek her zaman güzeldi, ama bu onu hüzünlendiriyordu.

7

Oregon'da kıyı ve yol sis içindeydi. Sabahları havanın öğle vakti daha iyi olacağını umut ediyor, akşamları ise umutlarını ertesi güne bırakıyorlardı. Ama sis gene yolu kaplamış, ormanları ve çiftlikleri bürümüş oluyordu. Eğer harita, içi-

den geçtikleri, çoğu kez birkaç evden oluşan yerleşmeleri göstermemiş olsaydı, onları rahatlıkla gözden kaçırabilirlerdi. Bazen bir iki saat boyunca, tek bir eve rastlamadıkları, karşı yönden kimsenin gelmediği ya da önlerine sollanacak bir aracın çıkmadığı ormanlardan geçiyorlardı. Bir keresinde indiler ve çalışan motorun gürültüsü, yolun iki yanındaki sık ağaçların arasına dağıldı, yitip gitmedi, orada kaldı ve sisin içinde boğuldu. Motoru susturdular ve hiçbir şey duyulmaz oldu, ne fundalıktan bir çıtırtı, ne bir kuş, ne bir araba, ne de deniz.

Son yerleşmeyi epeyce geride bıraktıklarında ve bir sonraki yerleşmeye 30 mil kaldığında, tabelanın biri bir benzin istasyonunu haber verdi. İşte, istasyon oradaydı, çakıl kaplı büyük bir alan, iki benzin pompası, bir lamba ve alanın arkasında belli belirsiz bir ev. Adam frene bastı, benzinciye doğru kıvrıldı ve benzin pompasının önünde durdu. Beklediler. Adam evin kapısını çalmak için arabadan indiğinde, kapı açıldı ve dışarı bir kadın çıktı. Alanı geçerek geldi, selam verdi, benzin tabancasına el attı, pompa kolunu çevirdi ve depoyu doldurmaya başladı. Arabanın yanında duruyor, sağ elinde benzin tabancasını tutuyordu ve sol elini kalçasına dayamıştı. Kadın, adamın gözlerini kendisinden ayırmadığını gördü.

“Benzin tabancası bozuk, onun için bırakamıyorum. Ama camları hemen temizlerim.”

“Burası ıssız değil mi?”

Kadın ona şaşarak ve dikkatle baktı. Artık genç değildi ve dikkati, fazla sık ilişkiye girmiş ve fazla sık hayal kırıklığına uğratılmış bir kadının dikkatiydi.

“Son yerleşme 20 mil geride kaldı ve bir sonraki 30 mil ileride; bu durumda... Demek istiyorum ki kendinizi burada yalnız hissetmiyor musunuz? Burada tek başınıza mı yaşıyorsunuz?”

Kadın onun bakışındaki ciddiyeti, dikkati ve şefkati göreyerek gülümsedi. Bakışından büyülenmemek için alayla gülüm-

sedi. O da bu gülüşe neşeyle ve bir sonra söyleyeceği sözün mahcubiyetiyle gülerek karşılık verdi.

“Güzel bir kadınsınız.”

Yüzündeki çillerden pek anlaşılmasa da kadın biraz kızardı ve gülümsemesi dondu. Birden ciddileşti. Güzel mi? Her ne kadar erkeklerin hâlâ hoşuna gitse de, onlarda hâlâ arzu ve gurur uyandırır da ve onları hâlâ ürkütebilse de, güzelliği geçmişti ve o bunu biliyordu. Kadın onun yüzüne dikkatle baktı.

“Evet, burası ıssız, ama ben buna alıştım. Ayrıca...” Durakladı, gözleri aşağıya, benzin tabancasına gitti, yeniden başını kaldırdı ve onun yüzüne baktı, artık yüzü iyice kızarmıştı, dimdik duruyordu ve inatçı bir ifadeyle özlemini açığa vurdu. “Ayrıca hep yalnız kalacak değilim.”

Bir an öylece, dimdik, yüzü kızarmış halde onunla göz göze kaldı. Sonra depo doldu, kadın depoyu kilitledi, arabadan geri çekildi ve benzin tabancasını yerine astı. Eğildi, kovadan bir sünger aldı, silecekleri yukarı kaldırdı ve camı temizlemeye başladı. Adam onun, kucağındaki haritayı inceleyen, ona selam vermek ve gülümsemek için kısaca başını kaldıran ve tekrar haritasına dalan karısını nasıl merakla süzdüğünü gördü.

Kadın camları temizlerken yanında aylak aylak durmak hoş değildi. Ama aynı zamanda ona bakmak, onu seyretmek hoşuna gitmişti. Kadın ne kareli gömlek ve kot pantolon, ne de ağarmış mavi renkli bir elbise giymişti, üzerinde petrol şirketinin ambleminin renginde koyu mavi bir tulum, tulumun içinde de beyaz bir tişört vardı. Güçlü kuvvetliydi, ama hareketleri yumuşaktı. Hareketlerinde, vücudunun gücünden ve yumuşaklığından aldığı zevki yansıtan bir zarafet vardı. Tulumun askısı omzundan kayıyor, parmağıyla tekrar yukarı itiyor ve bu onu mahrem bir hareket gibi etkiliyordu.

Camların temizliği bitip de kadına parayı verdiğinde ve kadın paranın üstünü getirmek için eve yürüdüğünde, o da

kadınla birlikte yürüdü. Gıcırdayan çakılların üstünde birlikte atılan birkaç adımdan sonra kadın elini onun koluna götürdü.

“Benimle gelmenize gerek yok, paranın üstünü getiririm.”

8

Böylece alanın ortasında, arabası ile kadının evinin arasına kalakaldı. Kadın içeri girdi, kapı kapandı.

Karar vermek için ne kadar zamanım var diye düşündü? Bir dakika? İki dakika? Paranın üstünü ne kadar zamanda hazır edecek? Ne kadar düzenli biri? Kâğıt ve bozuk paraları özenle yerleştirdiği ve bir gözünden birkaç bozukluk, diğer gözünden birkaç kâğıt para alacağı bir kasası mı var? Acele mi ediyor, yoksa bir dakika, sonra bir dakika daha uzarsa sevineceğimi biliyor mu?

Yere baktı ve çakılların sisten ıslanmış olduğunu gördü. Ayakkabısının burnuyla bir taşı ters çevirdi; taşın altının da ıslak olup olmadığını bilmek istiyordu. Islaktı. Yanında çalışanlara, düşünme ile karar vermenin ayrı şeyler olduğunu, düşünmenin ne doğru bir karar, ne de herhangi bir karar doğurmasının şart olmadığını, karar vermenin, insanın elini kolunu bağlayacak kadar karmaşık olabileceğini ve zor durumlara sokabileceğini öğretmişti. Her zaman, düşünmek zaman ister, karar vermek ise cesaret derdi ve şu anda eksikliğini duyduğu şeyin düşünecek zaman değil, aksine karar verme cesareti olduğunu biliyordu. İnsanın verdiği kararlar gibi, vermediği kararlarını, hayatın bir yerlere kaydettiğini de biliyordu. Burada kalmaya karar vermezse, yola devam etmeye karar vermemiş bile olsa, yola devam edecekti. Burada kalmak; ona ne demeliyim? Ona, burada kalıp kalamayacağımı mı sormalıyım? O ne cevap vermeli? Canı evet demek

istese bile, sorunun ona yükleyeceği sorumluluğu reddetmesi gerektiği için, hayır demek zorunda kalmayacak mı? O, kapıdan tekrar dışarı çıkarken, ben çantam ve bavulumla burada durmalıydım ve araba çekip gitmiş olmalıydı. Ama ya beni istemezse? Ya da beni şimdi ister de sonra istemezse? Ya da ben daha sonra artık kalmak istemezsem? Hayır, böyle bir şey olmaz. Eğer birbirimizi şimdi istersek, daima isteriz.

Arabaya gitti. Karısına, yanıldıklarını, gönülden isteseler bile artık evliliklerini yoluna sokamayacaklarını söylemek istiyordu. Son haftalarda sevincinin içinde hep bir hüznün olduğunu ve yaşamını bu hüznle sürdürmek istemediğini. Kadını tanımadığı, kadın da onu tanımadığı halde, bu kadın için her şeyi göze almasının delilik olduğunu. Mantıklı ve mahzun olmaktansa, deli olmayı tercih ettiğini.

Arabaya varmasına birkaç adım kalmışken, karısı başını kaldırdı. Onun gelişini izledi, sürücü koltuğuna uzanarak camı aşağı indirdi ve bir şeyler söyledi. Ama o ne dediğini anlamadı. Karısı haritada büyük kumulları bulduğunu tekrarladı. Kahvaltı ederken, büyük kumulların bir zamanlar görmüş oldukları fotoğraflarını hatırlamışlar, onları haritada aramışlar ve bulamamışlardı. Karısı şimdi bulmuştu onları. Fazla uzakta değillerdi ve akşama oraya varmış olurlardı. Karısının yüzü ıslı ıslıdı.

Karısının küçük şeylerden duyduğu sevinç; bununla ne kadar sık hayrete düşürmüştü ve mutlu etmişti onu. Ve sevincini yansıtan sokulganlığı! Karşısındakilerin iyi olduğu, iyi olan şeye sevinecekleri ve iyilikle tepki verecekleri beklentisiyle dolu, çocukça bir sokulganlıktı bu. Karısını yıllardır böyle görmemişti, sokulganlığı ancak son haftalarda geri gelmişti.

Karısının sevincini gördü. Karısı ona hayranlıkla bakıyor, bakışlarıyla onu kuşatıyordu. Acaba tamam mıydı? Acaba gidebilirler miydi?

Kafasını salladı, koşmak istiyormuşçasına hızla yürüdü,

arabaya bindi ve motoru çalıştırdı. Arkasına bakmadan benzin istasyonundan uzaklaştı.

9

Karısı, kumulları haritada nasıl bulduğunu, sabah neden bulamadıklarını anlatıyordu. Akşam ne zaman varacaklarını ve nerede kalabileceklerini. Ertesi gün ne kadar yol almaları gerektiğini. Kumulların ne kadar yüksek olduğunu.

Bir süre sonra bir şeylerin yolunda gitmediğini fark etti. Kocasını arabayı yavaş sürüyor, dikkatle sise bakıyor, söylediklerine arada bir onaylayıcı ya da yüreklendirici bir homurtuyla eşlik ediyordu; konuşmaması sorun değildi, ama kilitlenmiş ağız ve kasılmış yanakları bir sorun olduğunu gösteriyordu. “Karısı bir şey mi var?” diye sordu. Motorda ya da tekerleklerde? Sisli havada ve yolda? Bunlardan başka bir şey mi? Önce sakın sakın, cevap alamayınca endişeyle sordu. Kendisini iyi hissetmiyor muydu? Ağrısı mı vardı? Arabayı sağa, çimenlerin üstüne çekerek durduğunda, karısı, kalbinde ya da kan dolaşımında bir sorun olduğundan emindi. Kaskatı kesilmiş halde, elleri direksiyonda, bakışları dosdoğru karşıya dikili, öylece oturuyordu.

“Bırak beni” dedi ve “Sadece bir dakikaya ihtiyacım var” diye devam etmek istedi, ama konuşması, ağızını kapatmasına, yanaklarını kasmaına ve gözyaşlarını tutmasına neden olan gerginliği çözmüştü. Onlarca yıldır hiç ağlamamıştı. Hıçkırığı boğmak istiyordu, ama boğma iniltiye, inilti feryada dönüştü. Kollarıyla, özür dilediğini gösteren; gafil avlandığını ve ağlamak istemediğini, ama başka türlü yapamadığını açıklayan hareketler yaptı. Ama ardından, gözyaşları özür dileme ve açıklama ihtiyacını alıp götürdü ve orada öylece, elleri kucağında, başı önünde ve gövdesi sarsılarak oturdu,

hüngür hüngür ağladı. Karısı onu kollarına aldı, ama o kendisini onun kollarına bırakmadı, nasıl oturuyorsa öylece oturdu. Ağlaması bitmek bilmeyince, karısı bir sonraki kasabada bir otel ve belki de bir doktor aramaya karar verdi. Onu kaldırmak ve yan koltuğa itmek istiyordu, ama o yan koltuğa kendiliğinden geçti.

Karısı direksiyonda yola koyuldular. O ağlamaya devam ediyordu. Rüyası için, hayatın ona yaptığı teklifler için, bu teklifleri reddettiği ve onlardan kaçtığı için, hayatındaki geri getirilemez ve telafi edilemez şeyler için ağlıyordu. Hiçbir şey geri gelmez, hiçbir şeyi telafi edemezdi. İstedliğini daha ısrarla istemediği ve çoğu zaman neyi istediğini bilmediği için ağlıyordu. Evliliğinde zor ve kötü olan kadar, güzel olan şeyler için de ağlıyordu. Birbirlerinde yarattıkları hayal kırıklıkları ve son haftalarda paylaşmış oldukları umutlar ve beklentiler için ağlıyordu. Güzel olan ve mutlu eden her şeyde nasıl geçicilikten başka bir şey görmüyorsa, aklına gelen hiçbir şeyin üzüntüsüz, acısız bir yanı yoktu. Aşk, iyi gittiği dönemde evlilik, çocuklarla geçen güzel yıllar, meslekten alınan keyif, kitaplardan ve müzikten duyulan coşku, bütün bunlar geçip gitmişti. Anıları, gözünün önüne peş peşe resimler getiriyor, ama o bir resme doğru dürüst bakamadan, resmin üstüne bir damga vuruluyor ve damgada kalın harflerle ve kalın bir çerçeve içinde şu yazı yer alıyordu: "Geçti."

Geçti? Öyle basit bir şekilde, onun haberi olmadan ve o işin içinde olmadan geçmemişti. Sevgileriyle yarattıkları dünyayı bizzat o paramparça ediyordu. Bundan sonra dünya olmayacaktı, renklisi yerine siyah-beyaz bir resim de değil, hiç resim olmayacaktı.

Gözünde yaş kalmamıştı. Tükenmişti ve içi bomboştu. Sanki geçip gitmiş olan evliliği, sanki kaybettiği karısı uğruna ağlamış olduğunun bilincine vardı.

Karısı karşıdan ona baktı ve gülümsedi. "Ee?"

Yerin adını, nüfusunu ve deniz seviyesinden yüksekliğini gösteren bir tabelayı geçtiler. Birkaç yüz kişinin yaşadığı küçük bir yer, diye düşündü. Denizden yüksekliği sadece birkaç metre; sisten görülmese de deniz yakında olmalı.

“Durur musun lütfen?”

Karısı kenara yanaştı ve durdu. Şimdi, diye düşündü, şimdi. “Ben burada ineceğim. Seninle devam etmiyorum. Davranışımın çok tuhaf olduğunu biliyorum. Daha da iyi bilmem gerekirdi. Ama daha da iyi nasıl bilebilirdim, bunu da bilmiyorum. Yıkıntılar içinde doğrulmaya çalışıyoruz. Ben seninle yıkıntılar içinde doğrulmak istemiyorum. Sadece bir kere daha denemek istiyorum.”

“Neyi? Neyi denemek istiyorsun?”

“Hayatı, aşkı, yeni bir başlangıcı, her şeyi işte.” Karısının yadırgayan, incinmiş bakışları karşısında, söyledikleri kendisine bile çocukça geliyordu. Karısı ona ne yapacağını, burada ne yapacağını, neyle geçineceğini, evdeki hayatının ne olacağını sorsaydı hiçbir cevap veremeyecekti.

“Bırak kumullara gidelim. Canın istediği zaman çekip gidebilirsin. Seni tutamam. Eğer çok derin bir kuyuya düşmediysen, bırak konuşalım. Belki haklısın ve aramızda olanla ya da artık olmayanla henüz gerçekten yüzleşmedik. Öyleyse yüzleşelim.” Karısı elini onun dizine koydu. “Tamam mı?”

Haklıydı. Hiç olmazsa kumulların yakınındaki kasabaya gidip her şeyi konuşamazlar mıydı? En azından karısına, onu burada bırakarak yola devam etmesini, sadece tek başına kalacağı birkaç güne ihtiyacı olduğunu ve en geç uçak kalkana kadar geleceğini söyleyemez miydi? Ayrıca karısına rüyasını ve benzin istasyonundaki kadını anlatması gerekmez miydi? Bu dürüstçe olmaz mıydı?

“Ancak şimdi çekip gidebilirim. Lütfen bagajı açar mısın?”

Karısı kafasını iki yana salladı.

Arabadan indi, öteki tarafa geçti, karısının oturduğu sürü-

cü koltuğunun kapısını açtı ve kapı ile koltuk arasındaki küçük kolu çekti. Bagaj kapağı açıldı. Bavulunu ve çantasını çıkarıp yere koydu. Sonra bagaj kapağını kapattı ve kapıya yaklaştı. Kapı hâlâ açıktı. Karısı ona baktı. Kapıyı hafifçe ve sakın bir şekilde kapattı, ama karısının yüzüne çarpıyormuş gibi geldi. Karısı ona bakmaya devam etti. Bavulunu ve çantasını aldı; yürümeye hazırdı. Bir adım attı ve ikinci adımı atıp atamayacağını bilemedi ve ikinci adımı attığında bir adım daha, sonra bir adım daha atıp atamayacağını bilemedi. Durursa arkasına dönmek, arabaya yürümek ve binmek zorunda kalırdı. Karısı gazlayıp gitmezse yürümeye devam edemezdi. Git, diye rica etti, git.

Sonra karısı motoru çalıştırdı ve hareket etti. Ancak arabanın sesi duyulmaz olduğunda arkasına döndü. O anda zaten sis de arabayı yutmuştu.

10

Bir motel buldu ve bir aylığına ucuz bir kira için pazarlık etti. Büyük bir tezgâhı, resopal masaları, plastik oturma yerleri ve müzik dolabı olan bir lokanta buldu. Çok içki içti, zaman zaman aşırı neşelendi, zaman zaman da, kendisine bir gün için yeterince ağlamış olduğunu söylemese yeniden ağlamaya başlayacak gibi oldu. Burası kasabanın tek lokantasıydı ve bütün akşam bir kulağı kırışte bir arabanın gelmesini, birinin inmesini ve çakılların üzerindeki yürüyüşünden gelenin karısı olduğunu anlamayı bekledi. İçi özlem ve korkuyla dolu olarak bekledi bunu.

Ertesi sabah denize yürüdü. Kumsalda yine sis vardı, gökyüzü ve deniz kurşuni, hava sıcak, nemli ve bunaltıcıydı. Sanki önünde daha çok zaman varmış duygusuna kapıldı.

Bernhard Schlink

Aşk Kaçışları

Almanya'nın geçmişi hakkında her şey söylenmiş görünüyordu, ta ki Bernhard Schlink'in *Okuyucu* adlı romanı yayımlanana ve dünyada en çok satan kitaplar arasına girene kadar. Aşk hakkında söylenenlerse, asla yeterli değildir. Schlink'in heyecanla beklenen yeni kitabı *Aşk Kaçışları*, gönül çelen, incelik dolu öykülerinin odağına aşkı yerleştiriyor.

"Yaralı, ihanete uğramış aşkları anlatan bu öykülerin her tür süsten arındırılmış, dupduru bir dili var... Schlink çizdiği çarpıcı portrelerde uykudan uyanmakta geciken ya da hiç uyanamayan, bunun bedelini hüsrarla ödeyen erkekleri ve kaçırılan bir fırsat olarak mutluluğu resmediyor."

The New York Times Book Review

"Schlink hakiki bir öykücü. Öykü sanatında bir 'yeniden doğuş'tan söz edilebilirse, işte ta kendisi."

Der Spiegel

"Bernhard Schlink *Aşk Kaçışları*'nda karşımıza bir duygu arkeoloğu olarak çıkıyor. Günümüz Almanyası'nın kanayan yaralarına parmak basıyor. Dokunaklı ve cesur bir şekilde."

Süddeutsche Zeitung

ISBN 978-805-111-770-2

9 786051 117781
Sertifika No: 11940